

RICS I PODEROSOS, PERÒ NO TANT

LA NOBLESA A TARRAGONA I COMARCA AL SEGLE XVIII

Salvador-J. Rovira i Gómez

Rics i poderosos, però no tant

**La noblesa a Tarragona i comarca
al segle XVIII**

Salvador-J. Rovira i Gómez

CERCLE D'ESTUDIS HISTÒRICS
I SOCIALS «GUILLEM OLIVER»
DEL CAMP DE TARRAGONA

TARRAGONA, 2019

EDITEN:

Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili
Av. Catalunya, 35 · 43002 Tarragona
Tel. 977 55 8474 · A/e: publicacions@urv.cat
www.publicacions.urv.cat

Cercle d'Estudis Històrics i Socials
«Guillem Oliver» del Camp de Tarragona
L'Arxiu, M2 Espai Tabacalera
Av. Vidal i Barraquer · 43005 Tarragona
Tel. 977 296 230 · A/e: guillemoliver@guillemoliver.com

Primera edició en paper, desembre de 2000
Primera edició digital, maig del 2019

ISBN: 978-84-8424-777-7
DL: T 1815-2000

Taula de continguts

PRÒLEG, Armand de Fluvià i Escorsa	15
INTRODUCCIÓ	17
EL TARRAGONÈS	19
Consideracions generals	19
El set-cents als termes i municipis del Tarragonès	19
Les vies de comunicació	21
Divisions administratives i jurisdiccionals	21
Evolució demogràfica	22
Aspectes econòmics	23
Agricultura. Indústria (l'aiguardent, la fàbrica de filatures, els molins paperers, la menestralia). Comerç	
La societat	29
Arts plàstiques. Assalariats. Comerciants. Estament eclesiàstic. Gent de mar. Pagesia. Sectors diversos	
Conjuntura econòmica i nivell de vida	33
ALBERIC	39
Marià Alberic	39
Jaume Alberic	39
Marià Alberic i Casals	39
Altres fills de Jaume Alberic	40
Jaume Alberic i Casals. Ignàsia Alberic i Casals	
Antoni-Felip Alberic i Marrugat	40
Altres fills de Marià Alberic i de Casals	41
Marià Alberic i Marrugat. Gertrudis Alberic i Marrugat. Marianna Alberic i Marrugat	

ALEMANY	43
Gaspar Alemany i Reig	43
Josep Alemany i Genovès	43
Gaspar Alemany i Genovès	43
Gertrudis Alemany i Genovès	44
Josep Alemany i Bonai	44
Gaspar-Domènec Alemany i Vernis	44
Josep-Francesc Alemany i Massó	45
BELLVER	47
BLANXART	49
Els fills de Francesc Blanxart	49
Els Blanxart d'Alcover	50
BOIXADORS	51
BORRÀS	53
Grup d'Agustí Borràs i Elies	53
Els fills d'Agustí Borràs i Elies. Josepa Borràs i Aguiló. Josep Borràs i Móra. Teresa Borràs i Móra. Francesca Borràs i Móra	
Grup de Francesc de Borràs i Martí	54
Gabriel de Borràs i Carbonell. Altres fills de Francesc de Borràs i Martí. Els fills de Gabriel de Borràs i Carbonell	
CADENAS	57
Alexandre de Cadenas i Carlier	57
Pau de Cadenas i Palau	59
Altres fills de Francisco de Cadenas Fernández	59
Rosa de Cadenas i Palau. Francesc de Cadenas i Palau. Maria de Cadenas i Palau. Joan de Cadenas i Palau. Francesca de Cadenas i Palau. Anna de Cadenas i Palau	
Els fills de Pau de Cadenas i Palau	61
Antònia de Cadenas i de Tserstevens. Teresa de Cadenas i de Tserstevens. Josep de Cadenas i de Tserstevens. Tecla de Cadenas i de Tserstevens. Manuel de Cadenas i de Tserstevens. Anna de Cadenas i de Tserstevens. Josepa de Cadenas i de Tserstevens. Francesc de Cadenas i de Tserstevens	
CANALS	63
CASALS	65
Ambròs Casals i Torroella	65
Maria Casals i Torroella	65

Magdalena Casals i Torroella	65
Rosa Casals i Torroella	65
Francesca Casals i Torroella	66
Jaume Casals i Torroella	66
Marià Casals i Torroella	66
CASES	67
Antoni Cases i Lleó	67
Els fills d'Antoni Cases i Lleó	67
Branca d'Antoni Cases i Oriol	68
Els fills d'Antoni Cases i Oriol	68
Ignasi Cases i de Prat. Josep Cases i de Prat. Maria Cases i de Prat. Marià Cases i de Prat	
Els fills de Marià Cases i de Prat	69
Francesc Cases i Martí. Emerenciana Cases i Martí. Magdalena Cases i Martí. Antònia Cases i Martí. Gaspar Cases i Martí. Josepa Cases i Martí. Gabriela Cases i Martí. Bonaventura Cases i Martí. Manuela Cases i Martí. Francesca Cases i Martí. Josep-Antoni Cases i Martí	
Branca de Rafael Cases i Oriol	70
Els fills de Rafael Cases i Oriol	70
Rosa Cases i Reverter. Cecília Cases i Reverter. Bonaventura Cases i Reverter. Gabriel Cases i Reverter. Gaspar Cases i Reverter. Francesc Cases i Reverter	
Els fills de Gaspar Cases i Reverter	71
Gabriela Cases i Fleix. Rafael Cases i Fleix. Gaspar Cases i Fleix. Maria-Teresa Cases i Fleix. Ignàsia Cases i Fleix. Jaume Cases i Fleix. Rosa Cases i Fleix. Cecília Cases i Fleix. Maria-Antònia Cases i Fleix	
CASTELLARNAU	75
Josep-Antoni de Castellarnau i Magrinyà	78
Altres fills de Carles de Castellarnau i de Castellarnau	78
Francesca-Narcisa i Francesca de Castellarnau i Magrinyà. Anna de Castellarnau i Magrinyà. Joan de Castellarnau i Magrinyà. Francesc de Castellarnau i Magrinyà. Josepa de Castellarnau i Magrinyà	
Els fills de Josep-Antoni de Castellarnau i Magrinyà	79
CASTELLVÍ	81
Els fills de Josep de Castellví i de Ferran	81
Ignàsia de Castellví i de Pontarró. Andreua de Castellví i de Pontarró. Josep-Ignasi de Castellví i de Pontarró. Francesc de Castellví i de Pontarró	

CEREZO	83
Bonaventura Cerezo i Oliart	83
Josep Cerezo i Bosquets	83
Tomàs Cerezo i Bosquets	83
Bonaventura Cerezo i Cerveró	84
Altres fills de Tomàs Cerezo i Bosquets	84
Maria Cerezo i Llorenç, Francesca Cerezo i Cerveró, Josepa Cerezo i Cerveró, Anna-Maria Cerezo i Cerveró, Manuela Cerezo i Cerveró	
CLAVER	87
Els fills de Josep de Claver	87
Josep de Claver i Many	88
FERRAN	89
Josep-Joan de Ferran	89
Ramon de Ferran i Biosca	89
Els fills de Ramon de Ferran i Biosca	90
Bonaventura de Ferran i de Valls, Francesca de Ferran i Braçó	
FERRER	91
Francesc Ferrer i Alemany	91
Ignasi Ferrer i Alemany	91
Joan Ferrer i Alemany	91
FIGUEROLA	93
FONTANILLES	95
Jaume Fontanilles i Coll	95
Manuel Fontanilles i Salvador	95
Altres fills de Jaume Fontanilles i Coll	96
Teresa Fontanilles i Almirall, Maria Fontanilles i Almirall	
Els fills naturals de Jaume Fontanilles i Coll	97
Manuel Fontanilles i Bosquets	97
Els altres fills de Manuel Fontanilles i Salvador	98
Francesca Fontanilles i Bosquets, Bàrbara Fontanilles i Bosquets, Francesc Fontanilles i Bosquets, Antoni Fontanilles i Bosquets, Joaquim Fontanilles i Bosquets, Jaume Fontanilles i Bosquets	
Francesc Fontanilles i Soler	99
Altres fills de Manuel Fontanilles i Bosquets	100

FORASTER	103
Jeroni de Foraster i Cabanes	103
Altres fills d'Ambròs de Foraster	103
Ambròs de Foraster i Mestre	103
Altres fills de Jeroni de Foraster i Cabanes	104
Aleix, Ignàsia i Francesc de Foraster i Mestre. Salvador de Foraster i Mestre. Rafael de Foraster i Mestre	
FORT	105
GALLI	107
Els fills de Leonardo Galli Ubercini	107
Melciora de Galli i Bover. Francesc-Antoni de Galli i Bover. Joan de Galli i Bover. Andreu de Galli i Bover. Rafael de Galli i Bové. Leonard de Galli i Bover. Francesc-Joan de Galli i Bover	
GÜELL	111
Els fills de Francesc Güell i Maimó	111
HOMDEDEU	113
Joan-Antoni d'Homdedeu i Fontanilles	114
Altres fills de Joan d'Homdedeu i Toda	114
Josep d'Homdedeu i Fontanilles. Joaquim d'Homdedeu i Fotanilles. Marina d'Homdedeu i Fontanilles. Onofre i Miquel d'Homdedeu i Fontanilles. Rosalia d'Homdedeu i Fontanilles. Francesca d'Homdedeu i Fontanilles	
HORTONEDA	117
Els fills de Joan-Antoni Hortonedà i Manyer	117
Pau Hortonedà i Palau. Francesca Hortonedà i Palau. Rosa Hortonedà i Palau. Maria-Antònia Hortonedà i Palau	
Els Hortonedà de Torredembarra	117
KIES	119
Antoni de Kies i de Sala	119
Altres fills de Joan de Kies i Helmont	120
Isabel de Kies i de Sala. Francesc de Kies i de Sala	
Joan de Kies i Guasc	120
Ignasi de Kies i Guasc	121
LJORAC	123
Josepa de Llorac i de Moixó	123
Josep de Llorac i de Moixó	123

Els fills de Josep de Llorac i de Moixó	124
Ramon de Llorac i Baget. Josep de Llorac i Baget. Joan de Llorac i Baget. Peronella de Llorac i Baget. Salvador de Llorac i Baget. Josepa de Llorac i Baget	
MARTÍ	127
Martí, d'Altafulla	127
Els descendents de Bernat Martí	127
Martí, d'Ardenya	128
Antoni de Martí i Franquès	129
Els germans d'Antoni de Martí i Gatell	131
Maria de Martí i Gatell. Francesc de Martí i Gatell	
Els fills d'Antoni de Martí i Franquès	133
Francesc de Martí i Móra. Joan de Martí i Móra. Joaquim de Martí i Móra. Antoni de Martí i Móra. Josepa de Martí i Móra. Ramona de Martí i Móra. Felipa de Martí i Móra	
Martí, de Falset	135
Els fills de Francesc Martí i Virgili	135
Francesc Martí i Borràs. Tomàs Martí i Borràs. Teresa i Josepa Martí i Borràs	
Martí, de Tamarit	136
Jacint Martí i Montseny	136
Els fills de Jacint Martí i Montseny	136
Nicolau Martí i de Martí	137
MESTRE	141
Les filles d'Andreu Mestre	141
MONTOLIU	143
Pere de Montoliu i de Ribes	143
Plàcid de Montoliu i de Boixadors	144
Altres fills de Pere de Montoliu i de Ribes	145
Isabel de Montoliu i de Boixadors. Joan de Montoliu i de Boixadors. Àngela i Maria de Montoliu i de Boixadors. Maria-Rosa de Montoliu i de Boixadors. Maria-Josepa de Montoliu i de Boixadors. Manuel de Montoliu i de Boixadors. Pere de Montoliu i de Boixadors. Marianna i Maria-Ignàsia de Montoliu i de Boixadors	
Pere-Miquel de Montoliu i d'Erill	147
Altres fills de Plàcid de Montoliu i de Boixadors	147
Maria-Rosa de Montoliu i d'Erill. Maria-Teresa i Maria-Cecília de Montoliu i d'Erill. Plàcid de Montoliu i d'Erill. Manuel de Montoliu i d'Erill	
Plàcid-Manuel de Montoliu i de Bru	148

MONTSERRAT	151
Els primers Montserrat	151
Els descendents de Francesc de Montserrat i Vives	151
Gertrudis de Montserrat i Vives	
Els descendents de Josep de Montserrat i Partussa	152
Antoni de Montserrat i de Moles. Josep de Montserrat i de Moles. Francesc de Montserrat i Mateu. Josep de Montserrat i de Peguera. Baltasara de Montserrat i d'Ustàriz. Joan Nepomucè de Montserrat, abans de Suelves	
MORENES	157
Joaquim Morenes i Móra	157
Tomàs Morenes i Móra	157
Altres fills de Carles Morenes i Papiol	158
Magdalena, Maria-Antònia, Tecla i Àngela Morenes i Móra. Felip Morenes i Móra. Carles Morenes i Móra. Ambròs Morenes i Móra	
Carles de Morenes i de Caçador	158
Altres fills de Tomàs Morenes i Móra	159
Manuela Morenes i de Caçador. Joaquim, Àngela, Miquel, Maria i Isidre Morenes i de Caçador	
Carles de Morenes i Bertran	160
Altres fills de Carles de Morenes i de Caçador	160
Tomàs de Morenes i Bertran. Antoni de Morenes i Bertran. Francesca de Morenes i Bertran. Joan de Morenes i Bertran. Francesc de Morenes i Bertran. Manuel de Morenes i Bertran. Maria-Ventura de Morenes i Bertran. Manuela de Morenes i Bertran. Josepa-Ignàsia de Morenes i Bertran. Antònia de Morenes i Rubies.	
Els fills de Carles de Morenes i Bertran	161
Francesc de Morenes i Pastor. Salvador de Morenes i Pastor. Antoni de Morenes i Pastor. Francesca de Morenes i Pastor. Josepa de Morenes i Pastor. Misericòrdia de Morenes i Pastor. Rosa de Morenes i Pastor. Antoni-Carles de Morenes i Pastor. Antoni-Joaquim de Morenes i Pastor	
PASTOR	165
Els fills de Joaquim Pastor i Sentís	165
Isabel Pastor i Mestre. Francesc Pastor i Mestre	
Els fills de Francesc Pastor i Mestre	165
Joaquim Pastor i de Duran. Antoni Pastor i de Duran. Ignasi Pastor i de Duran. Joan Pastor i de Duran. Francesc Pastor i de Duran. Andreu Pastor i de Duran. Andreu Pastor i de Duran. Jeroni Pastor i de Duran. Maria-Antònia Pastor i de Duran	
Francesca Pastor i Soler	166

PLANA	169
Francesc de Plana i Sort	169
Altres fills de Joan de Plana i Queralt	170
Joan-Francesc de Plana i Mas	170
Altres fills de Francesc de Plana i Sort	171
Els fills de Joan-Francesc de Plana i Mas	172
Maria-Teresa de Plana i de Roca	
Els néts de Josep-Francesc de Plana i Mas	172
PONTARRÓ	175
Els fills de Rafael de Pontarró i Rosselló	175
Els fills de Josep de Pontarró i de Castellví	176
POTAU	179
Antoni de Potau i Vidal	179
Pau de Potau i d'Osset	179
Antoni de Potau i d'Osset	180
Carles de Potau i d'Osset	181
Els fills d'Antoni de Potau i d'Osset	181
Maria, Teresa, Tecla i Joana de Potau i de Colón de Portugal. Josep de Potau i de Colón de Portugal. Melcior de Potau i de Colón de Portugal. Isabel de Potau i de Colón de Portugal. Francesc-Josep de Potau i de Colón de Portugal. Francesca de Potau i de Colón de Portugal. Antònia de Potau i de Colón de Portugal	
Els fills de Melcior de Potau i de Colón de Portugal	183
Manuel de Potau i d'Aragón. Melcior, Josepa, Anna i Carme de Potau i d'Aragón	
PRAT	185
Josep de Prat i Argimon	185
Altres fills d'Agustí de Prat	185
Agustina de Prat i de Martí	186
Els fills d'Agustina de Prat i de Martí	186
QUERALTÓ	187
RIBALTA	189
Pere Ribalta	189
Joan Ribalta i Martí	189
Altres fills de Pere Ribalta	190
Marianna Ribalta i Martí. Gertrudis Ribalta i Martí	

Els fills de Joan Ribalta i Martí	190
Rosa Ribalta i Torredemer. Gertrudis Ribalta i Torredemer. Josep Ribalta i Torredemer. Pere Ribalta i Torredemer. Teresa Ribalta i Torredemer	
Josep Gatell i Ribalta	191
RICARD	193
Els fills de Josep de Ricard i Riber	193
Marina de Ricard i Roig. Pere de Ricard i Roig	
ROVIRA	195
Sebastià de Rovira i Martí	195
Bonaventura de Rovira i Vernis	195
Altres fills de Sebastià de Rovira i Martí	196
SENTMENAT	197
TORRELL	199
TORRENTS	201
Pere de Torrents i Mestre	201
Josep de Torrents i Blanc	201
Bonaventura de Torrents i Blanc	202
Joan de Torrents i Blanc	202
VALLS	205
Els besnéts de Simó-Lluís de Valls i Cardona	205
Bru de Valls. Josep de Valls. Joan de Valls. Bonaventura de Valls	
Francesc de Valls i Torres	206
VERTAMON	207
VIDAL	209
Bonaventura de Vidal i de Nin	209
Jeroni de Vidal i de Nin	209
Tomàs de Vidal i de Nin	209
Pere de Vidal i de Nin	211
Josep de Vidal i de Nin	211
Els fills de Bonaventura de Vidal i de Nin	211
Els fills de Josep de Vidal i Amargós	212
VIRGILI	215
La família de Pere de Virgili i Bellver	215
Pere de Virgili i Bellver	216
La filla i el nét de Pere de Virgili i Bellver	217

ELS NOBLES AUSTRIACISTES	219
Melcior Corbera i Palau	219
Ignasi Gelambí i Miró	219
Josep de Viles i Condal	220
Joan de Vives i Llorenç	220
ASPECTES FAMILIARS	223
La política matrimonial	223
Dots i escreixos	224
Dedicació a l'Església	225
Participació en la milícia	228
El nivell de vida	229
La cultura	232
Sepultures	235
ASPECTES ECONÒMICS	241
1r apartat: Les propietats	241
Béns rústics i urbans. Censos i censals	
2n apartat: Activitats econòmiques	266
Arrendaments. Botigues. Fàbriques d'indianes. Fargues. Negocis marítims. Societats	
SENYORIUS	281
Ferran	281
Montoliu	281
Montserrat	282
PARTICIPACIÓ EN INSTITUCIONS	287
Ajuntament de Tarragona	287
Societat Econòmica d'Amics del País	288
Port de Tarragona	290
PARTICIPACIÓ EN LA GUERRA GRAN	293
CONCLUSIONS	299
FONTS I BIBLIOGRAFIA	303
ARBRES GENEALÒGICS	319

Pròleg

Sortosament per a la història del nostre país els estudis sobre el pes que hi va tenir la noblesa es van sovintejar. Sembla que hem superat una llarga etapa en la qual els historiadors només s'interessaven per la classe obrera a la qual, evidentment, no nego el seu important protagonisme.

Afortunadament també, ja comencen a aparèixer estudis sobre les famílies de la pagesia, de la qual moltes de les nobiliàries i de les obreres en van sortir.

Salvador-J. Rovira s'ha especialitzat en la noblesa de les comarques tarragonines entre els segles XVI i XVIII, i els seus treballs, fruit d'una acurada i rigorosa recerca, són sempre molt benvinguts i esperats i contribueixen a una millor coneixença d'aquesta classe social que va tenir les regnes del poder fins ben entrat el segle XIX. Jo, des d'aquest pròleg, li recomanaria que estengués els seus treballs també al segle XV i al XIX, que és menystingut i oblidat.

El doctor Rovira i Gómez no es limita a fer un treball purament genealògic sinó que de cadascuna de les famílies que estudia —cinquanta-una en total, tres de les quals van adquirir senyories jurisdiccionals— fa una anàlisi força detallada de llurs aspectes econòmics (adquisició de béns mobles i immobles, activitats mercantils, etc.), polítics (austriacistes o borbònics), religiosos, militars i culturals.

La regió de Tarragona comprèn una sèrie de títols nobiliaris no gens menyspreables, començant per un dels més selectes, el més antic dels ducats avui dia existents al Principat, em refereixo al ducat de Montblanc, instituït pel comte rei Joan I, el 1387, a favor del seu germà, l'infant Martí (després comte rei amb el nom de Martí I l'Humà), i que avui porta el príncep de Girona, Felip de Borbó i de Grècia. Uns altres títols, creats per a membres de la dinastia Bel·lònida de la casa reial catalanoaragonesa foren el marquesat de Tortosa, erigit pel comte rei Alfons III, el 1329, a favor del seu fill, l'infant Ferran, que, a la seva mort va revertir a la corona, i el comtat de Prades (o de les Muntanyes de Prades), pel comte rei Jaume II, el 1324, al seu fill l'infant Ramon Berenguer, que avui porta la duquessa de Medinaceli.

La dinastia castellana dels Trastàmara va atorgar molts pocs títols i cap d'ells a la regió tarragonina.

Els Àustria van concedir-ne alguns: el comte rei Felip II, el comtat de Santa Coloma, el 1599, a favor de Pere de Queralt i d'Icard, i el 1647 li fou annexionada la grandesa d'Espanya (n'és actual titular el sevillà Enriqué de Queralt y Chávarri). El mateix monarca, aquell any, va fer comte de Savallà Bernat de Boixadors i d'Erill (el porta en l'actualitat el mallorquí Pere de Montaner i Sureda). El comte rei Felip III, el 1656, va crear la baronia de Vallespinosa, i la va conferir a Miquel de Ramon i de Milsocors (avui dia es troba vacant). I finalment, Carles II va atorgar el marquesat de Tamarit, el 1681, a Francesc de Montserrat i Vives (avui n'és posseïdor el noble d'origen aragonès Juan de Suelves-Montserrat y de Ponsich). El comte rei Carles III l'Arxiduc va ésser generós amb títols tarragonins: va fer gran d'Espanya el comte de Savallà el 1705; Jacint Oliver de Boteller i Saragossa el va fer marquès el 1704 (avui és marquesa d'Oliver, Mercè Despujol i Ricart); Josep Faust de Potau i de Ferran, segon comte de Vallcabra, fou creat marquès de Vallcabra el 1709 (avui ho és Maria del Carmen Sáez de Heredia y Despujol); Pau Ignasi de Dalmasas i Ros, rebé, el 1710, el marquesat de Vilallonga, títol que avui porta Alfons de Fontcuberta i de Samà; Josep Francesc Oliver de Boteller i Saragossa fou fet comte de Campredó el 1707 (aquest títol està vacant); Josep Figuerola i Argullol fou creat comte de Figuerola el 1718 (avui té aquest títol Carolina de Figuerola-Ferretti i del Río); Antoni d'Armengol i d'Agulló rebé el comtat de Montagut el 1706 (aquest títol fou rehabilitat amb la denominació de Montagut Alt i el porta actualment l'andalús José Luis de Carranza y de Vilallonga); el tinent general Rafael Nebot fou creat comte el 1723 (el títol està vacant); finalment, Salvador de Tamarit i de Vilanova fou recompensat amb el comtat de Rodonyà el 1707, que també es troba vacant.

Pel que fa a la dinastia dels Borbó, fins a l'abolició del règim feudal cap al 1824, els monarques van concedir els següents títols nobiliaris: marquesat de Bellet de Mianes, per Carles III, el 1760, a Vicenç de Bellet i Marco (ara el porta el mallorquí Nicolau Brondo i Sbert); el marquesat de la Roca per Carles IV, el 1789, a Antoni d'Oriol i de Montagut (l'actual posseïdor és José Antonio Núñez-Robles y Escrivà de Romaní; el comtat de Vallcabra, atorgat pel comte rei Felip IV, el 1702, a Cristòfor de Potau i Oller (avui dia el té Josep Ramon de Sabater i Martínez), i la baronia de Font de Quinto, creada pel rei Carles IV, el 1790, per a Joan de Fàbregues-Boixar i Pont, i que avui la porta Julio Valdelomar y de la Vega; la baronia de les Quatre Torres, pel mateix rei, el 1789, a Carles de Morenes i de Caçador, que ha passat a Maria Teresa de Morenés y de Urquijo (als Morenes els molestava el significat d'aquesta paraula plana i van canviar de lloc l'accent convertint-la en aguda); i la baronia de la Torre (ara la Torre d'en Dolça), també per Carles IV, el 1801, a Bonaventura de Marc i de Santgenís (n'és actual titular Josep Maria de March i Guardiola).

El treball de l'amic Salvador Rovira d'anar, pas a pas, rescatant de l'oblit la història i la genealogia de les més o menys importants famílies de la noblesa de les comarques tarragonines és realment meritori i molt útil per conèixer més pregonament aquesta parcel·la del teixit social que ha contribuït a fer la història del país en què ens ha tocat néixer o viure.

ARMAND DE FLUVIÀ I ÈSCORSA

Introducció

Aquest treball, dedicat a la classe noble resident en el segle XVIII a les poblacions que avui dia integren la comarca política del Tarragonès, es presenta repartit en tres apartats o conjunts d'un nombre desigual de capítols i pàgines.

L'apartat primer només consta d'un capítol i vol ser una aproximació panoràmica a la realitat de la part del Camp de Tarragona que hom anomena Tarragonès, durant el set-cents, a fi d'ajudar el lector a situar-se en el medi físic, polític, social i econòmic en què visqueren els personatges estudiats, i això sense pretendre ser una història breu de la comarca especialment, ja que qualsevol "història del Tarragonès" que es vulgui escriure no serà altra cosa que una artificialitat, perquè la història del Tarragonès no és ni pot ser altra que la del Camp de Tarragona.

El segon apartat és el més extens, podríem dir que és el nucli de l'estudi; aplega quaranta-vuit capítols dedicats a considerar els llinatges i les famílies nobles que durant el set-cents visqueren als municipis del Tarragonès i concretament als d'Altafulla, Constantí, Tarragona, Torredembarra, Vilallonga del Camp i Vila-seca. Hem intentat, doncs, ressaltar els trets biogràfics de les persones de l'estament nobiliari residents al Tarragonès durant el segle XVIII que pertanyien als llinatges de ciutadans honrats de Barcelona: Alemany, Bellver, Borràs, Casals, Fontanilles, Fort, Güell, Martí (Altafulla), Martí (Tamarit), Mestre, Pastor i Ribalta; ciutadans honrats de Tarragona: Alberic, Blanxart, Borràs, Canals, Cases, Cerezo, Claver, Ferrer i Hortonedà; *hidalgos*: Cadenas i Virgili; donzells i cavallers: Boixadors, Castellví, Foraster, Homdedeu, Kies, Plana, Potau, Prat, Queraltó, Ricard, Rovira, Torrell, Torrent i Valls; nobles: Castellarnau, Claver, Ferran, Figuerola, Galli, Llorac, Martí (Ardenya), Montoliu, Pontarró, Vertamon i Vidal; títols del Montserrat (marquès de Tamarit), Morenes (baró de les Quatre Torres) i Sentmenat (marquès de Sentmenat). També s'ha dedicat un capítol a tractar els llinatges ennoblits pel rei arxiduc Carles III.

La tercera part, finalment, contempla els aspectes econòmics (propietats i activitats econòmiques en general), les senyories, la faceta familiar (política matrimonial, dots i escreixos, dedicació a l'Església i a la milícia, el nivell de vida i la cultura, les darreres voluntats i sepultures), la participació en institucions (Ajuntament de Tarragona, Societat Econòmica d'Amics del País i Port de Tarragona) i la intervenció en la guerra Gran dels membres de l'estament nobiliari.

Per a la investigació ens hem servit de la bibliografia pertinent i de diversos fons documentals entre els quals destaquen, d'una manera especial, els llibres sacramentals i del tauler de l'Arxiu de la Catedral de Tarragona; diferents documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó; expedients de l'Arxiu General de Segòvia; epistolari de l'Arxiu Martí d'Altafulla (servat a l'Hemeroteca Municipal de Tarragona); balanços econòmics, escriptures de societats i lligalls varis de l'Arxiu Martí d'Altafulla; fons del cadastre, sometents i Escola de Dibuix i Nàutica de l'Arxiu Municipal de Tarragona; fons Baldrich-Coll de l'Arxiu Municipal de Valls; cadastre de 1732 de l'Arxiu Municipal de Vilabella; manuals notariais de l'Arxiu Notarial de Barcelona; fons Foxà, de dipòsits i trasllats ocults i de les parròquies d'Alcover, Altafulla, Constantí, Tamarit, Torredembarra, Valls i Vilallonga, de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona; fons de capítols matrimonials de l'Arxiu Històric Comarcal de Reus; fons Mercader, notarial de Tarragona i notarial de Valls de l'Arxiu Històric Comarcal de Valls; secció d'Ordes Militars de l'Arxiu Històric Nacional de Madrid; fons de miquelets, municipal de Tarragona, dels comtes de Santa Coloma, notariais d'Alcover, Altafulla, Cambrils, Reus, Tarragona, Torredembarra i Tortosa i la comptadoria d'hipoteques del partit de Tarragona de l'Arxiu Històric de Tarragona, i els llibres sacramentals dels arxius parroquials de Sant Martí d'Altafulla i de Sant Pere de Torredembarra.

El Tarragonès

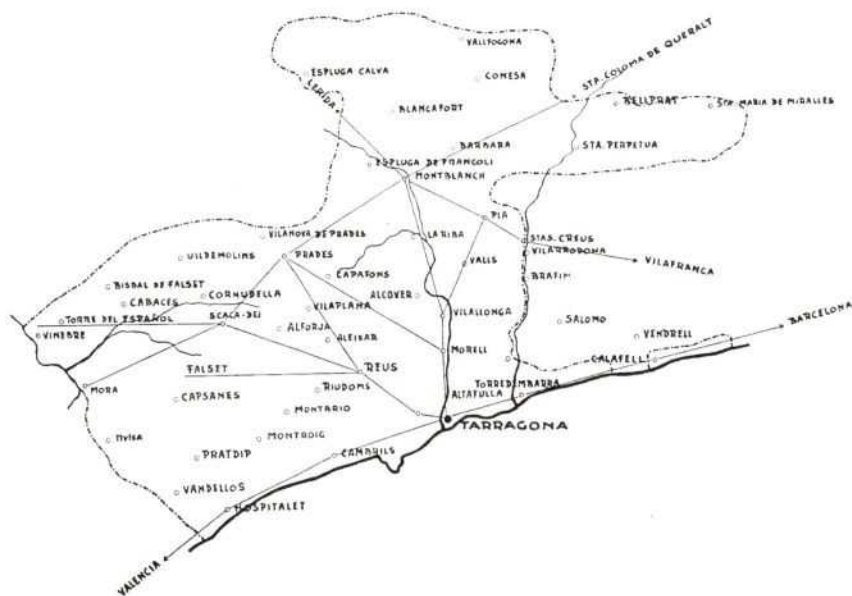
CONSIDERACIONS GENERALS

El Tarragonès, una de les tres comarques resultants de la subdivisió del Camp de Tarragona, feta l'any 1936 per la Ponència de la Divisió Territorial, és el sector del Camp més pròxim a la ciutat de Tarragona i presenta una certa artificialitat a causa de la necessitat que tingueren els membres de la Ponència de la Divisió Territorial de Catalunya de dotar la capital del Camp d'una àrea d'influència superior al ròdol dels set municipis (Altafulla, el Catllar, Constantí, els Pallaresos, Perafort, la Secuita i Tamarit de Mar) que els anys trenta acudien a Tarragona a fer mercat. No ha de sobtar, doncs, que els seus límits amb les comarques veïnes de l'Alt Camp i el Baix Camp difícilment puguin ser determinats per accidents geogràfics, car la realitat del Tarragonès s'insereix en un marc territorial més ampli, el Camp de Tarragona.¹ El Tarragonès, doncs, es pot definir com la part del Camp de Tarragona més directament vinculada a aquesta ciutat, i coincideix amb els termes de Salou i Vila-seca i les conques baixes del Francolí i el Gaià.

Dins la comarca del Tarragonès hi ha una sotscomarca definida per la geografia, la història, la sociologia i l'economia, que és el Baix Gaià, és a dir, el territori format pel curs inferior del riu Gaià, l'antic municipi de Tamarit i la plana immediata situada a llevant, la qual constitueix una unitat amb la part que correspon a la conca fluvial. Aquest sector del Tarragonès el delimiten pel nord els termes del Catllar, Salomó i la Pobla de Montornès; per llevant, el de Roda de Berà, i per ponent, els de l'antic municipi de Tamarit (avui dia la part del terme de Tarragona que s'estén a llevant del torrent de la Bassa Closa, al terme de Molnars) i inclou els municipis d'Altafulla, el Catllar, Creixell, la Nou de Gaià, la Pobla de Montornès, la Riera de Gaià —amb els nuclis d'Ardenya i Virgili—, Salomó, Torredembarra —amb Clarà— i Vespella de Gaià —amb els Masos—, a més de l'històric de Tamarit —amb Ferran i Molnars—, avui integrat al de Tarragona.²

EL SET-CENTS ALS TERMES I MUNICIPIS DEL TARRAGONÈS

Els pobles del Tarragonès es mantingueren fidels a Felip d'Anjou fins al juny de 1705 en què s'anaren decantant a favor de l'arxiduc, en gran manera gràcies a la campanya promoguda pels germans Nebot, de Riudoms, i al bombardeig d'advertiment que l'estol del baró de

Vies de comunicació del corregiment de Tarragona (segons Josep M. Recasens).

Senyories del corregiment de Tarragona (segons Josep Iglésies).

Schratenbach féu a Tarragona. Ja dins de l'obediència al rei arxiduc la comarca gaudí de la seva presència el darrer dia de juny i els primers de juliol de 1706 ja que l'arxiduc, en la seva anada a Saragossa i Madrid, la creuà i sojornà al castell de Torredembarra i a Tarragona. Durant la guerra les localitats comarcals tingueren una notable participació amb homes, diners i gènere (especialment les situades al camí ral) i, un cop lliurada Tarragona als borbònics del marquès de Ledesma, visqueren, el 16 de juliol de 1713, l'enfrontament entre les tropes filipistes del brigadier González i les del general Nebot.

L'adveniment de la casa de Borbó implicà una transformació completa del règim municipal, que a Tarragona restà constituït per un cos de vuit regidors i una sèrie d'oficialies subalternes i a la resta de poblacions, per un batlle i tres o quatre regidors, segons el nombre de veïns; posteriorment, durant regnat de Carles III, s'hi afegiren els càrrecs de síndic personer i de diputats del comú.

La guerra Gran també afectà els pobles de la comarca, perquè, malgrat que la lluita s'esdevenia lluny, els seus habitants es veieren obligats a contribuir-hi amb homes i diners, car, convençut el capità general, comte de La Unión, que l'exèrcit regular no podia contenir l'avanç francès, recorregué al poble català per mitjà de la restauració del sometent. Les comarques allunyades quaranta o més llegües de la frontera amb França, com era el cas del Tarragonès, van haver de mobilitzar la quarta part dels seus homes útils, en edats compreses entre 15 i 40 anys i un vuitè dels de 40 a 60 anys. També recaigué sobre les poblacions la soldada dels homes enviats al front. Per atendre el servei del sometent, les localitats foren agrupades en tres unitats administratives anomenades cantons: el d'Altafulla, el de Tarragona i el de Vila-seca.³

LES VIES DE COMUNICACIÓ

Tarragona era el centre d'irradiació de les principals vies de comunicació que creuaven la comarca.

La més important era el camí ral —que de fet corresponia a l'antiga via romana— i que, seguint la costa, permetia establir comunicació amb el Penedès i Barcelona per llevant, i les terres de l'Ebre i el País Valencià, tot passant pel coll de Balaguer, per la banda de ponent. D'aquesta carretera, a Masricard, partia la ruta que anava a Reus, des d'on era factible arribar al Baix Aragó per les vies que passaven pel coll d'Alforja o Falset.

De Tarragona sortia una via que, per la Riba, anava fins a Lleida i que, a l'alçada del Morell, es dividia en dues ramificacions: l'una, per l'Albiol i Capafonts, permetia guanyar Prades, i l'altra, per Vilallonga del Camp, feia cap a Valls, des d'on, pel coll de Lilla, arribava a Montblanc i allí s'unia a la principal.⁴

Aquest panorama de comunicacions restava arrodonit per tota una xarxa de camins que anaven d'un poble a l'altre. Entre ells destacava el que, des de Tamarit i passant per Ferran, la Riera de Gaïà, Ardenya, el Catllar, els Pallaresos, Constantí, Masricart i Vila-seca, permetia guanyar Salou sense entrar a Tarragona.⁵

DIVISIONS ADMINISTRATIVES I JURISDICCIONALS

Durant l'edat mitjana els nuclis de població del Tarragonès formaven part de les vegueries de Tarragona i de Vilafranca del Penedès; en quedar suprimides pel decret de Nova Planta i ser substituïdes pels corregiments, s'integraren gairebé tots en el de Tarragona i només set

—Ardenya, Bonastre, la Nou de Gaià, Roda de Berà, la Pobra de Montornès, Salomó i Vespella de Gaià— s'uniren al de Vilafranca del Penedès.

Al Tarragonès, concretament a Tarragona, residia el corregidor del corregiment tarragoní, que també era governador militar, i això pel fet de ser la ciutat capital del corregiment plaça forta. Col·laboradors directes del corregidor eren el tinent de rei i l'alcalde major; el primer era el substitut del corregidor en la governació militar de la plaça i en les funcions polítiques quan actuava en nom del corregidor, i el segon exercia funcions judicials i administratives.

La majoria de les parròquies i vicaries del territori eren de l'arquebisbat de Tarragona ja que només Salomó, Bonastre i Roda de Berà pertanyien al bisbat de Barcelona.

Pel que fa a les jurisdiccions, l'arquebisbe de Tarragona tenia en exclusiva les del Codony, Constantí, la Font de l'Astor, les Franqueses del Codony, els Garidells, la Pineda, el Territori de Tarragona, la Pobra de Mafumet i Vila-seca de Solcina, i compartia amb altres senyors les de la Canonja, els Pallaresos, Perafort, Puigdelfí, Vilallonga del Camp, Requeses (Capítol Catedral de Tarragona), la Granja dels Frares, Peralta, la Secuita, (monestir de Santes Creus), Cocons, la Riera de Gaià, Molnars, Tamarit, Virgili (marquès de Tamarit), les Franqueses de Vilafortuny, Mas de l'Obra (ardiaca de Sant Llorenç), Hospitals (orde de Sant Joan), Mas de l'Abat (els Grimau), Masricard (comte de Llar), la Montoliva (els Magrinyà), el Morell (els Montoliu) i Tarragona (el rei); el monestir de Santes Creus posseïa les de Clarà i la Pobra de Montornès; la Companyia de Jesús gaudí, fins a la seva expulsió, de les jurisdiccions de Creixell i Roda de Berà que, el 1773, passaren als Marc, de Reus;⁶ els hospitalers tenien Renau; el comte de Santa Coloma senyorejava l'Argilaga, el Catllar i Torredembarra; el marquès de Tamarit, Altafulla i la Nou de Gaià, i els Siscar posseïen la Boella.⁷

EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA

El Tarragonès, entre el 1719 i el 1763, augmentà el nombre dels seus veïns en un 17,48% i entre el 1763 i el 1773 guanyà un 18,41%. És a dir, els quaranta-quatre anys compresos entre el 1719 i el 1763 tingueren un creixement semblant al del decenni de 1763 al 1773.

En el període 1719-63, vint-i-una localitats experimentaren un increment en el nombre de veïns (la Canonja, Masricart, el Catllar, Constantí, Creixell, el Morell, la Nou de Gaià, els Pallaresos, Perafort, Puigdelfí, el Codony, la Pobra de Mafumet, quadra de la Camareria, la Riera de Gaià, Tarragona, Torrell, Torredembarra, Clarà, Vilallonga del Camp, Vila-seca i la Pineda), i disset sofriren pèrdues (Altafulla, la Boella, Cocons, Centcelles, Requesens, les Franqueses, els Garidells, Renau, Peralta, la Secuita, l'Argilaga, Tamarit, Ferran, Molnars, Mas de l'Obra, la Montoliva i Mas de l'Abat), encara que mínimes.

El 1773 hi havia al Tarragonès set localitats amb més d'un centenar de cases (Altafulla, el Catllar, Constantí, Tarragona, Torredembarra, Vilallonga del Camp i Vila-seca); aquest bloc obtingué en el decenni un increment del 26,17% i fou l'únic conjunt que no perdé veïns. Les altres poblacions experimentaren un descens del 8,33%, el qual representa el 58% de l'augment de la comarca. A més de Tarragona, cal destacar l'ascens de la Canonja (56,86%), els Pallaresos (50%) i Vilallonga del Camp (56,86%). Entre les poblacions en davallada resulten remarcables Creixell i la Riera (un 80% i un 53%, respectivament).

Entre 1718 i 1787 cap lloc del Tarragonès no experimentà pèrdues d'habitants, ans tot al contrari. El 1718, la població comarcal era de 11.805 habitants, amb una densitat de 34,1 habitants per km², mentre que el 1787 era de 27.500 habitants, amb una densitat de

79,5 habitants per km² i un increment del 233%. Per damunt de la mitjana comarcal d'augment de població cal situar els municipis d'Altafulla, Bonastre, la Canonja, els Garidells, el Morell, els Pallaresos, la Pobla de Montornès, la Riera de Gaia i la Nou de Gaia, Roda de Berà, Salomó, Vilallonga del Camp i Vila-seca. La resta de municipis se situen per sota de la mitjana, i l'índex més baix el dona el Catllar amb un 130%.⁸

ASPECTES ECONÒMICS

L'aproximació a l'economia dels municipis del Tarragonès durant el set-cents l'examinarem sota tres apartats: agricultura, indústria i comerç.

Agricultura

Després de la guerra de Successió començà una etapa de prosperitat econòmica, basada en l'agricultura i en l'exportació dels excedents agraris, especialment vitivinícoles, i no cal dir que l'agricultura es veié en tot moment impulsada per l'augment demogràfic que facilità la mà d'obra necessària per dur a terme la rompuda i plantació de les noves terres.

Es considerà molt seriosament la conveniència d'augmentar l'extensió de la terra conreada o de millorar-ne la producció a base del desboscament i construcció de bancals, de l'assecamment d'estanys, de la construcció de sèquies i mines⁹ i de la pràctica dels establiments emfiteùtics fets per grans senyors o terratinents —com ara els Montserrat, els Montoliu o els Fontanilles— com per pagesos benestants.¹⁰

Quant a l'assecamment d'estanys s'han de mencionar els de la Pineda, Tamarit i Altafulla.

El capítol catedral de Tarragona, senyor de la Pineda, contemplà amb bons ulls l'assecamment dels estanys de Llundros i Major ja que es veia beneficiat tant directament (augmentava la terra útil dels seus masos d'Arquer i de Sans) com indirectament (increment del delme). El treball per assecar els estanys es féu l'estiu de 1750 i suposà una inversió de 1.502 ll., 17 s. i 8 d. repartida, proporcionalment a la terra obtinguda, entre el Capítol —781 ll., 6 s. i 6 d.— i la resta de propietaris emfiteùtics.¹¹

L'operació d'assecamment de l'estany de Tamarit s'inicià el 1774 en comprar Josep Garcia i Alegret, comerciant d'Altafulla,¹² tres jornals de terra, en part campa i en part estany. Tan bon punt adquirida la finca s'emprengué el dessecament de la part llacunosa, i restà enllestida el 1777. El rector de Tamarit considerà que la dessecació de l'estany era un bé per a la població i com que creia que els drets sobre l'estany pertanyien a la rectoria n'autoritzà l'operació. La feina s'acabà del tot l'any 1782.¹³

L'exemple de Tamarit animà l'Ajuntament d'Altafulla a sol·licitar a la Intendència l'assentament d'un prat comunal de trenta jornals que resultaria de l'assecamment de la part menys llacunosa de l'estany situat en el seu terme. Els jornals serien donats als millors postors, a canvi d'una entrada de diners i el pagament d'un cànon anual amb el qual es podrien atendre les despeses que el manteniment de la llacuna comportava ja que les aigües que s'hi entollaven eren nocives per a la salut dels vilatans. L'intendent acollí la proposta favorablement i els tràmits burocràtics començaren el maig de 1788, però les pretensions del marquès de Tamarit sobre el prat paralizaren l'operació fins al mateix mes de 1796.¹⁴

La iniciativa de la sèquia del Gaia es deu a Tomàs Vives i Plana, altafullenc resident a Tarragona,¹⁵ que, el 21 de juny de 1792, obtingué en emfiteusi de l'arquebisbe Armanyà l'aigua del Gaia, després d'haver-la presa el marquès de Tamarit per a l'ús del molí fariner

del Pas, a fi que pogués regar terres situades als termes de Tamarit i Altafulla. La sèquia restà enllestida l'any 1795 i permeté convertir en regadiu una sèrie de finques amb el consegüent augment de la seva rendibilitat.¹⁷

Com a model de mines citarem la que es construí per un acord establert, el 29 d'abril de 1794, entre Joan de Suelves i de Montserrat, sisè marquès de Tamarit, i Tomàs Vives i Plana per regar les hisendes respectives —el mas de Quart i el mas de Barberà—, ubicades al Territori de Tarragona. El pou s'obrí en una vinya pròpia de Josep Selma, pagès de Reus, situada al terme de Constantí, i la mina, fins a arribar a les terres dels masos de Quart i de Barberà, passava per finques de diversos propietaris. La seva construcció començà el 17 de juliol de 1796 i s'acabà el setembre de 1799, amb una despesa de 8.818 ll., 13 s. i 6 d. pagada a mitges pels dos promotors.¹⁸

La primera meitat del segle XVIII trobem percentatges de vinya relativament alts ja que respecte de les terres conreades ocupa el 39,5% a Tarragona, el 45% a Constantí i el 34% a Torredembarra; aquests percentatges es van incrementar la segona meitat del segle, i a Tarragona, per exemple, passà a ser del 45%. A Altafulla, l'any 1757, la vinya s'estenia pel 36,68% de la superfície conreada,¹⁹ i el 1777 arribava al 45,75%.²⁰ Al Catllar, el 1788, ocupava el 20,60% de la terra conreada i se situava en el tercer lloc, després de la sembradura i oliverar.²¹

Pel que fa als sembrats l'únic municipi que ens permet fer comparacions és Tarragona, on, entre la primera i la segona meitat del segle, es reduí força la superfície cerealística, que passà del 40,5% al 22%. Al Catllar, el 1788, ocupava el 42,85% de la terra conreada, però només suposava el 37,26% de la contribució cadastral agrària.²²

L'oliverar no era molt abundant, però el seu conreu augmentà amb el segle, i més que en plantacions regulars es presenta envoltant parades d'altres cultius. A Altafulla figurava en tercer lloc, després de la vinya i el sembrat, i entre el 1757 i el 1777 retrocedí en un 36,84%; així, el primer any ocupava el 12,57% de les terres conreades i el segon només el 7,94%.²³

Tot fa pensar que l'avellaner no era un conreu comarcal en el set-cents atès que no apareix en els cadastres.

El garrofer s'estengué empès per circumstàncies econòmiques favorables (substitució dels bous per bestiar de peu rodó, aprofitament de la garrofa per a usos industrials) i també perquè el garrofer és un arbre poc exigent i capaç d'arrelar en terres inútils per a altres conreus; en la seva expansió, també hi intervingueren positivament les pràctiques de pol·linització artificial, promogudes per Antoni de Martí i Franquès.²⁴ Es pot dir que al Tarragonès, des de bon començament, hi ha garrofers a tots els municipis, però amb extensions i percentatges poc significatius (Tarragona, 0,5%; Constantí, 1,5%; Virgili, 2%) i escampats enmig d'altres conreus.²⁵ A Altafulla, la importància del garrofer es manifesta en el fet que, mentre l'any 1757 cobria el 0,68% del cadastre, el 1777 ja n'aportava el 8,09%.²⁶

El cànem fou un conreu força important als regadius i s'estengué gràcies al desenvolupament de la construcció naval i a la consegüent demanda de fibres per a veles i xarxes. A Altafulla i Tamarit els propietaris li dedicaven la major part de llurs terres de regatge i n'obtenien, després de la vinya, els seus ingressos principals ja que el cànem del Baix Gaià assolía preus superiors al cultivat en altres termes i, des de començament de segle, era preferit a l'escandinau per a l'equipament dels velers.²⁷ El mateix Martí i Franquès ho reconegué en escriure que era "una de las principales cosechas nuestras".²⁸

Indústria

El Tarragonès al segle XVIII no era una comarca eminentment industrial; el sector es limitava a l'aiguardent, una fàbrica de filatures, dos molins paperers i a la menestralia en general.²⁹

L'aiguardent

Dins del conjunt de l'economia del set-cents, l'aiguardent ocupa un lloc destacadíssim i es pot dir, sense por d'equivocar-se, que fou el motor que generà el desenvolupament econòmic setcentista del Tarragonès, que hauria estat, si no, ben diferent, ja que la seva producció, comercialització, transport i exportació ocupaven una bona part de les energies dels pagesos, jornalers, boters, matriculats, traginers i homes de negocis comarcals.

Pràcticament a quasi tots els municipis hi havia olles d'aiguardent; els pagesos i hisendats de les diverses localitats l'elaboraven i el venien als comerciants de Reus, Tarragona i Valls; igualment ho podem assegurar respecte d'Altafulla, l'Argilaga, la Canonja, el Catllar, els Garidells, la Granja dels Frares, Masricard, el Morell, els Pallaresos, Perafort, la Pobla de Mafumet, la Secuita, Tarragona, Vilallonga del Camp, Vila-seca i Vistabella.³⁰

La referència a les olles d'aiguardent podem ampliar-la dient que Constantí, el 1743, en tenia vuit, Vila-seca, el 1757, en registrava deu, al Catllar, el 1788, n'hi havia una, i Tarragona, el 1797, en disposava de cinc.³¹

A mitjan segle XVIII hom pot advertir les dimensions de la indústria de l'aiguardent mercès a l'impost anomenat "equivalent de l'aiguardent", que, l'any 1751 i referit al corregiment de Tarragona, suposava 29.440 lliures, 8.156 de les quals eren aportades pels pobles del Tarragonès, segons aquesta distribució en la qual es troba a faltar Tarragona:³²

<i>Pobles</i>	<i>Import en lliures</i>
Constantí	2.365
Morell, el	164
Vilallonga del Camp	248
Vila-seca	3.547
Canonja, la	275
Masricard	422
Pineda i Mas de l'Obra	146
Pallaresos, els	135
Codony, el	26
Secuita, la	42
Renau	19
Peralta	26
Catllar, el	117
Torredembarra	379
Altafulla	245

La fàbrica de filatures

Impulsada per l'arquebisbe Armanyà, obrí les portes l'any 1786, dirigida pel canonge Josep Ibàñez Falomir i el racioner Sever Vila. Els primers anys donà bons resultats i arribà a tenir 126 treballadors. Les coses, però, canviaren aviat ja que les seves teles no aconseguien superar la competència de les franceses i començaren a aparèixer les dificultats econòmiques.

La paralització de les importacions de teixits francesos a causa de la guerra Gran donà un cert respir, que acabà amb la signatura dels pactes d'amistat amb el Directori ja que, d'una banda, introduïren de nou la competència dels teixits francesos i, de l'altra, impediren l'exportació a les colònies americanes en restar suspès el comerç atlàntic arran de la guerra amb la Gran Bretanya. La fàbrica no ho pogué suportar i es veié obligada a tancar al començament de 1789.³³

Els molins paperers

En parlar de molins paperers ens referim als ubicats als municipis de Constantí i del Catllar.

El de Constantí s'aixecava prop de Centelles i era propietat, des de 1732, de la cartoixa d'Escaladei, que l'explotava mitjançant arrendaments a paperers.³⁴

El molí catllarenc pertanyia al comte de Santa Coloma, el qual l'arrendava a paperers o comerciants interessats a fer-lo funcionar.³⁵

La menestralia

Gràcies a la consulta de les relacions dels homes de setze i més anys, elaborades l'any 1795 amb motiu de la guerra Gran, es pot fer una aproximació a la realitat de la població activa masculina del Tarragonès, de caire menestral que es guanyava la vida gràcies a la pràctica de l'activitat industrial.³⁶

Escollirem quinze poblacions comarcals de la part del corregiment tarragoní, entre les quals no figuren Torredembarra i Vila-seca, pel fet de no haver inclòs en les seves relacions la gent de mar. Tenim, doncs, aquest quadre:

<i>Municipi</i>	<i>Total de població</i>	<i>Total de menestrals</i>	<i>Percentatge</i>
Altafulla	469	54	11,51
Canonja, la	243	17	6,99
Constantí	692	55	7,94
Creixell	136	14	10,29
Garidells, els	65	—	—
Granja dels Frares, la	24	1	4,16
Morell, el	193	13	6,73
Pallaresos, els	80	2	2,50
Perafort	45	3	4,44
Renau	72	3	4,16
Riera, la	215	81	37,67
Secuita, la	198	11	5,55
Tamarit	68	2	2,94
Tarragona	2.569	497	19,34
Vilallonga	271	34	12,67

El primer fet que crida l'atenció és l'alt percentatge de menestrals de la Riera de Gaià i això per raó de l'elevat nombre de teixidors que hi residien —63.³⁷

Resulta remarcable el quasi 20% dels menestrals entre la població activa masculina de Tarragona, especialment quan els pagesos, jornalers, matriculats, estudiants, rendistes i professionals liberals que viuen a la ciutat són força nombrosos.

Altafulla i Creixell, tot i l'elevat nombre de gent de mar que hi ha entre el seu veïnat, presenten una bona quantitat de menestrals, la qual cosa els permet ocupar el quart i cinquè lloc, respectivament, entre els pobles considerats.³⁸

Vilallonga del Camp és en tercer lloc, gràcies als teixidors que, amb una dotzena d'individus, suposen el 35,29% de la menestralia local.

Distribuïts per sectors i afegint-hi els menestrals de Torredembarra i Vila-seca, ja que ara no ens interessa concretar-ne el nombre dins del conjunt actiu de la població, ens trobem amb els següents deu grups d'oficis:

Argenters	10	Queviures	57
Boters	76	confiters	12
Calçat	128	forners	36
botiners	1	xocolaters	9
espartenyers	33	Tèxtil	291
sabaters	94	adober de seda	1
Construcció	152	barretaires	4
mestres de cases i paletes	133	calceters	2
minadors	5	cordoners	6
rajolers	4	galoners	1
terrisaires	10	sastres	91
Metall	72	teixidors	185
agulleter	3	velers	1
armers	2	Diversos	100
calderers	4	cerers	3
clavetaires	6	paperers	7
estanyers	1	mestre de carros	1
ferrers	40	moliners	19
navallers	1	soguers	55
rellotgers	1	matalassers	1
serrallers	12	impressor de cartes	1
torner	2	impressors	2
Mobiliari	83	cisteller	1
cadiraires	3	esparters	3
fusters	80	altres	7
Pell	4		
basters	2		
blanquers	1		
pellaires	1		

En conjunt apleguen 973 homes, dels quals 291 s'enquadren en el sector del tèxtil, 152 en la construcció, 128 en el calçat, 100 en diversos, 83 en el mobiliari, 76 en els boters, 72 en el metall, 57 en els queviures, 10 en els d'argenters i 4 en la pell.

Quant als subgrups, el més important és el dels teixidors, seguit dels mestres de cases i paletes i dels sabaters, i els menys importants són els dels botiners, estanyers, navallers, rellotgers, blanquers, pellaires, adobadors de seda, galoners, velers, mestres de carros, matalassers, impressors de cartes i cistellers, amb un únic home cadascun.

Comerç

Com que l'activitat del Baix Camp, del Priorat i de bona part de l'Alt Camp es feia per Salou via Reus, haurem de considerar com no pròpia del Tarragonès la major part del tràfic efectuat a les platges salouenques i contemplar com estrictament comarcal la pràctica totalitat de l'efectuat pel port de Tarragona i les platges llevantines.

La prohibició de desembarcar mercaderies estrangeres i de fora de Catalunya a Tarragona, junt amb l'autorització per fer-ho a les platges de Salou i Altafulla-Torredembarra-Creixell, segons un decret de l'intendent José Pedrajas (1717), marginà ostensiblement el port tarragoní. Com a conseqüència, l'economia de Tarragona romangué estancada fins a final de segle, en què es constituí a la ciutat un grup de poder econòmic capaç d'impulsar la reconstrucció del port i d'entrar, així mateix, en conflicte amb la burgesia i els comerciants reusencs que operaven per les platges de Salou.

La decisió de l'intendent Pedrajas suava esmentada repartí l'activitat, encara que de manera desigual, entre les platges ponentines i llevantines del Tarragonès i deixà la badia de Tarragona pràcticament inactiva durant la primera meitat del set-cents.

La concessió d'una duana a Torredembarra facilità el desenvolupament econòmic de les poblacions del Baix Gaià, especialment d'Altafulla, Creixell i Torredembarra, en les quals sorgí un bon nombre de negociants i comerciants.

La situació es mantingué així fins que les repetides instàncies de l'Ajuntament de Tarragona davant Madrid per aconseguir l'habilitació del port per al desembarcament de mercaderies estrangeres foren ateses el 1761, en què el marquès d'Esquilache retornà a la ciutat aquest dret. L'habilitació de Tarragona comportà de retruc la restricció de la duana de Torredembarra pel que fa a l'exportació de mercaderies i fruits del país, és a dir, a la condició que fins aleshores havia tingut la de Tarragona.

La manifestació més clara de l'activitat comercial del Tarragonès es troba en els drets d'entrada i sortida de mercaderies registrats per les tres duanes comarcals que, de 1724 a 1780, presenten, en rals d'ardit, aquest moviment:³⁹

<i>Any</i>	<i>Salou</i>	<i>Tarragona</i>	<i>Torredembarra</i>
1724	77.970	228	2.112
1726	79.653	1.036	13.514
1728	142.476	141	24.343
1750	101.740	254	27.076
1765	126.851	5.683	44.824
1770	152.722	8.388	53.245
1780	79.916	33.369	769

La preponderància de la duana de Salou és total ja que en els vuit anys considerats registrà el 98,05, el 84,55, el 90,62, el 85,35, el 78,82, el 71,52, el 71,24 i el 70,06% de la recaptació duanera.

Torredembarra, de 1730 a 1770, experimentà un augment progressiu de la recaptació dels drets duaners, que va d'un mínim del 14,58% del total de les duanes comarcals el 1730 a un màxim del 34,86%, el 1770; i de 1770 ençà sofrí una forta reducció d'aquestes recaptacions, fins al punt que, el 1780, només suposaven el 0,96% del total comarcal.

La pràctica inactivitat de Tarragona es modificà substancialment els anys setanta, en què, gràcies a la suplantació de Torredembarra, aconseguí ocupar el segon lloc.

LA SOCIETAT

A fi d'establir una panoràmica dels grups socials que el segle XVIII hi havia als municipis que avui dia formen el Tarragonès, hem classificat una sèrie de grups convencionals, dels quals hem bandejat la noblesa, per raons òbvies, i la menestralia, pel fet que ha estat tractada dins l'apartat de la indústria.

Arts plàstiques

Dins d'aquest grup situem els arquitectes, els dauradors, els escultors i els pintors.

Els homes que es guanyaven la vida amb la pràctica de l'art es concentraven a les poblacions més importants, com Constantí,⁴⁰ Tarragona, Torredembarra i Vila-seca.

Entre el veïnat de Constantí abundaven els artistes i sabem que hi residien els escultors Antoni Ochando,⁴¹ Gabriel Guàrdia,⁴² Josep Nogués i Llagostera,⁴³ Bartomeu Bonafós⁴⁴ i Miquel Golarons, i els dauradors Gregori⁴⁵ i Josep-Antoni Isern.

A Tarragona trobem domiciliats els arquitectes Josep Prat i Delorta,⁴⁶ Josep Carafí,⁴⁷ Joan-Antoni Rovira⁴⁸ i Josep Miralles i Sorts;⁴⁹ els dauradors Josep Canals,⁵⁰ Josep Lletget,⁵¹ Francesc Sanahuja i Mariner,⁵² Antoni Tomasino i Joan Traver;⁵³ els escultors Joan Bonet, Francesc de Borja, Blai Fraga, Miquel Català, Francesc Bonifaç i Massó,⁵⁴ Josep Valls,⁵⁵ Ignasi Basarris,⁵⁶ Francesc Icart⁵⁷, Josep Moret,⁵⁸ Josep Duc, Vicenç Roig, Narcís Bonaseta i Antoni Pallàs,⁵⁹ i els pintors Antoni Bosc, Jaume-Joan Bonet,⁶⁰ Francesc Ortega⁶¹ i Francesc Dalí.

Els artistes torredembarrencs eren els dauradors de la família Colat —Francesc Colat i el seu fill Francesc Colat i Blet— i l'escultor Pau Blet, fill del cirurgià Josep Blet i cunyat del daurador Francesc Colat.⁶²

A Vila-seca hi residia el daurador Ramon Soler, natural de Vallespinosa, que, el 1771, establí capítols matrimonials amb la vilasecana Teresa Mariné. Entre els seus treballs figura el daurat del retaule de sant Miquel, de la catedral tarragonina.⁶³

Assalariats

Apleguem aquí els que a les fonts documentals utilitzades (cens de Floridablanca i Miquelets) apareixen com a criats, jornalers, fadrins o mossos, és a dir, aquells que vivien de llogar la seva força de treball. El cens de Floridablanca ens dóna una població activa masculina de 9.633 homes, dels quals 3.280 són assalariats (el 34,04%). Aquest percentatge, o inferior, fins i tot, només es troba a Roda de Berà, Tarragona, Torredembarra, Cocons i Creixell ja que en les altres localitats superen àmpliament el 50% de la població activa.

Comerciants

Les persones dedicades a l'activitat mercantil es concentraven a les localitats més poblades. El cens de Floridablanca les situa a Roda de Berà (3), la Pobra de Montornès (1), Tarragona (4), Altafulla (12), el Catllar (10) i Torredembarra (14), i el de Miquelets ho fa a Constantí (2), la Canonja (3), Tarragona (32), els Pallaresos (1), la Riera de Gaià (3), Vila-seca (6), Altafulla (15) i Torredembarra.

Els anys centrals del segle (1730-1770) les activitats comercials a Tarragona registraren un increment considerable amb els Bertran, Escolà i Montaner com a principals protagonistes; el darrer terç del segle s'afegiren als comerciants de l'etapa anterior alguns de nous com ara Josep Borràs i Fort, els Canals, els Clavell, els Mallol⁶⁴ i Francesc Satorras.⁶⁵

Façana de la casa Castellarnau, dissenyada per Josep Prat i Delorta.

A Altafulla trobem tres grups de comerciants, l'activitat dels quals correspon als anys 1740-1760, 1761-1780 i 1781-1800. Els dels primers anys són divuit i en ells hi ha una simbiosi entre la condició de pagès i la de comerciant. Els dels segons són vint i es dediquen de manera preferent a prendre arrendaments i a comercialitzar els productes obtinguts. Els vint-i-dos dels darrers anys centren l'activitat en l'intercanvi de mercaderies amb les colònies americanes, i entre ells destaquen els d'origen mariner.⁶⁶

Durant el set-cents es dedicaren al comerç, com a mínim, seixanta-cinc torrencs, entre els quals sobresurten els clans familiars dels Badia, Casals, Cases, Flaquer, Gibert, Fontanilles, Mas, Roig i Sagunyoles. Els comerciants de Torredembarra tractaren preferentment els arrendaments, la pesca salada, els vins i aiguardents, els cereals, i traficaven amb les colònies americanes; constituïren un dels sectors més dinàmics de la seva localitat.⁶⁷

Estament eclesiàstic

Estava constituït per l'arquebisbe, les dignitats i els canonges de la seu, el clergat menut —integrat per comensals, beneficiats i parroquials— i els ordes religiosos.

Al capdamunt de l'estament figurava l'arquebisbe, que, a la seva condició de metropolità, primat i cap de la Tarraconense, unia la de cosenyor de Tarragona i senyor i cosenyor d'un bon nombre de localitats del Camp. Durant el set-cents ocuparen la seu tarragonina deu arquebisbes,⁶⁸ entre els quals destaquen Joaquín de Santiyán i Francesc Armanyà per la voluntat que demostraren per transformar Tarragona i millorar les condicions de vida dels seus ciutadans.

Abans de 1768 integraven el Capítol Catedral onze dignitats i vint-i-quatre canongies, però per la nova planta d'aquell any quedà reduït a set dignitats —ardiaca major, prior, sagristà menor, degà, ardiaca de Sant Llorenç, hospitaler i infermer—, vint-i-dues canongies i vint canonges.⁶⁹ Entre els capitulars ens trobem amb una bona part dels elements capdavanters de la cultura comarcal, com ara Ramon Foguet i Foraster, Marià Marí i Bas (de qui conservem un arxiepiscopologi), Carlos-Benito González y Menéndez i Fèlix Amat de Palou i Font.⁷⁰

El clergat de la catedral es completava amb els comensals (sacerdots que executaven les càrregues del temple metropolità com ara entonar la salmòdia, dir les misses baixes i administrar els sagraments) i els beneficiats; abans de 1768 els comensals eren vint-i-quatre i els beneficiats setanta-quatre, però aquell any restaren reduïts a vint-i-tres i quaranta, respectivament.⁷¹

Vinculada al clergat catedral hi havia la confraria de preveres, presidida per l'arquebisbe o el vicari general, que acostumava a reunir-se a la capella del Corpus Christi; la institució es dedicava a l'administració de causes pies, marmessories, col·locació de capitals de particulars en censals, concessió de crèdits i administració dels béns de la mateixa confraria.⁷²

Les cases d'ordes religiosos es concentraven a Tarragona, on hi havia convents de dominics, franciscans menors, mercedaris, menorettes de Santa Clara, jesuïtes (fins a l'expulsió),⁷³ trinitaris, carmelites descalços, caputxins, agustins, monges de l'Ensenyança, beates dominiques i carmelites descalces.

Gent de mar

La gent de mar del Tarragonès (patrons, mariners, pescadors, calafats i mestres d'aixa) pertanyia a la província marítima de Tarragona.

Ex-libris del canonge Ramon Foguet i Foraster.

Pel que fa als mariners i pescadors, les matrícules dels anys 1737 i 1765, fetes per tenir al dia el registre de la població dedicada a les activitats relacionades amb la mar, ens donen aquest resultat:⁷⁴

<i>Localitat</i>	<i>Mariners i pescadors</i>		<i>Nois</i>
	1735	1765	1765
Tarragona	162	368	38
Torredembarra	94	220	27
Altafulla	82	130	48
Vila-seca	32	86	1
Creixell	15	—	—
Tamarit	9	—	—
	394	804	

Els 394 mariners i pescadors de 1737 suposen el 33,58% del total de la província marítima de Tarragona i el 7,33% dels de Catalunya, i els 804 de 1765 equivalen al 37,72% dels provincials i al 14,04% del total dels catalans.

Direm, per completar aquestes xifres, que el fons de Miquelets registra els pescadors i mariners de més de 15 anys d'Altafulla i Tarragona de l'any 1795, dels quals corresponen 73 homes a la vila i 551 a la ciutat.⁷⁵

La vida de la gent de mar no era fàcil ja que, a més de les obligacions amb el reial servei, sempre força pesades, hi havia els riscos propis de la professió, com ara els accidents a bord de les embarcacions o els naufragis, als quals s'ha d'afegir la possibilitat, per cert no gens remota en els tres primers quarts del segle, de ser capturat pels pirates magrebins i acabar reduït a la condició d'esclau en una de les places dels nord d'Àfrica.⁷⁶

Pagesia

Els pagesos eren, segons el cens de Floridablanca, 1.332 homes, del total de 5.456 que l'any 1787 tenia el Tarragonès; això suposa un xic menys del 25% de la població masculina.

Aquesta informació la podem arrodonir amb la que ens facilita el fons de Miquelets (només pel que fa als pobles comarcals ubicats dins el corregiment de Tarragona), de 3.648 pagesos d'un total de 4.637 homes de 15 anys i més; equival al 79,45% del total de la població activa masculina de l'any 1795.

Sectors diversos

Dins d'aquest apartat, autèntic calaix de sastre, col·loquem alguns dels grups professionals no integrats en cap dels apartats socials considerats fins ara, com hostalers, pastors, estudiants, familiars del Sant Ofici, músics, gent sense mitjans econòmics, sector del transport (carreters i traginers) o el molt ampli dels serveis, on entrarien els grups de lleis (advocats, notaris, escriptors i procuradors), de medicina (apotecaris, cirurgians i metges), de l'ensenyament, dels funcionaris públics, milícia, etc.

Quant a alguns d'aquests oficis i seguint la informació facilitada pels Miquelets, podem dir que l'any 1795 al Tarragonès (part del corregiment de Tarragona) hi havia 56 pastors, 69 estudiants, 6 hostalers, 7 músics, 20 advocats, 18 notaris, 10 procuradors, 15 apotecaris, 30 cirurgians, 11 metges i un bon nombre de funcionaris concentrats a Tarragona, Torredembarra i Vila-seca.

CONJUNTURA ECONÒMICA I NIVELL DE VIDA

Fins al segle XVIII, i a despit de ser una comarca amb una extensa faixa litoral, el comerç del Tarragonès amb l'exterior fou escàs i, conseqüentment, la subsistència dels seus habitants depenia de les seves collites; això implicà, doncs, un equilibri entre la producció i les necessitats. El panorama canvià en el set-cens ja que les transformacions experimentades en l'economia del món occidental permeteren intensificar el comerç, amb la qual cosa es facilità l'arribada de blats forasters, i hom pogué superar la necessitat d'haver de conrear productes poc remuneradors, encara que vitals per a la subsistència, i dedicar els esforços a d'altres més lucratius com ara la vinya, els productes de la qual podien ser venuts a preus més elevats, i així es podia comprar allò que s'havia renunciat a produir i obtenir un marge de beneficis. Aquest estat de coses es veié afavorit per la llibertat de comerç amb les colònies

americanes, que permeté intensificar les exportacions de vins i aiguardents a bons preus, i la situació incidí favorablement en gairebé totes les classes socials, des dels perceptors del delme i els hisendats fins als jornalers.⁷⁷ S'ha de dir, però, que els salaris experimentaren un estancament o un augment sempre per sota de l'increment dels preus, i aquesta realitat fa concloure que la relació preus/salaris no fou proporcional i que sempre s'inclinà a favor dels primers, amb la qual cosa es condicionà a la baixa el nivell de vida de les classes populars per tal com sovint hi ha una desproporció d'un a dos entre els salaris i els preus.⁷⁸ Tot plegat equival a dir que la majoria de la gent havia de viure frugalment i sense alegries.

El benestar econòmic assolit durant el segon i tercer quart del segle es veié dificultat pels conflictes armats del darrer quart ja que les guerres contra la Gran Bretanya (1779-1783 i 1796-1804) i contra la República Francesa (1793-1795) incidiren negativament en el desenvolupament de l'economia, especialment quan en l'actuació dels contendents s'havia imposat l'estratègia de destruir els recursos de tot tipus de l'adversari o, com a mínim, dificultar-ne l'economia (en això la Gran Bretanya fou un tècnic excepcional ja que emprà, com ningú, el bloqueig de les costes de l'enemic i així, quan britànics i espanyols estaven en guerra, la superioritat de l'estol dels primers era tan notòria que el comerç amb les colònies americanes restava pràcticament eliminat). Conseqüentment, el comerç del Tarragonès quedava privat de la possibilitat d'exportar a les illes britàniques i impedit de navegar per l'Atlàntic; així, doncs, es detenia l'exportació dels vins i aiguardents, fruits secs, etc., i escassejava el pa a causa del bloqueig marítim, que impossibilitava l'arribada dels cereals ultramarins.⁷⁹

La bonança econòmica d'una bona part del segle, junt amb l'augment de la població i els nous gustos artístics, incidí fortament en l'expansió de la indústria de la construcció i en la realització d'obres d'art. Es pot dir que pràcticament totes les poblacions comarcals afegiren nous carrers i places als nuclis urbans heretats dels segles anteriors i que no hi ha una sola localitat que no restaurés, ampliés o aixequés de bell nou el seu temple parroquial, com és el cas de Creixell, la Pobla de Montornès, Renau, Salomó, Tamarit o Torredembarra, entre els que restauren i amplien, i d'Altafulla, el Catllar, Constantí, Perafort, la Pobla de Mafumet, la Riera de Gaià o Ardenya, entre els que basteixen de nova planta, i tots plegats s'ompliren de retaules, escultures, pintures i obres d'orfebreria.

NOTES

- 1 S.-J. Rovira i Gómez: "El Tarragonès", *El Camp de Tarragona, Enciclopèdia Catalana*, SA, Barcelona 1982, p. 42.
- 2 Vegeu D. López Bonillo: *Geografia del Baix Gaià*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1995.
- 3 S.-J. Rovira i Gómez: *La Guerra Gran a Altafulla (1793-1795)*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1993.
- 4 J. M. Recasens i Comes: *El Corregimiento de Tarragona en el último cuarto del siglo XVIII*, Real Sociedad Arqueológica Tarraconense, Tarragona 1963, p. 45 i següents.
- 5 S.-J. Rovira i Gómez: *Tamarit*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1991, p. 48 i següents.
- 6 S.-J. Rovira i Gómez: "Burguesia i noblesa a Reus: El cas de Salvador March", *Pedralbes*, 8-I (1988), p. 74.
- 7 J. Rovira; A. Dasca: *Descripció del Corregiment de Tarragona. Segons un manuscrit del segle XVIII de la Biblioteca Nacional de Madrid*, Virgili, editor, Tarragona 1995. S.-J. Rovira i Gómez: *El marquesat de Tamarit (1681-1837)*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1992.
- 8 J. Iglésies: "El corregiment de Tarragona i la subdelegació de Montblanc l'any 1763", *Butlletí de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus*, 31 (1970), p. 49-69. *El cens del comte de Floridablanca 1787 (part de Catalunya)*, 2 volums, Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona 1969-70. *Estadístiques de població de Catalunya el*

- primer vicenni del segle XVIII, 3 volums, Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona 1974. "Una relació de pobles i de xifres de cases del corregiment de Tarragona l'any 1773", *Butlletí de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus*, 39 (1974), p. 441-458.
- 9 Pel que fa a les mines, vegeu J. Llop i F. Roig: *Les mines d'aigua al Camp de Tarragona: la Canonja*, Centre d'Estudis Canongins "Ponç de Castellví", la Canonja 1991.
- 10 Rovira 1992b: 33-35. *Els Fontanilles de Torredembarra. Un llinatge torrenc de ciutadans honrats de Barcelona*, Publicacions Paratge Tarragoní, Tarragona 1993a, p. 17.
- 11 J. Andreu: "El dessecament dels aiguamolls de la Pineda", *Lligalls*, 2 (1990), p. 47-49.
- 12 La biografia de Josep Garcia i Alegret la podeu trobar a S.-J. Rovira: "Los comerciantes de Altafulla (segunda mitad del siglo XVIII)", *Estudis Altafullencs*, 2 (1978), p. 39-43.
- 13 S.-J. Rovira: "Transformacions agrícoles setcentistes al Baix Gaia", *Estudis Altafullencs*, 11 (1987), p. 5 i següents.
- 14 *Ibid.*, p. 6-9.
- 15 La biografia de Tomàs Vives i Plana la podeu trobar a S.-J. Rovira: "La família Vives, d'Altafulla (segles XVIII i XIX)", *Estudis Altafullencs*, 12 (1988), p. 32-38.
- 16 Pel que fa al molí del Pas, vegeu Rovira 1991c:144 i següents.
- 17 Rovira 1987c: 10-12.
- 18 S.-J. Rovira: "Una hisenda de 'Lo Territori' de Tarragona: el mas de Barberà (1633-1856)", *La Canonja: llocs, termes i un capbreu*, Centre d'Estudis Canongins "Ponç de Castellví", la Canonja 1987, p. 150 i següents.
- 19 L. Navarro: "Altafulla a través de su catastro de 1757", *Estudis Altafullencs*, 5 (1981), p. 42.
- 20 AMT. Cadastre de 1777.
- 21 L. Navarro: "Un ejemplo de agricultura en el Camp de Tarragona: El Catllar (1788)", *Quaderns d'Història Tarraconense*, III (1982), p. 110.
- 22 *Ibid.*, p. 110.
- 23 Navarro 1981: 45. AMT. Cadastre de 1777.
- 24 S.-J. Rovira i J. Carnicer: *Anecdotari de ca l'Anton Martí*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1982, p. 12.
- 25 J. Cardó: *L'evolució dels conreus del Camp de Tarragona a partir del segle XVIII*, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1983.
- 26 Navarro 1981: 47. AMA. Cadastre de 1777.
- 27 P. Vilar: *Catalunya dins l'Espanya moderna*, vol. III, Edicions 62, Barcelona 1966, p. 343.
- 28 A. de Martí: "Experimentos y observaciones sobre los sexos y fecundación de las plantas", *Memòries de l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona*, volum XXIV (1935), p. 46.
- 29 Dins de la menestralia situem els argenters (argenters, batifillers, etc.), els boters, els que treballen en el sector del calçat (borsegüiners, espardenyers, sabaters, etc.), del metall (agulleters, calderers, clavetaires, courers, daguers, estanyers, ferrers, serrallers, torners, etc.), del mobiliari (cadiraïres, fusters, etc.), de la pell (aluders, assaonadors, basters, blanquers, pellaïres, etc.), dels queviures (confiters, fariners, forners, semolers, xocolaters, etc.), del tèxtil (barretaires, calceters, cardadors, cintaires, cordoners, estorers, fabricant de mitges, galoners, guanters, sastres, teixidors, tintorers, torcedors, velers, volanders, etc.) i altres com els cerers, cistellers, factors de carros, fabricants de cartes, de veles, guitarrers, saboners, paperers, rellotgers, soguers, vidriers, etc.
- 30 S.-J. Rovira: "Els aiguardents del Camp de Tarragona a la segona meitat del segle XVIII", *Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, 1r volum, Universitat de Barcelona, Barcelona 1984, p. 305-320. "Anticipació de diners a productors d'aiguardent per part de comerciants de Reus (1750-1799)", *Quaderns d'Història Tarraconense*, VII (1988), p. 143-160. "Els productors d'aiguardents de la Canonja i Masricart i els comerciants de Reus (1746-1760)", *Treballs Canongins 1990*, Centre d'Estudis Canongins "Ponç de Castellví", la Canonja 1990, p. 99-113.
- 31 L. Navarro: "Un 'llibre de repartiment' del real catastro: Vilallonga, corregimiento de Tarragona (1726)", *Quaderns d'Història Tarraconense*, II (1980), p. 127. DDAA: "Développement de l'activité viticole dans le 'Camp de Tarragona', a partir d'une documentation fiscale: le 'Real Catastro' (XVIIIème siècle)", a: *Siglo XVIII. Una aproximación interdisciplinar*, Departament d'Història Moderna de Tarragona, Tarragona 1983, p. 585. AHT. Actes municipals, 1797, doc. 185.

- 32 A. Segarra: *Leconomia de Reus al segle XVIII: el comerç de l'aiguarent*, Centre de Lectura, Reus 1988, p. 114 i següents.
- 33 A.-J. Soberanas: "Contribución al estudio del siglo XVIII catalán en Tarragona", *Boletín Arqueológico*, LVIII (1958), p. 115-120.
- 34 J. Sánchez: "Molino papelero en Tarragona", *Boletín Arqueológico*, 121-128 (1973-74), p. 127.
- 35 AHT. Reg. 4410, f. 43v; 4411, f. 58; 4412, f. 9.
- 36 AHT. Miquelets, 5, 7 i 12.
- 37 Pel que fa als teixidors de la Riera de Gaia, vegeu G. Magriña: "Els teixidors del Baix Gaia al segle XVIII", *Estudis Altafullens*, 21 (1997), p. 43-51.
- 38 Vegeu S.-J. Rovira: "La població activa masculina d'Altafulla l'any 1795", *Estudis Altafullens*, 6 (1982), p. 59-70.
- 39 A. Segarra: *Aiguarents i mercat a la Catalunya del segle XVIII*, Eumo Editorial, Vic 1994, p. 161 i següents.
- 40 Pel que fa als artistes de Constantí, vegeu: R. Puig: "El taller d'escultura d'Antoni Ochando a Constantí (s. XVIII)", *Missiva*, 12 (1995), p. 2-7. S.-J. Rovira: "Notícies d'escultors setcentistes aveïnats a Constantí", *Estudis de Constantí*, 6 (1990), p. 21-28. "Notícies de Constantí (segle XVIII)", *Estudis de Constantí*, 7 (1991), p. 41-49. M. Vidal: "Notes complementàries sobre l'església de Constantí. Els retaules barrocs i els seus autors", *Estudis de Constantí*, 5 (1989), p. 131-147.
- 41 És l'artista constantinenc més destacat. Arribà a Constantí l'any 1747 per realitzar el retaule de l'altar major de l'església parroquial de Sant Feliu i s'hi aveïnà.
- 42 És l'autor del retaule del Roser de l'església parroquial constantinenca. Es casà amb la filla gran d'Antoni Ochando i fou un col·laborador del sogre, el taller del qual heretà.
- 43 Era de Riudoms i s'establí a Constantí pel fet d'haver-se casat amb Maria Guàrdia i Ochando, filla de Gabriel Guàrdia i néta d'Antoni Ochando, la qual cosa el convertí en l'hereu del taller creat per Ochando i continuat per Guàrdia.
- 44 Nasqué a Tarragona i s'establí a Constantí abans del febrer de 1756. Estava casat amb Magdalena Moragues, de la qual enviduà el maig de 1776, i el 1795 encara es mantenia actiu. AHT. Reg. 623, f. 25; 639, f. 246.
- 45 Era de Tarragona, on vivia l'abril de 1766 en què contractà amb els jurats de Roda de Berà el daurat del retaule de l'altar major, però el 1795 residia a Constantí. AHT. Reg. 4404, f. 89.
- 46 El barceloní Josep Prat s'establí a Tarragona vers el 1760 per dirigir la capella de Santa Tecla i hi residí fins a l'agost de 1785, en què es traslladà a terres gaditanes arran del seu nomenament de director de les obres de l'illa de León. A Tarragona a més de la capella de la patrona, que li valgué el títol d'acadèmic de mèrit de San Fernando (1774), realitzà el cos de guàrdia i la duana del port (1772), aixecà els plans i elevacions dels terrenys de la Rambla Vella (1776) i hi dirigí la construcció de diversos edificis. AHT. Acords, 259, f. 22 i 68; 261, f. 53; 263, f. 29; 272, f. 124v.
- 47 Carafi nasqué a Mediona. Es casà amb l'altafullenca Francesca Torrelles i, de 1765 a 1770, com a mínim, estigué aveïnats a Tarragona, on li nasqueren una filla i dos fills. El 25 de febrer de 1776 convingué amb els regidors del Catllar la construcció de la nova església parroquial de Sant Joan Baptista. ACT. Baptismes, 15, f. 85v, 167v; 16, f. 20v. R. Medina: Josep Carafi, arquitecte de l'església setcentista del Catllar". *Quaderns d'Història Tarraconense*, VII (1987), p. 43-54.
- 48 És fill del fuster tarragoní Francesc Rovira. Professionalment estigué molt vinculat a l'Ajuntament, que tot sovint li encomanava feines. L'any 1792 tenia 64 anys i vivia al carrer dels Cavallers. Entre les obres que realitzà al Tarragonès destacarem la restauració de l'aqüeducte romà i de l'arc de Berà, la portada d'aigües a Tarragona i la casa del resguard de Salou. La seva activitat professional fou reconeguda l'any 1802 amb el títol d'acadèmic de mèrit de San Fernando. J. Herrera: "Documentos relativos al arquitecto tarraconense Joan Antoni Rovira conservados en el Archivo Histórico de Tarragona", *Butlletí Arqueològic*, fasc. 141-144 (1978), p. 103-113. C. Martinell: "Nombramiento de académico de J. A. Rovira, restaurador del 'Pont del Diable'", *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, 3 (1961), p. 49-54. S.-J. Rovira: "Contribució al coneixement de la família i l'obra de l'arquitecte setcentista tarragoní Joan Antoni Rovira", *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, 33 (1983), p. 73-84. AHT. Miquelets VII.
- 49 Aquest mestre de cases era oritind d'Alcoi i pel seu matrimoni amb Magdalena Rovira i Sugranyes, filla de Joan-Antoni Rovira, restà vinculat al seu sogre. Entre els seus treballs destaca la direcció de la fàbrica de

- l'església de Sant Martí, de Vilallonga del Camp. A. I. Serra: *L'església parroquial de Sant Martí de Vilallonga del Camp*. ACCE de Vilallonga del Camp i Edicions Cossetània, Valls 1998, p. 53.
- 50 Josep Canals era fill de Valls, estava casat amb Teresa Barber i en els anys setanta residia a Tarragona.
- 51 El trobem domiciliat a Tarragona entre els anys quaranta i els seixanta. Daurà el retaule de l'altar major del convent tarragoní de predicadors. AHT. Reg. 470, f. 69. AMT. Cadastre de 1763.
- 52 Fill de Valls. L'any 1792 acordà amb els administradors de l'ermita de Puigcerver el daurat i pintat del retaule major per 1.200 lliures. AHT. Reg. 531, f. 91. Registre d'hipoteques, 49, f. 116.
- 53 Fill de Nicolau Traver, pagès de Tarragona, que, el 12 de juny de 1753, li donà una casa al carrer de les Salines. AHT. Reg. 437, f. 24v.
- 54 Nasqué a Valls l'any 1735. Contragué dos matrimonis: el primer, el 21 de desembre de 1755, amb la valenca Francesca Boti i Miracle, i el segon amb la tarragonina Tecla Fort. El 1756 ja residia a Tarragona, on nasqué el seu primer fill. En els anys seixanta vivia al Portal del Carro; en els setanta, a la plaça de la Font, i en els vuitanta i noranta, al Cós del Bou. L'any 1771 fou nomenat acadèmic de San Fernando. Morí a Tarragona el 1806. C. Martinell: "En Francesc Bonifàs, escultor valenc resident a Tarragona", *Butlletí Arqueològic*, III, 2 (1921), p. 33-40.
- 55 L'any 1792 tenia 57 anys i vivia al carrer de Mediona. AHT. Miquelets VII.
- 56 Tenia el seu taller al carrer del Trinquet Vell. AHT. Miquelets VII.
- 57 Vivia al carrer de Talavera i l'any 1792 tenia 37 anys. AHT. Miquelets VII.
- 58 Vingué al món a Sant Pere de Roda l'any 1758. El desembre de 1784 es mullerà amb Eulàlia Bonifaç i Fort, filla de Francesc Bonifaç, i esdevingué un col·laborador del seu sogre. ACT. Matrimonis, 12, f. 279.
- 59 El trobem documentat entre el 1767, en què contractà el retaule catedralici de Sant Miquel, i el 1783, quan feu testament. Obra seva és el retaule major del Morell. AHT. Reg. 555, f. 340; 601, f. 70. Registre d'Hipoteques, 7, f. 37.
- 60 El 1792 declarava tenir 73 anys. AHT. Miquelets VII.
- 61 Residia a la Rambla Vella i el 1792 tenia 39 anys. AHT. Miquelets VII.
- 62 S.-J. Rovira: "El segle XVIII i les guerres Gran i del Francès", a: S.-J. Rovira i P. Anguera, *Història de Torredembarra. Segles XVIII-XV*. Ajuntament de Torredembarra, Torredembarra 1984, p. 42.
- 63 AHT. Reg. 555, f. 145; 635, f. 345.
- 64 Pel que fa als Mallol, vegeu J. M. Recasens: "Contribución al estudio del comercio tarraconense en el siglo XVIII. Los Mallol, una familia de marineros y comerciantes", *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, 21 (1971), p. 69-81.
- 65 A. Jordà: *Poder i comerç a la ciutat de Tarragona segle XVIII*, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1988.
- 66 Rovira 1978: 29-92.
- 67 Rovira 1984: 27.
- 68 Josep Llinars i Aznar, Isidre Bertran —presentat—, Miquel-Joan de Taverner i Rubí, Manuel de Samaniego y Jaca, Pere de Copons i de Copons, Jaume Cortada i Bru, Llorenç Despuig i Cotoner, Juan Lario y Lancis, Joaquín de Santiyán y Valdivieso i Francesc Armanyà i Font.
- 69 S.-J. Rovira: *Breu història de Tarragona*, Òmnium Cultural del Tarragonès, Tarragona 1984, p. 66.
- 70 M. Güell: *Notes per a l'estudi d'una família d'altres dignitats eclesiàstiques de la Seu de Tarragona (segle XVIII): els Foguet*, Publicacions Paratge Tarragoní, Tarragona 1991. J. Rovira; A. Dasca: "La cultura i l'estament eclesiàstic de Tarragona durant la segona meitat del segle XVIII", *Església i societat a la Catalunya del s. XVIII*, UNED, Cervera 1990, p. 407-417.
- 71 Rovira 1984b: 66. Els comensals sercentistes els podeu trobar relacionats a S. Ramon: "Les comensalies i comensals de la Seu de Tarragona dels segles XIII al XIX", *Quaderns d'Història Tarraconense*, III (1982), p. 45-81.
- 72 Pel que fa a la confraria de preveres, vegeu J. M. Recasens: *El municipi i el govern municipal de la ciutat de Tarragona. Segles XVI i XVII*, Arola Editors, Tarragona 1998, p. 116-119.
- 73 Vegeu S.-J. Rovira: "El col·legi jesuític dels Sants Reis de Tarragona (1575-1772)", *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, 32 (1982), p. 73-89.

- 74 R. Fernández; C. Martínez: "La gente de mar en la Cataluña del XVIII", *Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, vol. I, Publicacions de la Universitat de Barcelona, Barcelona 1984, p. 553-567.
- 75 AHT. Miquelets, volum segon.
- 76 La informació sobre la gent de mar pot ser completada consultant R. Català; V. Gual: "Materials per a una investigació sobre els pescadors de Tamarit (1690-1740)", *Estudis Altafullencs*, 12 (1988), p. 5-25. S.-J. Rovira: *La gent de mar de Torredembarra (segle XVIII)*, Publicacions Paratge Tarragoní, Tarragona 1992. *La gent de mar d'Altafulla (segle XVIII)*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1993.
- 77 Per conèixer l'evolució dels preus dels vins i aiguardents tenim les dades dels llibres d'acords de l'Ajuntament de Tarragona, que ens permeten saber que en el darrer terç del segle hi hagué dos períodes de preus: un de baix, entre 1770 i 1790, i un d'alt, amb fortes oscil·lacions, entre 1791 i 1799. Prenent com a base cent el preu de 1770 trobem que, en el primer període, el preu oscil·la entre un mínim de 76, l'any 1781, i un màxim de 136, el 1787; però el 1791, en què comença el nivell alt, l'índex del preu arriba a 220 i en els anys successius, tot i les variacions, es mantindrà alt i assolirà el màxim de 256, el 1796, per davallar a 140, el 1797, i a 125, el 1798.
- 78 Els preus, en el segon quart del segle, es mantingueren força estables a tota la comarca. A Tarragona el salari d'un manobre era de 6 sous i el doble el d'un mestre de cases, i el mateix s'esdevenia a Altafulla i Torredembarra, però al Morell i Ferran eren una mica més baixos, ja que el mestre de cases cobrava entre 10 i 11 sous i el manobre entre 5 s. i 6 d. i 6 sous. En els anys vuitanta s'incrementaren una mica i el mestre de cases arribà a cobrar 13 sous a Constantí i 14 a Tarragona.
- 79 Rovira 1984b: 70 i següents.

Alberic

Els primers Alberic són els germans Marià i Jaume, fills de Jaume Alberic, pagès de l'Aleixar.¹

MARIÀ ALBERIC

Era mercader de teles i es casà amb Cecília de Ferrer. Degué morir entre el 25 de juny de 1699, data del seu testament, i el febrer de 1701, en què Ignasi Fontanet i Martell, burgès honrat de Perpinyà, com a tutor dels seus fills, lluí de Francesc de Copons i de Grimau un censal de 2.000 lliures creat per Marià l'any 1687, quan comprà el mas de Barberà als Copons.

Marià Alberic instituí hereu dels seus béns el fill Marià, al qual havia de substituir, si moria sense fills o entrava en religió —es féu jesuïta—, la filla Maria-Teresa, i a aquesta, si es donaven les mateixes circumstàncies, les altres filles Cecília i Rosa.

Cecília, que esdevingué l'hereva, es casà amb el doctor en dret Joan Fleix i tingué tres filles: Rosa, Maria i Ignàsia Fleix i Alberic, a les quals instituí hereves per igual en el testament que atorgà el 13 de maig de 1744. Com que Rosa i Maria moriren sense descendència, el patrimoni de Marià Alberic passà íntegre a Ignàsia, maridada amb Josep Fort, doctor en medicina, de Riudoms.²

JAUME ALBERIC

Era doctor en dret i estigué casat amb Maria Casals i Torroella.³ El 6 de gener de 1682 aconseguí el privilegi de ciutadà honrat de Tarragona⁴ i fou cònsol en cap de la ciutat i conseller de mà major els anys 1703 i 1705.⁵

MARIÀ ALBERIC I CASALS

Fill hereu de Jaume Alberic i, com ell, doctor en dret. El 28 d'agost de 1702, conjuntament amb els seus pares, atorgà poders a Ramon de Maranyosa, de Lleida, per contractar el seu casament amb Francesca Ferrer, filla de Josep Ferrer, ciutadà honrat domiciliat a Lleida, però no reeixí i es mullerà amb Caterina Marrugat.⁶

L'any 1716 fou pretendent a una regidoria de l'Ajuntament de Tarragona, però no l'aconseguí fins a l'any 1718.⁷ També fou subdelegat de la Superintendència General de Catalunya a Tarragona i el seu partit, almenys des de l'any 1715.⁸

El juny de 1722 fou designat tinent de corregidor i alcalde major interí de Tarragona i a fi d'ocupar el càrrec atorgà poders, el dia 13, a Ambròs Moreres i Móra, resident a Barcelona, perquè l'acceptés en nom seu.⁹ Una de les primeres actuacions com a tinent de corregidor fou ordenar una batuda contra diversos malfactors, la qual donà per acabada el 8 de juliol.¹⁰ Es mantingué en el càrrec fins al 10 de gener de 1726, en què l'ocupà el tinent de corregidor titular Antonio Arduino, marquès de Sorito.¹¹

L'any 1734 tenia un deute amb l'Ajuntament per un import de 717 ll. i 10 s., del qual nou anys més tard encara li mancava pagar 500 lliures i, com que no disposava de numerari a causa "de un largo y costoso pleito", convingué amb la corporació la retenció de les tres quartes parts del seu sou de regidor fins a la liquidació del deute;¹² però el gener de 1748 encara no havia fet la pau, i devia 189 ll. i 6 s.; aleshores proposà que el deute fos liquidat restant-lo del sou de regidor del fill Antoni-Felip.¹³

Morí a Tarragona i fou enterrat, el 24 de juny de 1748, al convent de Sant Domènec.¹⁴

ALTRES FILLS DE JAUME ALBERIC

Són Jaume i Ignàsia Alberic i Casals.

Jaume Alberic i Casals

Seguí la carrera eclesiàstica i arribà a ser canonge de Tarragona, però no abans de superar un plet que li posaren el Dr. Ramon Fita, canonge i ardiaca de Sant Llorenç, i Mn. Miquel Fita, comensal de la catedral.¹⁵

Li coneixem dos testaments: en el primer, redactat el 5 d'octubre de 1740, designà hereus Déu i els pobres, però en el segon, atorgat el 19 de maig de 1753, l'hereu, tal volta per pressions familiars, és el nebot Marià Alberic i Marrugat.¹⁶

Morí el febrer de 1757 i les seves restes foren dipositades a l'església de Sant Domènec.¹⁷

Ignàsia Alberic i Casals

El 4 d'abril de 1723 es maridà amb Francesc Calbet i Cruïlles, doctor en dret, fill de Faust Calbet, també doctor en dret, i de Teresa Cruïlles.

En el testament que atorgà el 9 d'abril de 1766 designà hereu el fill Faust-Antoni i manifestà la voluntat de ser enterrada en el vas que els Alberic tenien a la capella de Sant Fructuós de l'església conventual dels dominics.¹⁸

ANTONI-FELIP ALBERIC I MARRUGAT

Fou batejat el 28 d'agost de 1714 i a 23 anys, el 21 de febrer de 1747, aconseguí ser nomenat regidor substituït del pare, la plaça del qual ocupà en propietat el 2 de maig, i es mantingué en la regidoria fins a la seva mort.¹⁹

Es casà amb Serafina Dalmau i Betriu, filla de Rafael Dalmau i de Serafina Betriu, que el sobrevisqué uns quants anys, ja que no morí fins a la mitjanit del 21 de març de 1793, a 86 anys.²⁰

En el testament que redactà el 16 de febrer de 1773 nomenà hereu el seu germà Marià i disposà que l'enterressin en el vas de la confraria de la Mare de Déu del Carme de l'església dels carmelites.²¹

Morí, sense deixar descendència, un quart abans de la mitjanit del 14 d'abril de 1774, a 62 anys, i fou soterrat al cap de dos dies.²²

ALTRES FILLS DE MARIÀ ALBERIC I CASALS

Ens referim a Marià, Gertrudis i Marianna Alberic i Marrugat.

Marià Alberic i Marrugat

Seguí les petjades de l'oncle Jaume i arribà a ser canonge de la seu tarragonina.

Fou l'hereu del seu pare, del seu germà Antoni-Felip i de la seva germana Marianna.

Morí, sense fer testament, a dos quarts de dotze de la nit del 12 de gener de 1781, a 71 anys, i fou soterrat a la capella del Corpus Christi de la catedral.²³

Gertrudis Alberic i Marrugat

Morí sent una nena el març de 1706 i fou enterrada el dia 18.²⁴

Marianna Alberic i Marrugat

Morí fadrina l'any 1760. En el testament que atorgà el 23 de gener d'aquell any instituí hereu el seu germà Marià. Fou soterrada en la sepultura de la confraria del Roser, del convent de Sant Domènec.²⁵

NOTES

- 1 AHT. Acords, 230, f. 69.
- 2 S.-J. Rovira i Gómez: "Una hisenda de lo Territori de Tarragona: el mas de Barberà (1633-1856)", *La Canonja: llocs, termes i un capbreu*, Centre d'Estudis Canongins "Ponç de Castellví", la Canonja 1987, p. 147 i següents.
- 3 AHT. Reg. 299, p. 344.
- 4 AHT. Actes del Consell 1679-1684, f. 92.
- 5 Jordà 1988: 283.
- 6 AHT. Reg. 299, p. 344.
- 7 El nomenament està datat el 2 d'agost de 1718, però la presa de possessió no s'esdevingué fins al 31 de gener de 1719. La plaça l'ocupà fins a l'any 1747, en què hi renuncià, per motius de salut, a favor del seu fill Antoni-Felip.
- 8 AHT. Reg. 364, f. 2.
- 9 AHT. Reg. 371, f. 73.
- 10 E. Morera: *Tarragona cristiana*, Institut d'Estudis Tarraconenses, Tarragona 1959, p. 97.
- 11 *Ibid.*, 103.
- 12 AHT. Acords, 235, f. 40, doc. 33.
- 13 ANT. Acords, 238 [1748], doc. 17.
- 14 ACT. Tauler, maig-octubre de 1748, p. 109.
- 15 AHT. Reg. 414, f. 9.
- 16 AHT. Reg. 474, f. 8; 597, f. 150.
- 17 AHT. Reg. 597, f. 150.
- 18 AHT. Reg. 599, 339.
- 19 AHT. Acords, 237 [1747], f. 26, doc. 15.
- 20 ACT. Òbits, 2, f. 207.
- 21 AHT. Reg. 595, f. 160.
- 22 ACT. Òbits, 1, f. 217v.

23 ACT. Òbits, 1, f. 307v.

24 ACT. Tauler, novembre de 1705-abril de 1706.

25 AHT. Reg. f. 239.

Alemaný

El genearca dels Alemaný tarragonins és el reusenc Agustí Alemaný, notari de professió, fill de Josep Alemaný, negociant de Reus, i de la seva esposa Isabel, que s'instal·là a Tarragona durant la guerra dels Segadors.

El 3 de desembre de 1645 es casà a la catedral amb la també reusenca Maria Reig, filla de Gaspar Reig, negociant de Reus, i d'Isabel.¹

GASPAR ALEMANY I REIG

És el fill i hereu d'Agustí Alemaný i de Maria Reig; fou batejat a la catedral de Tarragona el 3 de setembre de 1660.²

Contragué matrimoni amb la valenciana Vicenta Genovès, filla de l'apotecari Jaume Genovès, i es dedicà als negocis.

Tingué un bon nombre de fills, però només tres —Josep, Gaspar i Gertrudis— aconseguiren arribar a l'edat adulta.

En enviduar s'ordenà sacerdot i passà a viure a Alguaire, on gaudí de les rendes del benifet del Cos de Crist i sant Hilari, de l'església parroquial. Morí amb posterioritat a l'11 de desembre de 1726, en què atorgà el darrer testament.³

Germana seva és Josepa Alemaný i Reig, que es maridà amb Joaquim Barcho, mercader de Castelló de la Plana. Josepa, en enviduar, s'establí a Reus, on vivia l'agost de 1704.⁴

JOSEP ALEMANY I GENOVÈS

Nasqué a Tarragona l'octubre de 1786 i fou batejat el dia 29.⁵

El 3 d'abril de 1710 es casà a Tarragona amb la lleidatana Josepa Bonai i Pallàs, filla de l'apotecari Jaume Bonai i de Francesca Pallàs.⁶

Seguí la tradició iniciada per l'avi Agustí i es féu notari apostòlic, professió que exercí a Tarragona, on morí el novembre de 1765 i fou enterrat el dia 11.⁷

GASPAR ALEMANY I GENOVÈS

Nasqué a Tarragona i fou batejat a la catedral el dia 15 de maig de 1693.⁸

El 31 de març de 1732 contragué noces amb Rosa Vernis i Casals, filla de Domènec Vernis, doctor en dret, i de Francesca Casals,⁹ que aportà al matrimoni, com a mínim, les 600 lliures que li donà el seu germà, el canonge Domènec Vernis i Casals.¹⁰

Era capità d'infanteria, agregat a la plana major de Tarragona; vivia en una casa del carrer del Misser Sitges, on, el 27 de setembre de 1757, atorgà testament la seva esposa, la qual morí el 28 de febrer de 1758 i fou enterrada, el 2 de març, en el vas familiar del convent dels carmelites descalços.¹¹

Gaspar sobrevisqué uns quants anys a la seva esposa, ja que no morí fins al 19 de gener de 1782, a dos quarts de sis, i fou enterrat l'endemà en el vas dels Alemany del convent de Sant Llorenç.¹² En el testament que dos dies abans de morir havia lliurat al notari i parent Josep Alemany i Bonai nomenà hereu el fill Gaspar-Domènec.¹³

GERTRUDIS ALEMANY I GENOVÈS

Rebé les aigües baptismals el 27 de febrer de 1695.¹⁴

El 6 d'octubre de 1730 es maridà amb Melcior Corbera i Nogués, fill de Melcior Corbera, notari de Tarragona, i de Magdalena Nogués.¹⁵

Fou mare de Ramon Corbera i Alemany, que es casà amb Josepa Ricci i fou, com el pare i l'avi, notari.

JOSEP ALEMANY I BONAI

Era fill de Josep Alemany i Genovès i exercí de notari a Lleida, de 1736 a 1741, i a Tarragona d'ençà l'agost de 1741.¹⁶

Contragué matrimoni, el 9 d'abril de 1746, amb Ignàsia Dalmau i Betriu, filla de Rafael Dalmau, doctor en dret, i de Josepa Betriu,¹⁷ que morí a Tarragona el 19 d'agost de 1790 a 70 anys i sense deixar descendència, tot i haver tingut almenys una filla, Josepa, nada el desembre de 1746.¹⁸

L'any 1772 fou diputat del comú i el 1774 es presentà com a candidat a un càrrec de regidor.¹⁹

Redactà les darreres voluntats el 24 de març de 1791, en què disposà el següent: *a)* l'enterrament en el vas familiar de l'església del convent de Sant Llorenç; *b)* la renda que produís una peça de terra que havia comprat a carta de gràcia a Constantí havia de ser destinada al manteniment del llit de la imatge de la Mare de Déu d'Agost, del convent dels carmelites descalços; *c)* deixar un miler de lliures per a la seva fillola Ignàsia Carbonell, futura muller del nebot valencià Josep-Francesc; *d)* cedir les escriptures del seu besavi, així com les seves i les de Francesc i Josep Focs, al notari Ramon Fàbregues, i *e)* nomenar hereu dels seus béns (una masia a Constantí i sis jornals d'horta al terme de Tarragona) Josep-Francesc Alemany i Massó.²⁰

La mort d'Alemany i Bonai s'esdevingué a les tres de la tarda del 25 de juny de 1791, a 80 anys.²¹

GASPAR-DOMÈNEC ALEMANY I VERNIS

Josep Alemany i Bonai i Agustina Prats i Martí el dugueren a batejar el 2 de novembre de 1741.²²

Estudià dret i s'hi doctorà. Professionalment fou un home de prestigi, ho demostren els fets que l'arquebisbe Armanyà el designés, el 6 de setembre de 1785, assessor del veguer,²³ que, de 1782 a 1784 fos síndic procurador general de l'Ajuntament,²⁴ i que, el 1786, fos nomenat regidor perpetu de Tarragona,²⁵ càrrec, però, que ocupà poc temps, ja que traspassà a les cinc de la tarda del 7 de març de 1787 i fou enterrat, dos dies més tard, al vas dels Alemany del convent carmelità de Sant Llorenç.²⁶

JOSEP-FRANCESC ALEMANY I MASSÓ

Nasqué a Tarragona els primers dies del desembre de 1773,²⁷ i el 25 d'agost de 1791 contragué matrimoni amb Ignàcia Carbonell i Avellà, filla de Pau-Miquel Carbonell, causidic, i de Bàrbara Avellà,²⁸ però els capítols matrimonials no els atorgà fins al 25 de gener de 1797, en què deixà usufructuària l'esposa, féu donació dels béns al fill Josep-Ignasi i es reservà vuit lliures.²⁹

El 18 de setembre de 1785, en l'entrada a Tarragona de l'arquebisbe Francesc Armanyà, i amb només 12 anys, tingué l'honor de llegir la salutació en llatí al prelat, que fou impresa amb el títol de *Gratulatio ad Illustrissimum D. D. Franciscum de Armañá, Archiepiscopum Tarraconensem, Hispaniarum Primum*.³⁰

A la mort del pare rebé els béns dels Alemany, però no abans de convenir amb la mare que li passaria anualment una renda de 230 lliures destinada a atendre les seves necessitats materials.³¹

Quan l'any 1793 Carles IV concedí la venda de quatre privilegis de noble, vuit de cavaller i deu de ciutadà honorat per a les obres del port de Tarragona, aprofità l'avinentesa per sol·licitar-ne, el 3 d'agost de 1793, un de ciutadà honorat, ja que considerava que en ell concorrien "todas las circunstancias que, según el espíritu de las reales disposiciones son necesarias para salir de la clase del estado llano y entrar en el de noble",³² privilegi que aconseguí el 24 d'agost de 1796, gràcies a l'informe favorable que li féu l'ajuntament tarragoní i al fet d'haver pagat els 20.000 rals en què hom valorà el privilegi.³³

La situació econòmica de Josep-Francesc Alemany els anys noranta no era gaire bona i per això hagué de demanar a Francesc Gomis, mercader de teles de Barcelona, un préstec de tres milers de lliures el 1795.³⁴

Alemany i Massó morí a Tarragona l'any 1801, la seva vídua, que traspassà abans del 5 de març de 1816, es tornà a casar i ho féu amb el doctor en dret Rafael Bartrolí.³⁵

Són fills del matrimoni Alemany-Carbonell: Josep-Ignasi, que nasqué a dos quarts de dues de la tarda del 21 de juliol de 1792³⁶ i morí assassinat al port de Tarragona el 8 d'agost de 1835,³⁷ i Pau, batejat el 9 de maig de 1793, que se suposa que morí infant.³⁸

NOTES

1 ACT. Matrimonis, 7, f. 136.

2 ACT. Baptismes, 9, f. 59v.

3 AHT. Reg. 484, f. 529.

4 AHT. Reg. 261, p. 59.

5 ACT. Baptismes, 9, f. 128.

6 ACT. Matrimonis, 9, f. 105.

7 ACT. Tauler, novembre de 1765-abril de 1766, p. 70v.

- 8 ACT. Baptismes, 10, f. 103.
- 9 ACT. Matrimonis, 10, f. 146.
- 10 AHT. Reg. 397, f. 166.
- 11 AHT. Reg. 452, f. 45. ACT. Tauler, novembre de 1757-abril de 1758, p. 110.
- 12 ACT. Òbits, 1, f. 332v.
- 13 AHT. Reg. 452, f. 125.
- 14 ACT. Baptismes, 10, f. 133v.
- 15 ACT. Matrimonis, 10, f. 131v.
- 16 Pel que fa a la seva trajectòria com a notari, vegeu J. M. T. Grau: "Un exemple de dispersió documental. Uns manuals notariais de Lleida a l'Arxiu Històric de Tarragona", *Missiva*, 14 (1995), p. 3-6.
- 17 ACT. Matrimonis, 11, f. 51.
- 18 ACT. Òbits, 2, f. 163v. Baptismes, 14, f. 59.
- 19 A. Jordà: *Una nova visió de les reformes municipals de Carles III: l'Ajuntament de Tarragona*, Publicacions de l'Ajuntament de Tarragona, Tarragona 1990, p. 40.
- 20 AHT. Reg. 667, f. 73.
- 21 ACT. Òbits, 2, f. 177v.
- 22 ACT. Baptismes, 13, f. 125.
- 23 AHT. Acords, 272, f. 170.
- 24 En el temps en què fou síndic procurador plantejà la proposta de la creació de la Societat Econòmica d'Amics del País, de Tarragona.
- 25 AHT. Acords de l'Ajuntament de Tarragona, 1786, f. 89v.
- 26 ACT. Òbits, 2, f. 82. AHT. Acords, 274, f. 30.
- 27 ACT. Baptismes, 16, f. 126v.
- 28 Tot i que l'11 d'agost de 1791 havia arribat a una concòrdia amb la seva mare per la qual es comprometia a donar-li 230 lliures anuals per a la seva manutenció, les relacions entre ambdós no eren bones i la mare li negà el consentiment per casar-se, fet que fou qualificat d'irracional per l'alcalde major de Tarragona. AHT. Reg. 723, f. 14. ACT. Matrimonis, 12, f. 392.
- 29 M. Coll: *El primer alcalde constitucional de Tarragona: Josep Ignasi d'Alemanys i Carbonell*, Publicacions de l'Excm. Ajuntament de Tarragona, Tarragona 1988, p. 6.
- 30 AHT. Acords de l'Ajuntament de Tarragona, 1785, doc. 138.
- 31 AHT. Reg. 824, f. 361.
- 32 AHT. Acords, 282, f. 102, doc. 100.
- 33 J.-F. Cabestany: "La construcció del Port de la ciutat de Tarragona: una venda de títols nobiliaris (1795)", *Quaderns d'Història Tarraconense*, V (1985), p. 114 i 121. F.-J. Morales: "Privilegios nobiliarios del Principado de Cataluña: Dinastía de Borbón", *Hidalguía*, 128 (1975), p. 95. S.-J. Rovira: "El port modern", a: Diego López i Salvador-J. Rovira, *El port de Tarragona*, Caixa de Pensions "la Caixa", Tarragona 1986, p. 44.
- 34 AHT. Registre d'hipoteques, 54, f. 216v.
- 35 COLL 1988: 6 i següents.
- 36 ACT. Baptismes, 18, f. 297v.
- 37 COLL 1988: 13.
- 38 ACT. Baptismes, 18, f. 339.

Bellver

Ens referim al vallenc Joan Baptista Bellver i Fàbregues, que trobem domiciliat a Tarragona l'any 1729.¹

Era fill de Josep Bellver i Marquès, ciutadà honorat, resident a Valls, i de Gertrudis Fàbregues; nebot de Joan Bellver i Marquès, mort d'escopetades l'any 1690,² de Llorenç Bellver i Marquès, establert a Montblanc,³ i de Mn. Josep Bellver i Marquès,⁴ i germà de Mn. Josep Bellver i Fàbregues, canonge de la catedral de Tarragona.⁵

El 19 de juny de 1714 establí capítols matrimonials amb Gertrudis Pujol i Palau, filla de Joan Pujol (a) de l'Era, ciutadà honorat, aveïnat a Maspujols, i de Rosa Palau.⁶ La parella visqué a Valls almenys fins a l'abril de 1720.⁷

L'any 1733 pretengué una de les regidories de l'ajuntament; l'aconseguí el 25 d'agost de 1734,⁸ i un cop obtinguda protestà davant la Reial Audiència pel lloc que hom li havia adjudicat dins la corporació, ja que considerava que li corresponia anar davant del regidor Marià Alberic pel fet que la noblesa de la seva família s'havia originat en el seu avi, a qui Felip IV havia atorgat el privilegi de ciutadà honorat.⁹ Bellver atengué personalment les obligacions de regidor fins al 4 de febrer de 1749 i mitjançant substitut fins a 1755, en què, "hallándose en la abanzada hedad de más de sesenta años y molestado de varios accidentes", suplicà al rei que li acceptés la renúncia a la regidoria i que aquesta passés al seu tinent, Ramon Folc, el qual esdevingué regidor en propietat el 28 d'abril de 1755.¹⁰

A Montblanc disposava d'un extens patrimoni heretat dels seus pares (en el cadastre de 1731 és el cinquè contribuent d'un total de 399),¹¹ a més tenia finques a Tarragona, on, el 26 de febrer de 1738, comprà una vinya de quatre jornals a la partida de l'era del Delme, per la qual pagà 380 lliures al pescador Pau Besora,¹² i així mateix en posseïa a Valls.¹³

Malgrat no tenir dificultats econòmiques, es mostrà rebec a pagar el cadastre (el juliol de 1748 devia 74 ll., 19 s. i 10 d. de la contribució cadastral de 1738 fins a 1747) i l'Ajuntament acordà, el 5 de juliol de 1748, retenir-li les trenta lliures que li corresponien de l'1% del que la corporació havia recaptat i presentar el seu cas davant l'intendent.¹⁴

Possiblement morí a Montblanc, poc temps després d'haver renunciat al càrrec de regidor, ja que, el 14 d'agost de 1757, el seu fill, Josep Bellver i Pujol, comunicà a l'Ajuntament de Tarragona que en el testament havia deixat a aquesta entitat un llegat de 120 lliures per a alguna causa pia.¹⁵

NOTES

- 1 AHT. Reg. 342, f. 8v.
- 2 AHAT. Valls. Òbits, 6, f. 86.
- 3 AHCV. Reg. 766, p. 185.
- 4 AHCV. Reg. 766, p. 163.
- 5 AHCV. Reg. 889, f. 51v.
- 6 AHT. Reg. 4677, f. 297.
- 7 AHT. Reg. 4683, f. 203.
- 8 Morera 1959: 111.
- 9 AHT. Acords, 228, f. 117.
- 10 AHT. Acords, 237, f. 25; 242, f. 36, 37, 37v; doc. 44.
- 11 J. M. Porta i Balanyà: *La vila de Montblanc en el segon quart del segle XVIII. Economia, urbanisme i societat segons la documentació cadastral*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1986, p. 179.
- 12 AHT. Reg. 376, f. 105.
- 13 El 22 d'abril de 1745 vengué a Francesc Queralt, de Valls, una casa a la plaça de Santa Anna per 120 lliures. AHCV. Reg. 889, f. 51v.
- 14 AHT. Acords, 237 [1748], f. 53v; [1749], f. 7, 47.
- 15 El llegat fou destinat a atendre necessitats de l'oratori de les cases capitulars. AHT. Acords, 242, f. 80v.

Blanxart

El genearca dels Blanxart és el doctor en dret Francesc Blanxart i Costa, fill del també doctor en dret Joan Baptista Blanxart i de Francesca Costa, que, el 6 de gener de 1712, obtingué del Consell Municipal de Tarragona el privilegi de ciutadà honrat de matrícula.¹

Francesc Blanxart es va casar tres cops: el primer, el 4 d'octubre de 1699, amb Teresa Ferrer i Alemany, filla de Josep Ferrer, doctor en medicina, i de Teresa Alemany;² el segon, el 8 de febrer de 1705, amb Francesca Cases i Oriol, filla d'Antoni Cases, ciutadà honrat de Barcelona, i de Maria Oriol, que li aportà un dot de 1.100 lliures, establert en els capítols matrimonials signats el dia abans del casament,³ i el tercer amb Caterina Barreter, filla de Josep Barreter, ciutadà honrat de Barcelona, domiciliat a Falset.⁴

Es guanyà la vida com a advocat i entre les seves dedicacions figura la d'assessor del comtat de Prades.⁵

L'any 1713-14 fou conseller de la mà major en el consistori tarragoní,⁶ i el 1716 el trobem actuant de procurador de Gertrudis de Montserrat, segona marquesa de Tamarit.⁷

Francesc Blanxart morí abans de 16 de novembre de 1749 ja que en aquesta data consta com a difunt.⁸

ELS FILLS DE FRANCESC BLANXART

Li coneixem quatre fills: Francesc, Antoni, Maria-Teresa i Josepa. El primer fill no sabem si és fruit del primer matrimoni o del segon, però els altres tres són fills del tercer.

Francesc Blanxart fill es mullerà amb Gertrudis Pounou, de Vila-rodona, filla dels pagesos Antoni Pounou i Magdalena.⁹

Antoni fou batejat a la catedral el 10 de febrer de 1715, apadrinat per Joan Vives i Beatriu Barreter —l'àvia materna.¹⁰

Maria-Teresa es maridà, el 16 de novembre de 1749, amb el cambrilenc Berenguer Blai.

Josepa es casà amb Francesc Perelló i fou la mare de Rosa Perelló i Blanxart, que, el 25 de maig de 1751, es maridà amb J. Villarroya.¹¹

ELS BLANXART D'ALCOVER

Francesc Blanxart i Pounou, nét de Francesc Blanxart i Costa, s'establí a Alcover, on el trobem, el 3 de desembre de 1774, residint en una casa de la seva propietat.¹²

Es casà dos cops: el primer amb Susagna Xuflé i el segon, el 1779, amb Teresa Serè i Roca, vídua de Joan Baptista Martí, pagès de Reus, i filla de Joan Baptista Serè i Josepa Roca.

Fill del primer matrimoni és Pau Blanxart i Xuflé, que, el 12 de gener de 1779, establí capítols matrimonials amb Paula Martí i Serè, filla de la seva madrastra, la qual li aportà un dot de 4.500 lliures.¹³

El 18 de gener de 1781, data en què reconegué a Josep Llaurador, moliner de Reus, un deute de 750 lliures per una compra a l'engròs, vivia en una masia del terme alcoverenc amb el seu fill Pau.¹⁴

NOTES

- 1 AHT. Actes del Consell, 1712-1713, f. 43. Fou l'últim ciutadà honorat de Tarragona elegit en aplicació del privilegi del 22 de desembre de 1645.
- 2 ACT. Matrimonis, 9, f. 29.
- 3 AHT. Reg. 278, 341.
- 4 AHT. Reg. 302, f. 205.
- 5 AHCV. Reg. 56, p. 8.
- 6 AHT. Actes de Tarragona, 210, f. 5v i 94v.
- 7 AHT. Reg. 302, p. 197.
- 8 ACT. Matrimonis, 10, f. 96v.
- 9 AHT. Economia i hisenda, 180, núm. 261.
- 10 ACT. Baptismes, 12, f. 23.
- 11 S.-J. Rovira i M. Güell: *Aproximació a les famílies nobles d'Alcover a l'Edat Moderna*, Consell Comarcal de l'Alt Camp, Valls 1992, p. 33.
- 12 AHT. Registre d'hipoteques, 10, f. 16.
- 13 AHT. Registre d'hipoteques, 20, f. 67v.
- 14 AHT. Reg. 5155, f. 24.

Boixadors

Els Boixadors tarragonins s'extingiren el primer terç del set-cents.

Aconseguiren arribar al segle XVIII Joan de Boixadors i Soler, la seva esposa Isabel de Nin i les seves filles Rosa i Josepa.

Joan de Boixadors morí el gener de 1704 i fou enterrat l'1 de febrer. Isabel traspassà el juliol de 1707 i fou soterrada el dia 21. Les restes mortals de l'un i l'altra foren dipositades a l'església de Sant Domènec.¹

Rosa fou batejada l'1 de març de 1673, amb Bonaventura i Ignàsia de Vidal i de Nin de padrins.² El 18 de maig de 1691 féu capítols matrimonials amb Pere de Montoliu i de Ribes, amb qui es maridà el 16 de setembre de 1691.³ Ignorem el dia del seu traspàs, però sabem que el 3 de gener de 1716 encara vivia.⁴

Josepa rebé les aigües baptismals el 15 de novembre de 1681⁵ i el 12 de febrer de 1704 es casà amb Pau de Potau i d'Osset, fill d'Antoni de Potau i Vidal i de Tecla d'Osset, amb qui establí capítols matrimonials el 13 d'abril del mateix any.⁶ Enviduà aviat, Pau morí el 1707 i contragué segones noces amb Pedro Fernández de Heredia el 1713 o potser abans.⁷ Com que els Potau tenien dificultats per retornar-li el dot de 5.500 lliures que ella els havia aportat, pretengué quedar-se amb el patrimoni del seu primer marit, a la qual cosa s'oposaren el sogre i el cunyat; tot plegat acabà en un plet que fou decidit el 16 d'abril de 1717 en el sentit que els Potau eren els únics que tenien dret al patrimoni de Pau, però per recuperar-lo havien d'entregar 6.157 lliures a la Josepa en concepte de capital i interessos.⁸ Josepa de Boixadors morí amb posterioritat al 4 de maig de 1733, en què atorgà el seu darrer testament.⁹

NOTES

¹ ACT. Tauler, novembre de 1703-abril de 1704, f. 156; novembre de 1706-abril de 1707, f. 140.

² ACT. Baptismes, 8, f. 9.

³ J. Gramunt: *Tarraco gentilicia*, Barcelona 1968, p. 161. ACT. Matrimonis, 9, f. 147v.

⁴ AHT. Reg. 335, f. 11.

⁵ ACT. Baptismes, 9, f. 70.

⁶ ACT. Matrimonis, 9, f. 54v. AHT. Reg. 554, f. 219v.

⁷ AHT. Reg. 273, f. 12.

⁸ AHT. Registre d'hipoteques, 23, f. 44.

⁹ AHT. Reg. 554, f. 218.

Escut dels Borràs a la façana de la seva casa de la Riera de Gaià.

Borràs

Tenim dos grups de Borràs: el d'Agustí Borràs i Elies i el de Francesc de Borràs i Martí.

GRUP D'AGUSTÍ BORRÀS I ELIES

Agustí Borràs era doctor en medicina i metge del Capítol Catedral. Fou cònsol en cap els anys 1699 i 1711, i el 6 de gener de 1702 aconseguí el privilegi de ciutadà honrat de Tarragona.¹

Es casà dues vegades: la primera amb Teresa Aguiló i la segona, el 12 de desembre de 1679, amb Maria Móra i Llobera, filla de Jeroni Móra i de Francesca Llobera, pagesos de Valls, i neboda de Josep Móra, bisbe de Maronea i canonge de Tarragona;² Maria féu testament el 24 d'abril de 1702 i fou enterrada el 17 de maig d'aquell mateix any.³

Redactà les seves darreres voluntats el 7 de setembre de 1708, en què designava hereu el fill Josep.⁴

Morí els primers dies del mes de gener de 1713 i les seves restes mortals foren enterrades, el dia 4, a la capella de la Mare de Déu del Carme del convent de Sant Llorenç.⁵

Els fills d'Agustí Borràs i Elies

Del primer matrimoni nasqué Josepa Borràs i Aguiló i del segon, Josep, Teresa i Francesca Borràs i Móra.

Josepa Borràs i Aguiló

Contragué dos matrimonis: el primer amb Joan Rabassa, pagès del Catllar, amb qui establí capítols matrimonials el 21 de febrer de 1694,⁶ i el segon, el 23 de desembre de 1708, amb el reusenc Miquel Simó, vidu d'Emerenciana de Montserrat.⁷ El seu pare la dotà amb 500 lliures.⁸

Josep Borràs i Móra

Fou batejat el 8 de juliol de 1691.⁹ Es casà amb Gertrudis Benet i el matrimoni tingué tres fills: Antoni, Josepa i Francesca (els dos primers nasqueren a Tarragona els anys 1714 i 1716, respectivament).¹⁰

Després del maig de 1716 traslladà la seva residència a Tivissa, on el trobem domiciliat l'agost de 1734.¹¹

La filla Francesca establí capítols matrimonials, el 3 d'agost de 1738, amb el reusenc Josep Pedret i Aleu, doctor en dret.¹²

Teresa Borràs i Móra

El 17 d'agost de 1702 establí capítols matrimonials amb Joan Vives i Llorenç, fill de Gabriel Vives i d'Isabel Llorenç, pagesos del terme de Torrelles (Vallmoll), amb qui es casà el dia 21. Els seus familiars li entregaren com a dot 5.500 lliures.¹³

Francesca Borràs i Móra

Es casà amb el reusenc Joan Pedret i Miró, doctor en dret, vidu de Felipa Clua i fill de Jaume Pedret, ciutadà honorat de Barcelona, i de Josepa Miró, amb qui féu capítols matrimonials el 26 de juny de 1702.¹⁴ Els seus pares la dotaren amb 4.950 lliures.¹⁵

GRUP DE FRANCESC DE BORRÀS I MARTÍ

El seu genearca és Francesc de Borràs i Martí, natural de Vallbona, fill de Jaume Borràs, ciutadà honorat de Barcelona, i de Caterina Martí, i doctor en drets i veguer de Tarragona per l'arquebisbe el 1676;¹⁶ aconseguí els privilegis de cavaller el 10 de juny de 1675 i de noble, el 12 de juny de 1690.¹⁷

El 4 d'octubre de 1660 es casà amb Clara Carbonell, filla del mercader tarragoní Gabriel Carbonell.¹⁸

Testà, el 7 de novembre de 1694, davant el rector de Vallbona¹⁹ i morí a Tarragona l'agost de 1695;²⁰ la seva vídua el sobrevisqué un bon nombre d'anys, ja que no morí fins a 1710, i fou soterrada l'11 de novembre.²¹

Gabriel de Borràs i Carbonell

Lhereu del matrimoni Borràs-Carbonell es mullerà amb Elionor de Llíria i assistí a les Corts de 1701 i de 1705.²²

Atorgà el seu darrer testament a Barcelona, el 22 de novembre de 1734, davant el notari Josep-Francesc Fontana, i morí tres dies més tard;²³ les seves restes mortals foren traslladades a Tarragona i soterrades, el dia 27, a l'església del convent dels dominics.²⁴

Altres fills de Francesc de Borràs i Martí

A més del primogènit Gabriel, coneixem l'existència d'altres deu fills, dels quals només cinc superaren la infantesa: Francesca, Caterina, Anna-Maria, Domènec i Maria-Rosa.

Francesca de Borràs i Carbonell

Rebé les aigües baptismals el 16 de gener de 1663.²⁵ Es maridà, el 3 de març de 1680, amb el cerverí Marià de Moixó i Mailes.²⁶

Caterina i Maria-Rosa de Borràs i Carbonell

Caterina fou batejada el 2 d'octubre de 1664 i, si hem de creure Josep Gramunt, ingressà al monestir de Vallbona, igual que la seva germana Maria-Rosa.²⁷

Anna-Maria de Borràs i Carbonell

Rebé les aigües baptismals el 4 de novembre de 1668.²⁸ El 21 d'abril de 1686 es casà amb el doctor en dret Francesc Martí i Virgili, fill d'Isidre Martí i Maria Virgili, de Falset.²⁹

Domènec de Borràs i Carbonell

Vingué al món a Tarragona el juliol de 1672 i el 1694 és citat en el testament del seu pare, en què s'indica la possibilitat de designar-lo hereu.³⁰

Els fills de Gabriel de Borràs i Carbonell

A Gabriel de Borràs li coneixem quatre fills: Elionor, Josep, Francesc i Maria. Els dos primers moriren quan eren infants, però els altres dos aconseguiren sobreviure al seu pare.³¹

Maria de Borràs i de Llúria

Nasqué a Tarragona i el 23 d'octubre de 1720 es maridà amb el barceloní Joan de Novell i Nadal, fill de Jeroni de Novell i Bertrola i d'Eulàlia Nadal.³²

Francesc de Borràs i de Llúria

Es casà amb Magdalena de Magarola i passà a residir a Barcelona, on morí abans del 30 de març de 1753, en què ja trobem la seva esposa citada com a vídua.³³

L'heretà el seu fill Albert de Borràs i de Magarola, que, el 2 de juliol de 1758, es mullerà amb María de la Concepción Sánchez de la Barzena, marquesa de la Barzena.³⁴

NOTES

- 1 J. Sánchez Real: "Los médicos de Tarragona (siglos XIV-XVII)", *Boletín Arqueológico*, 1975, p. 71. AHT. Actes del Consell, 1702-1704, f. 20.
- 2 ACT. Matrimonis, 8.
- 3 AHT. Reg. 347, f. 40. ACT. Tauler, maig-octubre de 1702, p. 164.
- 4 AHT. Reg. 347, f. 127.
- 5 ACT. Tauler, novembre de 1712-abril de 1713, p. 107.
- 6 AHT. Reg. 4656, f. 97.
- 7 ACT. Matrimonis, 9, f. 88.
- 8 AHT. Reg. 4656, f. 97.
- 9 ACT. Baptismes, 10, f. 73.
- 10 ACT. Baptismes, 12, f. 2, 45v.
- 11 AHT. Reg. 302, f. 162; 392, f. 62.
- 12 AHT. Reg. 4826, f. 41.
- 13 AHT. Reg. 350, doc. 24.
- 14 AHT. Reg. 4663, f. 572v.
- 15 AHT. Reg. 350, f. 107; 4708, s/f.
- 16 S.-J. Rovira i Gómez: "Els veguers de Tarragona (segles XVI-XVII)", *Pedralbes*, 13-I (1993), p. 109.
- 17 Morales 1983: I, 163.
- 18 ACT. Matrimonis, 8, f. 31v.
- 19 AHT. Reg. 310, f. 26.
- 20 ACT. Tauler, maig-octubre de 1695, f. 11.
- 21 ACT. Tauler, novembre de 1710-abril de 1711, f. 100.

- 22 Morales 1983: I, 163.
- 23 AHT. Reg. 382, f. 59v.
- 24 ACT. Tauler, novembre de 1734-abril de 1735.
- 25 ACT. Baptismes, 9, f. 73v.
- 26 ACT. Matrimonis, 8, f. 94.
- 27 Gramunt 1968: 55.
- 28 ACT. Baptismes, 9, f. 116v.
- 29 ACT. Matrimonis, 9, f. 122.
- 30 AHT. Reg. 310, f. 26.
- 31 Elionor morí el juny de 1704 i Josep, el desembre de 1720. ACT. Tauler, maig-octubre de 1704, f. 114; novembre-abril de 1711, f. 105.
- 32 ACT. Matrimonis, 10, f. 35.
- 33 AHT. Reg. 490, f. 120.
- 34 Gramunt 1968: 56.

Cadenas

El genearca dels Cadenas és l'asturià Francisco de Cadenas Fernández, fill de José Cadenas i de Francisca Fernández, que fou controlador de l'hospital reial de Tarragona, primer, i, posteriorment, administrador de la renda del tabac a la mateixa ciutat. Aconseguí la condició d'*hidalgo* el 29 d'octubre de 1746.¹

El primer Cadenas es casà dos cops: el primer, el 17 de setembre de 1735, amb Antònia Carlier i Manyer, filla del madrieny Alejandro Carlier Roldán i de la secuitenca Rosa Manyer i Comas,² i el segon, el 6 d'octubre de 1740, amb la valenca Antònia Palau i Maimó, filla del pagès Vicenç Palau i de Rosa Maimó, en què es convertí així en cunyat de Pere Màrtir Veciana i Civit, batlle de Valls, ja que estava casat en terceres noces amb Rosa Palau i Maimó. El matrimoni amb una valenca el vinculà a la capital de l'Alt Camp, on nasqueren, o batejà, si més no, quatre fills entre 1741 i 1749.³ Antònia Palau morí a Tarragona el 7 de febrer de 1793 i el seu cadàver fou dipositat a la catedral, però al cap d'un any fou traslladat a Valls, on fou enterrat de manera definitiva el 6 de febrer de 1794.⁴

Francisco de Cadenas morí a Tarragona a dos quarts de dues de la tarda del 10 de març de 1780 a 79 anys. L'endemà fou enterrat a la sepultura que els Hortonedà tenien a la catedral.⁵

ALEXANDRE DE CADENAS I CARLIER

Fill del primer matrimoni de Francisco de Cadenas, rebé les aigües baptismals el 25 de març de 1737 i fou l'hereu de la seva àvia materna i de la seva mare.⁶

Des de l'abril de 1748 era regidor substituït del seu avi, Alexandre Carlier Roldán, a l'ajuntament tarragoní i el 1766, en morir aquest, esdevingué regidor titular ja que el rei Ferran VI, el 8 de desembre de 1746, havia atorgat a Alexandre Carlier la gràcia de transmetre la plaça a qui volgués i ell, en el seu testament, designà per ocupar-la el nét, el qual fou confirmat el 22 de maig de 1766 i en prengué possessió l'11 de juliol d'aquell any, en què s'asseié en el lloc que seguia el de Josep de Vidal.⁷

Tan bon punt prengué possessió del càrrec de regidor sol·licità permís per absentar-se i poder atendre les seves obligacions d'oficial en el regiment d'infanteria d'Àfrica. Per tant, no assistí a cap de les sessions de la corporació municipal de l'11 de juliol de 1766 al 10

Casa d'Alexandre de Cadenas i Carlier, al carrer de les Escrivanies Velles.

d'agost de 1768. Això no obstant, s'atreví a reclamar el sou de regidor;⁸ com que l'Ajuntament l'hi negà, acudí a la Cambra de Gràcia i Justícia, que decidí al seu favor i ordenà que se li paguessin "los salarios útiles y emolumentos como a los demás regidores desde el día que tomó posesión".⁹

Seguí la carrera militar i arribà al grau de tinent coronel i a ser comandant del regiment d'infanteria d'Àfrica.¹⁰

En morir Carles III era el regidor degà, pel fet d'ocupar el primer lloc de l'Ajuntament per raó de la seva condició de noble; per això no es volgué perdre el protagonisme que li corresponia com a tal en la proclamació de Carles IV i demanà permís als seus superiors per allunyar-se de les seves obligacions en el regiment d'Àfrica i poder ser a Tarragona el 22 de febrer de 1789 i així proclamar el nou rei.¹¹

L'any 1789 fou, junt amb Carles de Morenes, diputat de Tarragona a les Corts que havien de jurar el príncep d'Astúries Ferran.¹²

Tenia un alt concepte de la seva condició nobiliària i així, el 1790, denuncià els seus companys de consistori per qüestions de preeminència, ja que havien donat preferència a Carles de Morenes respecte d'altres regidors i ell considerava que no hi tenia dret "pues tal título de barón (el de les Quatre Torres) de Cataluña, según las Constituciones [...] sólo da dominatura jurisdiccional, pero no da nobleza alguna rigurosamente en el sujeto, antes es constante que muchas veces se halla dicho título en sujetos plebeyos".¹³

Morí a Toro el 13 de juny de 1796.¹⁴

PAU DE CADENAS I PALAU

Fou batejat a Tarragona el 16 de gener de 1751.¹⁵

La seva mare, Antònia Palau, el designà hereu en el seu testament del 7 de maig de 1792,¹⁶ i el seu pare aconseguí que el succeís en el càrrec d'administrador reial del tabac a Tarragona.

El 22 de març de 1773 es casà amb la tarragonina Josepa de Tserstebens i Omehager, filla de Marc de Tserstebens, tinent coronel d'enginyers, natural de Brussel·les, i d'Agnès Omehager; fou dotada per la seva mare amb 1.708 lliures, i morí a Tarragona a les vuit del vespre del 10 d'abril de 1787, a 36 anys.¹⁷

Vivia al carrer de la Portella en una casa en la qual, l'any 1794, es decidí a fer obres de consideració, fins a l'extrem que, per tirar-les endavant, acceptà de Josep Foguet i Foraster, pagès de Sant Martí de Maldà i germà del canonge Ramon Foguet, la quantitat de 5.068 lliures, que es comprometé a retornar a raó de 316 ll., 15 s. i 2 d. l'any.¹⁸

Aconseguí esdevenir cavaller de la Reial Mestrança de Ronda.¹⁹

ALTRES FILLS DE FRANCISCO DE CADENAS FERNÁNDEZ

Del segon matrimoni, a més de Pau, coneixem l'existència de Rosa, Francesc, Maria, Joan, Francesca i Anna de Cadenas i Palau.

Rosa de Cadenas i Palau

Rebé les aigües baptismals a Valls el 16 de febrer de 1741, apadrinada pels avis materns.²⁰

El 12 de juny de 1770 es maridà amb Josep-Antoni Kreüll, natural de Lucerna i capità del regiment de suïssos del baró de Reding.²¹ En els capítols matrimonials, el 24 de setembre

Casa de Pau de Cadenas i Palau, al carrer de la Portella.

de 1770, els seus pares li entregaren un dot de 20.000 rals.²² Morí sense descendència abans de l'octubre de 1791 i nomenà hereva la seva germana Anna.²³

Francesc de Cadenas i Palau

Alejandro Carlier i Rosa Palau i Vives el dugueren a batejar el 13 d'agost de 1742.²⁴ No superà la infantesa.

Maria de Cadenas i Palau

Pere Màrtir Veciana, batlle de Valls, i la seva esposa Rosa Palau la portaren a batejar el 13 de març de 1747.²⁵ Morí a Valls l'agost de 1748.²⁶

Joan de Cadenas i Palau

Nasqué a Valls el febrer de 1749 i morí a Tarragona el maig de 1754; fou enterrat a la sepultura dels Hortonedà.²⁷

Francesca de Cadenas i Palau

Hom la batejà el 15 de desembre de 1754.²⁸

L'any 1794 es casà amb el capità Francisco de Arce (tinent coronel el 1797). El seu germà Pau li entregà com a dot un hort d'un jornal i quart a Valls.²⁹

Anna de Cadenas i Palau

Fou batejada a Valls el 12 d'octubre de 1743³⁰ i es casà, vers el 1771, amb Vicenç Vilalta, comissari reial de guerra i segon tinent de les reials guàrdies espanyoles. Rebé un dot de 1.850 ll., 7 s. i 6 d.³¹

ELS FILLS DE PAU DE CADENAS I PALAU

A Pau de Cadenas li coneixem vuit fills: Antònia, Teresa, Josep, Tecla, Anna Maria, Josepa, Francesc i Francesca de Cadenas i de Tserstevens.

Antònia de Cadenas i de Tserstevens

Francisco de Cadenas i Agnès de Tserstevens, avi patern i àvia materna, la dugueren a batejar el 10 de desembre de 1773. Es féu monja carmelita i rebé un dot de 1.600 lliures.³³

Teresa de Cadenas i de Tserstevens

El seu pas per aquest món fou curt, ja que nasqué l'octubre de 1775 i morí el març de 1777.³⁴

Josep de Cadenas i de Tserstevens

Tot el que en sabem és que fou apadrinat, l'1 de juny de 1777, per Francisco de Cadenas i Anna Maria Vilalta i de Cadenas.³⁵

Tecla de Cadenas i de Tserstevens

Nasqué a Tarragona el juliol de 1779.³⁶ Professà, vers el 1801, al monestir de Pedralbes, i el seu germà Pau li entregà un dot de tres milers de lliures.³⁷

Manuel de Cadenas i de Tserstevens

La seva tia Rosa el portà a batejar el 17 de setembre de 1781.³⁸

Anna de Cadenas i de Tserstevens

Nasqué a Tarragona a dos quarts de dotze de la nit del 25 de juliol de 1783.³⁹ L'any 1801 ingressà al Beateri, de Tarragona, i rebé del seu germà un dot de quatre milers de lliures.⁴⁰

Josepa de Cadenas i de Tserstevens

Tot el que podem dir-ne és que fou batejada el 4 de maig de 1795.⁴¹

Francesc de Cadenas i de Tserstevens

Nasqué a Tarragona a les onze de la nit del 18 de gener de 1787.⁴²

NOTES

- 1 F. J. Morales: "Privilegios del Principado de Cataluña: Dinastía de Borbón", *Hidalguía*, 135 (1976), p. 198.
- 2 ACT. Matrimonis, 10, f. 18v.
- 3 AHAT. Valls, Matrimonis, 4, f. 379, 516.
- 4 ACT. Valls, Òbits, 1791-1801, f. 260.
- 5 ACT. Òbits, 1, f. 299.
- 6 ACT. Baptismes, 13, f. 174. AHT. 624, f. 1.
- 7 Morera 1959: 144.
- 8 AHT. Acords, 255, doc. 118.
- 9 AHT. Acords, 256, f. 47, doc. 77.
- 10 AHT. Reg. 666, 103.
- 11 AHT. Acords, 276, f. 21, doc. 19.
- 12 AHT. Acords, 283, f. 77v.
- 13 J. M. Torras i Ribé: *Els municipis catalans de l'Antic Règim (1453-1808)*, Curial, Barcelona 1983, p. 244.
- 14 Morera 1959: 197.
- 15 ACT. Baptismes, 14, f. 123v.
- 16 AHT. Reg. 650, f. 27.
- 17 ACT. Òbits, 2, f. 84.
- 18 AHT. Reg. 726, f. 111.
- 19 AHT. Reg. 668, f. 35.
- 20 AHAT. Valls, Baptismes, 9, f. 134.
- 21 ACT. Matrimonis, 12, f. 71v.
- 22 AHT. Registres d'hipoteques, Tarragona, 3, f. 48.
- 23 AHT. Reg. 667, f. 182.
- 24 ACT. Baptismes, 13, f. 281v.
- 25 ACT. Valls, Baptismes, 9, f. 40.
- 26 ACT. Valls, Òbits, 1733-1765, f. 318.
- 27 AHAT. Valls, Baptismes, 10, f. 129. ACT. Tauler, maig-octubre de 1754, p. 81v.
- 28 ACT. Baptismes, 14, f. 185.
- 29 AHT. Reg. 669, f. 35. AHC.V. Reg. 1206, f. 39.
- 30 AHAT. Valls, Baptismes, 9, f. 255.
- 31 AHT. Reg. 652, f. 116.
- 32 ACT. Baptismes, 16, f. 127v.
- 33 AHT. Reg. 667, f. 206.
- 34 ACT. Baptismes, 16, f. 189. Òbits, 1, f. 217.
- 35 ACT. Baptismes, 17, f. 17.
- 36 ACT. Baptismes, 17, f. 94.
- 37 AHT. Reg. 733, 9 de gener de 1801.
- 38 ACT. Baptismes, 17, f. 184.
- 39 ACT. Baptismes, 17, f. 248.
- 40 AHT. Reg. 733, f. 381.
- 41 ACT. Baptismes, 17, f. 314.
- 42 ACT. Baptismes, 18, f. 10v.

Canals

El mercader Tomàs Canals aconseguí, el 6 de gener de 1692, que el Consell Municipal tarragoní l'elegís ciutadà honorat en aplicació del privilegi que la ciutat, des de 1645, tenia de convertir un dels seus naturals o habitants en ciutadà honorat,¹ i set anys més tard, el 16 de febrer de 1699, es registrà en el "Llibre Vert" del braç militar.²

Estigué casat amb la reusenca Magdalena Torroja i Enveja, filla de Jaume Torroja, pagès de la plaça del Castell, i de Magdalena Enveja, i neboda de Sebastià Torroja, ciutadà honorat de Barcelona avcinat a Reus; no tingué descendència, ja que Magdalena, en el testament que atorgà el 20 de desembre de 1736 davant el notari Gay, de Reus, designà hereu el seu nebot Francesc Torroja.³

S'ha de dir que entre 1713 i 1714 fou cònsol en cap de Tarragona i que el tall de 1715 li assenyala un patrimoni de 5.050 lliures, que el feia ser l'onzè propietari de Tarragona.⁴

Tomàs Canals morí amb posterioritat a l'any 1715 i abans del 22 d'octubre de 1723, en què trobem la seva esposa citada com a vídua.⁵

Germà de Tomàs és Mn. Miquel Canals, que ocupà la comensalia de sant Salvador o de santa Maria dels macips de la catedral des del 9 d'agost de 1679 fins al 8 d'abril de 1718, data en què hi renuncià.⁶ Mn. Miquel es féu, el 13 de gener de 1701 i per un termini de tres anys, amb la cobrança de les comunes distribucions i com a garant de l'arrendament posà el seu germà Tomàs.⁷ La pràctica recaptadora així assolida li meresqué la confiança de les autoritats de l'arquebisbat, que l'encarregaren de col·lectar entre els eclesiàstics tarragonins la part del donatiu que l'estament havia ofert al rei en les Corts.⁸

NOTES

1 M. Güell: "CHT el privilegi reial de nomenament quinquennal d'un ciutadà honorat a favor de la ciutat de Tarragona (1645)", *Panatge*, 8 (1997), p. 28.

2 Morales 1987: 446.

3 AHT. Reg. 4.702, testament núm. 180.

4 Jordà 1988: 80.

5 AHT. Reg. 361, f. 743 v.

6 S. Ramon: "Les comensalies i comensals de la Seu de Tarragona dels segles XIII al XIX", *Quaderns d'Història Tarraconense*, III (1982), p. 75.

7 AHT. Reg. 329, f. 2.

8 AHT. Reg. 330, f. 118 v.

Casals

Els Casals setcentistes són Ambròs, Maria, Magdalena, Maria-Rosa, Francesca i Marià Casals i Torroella, fills de Gaspar Casals, notari i ciutadà honorat, i de la seva esposa Paula Torroella.¹

AMBRÒS CASALS I TORROELLA

És l'hereu i fou notari com el pare. El 14 de novembre de 1688 es casà amb Marianna Fita, filla d'Andreu Fita, mercader de Bellpuig, amb la qual havia establert capítols matrimonials el 30 d'agost.² El 4 de març de 1698 vengué a Ramon Gabriel, pagès de Tarragona, un botjar de dos jornals per 75 lliures.³ La seva mort s'esdevingué el febrer de 1709 i fou enterrat, el dia 13, al fossar de la catedral.⁴

MARIA CASALS I TORROELLA

Es casà amb Jaume Alberic, doctor en dret i ciutadà honorat, i podem assegurar que era viva el 28 d'agost de 1702, en què, junt amb el seu marit, atorgà poders a Ramon de Maranyosa, de Lleida, per tractar el casament del fill Marià amb Francesca Ferrer.⁵

MAGDALENA CASALS I TORROELLA

Magdalena es maridà, el 10 de juny de 1685, amb Josep Torredemer i Robinat, ciutadà honorat de Barcelona, vidu de Jerònima Serra i fill d'Antoni Torredemer i Àngela Robinat, veí del Pla de Santa Maria.⁶ El seu pare, en els capítols matrimonials redactats el dia de les noces, li assignà un dot de dos milers de lliures.⁷ La parella s'establí a Tarragona, on Josep Torredemer feu testament l'11 de juny de 1703 i morí al cap de pocs dies.⁸

Tingué quatre fills: Josep, Ignasi, Joan-Antoni i Rosa.⁹

ROSA CASALS I TORROELLA

Tot el que en sabem és que professà al convent de Santa Clara, de Tarragona.¹⁰

FRANCESCA CASALS I TORROELLA

Es casà amb Domènec Vernis i Sedó, doctor en dret, de Tarragona, fill del també doctor en dret Jaume Vernis i de Maria Sedó, abans del 9 de febrer de 1694, en què establí els capítols matrimonials. Els seus pares li assignaren un dot de 1.300 lliures.¹¹ Fou mare de Domènec Vernis i Casals, canonge de la seu de Tarragona.¹²

JAUME CASALS I TORROELLA

La informació que tenim d'aquest Casals es redueix al fet que serví en el "terç dels morats".¹³

MARIÀ CASALS I TORROELLA

S'ordenà sacerdot i gaudí dels benefets del sant Nom de Jesús i de sant Ambròs, de la catedral de Tarragona.¹⁴ Atorgà testament el 2 de novembre de 1741 i nomenà hereu el nebot Joan-Antoni Torredemer i Casals.¹⁵ La seva mort s'esdevingué entorn del 4 de juny de 1742, en què foren obertes les seves darreres voluntats.¹⁶

NOTES

- 1 Tant Gaspar com Paula feren testament el 4 d'abril de 1689, davant el notari Focs, i foren enterrats al convent de Sant Domènec: Gaspar el 26 de gener de 1692 i Paula el 27 de juliol de 1697. AHT, Reg. 347, f. 3 i 5. ACT. Tauler, novembre-abril de 1692, p. 97; maig-octubre de 1697, p. 107.
- 2 AHT, Reg. 350, f. 23. ACT. Matrimonis, 9, f. 135.
- 3 AHT, Reg. 600, f. 30.
- 4 ACT. Tauler, novembre de 1708-abril de 1709, p. 153v.
- 5 AHT, Reg. 299, p. 344.
- 6 ACT. Matrimonis, 9, f. 117.
- 7 ACT. Matrimonis, 9, f. 117.
- 8 AHT, Reg. 346, doc. 16.
- 9 Pel que fa a Josep Torredemer i Robinar i els seus fills, podeu consultar R. Torredemer i Tuvi: *Els Torredemer. Del Pla de Santa Maria a Vila-rodona*. Publicacions Paratge Tarragoní, Tarragona 1993.
- 10 AHT, Reg. 347, f. 3.
- 11 AHT, Reg. 350, f. 23.
- 12 AHT, Reg. 422, f. 27.
- 13 Torredemer 1993: 17.
- 14 AHT, Reg. p. 203; 373, p. 232v.
- 15 AHT, Reg. 422, f. 27.
- 16 AHT, Reg. 422, f. 30.

Cases

Descendeixen de Francesc Cases, negociant tarragoní del segle XVII, i de la seva esposa Tecla Lleó. Fill del matrimoni és:

ANTONI CASES I LLEÓ

Es casà amb Maria Oriol. El Consell Municipal tarragoní, en la sessió del 6 de gener de 1692, li concedí el privilegi de ciutadà honrat, al qual afegí, sota el període del rei arxiduc Carles i amb anterioritat a l'agost de 1706, el de cavaller; tanmateix, aquest darrer privilegi no fou reconegut per Felip V.¹

Fou tinent coronel d'infanteria i cònsol en cap de Tarragona els anys 1703, 1707 i 1714.

El gener de 1720 necessitava diners i creà un censal d'un centenar de lliures a favor de la comunitat de preveres de Valls.²

Redactà el seu testament el 7 de setembre de 1708, però el juliol de 1722 encara vivia.³

ELS FILLS D'ANTONI CASES I LLEÓ

Al matrimoni Cases-Oriol els coneixem sis fills: Antoni, Maria, Agustí, Rafael, Francesca i Tecla Cases i Oriol.

Antoni i Rafael foren geneaques de dues branques de Cases, per la qual cosa els considerarem dins d'apartats propis, en què també inclourem els seus descendents.

Maria es maridà, el 25 d'abril de 1700, amb Josep-Domènec Bosquets, notari de Tarragona, fill del notari Joan Fleix i de Maria Ferrer. En els capítols matrimonials redactats la vigília de les noces, els seus pares li prometeren un dot de 1.100 lliures.⁴

Agustí seguí estudis eclesiàstics i, el 4 de desembre de 1697, aconseguí la comensalia de Sant Bartomeu de la catedral tarragonina. El seu pare li creà un benifet dotat amb un censal de 550 lliures. Morí el 21 de setembre de 1730.⁵

Francesca es casà, el 8 de febrer de 1705, amb Francesc Blanxart, doctor en dret, vidu de Teresa Ferrer i fill de Joan Baptista Blanxart, doctor en dret, i de Francesca.⁶ El seu pare li prometé, en els capítols matrimonials establerts el dia abans de les noces, un dot de 1.100 lliures.⁷

Tecla féu capítols matrimonials amb Tomàs Fleix, capità d'infanteria espanyola del regiment de Tarragona i notari, fill de Joan Fleix, notari, i de Maria Ferrer, l'1 de setembre de 1710, i s'hi casà l'endemà. Els seus pares li entregaren un dot de 1.100 lliures.⁸

BRANCA D'ANTONI CASES I ORIOL

Antoni Cases i Oriol es mullerà, el 24 d'agost de 1700, amb Maria de Prat i Argimon, filla d'Agustí de Prat, doctor en dret, i de Jerònima Argimon.⁹ Exercí de notari i fou secretari de l'Ajuntament de Tarragona.¹⁰ En les corporacions dels anys 1712-1713 i 1713-1714 fou conseller de mà major.¹¹

Maria morí el juny de 1731 i Antoni, el febrer de 1745; tant l'un com l'altre foren enterrats a l'església de Sant Francesc.¹²

ELS FILLS D'ANTONI CASES I ORIOL

Són Ignasi, Antònia, Josep, Maria, Marià i Agustí Cases i de Prat.

Ignasi Cases i de Prat

El 14 de desembre de 1727 establí capítols matrimonials amb Magdalena Ferrer i Roig, filla d'Andreu Ferrer, burgès honrat de Perpinyà i notari de Valls, i de Maria Roig, que li aportà un dot de quatre milers de lliures; les noces, però, no se celebraren fins al 4 de febrer de 1728.¹³ Els seus pares li feren heretament dels béns familiars, tret de quatre milers de lliures que es reservaren per atendre les llegendes dels altres fills.¹⁴ Es domicilià a Valls i fou el continuador de la notaria del sogre. Morí a la capital de l'Alt Camp l'1 de febrer de 1775.¹⁵

Josep Cases i de Prat

Només en podem dir que fou batejat el 13 de març de 1715 amb Josep de Prat i Francesca Miró i Roig de padrins.¹⁶

Maria Cases i de Prat

Morí fadrina l'any 1738. Les seves restes mortals foren soterrades, el 8 de setembre, a l'església de Sant Francesc.¹⁷

Marià Cases i de Prat

Contragué matrimoni, el 6 d'octubre de 1738, amb Antònia Martí i Redolat, filla de Francesc Martí, notari, i d'Isabel Redolat.¹⁸

Era doctor en dret i l'any 1739 ocupà la plaça d'advocat fiscal de l'auditoria de guerra de Tarragona.¹⁹ El 1745 fou nomenat assessor de la cúria del veguer per un bienni²⁰ i sabem que el 1758 ocupava el càrrec d'auditor de Marina de la província marítima de Tarragona.²¹ El 8 de juliol de 1751 fou nomenat regidor de l'ajuntament tarragoní, ja que la corporació considerava que hi concorrien "todas las calidades, prendas y circunstancias dignas de obtener la plaza de regidor", i en prengué possessió l'11 d'agost.²²

El seu testament, redactat el 6 de març de 1775, es veié modificat un xic pel codicil del 9 d'agost de 1777, perquè les despeses que li ocasionava la seva malaltia li feren revocar els llegats fets en favor de les nétes.²³

Marià Cases morí a dos quarts de cinc de la matinada del 2 d'abril de 1778 a 75 anys. Fou enterrat l'endemà a l'església de Sant Francesc.²⁴

ELS FILLS DE MARIÀ CASES I DE PRAT

Coneixem l'existència de dotze fills de Marià Cases: Francesc, Emerenciana, Magdalena, Antònia, Gaspar, Josepa, Gabriela, Bonaventura, Manuela, Francesca, Josep-Antoni i Antònia Cases i Martí.

Francesc Cases i Martí

Francesc Martí i Miret i Maria Bosquets i Cases el dugueren a batejar el 29 de juliol de 1741.²⁵

Emerenciana Cases i Martí

Fou batejada, apadrinada per Josep de Prat i Emerenciana Prat i Martí, el 13 d'abril de 1747.²⁶

El seu pare li deixà en el testament (1775) un miler de lliures i en el codicil (1777) disposà que se la mantingués i vestís.²⁷

Morí a les dues de la tarda del 22 de març de 1787, a 42 anys, i en el testament que atorgà poc abans de traspassar nomenà hereus el seu germà Josep-Antoni i a la seva germana Francesca.²⁸

Magdalena Cases i Martí

Rebé les aigües baptismals el 16 de febrer de 1749 i no superà els 4 anys. Fou enterrada el 24 de desembre de 1753.²⁹

Antònia Cases i Martí

Hom la batejà el 6 de gener de 1751.³⁰ Es maridà amb Pere-Joan Solà, doctor en medicina. El seu pare li deixà un miler de lliures en el seu testament.³¹

Gaspar Cases i Martí

Nasqué el febrer de 1754 i morí l'abril de 1755.³²

Josepa Cases i Martí

Fou batejada el 16 de febrer de 1756 i no degué arribar a l'edat adulta, ja que no consta en el testament del seu pare.³³

Gabriela Cases i Martí

El seu bateig s'esdevingué el 6 de maig de 1758. Tot fa pensar que morí infant.³⁴

Bonaventura Cases i Martí

Professà en el convent tarragoní de l'Ensenyança. El seu pare li deixà 10 lliures en el seu testament.³⁵

Manuela Cases i Martí

Entrà al convent de Santa Clara, de Tarragona, l'any 1770. El seu pare, el 17 de maig de 1770, pagà a la comunitat 77 ll. i 10 s. en concepte d'entrada i alimentació durant mig any³⁶ i al cap d'un any li féu efectiu el dot d'un miler de lliures.³⁷

Francesca Cases i Martí

El 23 d'abril de 1758 establí capítols matrimonials amb Josep Ferrer i Marc, doctor en dret, i el seu pare la dotà amb un miler de lliures.³⁸ El desembre de 1782 encara vivia, però ja havia enviduat.³⁹

Josep-Antoni Cases i Martí

És l'hereu dels seus pares i rebé les aigües baptismals el 18 de febrer de 1760.⁴⁰

El 28 de novembre de 1780 fou designat per ocupar la plaça de regidor que havia restat vacant en morir el seu pare i en prengué possessió el 31 de desembre, però hi renuncià al cap de dos anys "por hallarse con vocación de seguir el estado eclesiástico"; la dimissió se li fou acceptada el 5 de desembre de 1782.⁴¹

L'abril de 1782, es trobava curull de deutes, fins a l'extrem que, per pagar l'últim terç del cadastre, hagué de demanar diners a Agustina de Prat,⁴² i així, el desembre, es decidí a vendre al notari Antoni Aloï la casa que posseïa al carrer dels Cavallers per 3.293 lliures.⁴³

S'ordenà sacerdot i l'any 1787 era rector de Vilanova d'Escornalbou.⁴⁴

BRANCA DE RAFAEL CASES I ORIOL

Rafael Cases i Oriol es mullerà amb Cecília Reverter. Morí a Tarragona el novembre de 1703 i fou soterrat, el dia 6, al convent de Sant Domènec.⁴⁵ La seva esposa el sobrevisqué set anys, ja que morí el 31 de maig de 1710.⁴⁶

ELS FILLS DE RAFAEL CASES I ORIOL

El matrimoni Cases-Reverter foren pares set vegades. Els fills són Rosa, Cecília, Bonaventura, Lluís, Gabriel, Gaspar i Francesc Cases i Reverter.

Rosa Cases i Reverter

Es maridà amb el reusenc Rafael Bellveny i Sabater, fill de Felip Bellveny, negociant de Reus, i de Maria Sabater, amb qui establí capítols matrimonials el 14 d'octubre de 1716.⁴⁷ Tingué almenys dos fills: Bernat, que es casà amb Josepa de Peirí, i Rosa, que ho féu amb Jeroni Gil.⁴⁸

Cecília Cases i Reverter

L'única notícia que en tenim és que fou enterrada el 17 de juliol de 1708.⁴⁹

Bonaventura Cases i Reverter

Tampoc no arribà a l'edat adulta, ja que morí el 15 de març de 1715.⁵⁰

Lluís Cases i Reverter

Sabem que era viu el 16 d'agost de 1732, en què arrendà a Joan de Laude, mestre de danses, una casa al carrer Major, però el juny de 1742 ja havia mort.⁵¹

Gabriel Cases i Reverter

El 16 de novembre de 1734 contragué matrimoni amb Bonaventura Arquer, vídua de Josep Puig i filla de Joan Arquer, botiguer de teles, de Tarragona, i d'Eulàlia Darito.⁵²

Redactà el seu darrer testament el 8 d'agost de 1778 i designà hereu el nebot Gaspar Cases i Fleix.

Morí a Tarragona a la una de la matinada del 29 de gener de 1779, a 78 anys, i fou enterrat, el dia 30, al convent dels carmelites.⁵³

Gaspar Cases i Reverter

Es mullerà, el 29 de juny de 1739, amb la seva parenta Francesca Fleix i Cases, filla de Tomàs Fleix, notari de Tarragona, i de Tecla Cases i Oriol.⁵⁴

Féu testament el 26 de març de 1757 i morí poc dies després.⁵⁵

La seva esposa traspassà a les dues de la matinada de l'1 de març de 1770, a 50 anys, i fou enterrada a l'església de Sant Francesc.⁵⁶

Francesc Cases i Reverter

Es casà amb Teresa Llaurador, filla d'Agustí Llaurador, pagès de Vinyols, i de Tecla, i no deixà descendència. Morí al mas de Cases, del terme de la Pineda, en una data que cal situar entre el setembre de 1732 i el novembre de 1736.⁵⁷

Teresa Llaurador es casà en segones noces amb el notari Tomàs Fleix. En el testament que redactà el 31 de juliol de 1764, féu hereva la seva cunyada Francesca Cases i Fleix.⁵⁸

ELS FILLS DE GASPAR CASES I REVERTER

Gaspar Cases i Francesca Fleix van tenir deu fills: Gabriela, Rafael, Gaspar, Teresa, Ignàsia, Jaume, Bonaventura, Rosa, Cecília i Maria-Antònia Cases i Fleix.

Gabriela Cases i Fleix

Gabriel Cases i Rosa Bellveny la dugueren a batejar l'11 de febrer de 1741. No superà la infantesa.⁵⁹

Rafael Cases i Fleix

Fou apadrinat, el 30 de juny de 1742, per Antoni Cases i Oriol i Cecília Fleix i Alberic.⁶⁰ Era dement i morí el 3 de març de 1781, a 39 anys.⁶¹

Gaspar Cases i Fleix

Nasqué entre els anys 1744 i 1747, ja que, el 1769, declarà tenir més de 22 anys i menys de 25.⁶²

El 13 de juliol de 1777 es casà amb la barcelonina Josepa Lacoma i Martí, vídua de Domènec Matutano i filla de Francesc Lacoma, ministre de Marina, que fou de Tarragona, i de Josepa Martí.⁶³ En els capítols matrimonials, redactats el 17 d'octubre de 1777, Josepa aportà un dot de 3.890 lliures i Gaspar es dotà amb els béns dels pares.⁶⁴

L'any 1779 sol·licità una de les tres places de regidor de l'Ajuntament de Tarragona vacants aleshores. El 19 de novembre de 1780 aconseguí la que havia ocupat Josep de Claver i el 15 de desembre en prenia possessió.⁶⁵

Morí el 19 de juny de 1809 víctima de l'epidèmia que aleshores afectava Tarragona.⁶⁶

Maria-Teresa Cases i Fleix

Nasqué el juliol de 1746 i morí l'abril de 1752.⁶⁷

Ignàsia Cases i Fleix

Fou batejada el 23 de gener de 1749 i no arribà a l'adolescència.⁶⁸

Jaume Cases i Fleix

Tot el que en sabem és la data del seu bateig: el 3 de febrer de 1754.⁶⁹

Bonaventura Cases i Fleix

Morí fadrina el 8 d'agost de 1779, a 25 anys, i fou enterrada a la capella de les Verges.⁷⁰

Rosa Cases i Fleix

Era monja caputxina.⁷¹

Cecília Cases i Fleix

Igual que Rafael, era dement.

Maria-Antònia Cases i Fleix

La darrera dels Cases-Fleix nasqué a Tarragona l'agost de 1756 i hi morí el febrer de 1763.⁷²

NOTES

- 1 AHT. Reg. 4669, f. 320.
- 2 AHAT. Valls. Reg. 267, p. 12.
- 3 AHT. Reg. 347, f. 123; 338, f. 110.
- 4 AHT. Reg. 350, f. 191; 519, f. 267v.
- 5 AHT. Reg. 347, doc. 30. Ramon 1982: 76.
- 6 ACT. Matrimonis, 9, f. 62v.
- 7 AHT. Reg. 6495, f. 19.
- 8 AHT. Reg. 350, f. 191. ACT. Matrimonis, 9, f. 109v.
- 9 ACT. Matrimonis, 9, f. 36v.
- 10 AHT. Consells, 210, f. 5.
- 11 AHT. Consells, 210, f. 2 i 5v.
- 12 ACT. Tauler, maig-octubre de 1731, p. 108; novembre de 1744-abril de 1745, p. 133.
- 13 AHAT. Valls. Matrimonis, 1720-1749, f. 152.
- 14 AHT. Reg. 375, f. 222.
- 15 AHAT. Valls. Òbits, 1766-1779, f. 318.
- 16 ACT. Baptismes, 12, f. 25.
- 17 ACT. Tauler, maig-octubre de 1738, p. 130v.
- 18 ACT. Matrimonis, 10, f. 221v.
- 19 AHT. Acords, 238, doc. 19.
- 20 AHT. Acords, 235, f. 45.
- 21 AHT. Reg. 491, f. 395.
- 22 AHT. Acords, 238, f. 32v i 44.
- 23 AHT. Reg. 595, f. 169, 181.
- 24 ACT. Òbits, 1, f. 236.
- 25 ACT. Baptismes, 13, f. 263.
- 26 ACT. Baptismes, 14, f. 64v.

- 27 AHT. Reg. 595, f. 169, 181.
- 28 ACT. Òbits, 2, f. 82v. AHT. Reg. 716, f. 119.
- 29 ACT. Baptismes, 14, f. 92v. Tauler, novembre de 1753-abril de 1754, p. 102.
- 30 ACT. Baptismes, 14, f. 123.
- 31 AHT. Reg. 595, f. 181.
- 32 ACT. Baptismes, 14, f. 173. Tauler, novembre de 1754-abril de 1755, p. 109.
- 33 ACT. Baptismes, 14, f. 206.
- 34 ACT. Baptismes, 14, f. 248v.
- 35 AHT. Reg. 595, f. 181.
- 36 AHT. Reg. 556, f. 95.
- 37 AHT. Reg. 557, f. 263.
- 38 AHT. Reg. 595, f. 181.
- 39 AHT. Reg. 750, f. 119.
- 40 ACT. Baptismes, 14, f. 287v.
- 41 AHT. Acords, 268, f. 1; 269, f. 77; doc. 121; 270, f. 8.
- 42 AHT. Reg. 568, f. 174.
- 43 AHT. Reg. 750, f. 119.
- 44 AHT. Reg. 716, f. 119.
- 45 ACT. Tauler, novembre de 1703-abril de 1704, p. 145v.
- 46 ACT. Tauler, maig -octubre de 1710, p. 106v.
- 47 AHT. Reg. 4679, f. 338; 4705, f. 261.
- 48 AHT. Reg. 5089, f. 208.
- 49 ACT. Tauler, novembre de 1707-octubre de 1708, p. 127.
- 50 ACT. Tauler, novembre de 1714-abril de 1715, p. 134 v.
- 51 AHT. Reg. 361, f. 853v; 377, f. 135.
- 52 ACT. Matrimonis, 10, f. 179.
- 53 ACT. Òbits, 1, f. 253v.
- 54 ACT. Matrimonis, 10, f. 232.
- 55 AHT. Reg. 385, f. 176.
- 56 AHT. Òbits, 1, f. 54.
- 57 AHT. Reg. 381, f. 24v. AHC.V. Reg. 66, p. 93.
- 58 AHT. Reg. 599, f. 168.
- 59 ACT. Baptismes, 13, f. 254.
- 60 ACT. Baptismes, 13, f. 280.
- 61 ACT. Òbits, 1, f. 309.
- 62 AHT. Reg. 385, f. 174.
- 63 ACT. Matrimonis, 12, f. 175v. (68)
- 64 AHT. Reg. 652, f. 135.
- 65 AHT. Acords, 266, f. 23v; 267, f. 77.
- 66 Morera 1959: 244.
- 67 ACT. Baptismes, 14, f. 53. Tauler, novembre de 1751-abril de 1752, p. 123.
- 68 ACT. Baptismes, 14, f. 91.
- 69 ACT. Baptismes, 14, f. 171v.
- 70 ACT. Òbits, 1, f. 266.
- 71 AHT. Reg. 712, f. 85.
- 72 ACT. Baptismes, 14, f. 217. Tauler, novembre de 1762-abril de 1763, p. 108.

Escut dels Castellarnau a la façana de la casa pairal del carrer dels Cavallers.

Castellarnau

Els Castellarnau tarragonins comencen amb el noble Carles de Castellarnau i de Castellarnau, fill de Carles de Castellarnau i Cervós i de Maria de Castellarnau i Lledós, nat a Alins de la Vall Ferrera vers el 1714, ja que el 7 d'agost de 1758 declarà tenir 44 anys.¹

Carles de Castellarnau i de Castellarnau s'establí a Tarragona la segona meitat dels anys quaranta del segle XVIII sense que en sapiguem exactament el perquè. Tot fa pensar, però, que els motius per deixar la Vall Ferrera residien en una sèrie de picabaralles entre les diverses branques dels Castellarnau per l'herència de Baltasar de Castellarnau, que dugueren la vídua d'aquest, Teresa Orteu, a animar dues noies, anomenades Manuela i Francesca, compromeses per Carles, a denunciar-lo davant el corregidor de Talarn amb l'acusació que "con palabra de casamiento las havia engañado y desflorado" i aconseguiren, sota l'al·legació que Carles no gaudia dels privilegis i exempcions atorgats als nobles i militars, fer-lo tancar a la ciutadella barcelonina, d'on sortí absolt per manca de proves. Però com que tot plegat havia afectat el seu bon nom, presentà, el 12 de setembre de 1746, un memorial al capità general, posteriorment donat a la impremta, en el qual, després de resumir les circumstàncies per les quals havia passat, es demanava una declaració "que el suplicante, como descendiente de la casa, y familia de Castellarnau de Alins, es cavallero, y que en consecuencia debe gozar de los privilegios e indultos correspondientes a esta classe, y mandar, que se le cumplan y guarden sin embarazo, ni impedimento alguno"; sol·licitud que fou atesa el 20 de setembre de 1740, en què la primera autoritat del Principat decretà que Carles de Castellarnau era "legítimo descendiente de los cavalleros de este apellido progenitores de la familia del que con prerrogativa de tal tiene su establecimiento en Alins, según parece de los papeles justificativos de su nobleza que acompañan reconocidos de mi orden, y aprobados por legítimos: con cuya diligencia quedan desvanecidos los cargos que motivaron la prisión del exponente, amplificada en atención a su ninguna gravedad en el recinto de la ciudadela de esta plaza, se le absuelve enteramente de ellos, y habilita a uso de su libertad, declarándole digno sin interpretación, ni siquiera inteligencia de los privilegios, exempciones, y fuero que han gozado todos sus antecesores, y que como tal cavallero sea reputado, y tenido en la villa de su residencia; y en cuanto a la acusación, y calumnia que fomentó la emulación contra su fama sin probar cosa que en nada la desluzca se proveerá por mí lo que convenga".

Val a dir que en el memorial també se sol·licitava “el castigo correspondiente al acusador”, el nom del qual no es menciona però que hom pot entendre que era la seva parenta Teresa Orteu, vídua de Baltasar de Castellarnau, com es dedueix del text de l’interrogatori que se li féu a la ciutatella, en què a la pregunta “si presume, o save, haver dado motivo a algunas personas para hazerle los cargos que han comunicado” respon que “solo sospecha que haviéndole propuesto un casamiento habrá cosa de quatro meses y no haviendo venido bien sus padres en él, dio respuesta a los que le propusieron (que fue antes de venir a Barcelona) que no podía entrar en esta boda, y que respecto que la casa de la señorita es favorecida del corregidor, se le havrán sugerido los cargos que le hazen, siendo bien reparables, que haviendo tres casas de Castellarnau, la una que se acaba por faltar sucesor en la de Don Baltasar Castellarnau que murió, y sólo queda doña Theresa de Castellarnau y Orteu, parienta de la mujer del corregidor y viuda del sobredicho. Otra de Don Bernardino de Castellarnau tío del declarante que vive con sucesión y la tercera la del padre del exponente, solo se disfruta la nobleza a este quando las otras gozan del mismo fuero, gozan de espadín y demás correspondientes a su hidalguía, y que tiene su casa un pleyto pendiente en esta Rl. Audiencia contra Dª Teresa de Castellarnau y Orteu viudad y sin sucesión de Don Balthasar, respecto de poseer esta bienes del difunto su marido que pertenecen a la casa del exponente.” Així, doncs, es perfilen els possibles motius que impulsaren l’hereu dels Ramonet a deixar Alins, ja que, tot i el possible problema de faldilles —no oblidem que Carles diu que les “asistí de alguna limosna para que se pudiesen casar”— hi ha l’enfrontament familiar per l’herència de Baltasar de Castellarnau, que com que no restava assegurada l’obligava a cercar recursos econòmics fora de la Vall Ferrera, els quals trobarà a Tarragona en la persona de la pubilla Maria Magrinyà i Porta, amb qui contraurà matrimoni.²

El 14 de novembre de 1748 establí capítols matrimonials amb Maria Magrinyà, dotada pels seus pares —Francesc Magrinyà, adroguer i negociant, i Teresa Porta i Bertran— amb una masia a Puigdelfí i una casa al carrer de les Escrivanies Velles, de Tarragona,³ i s’hi casà per poders el 10 d’abril de 1749.⁴

Pel que fa a la família de la seva dona, direm que el sogre, Francesc Magrinyà, originari de Vila-seca i germà del doctor en dret Josep Magrinyà, es dedicà als negocis i aconseguí fer-se amb un bon patrimoni, que passà íntegrament als Castellarnau, ja que fou heretat per la seva filla; la bona posició dels germans Magrinyà degué despertar més d’una enveja i tal volta per això hom propagà la calúnnia de fer-los parents del pescador i bandoler Esteve Magrinyà, ajusticiat amb suplici públic l’any 1721. Ambdós germans consideraren que el manteniment de la calúnnia els podia afectar molt seriosament i no dubtaren a recórrer al tinent de corregidor i alcalde major de Tarragona Ramon de Ferran i Biosca en demanda de protecció, que arribà mitjançant declaració i sentència en la qual es deia “que dicho doctor en derechos Joseph Magriñá y Francisco Magriñá, negociante de la presente ciudad su hermano, no son, ni deven ser tratados como parientes de Esteve Magriñá malhechor, castigado en el año 1721, y que el llamarles, o tratarles como tales, ha sido, y es calumnia, e injuria manifiesta: de modo, que si alguno en adelante maliciosamente les tratare como tales, podrá ser acusado, y castigado por razón de la tal injuria y calumnia”; no cal dir que amb la sentència els Magrinyà restaren satisfets, però com que calia deixar les coses ben clares i fer saber a tothom la seva no vinculació amb el malfactor, especialment quan la pubilla estava a punt de fer capítols, feren imprimir a Josep Barber, impressor de Tarragona, el 1748, un opuscle de sis fulls en què es feia la història de la família Magrinyà des de l’any 1595, s’indicava que Esteve Magrinyà no tenia res a veure

amb els Magrinyà vilasecans, ja que era "hijo de una ciudad del presente Principado, distante de este partido, desde la qual en el primer año de este siglo, vino juntamente con su padre igualmente pescador, a residir, por la casual oportunidad de la pesca, a la citada villa de Villaseca, en la qual continuó algunos años, sin que en ellos, ni en los posteriores, se reputassen por unas mismas, ni aun por adherentes las dichas dos familias del dicho Estevan Magrinyà, y de los dos hermanos Dr. Joseph, y Francisco Magrinyà, como assí lo explican muchos testigos noticiosos, y fidedignos, y con las más fundadas razones de ciencia, coartando la negativa en los casos convenientes", i es transcriví la sentència dictada pel tinent de corregidor.⁵

Un cop casat s'aveïnà a Tarragona (sense que això suposés en cap moment la desatenció del patrimoni de la Vall Ferrera, com molt bé ens ho demostra el fet que, de l'abril de 1755 al setembre de 1763, passés més de la meitat del temps a Barcelona o a Alins resolent assumptes relacionats amb les fargues familiars)⁶ i l'Ajuntament, per exonerar-lo del pagament del cadastre personal, li demanà, el 20 de novembre de 1749, que en el termini de dos mesos demostrés davant la secretaria la condició de noble, ja que la corporació tenia l'obligació de "zelar el que no se disimule la exacción de la contribución personal".⁷

Carles de Castellarnau arribà a Tarragona amb aires de petit senyor feudal, que l'enemistaren amb l'Ajuntament. El primer conflicte seriós es produí el 1763 arran de la seva pretensió d'obrir un hostel a la zona del port, que topava de ple amb els interessos de la ciutat i més concretament amb l'arrendament de la botiga i la taverna del port, que tenien incorporada la facultat privativa de vendre queviures en aquesta part de la ciutat, per la qual cosa la corporació n'informà negativament la Intendència i aquesta desestimà la sol·licitud.⁸ El segon enfrontament s'esdevingué el setembre de 1764, provocat per la negativa a pagar el dret de mercaderies per una casa al carrer dels Cavallers, que havia comprat a Josep de Vidal, i una masia, adquirida a Josep-Antoni Fàbregues, en què al·legava que en el privilegi no es parlava explícitament de cases i terres, malgrat haver-se aplicat a Tarragona des del segle xv, i que sota el nom de mercaderia s'entenia "toda cosa mercable o sujeta a compra y venta"; per això, la corporació no dubtà a demanar al corregidor que embargués la verema de la masia comprada per Castellarnau.⁹

Com que Castellarnau es mantenia en la seva posició de no voler pagar, l'Ajuntament aprovà fer una representació a l'intendent per demanar-li que actués contra ell. La corporació estava convençuda que la resposta li seria favorable, però la seva sorpresa fou enorme quan llegí la resposta de l'intendent Castaños, datada a Barcelona el 10 de març de 1765, en la qual es deia que no trobava "razón congruente" per obligar Castellarnau a pagar l'arbitri, ja que considerava que les cases i les terres no eren mercaderies; l'Ajuntament, davant la contesta, acordà, el 15 de març de 1765, dirigir-se al Consejo de Castilla.¹⁰

El 23 d'abril de 1760 redactà el seu testament a la casa del carrer de les Escrivanies Velles, que havia heretat del seu sogre, en què deixà usufructuària l'esposa i hereu el primer fill baró que tingués en morir.¹¹

Degué traspasar el 12 de maig de 1766, ja que el document de les seves darreres voluntats s'obrí aquell dia. Fou enterrat, dos dies més tard i per via de dipòsit, a la capella de Sant Joan de la Creu del convent tarragoní dels carmelites;¹² l'enterrament definitiu es realitzà al cap d'un any a la sepultura feta bastir per la vídua davant la capella de Sant Josep.¹³

Maria Magrinyà sobrevisqué força anys al seu marit, ja que no morí fins a dos quarts de dotze del migdia del 12 de gener de 1805 a 78 anys i quatre mesos.¹⁴ El seu cadàver fou soterrat a l'església dels franciscans, en el vas del seu pare, que es trobava a la capella de la Mare de Déu de la Concepció.¹⁵

JOSEP-ANTONI DE CASTELLARNAU I MAGRINYÀ

És l'hereu dels seus pares. Nasqué a Tarragona l'any 1763 i fou batejat el 19 de juliol.¹⁶

L'octubre de 1784 comença negociacions per contraure matrimoni amb la gironina Maria-Antònia de Camps i Font, filla de Llätzer de Camps i de Rosselló i de Narcisa Font i Camprodon,¹⁷ amb la qual establí capítols matrimonials, el 18 de gener de 1785, davant el notari gironí Pere Màrtir Jaumar, i s'hi mullerà tres mesos més tard a l'oratori de la casa Castellarnau; la núvia aportà un dot de tres milers de lliures i en rebé un escreix de dues mil.¹⁸

Experimentà un ascens social considerable, ja que arribà a ser mestrat de Ronda i cavaller de l'orde de Carles III.

Els seus conciutadans creien en la seva honradesa i per això li confiaren sovint els diners públics, com ara els de la junta creada el 1793 per comprar blat, els de la junta constituïda per dur l'aigua a Tarragona, els de les contribucions i donatius per reparar els camins del corregiment i, finalment, els de l'obra del moll.¹⁹

Fou síndic procurador general de l'Ajuntament de Tarragona de l'1 de gener de 1797 al 31 de desembre de 1799 i síndic personer els anys 1805 i 1808.²⁰

Durant la guerra del Francès resultà elegit diputat a les Corts de Cadis, on tingué un paper poc destacat, ja que sovint invocà raons de salut i necessitat d'atendre negocis particulars per demanar llicència a fi d'absentar-se de les sessions.²¹

La postguerra del Francès resultà difícil per a Josep-Antoni de Castellarnau, ja que li calgué refer les destruccions que la contesa havia ocasionat en el seu patrimoni, superar la baixa de rendibilitat de les fargues de la Vall Ferrera, afrontar les crisis econòmiques de l'època i atendre el pagament dels dots de les filles. Aconseguí refer-se'n força, però a can Castellarnau les coses ja no tornaren a ser el que havien estat abans de la guerra.

Tot i que redactà el seu testament el 12 d'abril de 1804, no morí fins a l'any 1845.²²

ALTRES FILLS DE CARLES DE CASTELLARNAU I DE CASTELLARNAU

A més de l'hereu, coneixem l'existència de Narcisa, Francesca, Anna, Joan, Francesc i Josepa de Castellarnau i Magrinyà.

Francesca-Narcisa i Francesca de Castellarnau i Magrinyà

No superaren la infantesa. Foren batejades el 24 d'agost de 1750 i el 21 de febrer de 1763, respectivament.²³

Anna de Castellarnau i Magrinyà

El 27 de novembre de 1767 establí capítols matrimonials i es casà amb Manuel de Viladomar i de Còdol, natural de Berga, fill d'Antoni de Viladomar i de Rovira i Teresa de Còdol. La boda se celebrà a l'oratori de la casa païral dels Castellarnau. La mare li prometé un dot de 12.000 lliures.²⁴

Joan de Castellarnau i Magrinyà

El seu oncle Baltasar de Castellarnau el dugué a batejar el 30 de desembre de 1761.²⁵ Morí el maig de 1763.²⁶

Francesc de Castellarnau i Magrinyà

Nasqué a Tarragona el mes d'octubre de 1764.²⁷

El 24 de maig de 1786 establí capítols matrimonials amb Maria-Francesca de Soldevila i de Llorac, filla de Francesc de Soldevila i de Peronella de Llorac, amb qui es casà, a l'oratori de la casa Castellarnau, el 25 de setembre del mateix any; la seva mare i el seu germà Josep-Antoni li donaren una llegítima de 17.000 lliures (13.000 del pare i 4.000 de la mare), i li assignaren una pensió anual de 70 lliures.²⁸

Després de les noces fixà la seva residència a Barcelona.

Josepa de Castellarnau i Magrinyà

Tot el que podem dir de la petita dels Castellarnau-Magrinyà és que fou batejada l'11 d'abril de 1766 i que l'apadrinaren el notari Eudald Borés i Maria-Francesca Morenes i Bertran.²⁹

ELS FILLS DE JOSEP-ANTONI DE CASTELLARNAU I MAGRINYÀ

Del matrimoni de Josep-Antoni de Castellarnau amb Maria-Antònia de Camps nasqueren a Tarragona onze fills, que constitueixen la segona generació dels Castellarnau tarragonins; concretament, ens referim a Maria-Joaquima (n. 1787), Maria-Josepa (n. 1788), Maria-Antònia (n. 1789), Joan de la Creu (n. 1791), Maria-Joana (n. 1792), Josep (n. 1793), Joan-Antoni (1794-1874), Antoni (n. 1795), Tecla (n. 1796), Narcisa (n. 1798) i Antònia-Josepa (n. 1800).³⁰

NOTES

- 1 AHT. Reg. 645, f. 158.
- 2 El memorial figura transcrit a Josep M. de Sagarra: *Memorias*, Editorial Anagrama, Barcelona 1998, p. 185 i següents.
- 3 AHT. Reg. 4827, f. 203.
- 4 ACT. Matrimonis, 11, f. 90v.
- 5 *Desengaño público de la ninguna adberencia, o parentesco del Dr. Joseph Magriñá, y de Francisco Magriñá, hermanos, vecinos de la ciudad de Tarragona, con un malbechor de el mismo apellido*. Imprenta de Josep Barber, Tarragona 1748.
- 6 C. Mas: *La siderurgia tradicional a la Cataluña pre-industrial. El caso de Vall Ferrera en Pallars Sobirà (1750-1850)*, volum II, Tarragona 1994, p. 153 i següents.
- 7 AHT. Acords, 239 [1749], f. 105, doc. 48.
- 8 AHT. Acords, 250, f. 41, doc. 88.
- 9 AHT. Acords, 251, f. 93v, 95v, doc. 179.
- 10 AHT. Acords, 252, f. 3v, doc. 5 i 34.
- 11 AHT. Reg. 599, f. 391.
- 12 ACT. Tauler, maig-octubre de 1766, p. 65.
- 13 AHT. Reg. 553, f. 270.
- 14 ACT. Òbits, 3, f. 183v.
- 15 AHT. Reg. 742, f. 20.
- 16 ACT. Baptismes, 15, f. 33.
- 17 AHT. Reg. 570, f. 216; 714, f. 38.

- 18 ACT. Matrimonis, 12, f. 286. AHT. Reg. 742, f. 215.
- 19 AHT. Acords, 286, doc. 50.
- 20 AHT. Acords, 284, f. 15. Jordà 1990: 31.
- 21 E. Jordi: *Els catalans de les Corts de Cadis*, Rafael Dalmau, Barcelona 1963, p. 16.
- 22 AHT. Reg. 736, f. 163.
- 23 ACT. Baptismes, 14, f. 118, 156.
- 24 ACT. Matrimonis, 12, f. 35. AHT. Mañ. not., 603, f. 266; 648, f. 94.
- 25 ACT. Baptismes, 14, f. 319.
- 26 ACT. Tauler, maig-octubre de 1763, p. 79 v.
- 27 ACT. Baptismes, 15, f. 59v.
- 28 AHT. Reg. 605, f. 186. ACT. Matrimonis, 12, f. 310.
- 29 ACT. Baptismes, 15, f. 100v.
- 30 ACT. Baptismes, 18, f. 25, 91v, 155v, 221, 282v, 338; 19, f. 1, 54, 133, 227, 334v.

Castellví

Els Castellví, de Montblanc, s'establiren a Tarragona arran del matrimoni de Josep de Castellví i de Ferran, fill d'Ignasi de Castellví i de Ponç i de Maria-Teresa de Ferran, amb la tarragonina Maria-Teresa de Pontarró i Llorenç el 29 d'abril de 1733.

ELS FILLS DE JOSEP DE CASTELLVÍ I DE FERRAN

Els fills de Josep i de Maria-Teresa, tots ells nats a Tarragona, són: Ignàsia, Teresa, Josep-Ignasi i Francesc de Castellví i de Pontarró.

Ignàsia de Castellví i de Pontarró

Fou batejada a la catedral el 4 de gener de 1734.¹ A 15 anys ingressà al monestir de Vallbona i arribà a ser-ne abadesa el 4 de febrer de 1802; el càrrec l'exercí fins a la seva mort, esdevinguda el 19 de desembre de 1806.²

Teresa de Castellví i de Pontarró

Josep de Pontarró i de Castellví la dugué a batejar l'1 de desembre de 1735.³

Josep-Ignasi de Castellví i de Pontarró

Fou batejat el 29 de febrer de 1740.⁴ El 19 de desembre de 1780 establí capítols matrimonials amb Maria-Gabriela de Bellet de Miporqué i Mercader, de Tamarit de Llitera, filla de Blai de Bellet de Miporqué i de Narcisa Mercader.⁵ Era doctor en dret i arribà a ser alcalde major de Vilafranca del Penedès, de Girona, del partit aragonès de Las Cinco Villas i de Montblanc. A la mort del seu oncle matern Manuel de Pontarró esdevingué l'hereu de la família. Morí a Montblanc el 2 d'agost de 1802.⁶

Francesc de Castellví i de Pontarró

Rebé les aigües baptismals l'11 de febrer de 1742. Fou apadrinat per Josep de Vidal i d'Amargós i Isabel de Jalpí.⁷

NOTES

- 1 ACT. Baptismes, 13, f. 112v.
- 2 J. Aguadé: *Vilabella. Història i vida d'un poble*, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1990, p. 319.
- 3 ACT. Baptismes, 13, f. 148.
- 4 ACT. Baptismes, 13, f. 234v.
- 5 AHT. Registre d'hipoteques, 26, f. 3v.
- 6 Gramunt 1968: 74.
- 7 ACT. Baptismes, 13, f. 273.

Escut dels Castellví.

Cerezo

Descendeixen de Tomàs Cerezo, negociant, natural de la població aragonesa d'Ejea de los Caballeros, i de la seva esposa Maria Oliart, amb la qual es casà a Tarragona el 9 de març de 1653.¹ Fills seus són Tecla, que es maridà amb el doctor en medicina Bernat Hortet;² Tomàs, que fou tinent d'infanteria,³ i Bonaventura.

BONAVENTURA CEREZO I OLIART

L'hereu de Tomàs Cerezo es casà amb Maria Bosquets, filla del notari Joan Bosquets,⁴ i es dedicà als negocis. El 6 de gener de 1707 aconseguí la condició de ciutadà honorat de Tarragona⁵ i morí l'abril de 1738.⁶ Fills seus són Josep i Tomàs Cerezo i Bosquets.

JOSEP CEREZO I BOSQUETS

Rebé les aigües baptismals el 16 de novembre de 1684.⁷ Els seus pares el dedicaren al servei de l'Església i el designaren hereu. Ordenat prevere aconseguí, el 10 de setembre de 1712, la comensalia de Sant Pau, de la seu,⁸ i dos anys més tard hagué d'afrontar una inquisició criminal davant el tribunal eclesiàstic, de la qual desconeixem les causes, només sabem que comportà als Cerezo una despesa de 61 lliures.⁹

Pel que sembla, no estava gaire aferrat als béns materials, ja que, el 1742 i amb ocasió de les noces, cedí al seu germà Tomàs els béns que havia heretat dels pares.¹⁰

Redactà el seu testament, davant el notari Pomarol, l'11 de juny de 1754 i designà hereu el seu germà Tomàs.¹¹

Mn. Josep fou enterrat el 17 de febrer de 1755 a l'església dels carmelites tarragonins.¹²

TOMÀS CEREZO I BOSQUETS

Fou batejat a la catedral el 27 de febrer de 1693.¹³

Contragué dos matrimonis. El primer, el 23 de gener de 1742, amb Maria-Antònia Llorenç i Sales, filla de Bonaventura Llorenç i de Barberà, doctor en dret, i de Caterina Sales,¹⁴ amb qui establí capítols matrimonials el 8 de febrer de 1742;¹⁵ havia fet testament el 20 de març de 1750 i morí el 4 d'abril del mateix any.¹⁶ El segon matrimoni el contragué,

el 1752, amb la cerverina Anna Maria Cerveró i Nuix, filla de Francesc Cerveró, doctor en dret, i d'Anna Maria Nuix,¹⁷ que morí a les cinc de la tarda de l'1 de març de 1789.¹⁸

El novembre de 1759 sol·licità la plaça de regidor vacant per la mort de Juan Crisóstomo Jiménez, i com a mèrit feia constar que havia estat cadet de dragons durant un any.¹⁹

Va fer testament el 6 de novembre de 1779, en què deixava 900 lliures a cadascuna de les tres filles vives aleshores i nomenava hereu el fill Bonaventura.²⁰

La seva mort s'esdevingué a dos quarts de quatre de la tarda del 25 d'abril de 1781 i fou enterrat l'endemà al convent dels carmelites.²¹

BONAVENTURA CEREZO I CERVERÓ

Es casà dos cops: el primer, el 14 de març de 1782, amb Francesca Pinyol i Gatell, filla de Francesc Pinyol, doctor en dret, i de Francesca Gatell,²² i el segon amb Josepa de Llorac. Les relacions amb la primera esposa s'havien trencat el desembre de 1792, en què Bonaventura declarà que estava "separado de mi consorte Francisca Piñol", la qual, aleshores, es trobava "cohabitando fuera de mi casa y compañía".²³ Si hem de creure l'advocat de Bonaventura, fou la dona la que abandonà el domicili conjugal els darrers dies de novembre de 1792 i "sin motivo alguno" i que d'aquell moment fins al març de 1793 havia "afligido, trastornado y cansado" el pobre Bonaventura "con la intrepidez de su mal genio, ya pretendiendo una cosa, ya pretendiendo otras muchas, voceando, y publicando con falcedad diferentes defectos de mi dicho principal haciéndolo con el único fin de trastornar y darle que sentir." Ambdós conjuges, per conducte dels respectius advocats, convingueren que el patrimoni dels Cerezo fos dividit en tres parts iguals: dues quedarien per al marit, amb l'obligació d'atendre les necessitats del fill del matrimoni, i una per a l'esposa.²⁴

L'1 de maig de 1789 prengué possessió del càrrec de síndic personer per al període 1789-1790.²⁵

Participà activament en la guerra Gran com a capità de la companyia de sometent de Tarragona;²⁶ aquest fet li ocasionà fortes despeses, que l'obligaren a vendre finques a carta de gràcia.²⁷

Li coneixem una filla del primer matrimoni —Francesca, nascuda a les onze de la nit del 19 de maig de 1784—²⁸ i dos fills del segon: Joaquim, que veié la llum a les nou del vespre del 15 d'octubre de 1797,²⁹ i Marianna, nada a dos quarts de dotze de la nit del 12 de setembre de 1799.³⁰

ALTRES FILLS DE TOMÀS CEREZO I BOSQUETS

A més de Bonaventura coneixem l'existència d'altres cinc fills: Maria, del primer matrimoni, i Francesca, Josepa, Anna-Maria i Manuela, del segon.

Maria Cerezo i Llorenç

Fra Josep de Jesús, carmelita, la dugué a batejar el 25 de febrer de 1743.³¹

Francesca Cerezo i Cerveró

Fou batejada el 6 de febrer de 1753.³² L'any 1789 pretengué entrar al monestir de Pedralbes com a monja, però havia d'aportar un dot de 500 lliures i una renda anyal d'un centenar, que el seu germà Bonaventura estava disposat a assumir, però l'admissió, finalment,

tot i haver-hi romàs uns quants mesos, no fou possible i Francesca acabà professant al convent de les mínimes de Valls amb el nom de sor Joaquina del Beat Nicolau.³³

Josepa Cerezo i Cerveró

Rebé les aigües baptismals el 27 de desembre de 1761 i tot fa pensar que no superà la infantesa.³⁴

Anna-Maria Cerezo i Cerveró

Es maridà dos cops: el primer amb Ferran Canudes, doctor en dret, i el segon, el 19 de febrer de 1785, amb Manuel Feliu i Gelambí, també doctor en dret, vidu de Maria-Teresa Bruguera i fill de Manuel Feliu, doctor en dret, i de Francesca Gelambí.³⁵ Fou mare d'almenys un noi: Antoni Canudes i Cerezo.³⁶

Manuela Cerezo i Cerveró

Es casà, el 10 de setembre de 1785, amb el notari tarragoní Salvi Fàbregues i Rovira, fill de Ramon Fàbregues i Raffi, notari, i d'Eulàlia Rovira.³⁷

NOTES

- 1 ACT. Matrimonis, 9, f. 9.
- 2 S.-J. Rovira: "La medicina a Altafulla durant el segle XVIII: els Comajuncosa", *Estudis Altafullencs*, 14 (1990), p. 9.
- 3 AHT. Acords, 246, doc. 142.
- 4 ACT. Matrimonis, 1652-1696, f. 94.
- 5 AHT. Acords, 208, f. 188.
- 6 ACT. Tauler, novembre de 1737-abril de 1738, p. 130.
- 7 ACT. Baptismes, 9, f. 103v.
- 8 Ramon 1982: 76.
- 9 ACT. Reg. 302, p. 20.
- 10 AHT. Reg. 382, f. 1v.
- 11 AHT. Reg. 384, f. 340.
- 12 ACT. Tauler, novembre de 1754-abril de 1755, p. 97.
- 13 ACT. Baptismes, 10, f. 99.
- 14 ACT. Matrimonis, 11, f. 2.
- 15 AHT. Reg. 382, f. 1.
- 16 AHT. Reg. 382, f. 231. ACT. Tauler, novembre de 1749-abril de 1750, p. 133.
- 17 AHT. Reg- 383, f. 11.
- 18 ACT. Òbits, 2, f. 133v.
- 19 AHT. Acords, 246, doc. 142.
- 20 AHT. Registre d'hipoteques, 26, f. 184v.
- 21 ACT. Òbits, 1, f. 312.
- 22 ACT. Matrimonis, 12, f. 242.
- 23 AHT. Reg. 762, f. 375.
- 24 AHT. Reg. 825, f. 136.
- 25 AHT. Acords, 276, f. 61.
- 26 AHT. Acords, 281, f. 142.
- 27 AHT. Reg. 727, f. 113.

- 28 ACT. Baptismes, 17, f. 276v.
- 29 ACT. Baptismes, 19, f. 181.
- 30 ACT. Baptismes, 19, f. 281v.
- 31 ACT. Baptismes, 14, f. 3v.
- 32 ACT. Baptismes, 14, f. 155.
- 33 AHT. Reg. 759, f. 93; 760, f. 237, 333.
- 34 ACT. Baptismes, 14, f. 319.
- 35 ACT. Matrimonis, 12, f. 284.
- 36 AHT. Reg. 750, s/f.
- 37 ACT. Matrimonis, 12, f. 291v.

Claver

El genearca dels Claver tarragonins és el doctor en dret Josep de Claver, fill de Ramon Claver i de la seva esposa Marianna, de Mont-roig del Camp.

Es casà dues vegades: la primera, el 17 d'octubre de 1656, amb Maria Coll, vídua de Joan Foraster, ciutadà honrat, i filla de l'argenter Antoni Coll; la segona, el 9 d'octubre de 1661, amb la tarragonina Vicenta de Foraster, filla de Jeroni de Foraster.

Els còsols tarragonins li atorgaren, el 6 de gener de 1662, el privilegi de ciutadà honrat¹ i arrodoní la noblesa amb l'obtenció dels privilegis de cavaller i noble del Principat de Catalunya, que li foren concedits el 20 d'agost de 1697 i l'1 de juliol de 1698, respectivament.²

El 29 de setembre de 1691 fou nomenat oïdor de la Reial Audiència de Barcelona.³ L'any 1705, en qualitat de tal i amb motiu de l'atac de les tropes austracistes a Barcelona, es refugià a Tarragona, on restà fins al 17 d'octubre, ja que en capitular la ciutat fou lliurat al coronel Nebot,⁴ però, pel que sembla, sense cap conseqüència negativa per a ell, perquè continuà residint a Tarragona sense cap problema.⁵

El 22 de març de 1712 redactà el seu darrer testament a Tarragona i hi morí el 3 de maig. Fou enterrat al convent de Sant Llorenç.⁶

ELS FILLS DE JOSEP DE CLAVER

Coneixem l'existència d'un fill del primer matrimoni —Josep, nat el 1657— i vuit del segon: Vicenta (1671-1673), Pasquala (n. 1673), Francesc († 1675), Marianna (n. 1680), Ramon, Maria († 1738), Teresa i Ignàsia.

Ramon de Claver i de Foraster es casà amb Anna Maria Many i atorgà testament el 21 de juliol de 1712.⁷

Maria de Claver i de Foraster féu testament el 7 d'octubre de 1738 i morí fadrina vint dies més tard; les seves restes mortals foren soterrades l'endemà al convent de Sant Llorenç.⁸

Teresa de Claver i de Foraster es casà, el 18 de desembre de 1714, amb Baltasar-Francisco de Valderrama Portillo, que, el 1722, era instructor major en el presidi de Tarifa⁹ i tres anys més tard ocupava el càrrec de governador i capità general de la província de Costa Rica, del virregnat de Nova Espanya.¹⁰

Ignàsia de Claver i de Foraster es maridà, el 16 de desembre de 1714, amb Andrés de Arce Gómez, capità d'infanteria del regiment de Nàpols, natural de Fuente de Arce, fill de Felipe de Arce i d'Isabel Gómez.¹¹

JOSEP DE CLAVER I MANY

És el fill i hereu de Ramon de Claver i de Foraster i degué néixer el 1709, ja que el 17 de gener de 1767 declarà tenir 58 anys.¹²

Es casà amb Antònia Frecs i l'any 1737 era pretendent a un càrrec de regidor, que, finalment, aconseguí el 6 de setembre de 1740, però en llista d'espera, ja que les vuit places de la corporació municipal estaven ocupades.¹³ El fet de no poder ser regidor de nombre l'enutjava i no parà d'insistir per ser-ho, la qual cosa aconseguí el 4 de març de 1741, però sense cobrar res, ja que el capità general, en resposta a la consulta que li féu l'Ajuntament sobre aquest cas, deixà molt clar que podia prendre possessió del càrrec, "sentándose en la classe de nobles, en el lugar que le perteneciere", però que només l'ocuparia de ple dret "quando por fallecimiento de un regidor entre a ser del número de los que tiene S. M. mandado se componga este Ayuntamiento".¹⁴ Tampoc no li agradà el fet que la corporació li assignés el darrer lloc dels regidors nobles, ja que considerava que havia d'ocupar un lloc per davant dels regidors Crisóstomo Ximenes i Alexandre Carlier, i així ho manifestà a la Reial Audiència.¹⁵

Atorgà testament el 30 de maig de 1778, en què encarregà un miler de misses per la seva ànima i deixà 500 lliures per a l'església de Sant Magí, que hom tenia intenció de bastir a Tarragona; com que no tenia fills, nomenà hereu Déu i la seva ànima.¹⁶

Morí a Tarragona el 26 d'octubre de 1778 i fou enterrat en el vas que els Claver tenien a l'església dels carmelites, davant l'altar de la Mare de Déu del Carme.¹⁷

NOTES

1 AHT. Reg. 653, f. 281v. AMT. Actes del Consell, 1660-1663, f. 39.

2 AHT. Reg. 653, f. 281v i 282. F. Morales: *Privilegios nobiliarios del Principado de Cataluña. Dinastía de Austria. Reinado de Carlos II (1665-1700)*, Hidalguía, Madrid 1982, p. 46.

3 AHT. Reg. 653, f. 279.

4 Morera 1959: 25 i següents.

5 AHCV. Reg. 56, p. 122v.

6 AHT. Reg. 653, f. 283. ACT. Tauler, maig-octubre de 1712, f. 96.

7 AHT. Reg. 653, f. 283.

8 ACT. Tauler, maig-octubre de 1738.

9 ACT. Matrimonis, 9, f. 155v.

10 AHT. Reg. 371, p. 72 i 366.

11 ACT. Matrimonis, 9, f. 155.

12 AHT. Reg. 706, f. 16.

13 AHT. Reg. 706, f. 16.

14 AHT. Acords, 233, f. 5v, 14, 16v, doc. 2 i 6.

15 AHT. Acords, 233, f. 101v, doc. 42.

16 AHT. Reg. 653, f. 224. Registre d'hipoteques, 19, f. 445.

17 AHT. Reg. 653, f. 224.

Ferran

És un llinatge vallmollenc que en les guerres dels Segadors i de Successió tingué l'encert d'apostar pel guanyador, la qual cosa li permeté promocionar-se en el camp econòmic i social i arribar a la noblesa.

JOSEP-JOAN DE FERRAN

Era fill de Joan de Ferran i de seva segona esposa Francesca i nasqué a Vallmoll, on fou batejat el 28 de setembre de 1653.¹

Es casà dos cops: el primer amb la valenca Ramona Sarrà i Pujol, filla de Joan Sarrà, doctor en medicina, i Magdalena Pujol, que atorgà testament el 18 de març de 1690,² i el segon amb Maria Biosca.

Residí a Valls, Tarragona i Barcelona; els anys noranta del segle XVII ocupà el càrrec de governador general del Camp de Tarragona i fou com a tal que comandà els sometents del Camp que el 1697 acudiren en socors de Tarragona, assetjada per les tropes franceses.

Des del primer moment es manifestà partidari de Felip V, i Joan Nebot el dugué dues vegades a la presó, "con mucha ignominia y aprobio", i hi romangué "mucho tiempo en un calabozo y con guardias de vista, evitándole toda comunicacion". En sortir de la presó, es traslladà a Barcelona i quan el duc de Berwick i Liria posà setge a la ciutat li faltà temps per anar amb el seu fill Ramon a retre-li acatament i posar-se al seu servei.³

Féu testament a Barcelona, davant el notari Antoni Riera, el 26 de juny de 1727, i ultra nomenar hereu el fill únic Ramon disposà que el seu cadàver fos dut a enterrar a la sepultura que els Ferran tenien a la capella de la Sang de l'església parroquial de Vallmoll.⁴

RAMON DE FERRAN I BIOSCA

Degué néixer entorn de l'any 1693, ja que el 1746 declarà tenir 53 anys.⁵

Era doctor en dret i fou alcalde major i tinent de corregidor de Tarragona del 9 de desembre de 1725 fins al juliol de 1749, en què deixà el càrrec ja que havia estat nomenat alcalde del crim de la Reial Audiència de Barcelona, funció que exercí fins que l'any 1751

fou ascendit a oïdor (en aquest ofici s'hi mantingué fins a la seva jubilació l'any 1768) amb el sou anual de 400 lliures.⁶

Mantingué una bona amistat amb l'arquebisbe de Tarragona Manuel de Samaniego y Jaca; amistat que resta reflectida en les cartes que el prelat li escrivia quan s'absentava de Tarragona.⁷

Contragué dos matrimonis: el primer amb Teresa de Valls i de Pallarès, filla del noble Josep de Valls, natural d'Oliana, amb qui establí capítols matrimonials el 2 de febrer de 1722, que morí abans del juny de 1738, i el segon amb Maria Egipcíaca de Braçó.⁸

ELS FILLS DE RAMON DE FERRAN I BIOSCA

Bonaventura de Ferran i de Valls

Fill del primer matrimoni, nasqué a Barcelona i fou batejat a Santa Maria del Mar el 10 de maig de 1725. Fou l'hereu del seu pare.⁹

Cursà estudis de dret i el 16 d'abril de 1752, gràcies a "haberlo suplicado el mismo Dn. Ramon de Ferran a su señoría", aconseguí que l'Ajuntament de Tarragona el designés advocat seu a Barcelona; el càrrec el mantingué fins al 15 d'octubre de l'any següent, en què hi renuncià ja que havia aconseguit la càtedra de lleis a la Universitat de Cervera.¹⁰ Per la conducta i els treballs efectuats durant l'any i mig en què fou advocat de Tarragona a Barcelona cobrà 46 ll. i 16 s.¹¹

Vidu d'un primer matrimoni, del qual tingué una filla de nom Xaviera, contragué segones noces, el 1775, amb Maria-Gràcia de Mata i Alós, filla de Faust-Francesc de Mata i de Maria-Gràcia d'Alós, dotada pels seus pares amb deu milers de lliures.¹² Seguí les petjades del seu pare i fou oïdor de la Reial Audiència barcelonina. Establert a Barcelona com estava, es decidí a despendre's dels béns que tenia a Tarragona i així, el 27 de gener de 1775, vengué una casa del carrer Major, que per darrere arribava al carrer de la Destral, a Francesc Gabriel pel preu de 3.300 lliures.¹³

El fet de residir a Barcelona no li féu oblidar la vinculació amb Tarragona, i des de la seva posició a la Reial Audiència procurà afavorir en tot moment els interessos tarragonins.¹⁴

Francesca de Ferran i Braçó

És filla del segon matrimoni. Morí a Tarragona el novembre de 1741 i fou soterrada, el dia 19, al convent de Sant Francesc.¹⁵

NOTES

- 1 AHCV. Fons Mercader. Secció Ferran, caixa 71, carpeta 3.
- 2 AHCV. Fons Mercader. Secció Ferran, caixa 70, carpeta 1.
- 3 AHCV. Fons Mercader. Secció Ferran, caixa 70, carpeta 3.
- 4 AHCV. Fons Mercader. Secció Ferran, caixa 70, carpeta 3.
- 5 AHT. Reg. 428, f. 36.
- 6 Morera 1959: 103 i 120. Jordà 1988: 318.
- 7 Aquest epistolari es conserva a la caixa 70 de la secció Ferran del fons Mercader de l'AHCV.
- 8 AHT. Reg. 376, f. 394. AHCV. Fons Mercader. Secció Ferran, caixa 71, carpeta 2.
- 9 AHCV. Fons Mercader. Secció Ferran, caixa 70, carpeta 3.
- 10 AHT. Acords de l'Ajuntament de Tarragona, 239, f. 21v; 240, f. 130, doc. 161.
- 11 AHT. Acords de l'Ajuntament de Tarragona, 242, f. 69v.
- 12 AHT. Registre d'hipoteques, Tarragona, 11, f. 6.
- 13 AHT. Registre d'hipoteques, Tarragona, 11, f. 15.
- 14 AHT. Acords, 279, f. 14, 151.
- 15 AHT. Reg. 467, f. 120v.

Ferrer

Els primers anys del segle XVIII trobem domiciliats a Tarragona els germans Francesc, Ignasi, Joan i Teresa Ferrer i Alemany, fills de Josep Ferrer, doctor en medicina i ciutadà honrat, i de Teresa Alemany.¹

FRANCESC FERRER I ALEMANY

L'any 1698 es casà amb Maria Teresa Alberic i Ferrer, filla del mercader Marià Alberic i de Cecília Ferrer. En els capítols matrimonials, redactats el 3 de maig, la seva mare, seguint les darreres voluntats del pare, li féu donació dels béns familiars —tret de 7.600 lliures, que es reservà per col·locar els altres tres fills— i Maria Teresa li aportà un dot de tres milers de lliures.²

La mort de Francesc s'esdevingué entre el 20 d'abril de 1707, en què sabem que encara era viu, i el 25 d'agost d'aquell mateix any, en què trobem la seva dona citada com a vídua.³

IGNASI FERRER I ALEMANY

El 25 de maig de 1709 establí capítols matrimonials amb la barcelonina Joana Victòria Perelló i Mellini, filla de Mateu Perelló, doctor en dret, i d'Àngela Mellini; la núvia rebé un dot de 3.000 lliures, a les quals s'han d'afegir les 1.500 de l'escreix.⁴

La mort sense successió masculina del seu germà Francesc el convertí en l'hereu dels Ferrer; heretà diversos objectes de plata i or que havien estat del seu pare, així mateix va haver de retornar el dot aportat a la família per la seva cunyada i pagar-li l'escreix promès en els capítols matrimonials.⁵

Morí a Tarragona l'any 1732.⁶

JOAN FERRER I ALEMANY

El 30 d'agost de 1713 rebé del seu germà Ignasi la llegítima dels seus pares, que li fou pagada amb la cessió d'un hort d'un jornal i mig, situat a la partida de Riuclar, però no el retingué gaire temps i el vengué a la confraria de preveres de Santa Maria, de Tarragona, per 650 lliures.⁷

NOTES

- 1 Josep Ferrer fou elegit ciutadà honrat de Tarragona el 6 de gener de 1672. AHT. Actes del Consell, 1669-1673, f. 72.
- 2 AHT. Reg. 278, f. 224.
- 3 AHT. Reg. 8876, f. 78, 131.
- 4 AHT. Reg. 350, f. 158.
- 5 AHT. Reg. 8877, f. 74v, 98, 123.
- 6 AHT. Reg. f. 251.
- 7 AHT. Reg. 294, f. 133, 138.

Figuerola

Ens referim a Josep de Figuerola i de Blanes i a la seva germana Maria, fills del valencià Pere de Figuerola i Pardo de la Casta, cavaller de Montesa i senyor de la baronia de Nàquera (Camp de Túria), que fou governador de Tarragona el darrer quart del segle XVI,¹ i d'Anna de Blanes i de Centelles.

Maria, possiblement tarragonina, contragué matrimoni a Tarragona el 19 de setembre de 1710 amb Josep-Vicenç de Boil d'Arenós i de Balaguer, natural de València, fill primogènit de Josep de Boil d'Arenós i de Fenollet, marquès de Boil, i de Josepa de Balaguer i de Carròs.² En els capítols matrimonials arorgats el 3 de maig de 1710 davant Rafael Albià, notari de Barcelona, la seva mare i el seu germà li prometeren un dot de 12.000 lliures, el qual encara no estava totalment liquidat el maig de 1724.³ Pel que sembla, el matrimoni s'establí a Tarragona ja que Josep-Antoni de Boil i de Figuerola, fill de la parella, afirmà, el 4 d'agost de 1734, que els seus pares hi vivien,⁴ i Josep de Figuerola, el 25 de maig de 1739, declarà que el seu cunyat vivia aleshores a la ciutat i afegí que "des de fa anys viu a Tarragona".⁵

Josep era natural de Tarragona. L'any 1695 fou nomenat cavaller de Montesa i dins de l'orde fou comanador de Vilafamés.⁶ El seu pare el designà hereu i com a tal esdevingué senyor de la baronia de Nàquera, que els Figuerola havien heretat dels Pardo de la Casta i aquests dels Roís de Corella.⁷ Malgrat que tenia la majoria de les seves propietats al País Valencià i totes les seves rendes procedien d'allí, preferí residir a Tarragona i es pot afirmar que hi estigué domiciliat, com a mínim, de 1704 fins a la seva mort.

El senyor de Nàquera redactà el seu darrer testament el 22 de gener de 1757, en què deixà un llaç d'or guarnit amb 67 diamants al braç de Santa Tecla.⁸ Les seves restes mortals foren enterrades el 3 de febrer de 1757 a la capella de Sant Domènec de l'església dels dominics.⁹

Els béns de Josep de Figuerola, inclosa la baronia de Nàquera, passaren al nebot Vicenç de Figuerola i de Vilana, fill del germà Melcior, ja difunt, coronel de dragons del regiment de Mèrida,¹⁰ i de la cunyada Ignàsia Vilana i de Bertran.¹¹

Els anys seixanta vivia a Tarragona un altre nebot de Josep de Figuerola, Antoni de Figuerola, a qui el capità general i la Reial Audiència designaren per ocupar el càrrec de síndic procurador de l'Ajuntament durant un termini que començà l'1 de gener de 1764.¹²

NOTES

- 1 Pere de Figuerola va fer testament davant el notari tarragoní Pau Salines el 20 de desembre de 1693 i morí a Tarragona vuit dies després d'haver atorgat les darreres voluntats. AHT. Reg. 323, f. 23v.
- 2 ACT. Matrimonis, 9, f. 110.
- 3 AHT. Reg. 339, f. 88.
- 4 AHT. Reg. 392, f. 51v.
- 5 AHT. Reg. 360, p. 2.
- 6 Marqués de Siete Iglesias: "Catálogo de los caballeros y religiosos de la orden de Montesa (1319-1700)", *Hidalguía*, 20-21 (1957) i 25-26 (1958), p. 831.
- 7 A. de Fluvià: "Nàquera, baronia de", *Gran Enciclopèdia Catalana*, volum 10, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1977, p. 437.
- 8 AHT. Reg. 596, f. 90; 543, f. 146v. El llaç fou lliurat al Capítol Catedral pels seus marmessors el 14 de març de 1757.
- 9 ACT. Tauler, novembre de 1756-abril de 1757, p. 91v.
- 10 Melcior de Figuerola va atorgar el seu darrer testament davant Carles Rondo, notari de Barcelona, el 18 de maig de 1754. AHT. Reg. 543, f. 231.
- 11 AHT. Reg. 597, f. 99.
- 12 AHT. Acords, 251, f. 18.

Fontanilles

El genearca dels Fontanilles torredembarrens fou Manuel Fontanilles i Esbert, que aconseguí per a ell i els seus descendents la condició de ciutadà honrat en obtenir, de Felip V i del rei arxiduc Carles III, sengles privilegis de ciutadà honrat de Barcelona, que li foren atorgats el 24 d'abril de 1702 i el 9 de febrer de 1706, respectivament.¹

Estigué casat amb la tarragonina Maria Coll, i la seva mort es produí passat el gener de 1708, en què atorgà el seu darrer testament davant el notari Lluç, de Tarragona.² Fou heretat i succeït pel seu fill.

JAUME FONTANILLES I COLL

Es casà tres cops: el primer amb Teresa Almirall, el segon amb Eulàlia Salvador i, morta aquesta, el 24 d'abril de 1734, contragué terceres noces, el 6 de juny de 1736, amb Rosalia Balcells, filla de Joan Balsells, corder de Torredembarra.³

Estigué molt vinculat al comte de Santa Coloma, senyor de Torredembarra, de qui fou procurador i arrendatari dels seus drets senyorials durant una bona colla d'anys. I és precisament com a tal que, el 26 d'octubre de 1716, arrendà a Miquel Fontanilles, pagès de Torredembarra, per cinc anys i al preu total de 2.200 lliures, el molí fariner, dit de la Torre, que els comtes de Santa Coloma posseïen a la Riera de Gaià,⁴ i que, el 6 d'agost de 1712, rearrendà a Jaume Fontanilles i Simeon, pagès de Torredembarra, el delme que els dits senyors percebien a Clarà, per un termini de quatre anys i al preu anual de 1.300 lliures.⁵

El segon dels Fontanilles, ciutadans honrats, morí el 1738 i fou succeït pel fill.

MANUEL FONTANILLES I SALVADOR

Nasqué l'any 1726 a Torredembarra i, com que en morir el seu pare era menor d'edat, l'administració dels seus béns restà a les mans del seu cunyat Joan d'Homdedeu, el qual, per poder-ho fer adequadament, traslladà la seva residència de Riudecanyes a Torredembarra.⁶

La gestió d'Homdedeu començà el 6 d'octubre de 1738 i acabà el 8 d'agost de 1744, en què Andreu Guerrero i Gibert, ardiaca major i canonge, i Josep Toda, cabiscol i també canonge, la supervisaren, i sentenciaren que Homdedeu era creditor de Manuel Fontanilles

i Salvador per 1.341 ll., 16 s. i 3 d. (500 lliures en acompliment del dot de Teresa Fontanilles i Almirall, muller d'Homdedeu).⁷

La feina d'Homdedeu ens ha arribat consignada en el "Llibre y compte de la administració, tutela dels pubills, fills y hereus del quondam Señor Jaume Fontanilles, ciutadà honrat de Barcelona".⁸ El seu estudi ens permet conèixer el que era i podia donar la hisenda Fontanilles els darrers anys de la dècada dels trenta i primers dels quaranta del segle XVIII.⁹

Contragué dos matrimonis: el primer, el 14 de juliol de 1744, amb Rosalia Bosquets i Lloberes, filla de Josep Bosquets i Maria Lloberes, sabaters de Torredembarra,¹⁰ i el segon amb Maria Lloret.

Manuel Fontanilles era fora de Catalunya (no en sabem els motius) l'any 1767, en què la seva dona es veié obligada a demanar 500 lliures a Josep Soler del Cantó, pagès de la Pobla de Montornès, per "pagar y satisfacer part del dot" de la filla Bàrbara i atendre diverses "urgències".¹¹

Els Fontanilles posteriors al generarca visqueren sempre per damunt de les seves possibilitats, això els comportà entrar en un procés d'endeutament que els anà empobrint, i Manuel Fontanilles i Salvador és de tots ells el que més s'endeutà.¹² Al costat dels deutes s'han de situar les alienacions que apleguen una casa i mitja, un pati, 109 jornals de terra, un oliverar i una masia, tot plegat per un import de 5.831 lliures.

L'any 1780, amb motiu del matrimoni del seu fill i hereu, Manuel Fontanilles i Bosquets prengué la resolució de fer-li cessió en vida dels seus béns a canvi d'una pensió anual de 600 lliures.¹³ Com que, el 1780, Fontanilles i Salvador era ple de vida només sabem interpretar la seva decisió con un amagar el cap sota l'ala, traspasant els problemes de la casa i el patrimoni al fill, tot dedicant-se ell a viure de renda (600 lliures podien garantir un bon estar) i sense maldecaps.

Fontanilles, però, no es deslliurà dels problemes, ja que només un geni podia refer l'estat econòmic de la família i aquest no era el cas del fill. Un exemple del que diem el trobem el 2 de febrer de 1783, en què es veié obligat a recordar notarialment al fill que en el conveni de cessió de béns, atorgat el 2 de desembre de 1780 davant el notari barceloní Josep Barberi i Vila, s'havia compromès a assumir l'obligació de pagar fins a tres milers de lliures a les persones que ell li manifestés i, com que no ho havia fet, el requereix perquè pagui 2.742 ll., 9 s. i 3 d. a diversos creditors.¹⁴

Una altra indicació que no tot eren flors i violes ens la corrobora el fet que, el 16 de gener de 1792, el fill li fa saber la necessitat que té de la casa pairal del carrer Major i li demana que la deixi; a Fontanilles i Salvador no li queda més remei que fer-ho, però demanant que se li faciliti un altre habitatge.¹⁵

ALTRES FILLS DE JAUME FONTANILLES I COLL

Del matrimoni de Jaume Fontanilles amb Teresa Almirall vingueren al món Francesca, Bartomeu, Antoni, Teresa, Maria i Ignasi, dels quals només Teresa i Maria Fontanilles i Almirall arribaren a l'edat adulta; de la segona unió matrimonial nasqué, l'any 1724, Jaume Fontanilles i Salvador, que morí infant.

Teresa Fontanilles i Almirall

Fou batejada a Tarragona el 16 d'octubre de 1714, amb Joan de Queralt i la seva esposa Francesca, comtes de Santa Coloma, de padrins.¹⁶

L'11 de juliol de 1737 establí capítols matrimonials amb Joan d'Homdedeu i Toda, fill de Lluís d'Homdedeu i d'Àngels Toda, de Riudecanyes; com a dot rebé el mas de Tarrés, al terme del Catllar, i 1.500 lliures, i els Homdedeu li feren un escreix de 450 lliures.¹⁷

Aconseguí sobreviure al marit (l'11 d'abril de 1775 encara vivia)¹⁸ i fou mare de Joan-Antoni, Josep, Marina i Teresa d'Homdedeu i Fontanilles.¹⁹

Maria Fontanilles i Almirall

Restà fadrina. Anà a viure amb la seva germana Teresa i el seu cunyat Joan d'Homdedeu. Com a pagament de les seves lliures, paterna i materna, rebé del seu germà, Manuel Fontanilles i Salvador, l'any 1746, la masia de Lligamosques, de 364 jornals d'extensió, que els Fontanilles posseïen al terme de Sant Jaume dels Domenys.²⁰

L'any 1757 tenia fixada la seva residència al mas de l'Obra, parròquia de Vilallonga, des d'on atorgà al seu germà Manuel l'arrendament de Lligamosques durant quatre anys, a partir de l'1 de gener de 1758, i pel preu total de 480 lliures.²¹

ELS FILLS NATURALS DE JAUME FONTANILLES I COLL

Sabem que Jaume Fontanilles tingué un fill i una filla fora del matrimoni (ignorem si eren de la mateixa dona o no), als quals reconegué en el seu darrer testament, atorgat el 2 d'octubre de 1738.

El fill es deia Francesc, encara que hom el coneixia com a Francisquet, i quan morí el seu pare, l'any 1738, estudiava a Cervera, on romangué fins a 1742. No cal dir que les despeses dels seus estudis —60 lliures a l'any— anaven per compte dels Fontanilles, ja que així ho havia disposat el pare en el seu testament.²² Francisquet entrà com a novici al convent trinitari de Vilafranca del Penedès el novembre de 1742 i hi morí al cap d'un any.²³

A la filla li posaren el nom d'Antònia. El seu pare disposà per a ella que es fes monja i l'any 1743 ja ho era.²⁴

MANUEL FONTANILLES I BOSQUETS

L'hereu de Manuel Fontanilles i Salvador nasqué a Torredembarra l'any 1750 i quan tenia 23 anys contragué matrimoni amb Antònia Soler i Oliver, filla de l'hisendat alfafullenc Manuel Soler i Soler.²⁵ En els capítols matrimonials, atorgats el 16 de desembre de 1773, el seu pare el féu hereu universal dels seus béns, en què es reservava, però, l'usdefruit i deu milers de lliures per fer testament; la seva sogra, Maria Oliver, i el seu cunyat, el Dr. Manuel Soler i Oliver, es comprometeren a entregar-li un dot de 4.000 lliures.²⁶

Als set anys dels capítols matrimonials, Manuel Fontanilles rebé del seu pare la cessió de l'usdefruit del patrimoni i les 10.000 lliures reservades per testar; com a contrapartida s'hagué de comprometre a passar al pare una pensió anual de 700 lliures i a donar a cada un dels seus germans 1.500 lliures en concepte de llegítima.²⁷

En el seu temps la situació econòmica dels Fontanilles continuà sent complicada, ja que s'hagué de fer càrrec dels deutes del seu pare i ell mateix en contragué de nous. Així, el 15 de gener de 1784, reconegué que devia 250 lliures a Mn. Pau Calull;²⁸ el desembre de 1789 hagué de demanar a Mn. Francesc Ferrer, de Molnars, 838 lliures per atendre un pagament al seu germà Francesc;²⁹ l'any 1792 féu el mateix respecte d'un deute de 1.100 lliures a favor

dels hereus del comerciant altafullenc Pau Pijoan i Plana,³⁰ i, el 28 de juliol de 1799, declarà que José de Cuevas, administrador de la duana torrenca, li havia deixat 784 lliures.³¹ Tot plegat una clara manifestació que els Fontanilles tenien la mà foradada i no eren gaire bons administradors.

La necessitat de numerari l'obligà a vendre propietats i censals, com el de 600 lliures fet, el 4 de gener de 1782, a favor de Mn. Justí Bellver, rector d'Altafulla; el de 400 que, el 1784, vengué a Mn. Pau Callull, de Puigtinyós, i el d'un miler que, el novembre de 1789, obtingué el Capítol Catedral de Tarragona.³²

Antònia Soler i Oliver morí a Torredembarra a 62 anys i fou enterrada el 13 de març de 1811;³³ Manuel Fontanilles i Bosquets traspassà el 10 de novembre de 1834 a l'avançada edat de 84 anys.³⁴

ELS ALTRES FILLS DE MANUEL FONTANILLES I SALVADOR

Del primer matrimoni de Manuel Fontanilles i Salvador vingueren al món, a més de l'hereu, Rosalia, Francesca, Bàrbara, Ramona, Francesc, Antoni, Joaquim, Maria, Miquel i Jaume Fontanilles i Bosquets, dels quals només Francesca, Bàrbara, Francesc, Antoni, Joaquim i Jaume aconseguiren superar la infantesa.

Francesca Fontanilles i Bosquets

Nasqué l'any 1746 i el 18 de febrer de 1773 es maridà amb el Dr. Antoni Salvador i d'Ossó, fill de Baltasar Salvador, d'Ascó, i de Josepa d'Ossó, de Vinebre, resident a Tarragona,³⁵ de qui enviduà abans del 12 de juliol de 1791.³⁶

Bàrbara Fontanilles i Bosquets

Contragué matrimoni, el 3 de setembre de 1767, amb Jaume Roger, natural i habitant de Gènova, fill dels barcelonins Jaume Roger i Paula Pujol. Passà a residir a Gènova amb el seu marit.

Francesc Fontanilles i Bosquets

Seguí la carrera eclesiàstica. L'any 1773 el trobem residint a Torredembarra, on gaudia de les rendes del benifet de Sant Sebastià, establert a l'altar d'aquesta advocació de l'església parroquial de Sant Pere.³⁷

L'1 d'agost de 1785 cobrà del seu germà Manuel la meitat de les 500 lliures de la llegítima paterna que aquest prometé que li donaria quan s'ordenés "in sacris".³⁸

La darrera notícia que en tenim és del 5 d'abril de 1797 i fa referència als poders que atorgà a Jaume Salvador i Salvador, senyor del castell de la Bleda i veí de Barcelona, per cobrar d'Onofre Glòria, comerciant barceloní, l'almoïna corresponent a diverses misses que ell havia celebrat.³⁹

Antoni Fontanilles i Bosquets

En la seva joventut viatjà diverses vegades a Amèrica. Sabem que hi era entre 1779 i 1781, que hi tornà el gener de 1782 i que romaní a Cuba l'agost de 1783.

Contragué matrimoni, el 3 de juny de 1784, amb Rosalia Mata i Frexes, filla de Llorenç Mata i Maria Frexes, però no abans de tot un seguit de malentesos.⁴⁰ L'any 1779, abans de passar a les colònies americanes, prometé matrimoni a Rosalia i, fins i tot, arribà a fer

poders a Esteve Roig perquè s'hi casés en nom seu, però, el 1781, li arribà informació negativa sobre la noia (ja ens la podem imaginar) i per això, el 10 de gener de 1782, quan posà els peus a la Península, de Cadis estant i tot esperant per embarcar-se novament cap a Amèrica, anul·là els poders matrimonials atorgats a Roig.⁴¹ A l'Havana conegué Antònia Maria Menascal Crespo, filla de Joan de Déu Menascal, amb qui estigué a punt de casar-se, com ens ho demostra el fet que, el 15 de juliol de 1783, atorgués poders al seu futur sogre per ocupar el seu lloc en la cerimònia nupcial. Enmig de tot això, retornà a Catalunya i aquest cop féu acte de presència a Torredembarra, on li explicaren de primera mà i abastament el que feia referència a la seva antiga promesa, fins a l'extrem que el convenceren que tot havia estat una sèrie d'"infundados y supuestos motivos", per la qual cosa es decidí, el 17 de novembre de 1783, a suspendre els poders donats a Menascal assegurant que, en fer-ho, no procedia "de malicia, ni haver sido para ello conseguido, ni inducido por persona alguna".⁴²

Antoni, un cop casat, fixà la residència a Torredembarra, on es féu càrrec de la notaria, que vagava per mort de l'antic titular Jeroni Cabanyes.

Segons l'acord establert l'any 1780 entre Manuel Fontanilles i Salvador i Manuel Fontanilles i Bosquets, aquest havia de pagar 1.500 lliures a cada un dels seus germans. Antoni havia de rebre la seva llegítima en tres terminis, el primer en contraure matrimoni, el segon al cap d'un any i el tercer als sis mesos del venciment del segon; el primer termini el cobrà el 16 d'octubre de 1785,⁴³ però el 6 de març de 1787 encara no havia percebut els altres dos, per la qual cosa els reclamà notarialment al seu germà.⁴⁴

Antoni Fontanilles, els anys noranta, es féu bastir una casa al costat del portal de la Bassa i, per finançar-la, establí, el 25 de març de 1794, un censal de 233 lliures a favor de Mn. Josep Cerdà i Virgili, de la Canonja.⁴⁵ El diner del censal es demostrà insuficient per concloure la casa, i per això, el 23 de desembre de 1794, es veié obligat a crear-ne un de nou en benefici de Mn. Francesc Bru, rector d'Altafulla,⁴⁶ al qual seguí, el 23 de novembre de 1795, un tercer censal de 43 lliures, venut a Mn. Magí Puig, rector de Creixell.⁴⁷

Joaquim Fontanilles i Bosquets

Seguí estudis eclesiàstics i arribà a gaudir de les rendes del benifet de Sant Sebastià, però no arribà a ser ordenat i es casà abans del 6 de gener de 1787, data en què reclamà al seu germà Manuel el pagament de les 1.500 lliures de la llegítima.⁴⁸

Establí la seva residència a Barcelona, on ja vivia el juliol de 1794.⁴⁹

Jaume Fontanilles i Bosquets

El seu pas per aquest món només fou de 16 anys, ja que fou batejat a Torredembarra el 12 d'abril de 1766 i enterrat el 28 de març de 1782.⁵⁰

FRANCESC FONTANILLES I SOLER

És l'hereu de Manuel Fontanilles i Bosquets. Fou batejat el 7 de novembre de 1775 i morí el 1837, a 62 anys; fou soterrat el 9 de novembre.⁵¹

Estigué casat amb Joana de Pongem i d'Herrera, filla de Felip de Pongem i d'Elionor d'Herrera, que morí a 53 anys i fou enterrada el 7 d'abril de 1838.⁵²

Els Fontanilles-Pongem foren pares de Felip, Joaquim-Felip, Elionor i Joana, nats a Torredembarra els anys 1803, 1805, 1807, 1810 i 1815, respectivament.⁵³

ALTRES FILLS DE MANUEL FONTANILLES I BOSQUETS

Del matrimoni Fontanilles-Soler nasqueren, a més de l'hereu, Manuel, Pere i les bessones Manuela i Teresa Fontanilles i Soler els anys 1777, 1780 i 1782, respectivament.⁵⁴

De tots ells només arribà a l'edat adulta Manuel, que morí fadrí a 29 anys i fou enterrat el 17 de gener de 1807.⁵⁵

NOTES

- 1 Morales 1975: 210. P. Voltes: "Noticias sobre las mercedes nobiliarias otorgadas por el archiduque Carlos de Austria durante su gobierno en Barcelona", *Hidalguía*, 23 (1957), p. 538.
- 2 AHT, Registre d'hipoteques, 23, f. 513.
- 3 APT, Òbits, 1734, f. 142v. Matrimonis, 1736, f. 112.
- 4 AHT, Reg. 361, f. 116v.
- 5 AHT, Reg. 361, f. 550v.
- 6 AHT, Reg. 422, f. 125.
- 7 AHT, Reg. 399, f. 132.
- 8 Se serva a l'AHT entre els papers del notari Focs, de Tarragona.
- 9 El resum de les càrregues (entrades) i descàrregues (sortides) dona el resultat següent:

<i>Anys</i>	<i>Sortides</i>	<i>Entrades</i>
1738 (quatre mesos)	1.057 ll. i 6 s.	190 ll. i 5 d.
1739	1.798 ll., 18 s. i 5 d.	919 ll. i 9 d.
1740	1.400 ll., 1 s. i 3 d.	544 ll., 17 s. i 10 d.
1741	2.232 ll., 9 s. i 7 d.	978 ll., 16 s. i 8 d.
1742	1.626 ll., 17 s. i 3 d.	1.594 ll., 15 s. i 5 d.
1743	1.777 ll., 11 s. i 4 d.	5.229 ll. i 7 s.
1744	487 ll., 2 s. i 4 d.	1.374 ll., 19 s. i 3 d.
Total	10.380 ll., 6 s. i 2 d.	10.831 ll., 17 s. i 6 d.

Tenim, doncs, que en els 76 mesos compresos entre l'octubre de 1738 i el desembre de 1744, l'administració ingressà 10.380 ll., 6 s. i 2 d.; això li suposà una mitjana mensual de 136 ll., 12 s. i 4 d. Dit així no sembla una quantitat gaire important, però si tenim en compte que en aquells anys el jornal d'un torrenc era de sis sous diaris, és a dir, que al cap del mes podia arribar a guanyar 7 ll. i 10 s. (això si treballava 25 dies, la qual cosa no sempre succeïa), veurem que l'ingrés mensual dels Fontanilles era dinou vegades superior al de la majoria de les famílies torredembarrenques.

- 10 ACT, Matrimonis, 11, f. 34v.
- 11 AHT, Reg. 4405, f. 210.
- 12 Com a exemple direm que el 1777 confessà deure a Joan B. Montagut, comerciant de Reus, 447 lliures, que es comprometé a pagar amb aiguardent a la prova d'oli. El 1778 reconegué un deute d'un miler de lliures a favor del comerciant torrenc Joan Roig i Freixa, i admeté que Mn. Pau Calull, rector de Santa Oliva, li havia deixat 650 lliures. L'1 de juny de 1780 declarà als tutors de Marianna Roca, de Valls, que encara els devia 220 lliures per uns "pertrechos de alambre de una fábrica de aguardiente" que li vengué Joan Roig, avi de la noia. I el 4 de gener de 1782 manifestà que Mn. Justí Bellver, rector d'Altafulla, li havia deixat 692 lliures. AHT, Ref. 4953, f. 508; 4413, f. 28. Registre d'hipoteques, 20, f. 34; 19, f. 532v; 25, f. 233.
- 13 AHT, Reg. 4413, f. 12.
- 14 AHT, Reg. 4413, f. 24.
- 15 AHT, Reg. 4415, f. 13.
- 16 ACT, Baptismes, 12, f. 16 v.
- 17 AHT, Reg. 375, f. 166, 222. Registre d'hipoteques, 23, f. 33; 47, f. 20.
- 18 AHT, Reg. 561, f. 110.

- 19 AHT. Reg. 2569, f. 557.
- 20 AHT. Reg. 428, f. 54.
- 21 AHT. Reg. 678, f. 69.
- 22 AHT. Reg. 422, f. 170.
- 23 AHT. Reg. 422, f. 178v.
- 24 AHT. Reg. 422, f. 138.
- 25 Rovira 1978: 56-58.
- 26 AHT. Registre d'hipoteques, 10, f. 1.
- 27 AHT. Registre d'hipoteques, 24, f. 661.
- 28 AHT. Ref. 4413, f. 28.
- 29 AHT. Registre d'hipoteques, 41, f. 594v.
- 30 AHT. Ref. 4415, f. 69.
- 31 AHT. Ref. 4423, f. 135.
- 32 AHT. Ref. 4413, f. 10, 27. Registre d'hipoteques, 41, f. 522.
- 33 APT. Òbits, 1792-1851, f. 175.
- 34 AHAT. Fons Foxà, caixa 22, núm. 14.
- 35 ACT. Matrimonis, 12, f. 112.
- 36 AHT. Reg. 4415, f. 140.
- 37 AHT. Reg. 4410, f. 50.
- 38 AHT. Reg. 4413, f. 111.
- 39 AHT. Reg. 4422, f. 111.
- 40 AHT. Reg. 4413, f. 123.
- 41 AHT. Reg. 4413, f. 27v.
- 42 AHT. Reg. 4413, f. 123.
- 43 AHT. Reg. 4413, f. 136.
- 44 AHT. Reg. 4414, f. 40.
- 45 AHT. Reg. 4419, f. 125.
- 46 AHT. Reg. 4419, f. 362.
- 47 AHT. Reg. 4420, f. 413.
- 48 AHT. Ref. 4412, f. 109v; 4414, f. 40.
- 49 AHT. Ref. 4419, f. 212.
- 50 APT. Baptismes, 3, f. 95. Òbits, f. 176.
- 51 APT. Baptismes, 3, f. 179. Òbits, 1792-1851, f. 307.
- 52 APT. Òbits, 1792-1851, f. 308v.
- 53 APT. Baptismes, 4, f. 253, 271; 5, f. 12, 41, 111.
- 54 APT. Baptismes, 3, f. 179, 195, 211, 240.
- 55 APT. Òbits, 1792-1851, f. 126.

Foraster

Els Foraster assoliren la condició de cavallers l'any 1661 en la persona de Jeroni de Foraster.¹

En arribar el segle XVIII el cap de la família és Ambròs de Foraster, casat amb Anna Cabanes; morí després del 30 de juliol de 1731, en què sabem que encara vivia.²

JERONI DE FORASTER I CABANES

És l'hereu d'Ambròs de Foraster. El 18 de juny de 1730 establí capítols matrimonials amb la reusenca Rosa Mestre i Bellveny, filla d'Aleix Mestre, doctor en dret, i de Maria Bellveny, que li aportà un dot de tres milers de lliures; es casaren el 16 d'agost d'aquell any.³

L'arquebisbe Pere de Copons i de Copons el nomenà veguer arquebisbal el 15 de maig de 1739 i com a tal entrà a formar part de la corporació municipal tarragonina, dins la qual ocupà el segon lloc.⁴

ALTRES FILLS D'AMBRÒS DE FORASTER

Ens referim a Maria-Rosalía, Maria-Antònia i Josep de Foraster i Cabanes.

Ambdues germanes professaren en el monestir tarragoní de Santa Clara. Maria-Rosalía entrà al convent el 1706 i Maria-Antònia ho féu al cap de dos anys; tant l'una com l'altra reberen un dot de 500 lliures.⁵ Maria-Rosalía, l'any 1748, era la vicària del monestir.⁶

Josep seguí la carrera militar i l'any 1756 era capità del regiment d'infanteria de Guadalajara, que estava de guarnició a Pamplona.⁷

AMBRÒS DE FORASTER I MESTRE

És l'hereu del seu pare. Nasqué a Tarragona i fou batejat a la seu el 30 de juliol de 1731.⁸

Seguí la carrera militar i sabem que el desembre de 1757 era cadet del regiment d'infanteria de Guadalajara i que el febrer de 1770 era tinent del regiment d'infanteria de Múrcia.⁹

ALTRES FILLS DE JERONI DE FORASTER I CABANES

Són Aleix, Ignàsia, Francesc, Salvador i Rafael de Foraster i Mestre.

Aleix, Ignàsia i Francesc de Foraster i Mestre

La informació que en tenim es limita al dia del bateig: 16 de febrer de 1733, 26 de març de 1737 i 11 de desembre de 1739, respectivament.¹⁰

Salvador de Foraster i Mestre

Nasqué a Tarragona el 1738 i hi morí al cap de 68 anys.¹¹

Se sentí atret per la mar i arribà a ser capità de vaixell de la Reial Armada.¹²

Estigué casat amb Maria-Teresa Barreneche i atorgà testament el 2 de febrer de 1806. Fou enterrat, el 6 de febrer de 1806, a l'església dels trinitaris.¹³

Rafael de Foraster i Mestre

Rafael Bellveny i Antònia Cerezo l'apadrinaren el 7 d'agost de 1742.¹⁴

NOTES

1 Morales 1983: 248.

2 ACT. Baptismes, 13, f. 67v.

3 AHT. Reg. 4692, f. 222. ACT. Matrimonis, 10, f. 129v.

4 AHT. Acords, 232, f. 99, 103v.

5 AHT. Reg. 291, f. 32; 292, f. 69.

6 AHT. Reg. 488, f. 23.

7 AHT. Reg. 491, f. 97.

8 ACT. Baptismes, 13, f. 67v.

9 AHT. Reg. 491, f. 328; 634, f. 68.

10 ACT. Baptismes, 13, f. 98, 174v i 228v.

11 ACT. Òbits, 3, f. 214v.

12 AHT. Reg. 4874, f. 26.

13 ACT. Òbits, 3, f. 214v.

14 ACT. Baptismes, 13, f. 281v.

Fort

Els Fort són d'Alforja i s'ennobliren el darrer terç del segle XVIII, en què Isidre i Cosme Fort aconseguiren el privilegi de ciutadans honorats de Barcelona.¹

Si en parlar dels nobles tarragonins setcentistes fem al·lusió als Fort és a causa de Joan Fort i Fort, fill de Joan Fort, ciutadà honorat de Barcelona i notari d'Alforja, i de Magdalena Fort, que decidí establir-se a Tarragona, on ja residia el 23 d'octubre de 1730, en què arrendà l'escrivania pública del batlle d'Alforja al notari tarragoní Jeroni Clariana per un termini de quatre anys i per 172 lliures.²

Li coneixem dos matrimonis: el primer amb la tarragonina Maria Nogués, amb qui establí capítols el 28 de desembre de 1728,³ i el segon, celebrat el 19 de desembre de 1746, amb Serafina Dalmau i Bertriu, filla de Rafael Dalmau, doctor en dret, i de Serafina Bertriu.⁴

L'última notícia que en tenim és del 5 de gener de 1755 i correspon a la consigna d'un crèdit de 37 lliures al negociant Felip Montaner.⁵

NOTES

1 Morales 1982: 59.

2 AHT. Reg. 520, f. 33v.

3 AHCV. Reg. 2332, document solt.

4 ACT. Matrimonis, 11, f. 60.

5 AHT. Reg. 623, f. 6.

Galli

La noblesa dels Galli és ben bé de final de segle, ja que l'assoliren el 2 d'agost de 1799.¹

El genearca de la família és el florentí Leonardo Galli Ubercini, fill de Giovanni Galli i de Victòria Ubercini, fuster de professió, establert a Tarragona els anys trenta; contragué matrimoni, el 19 de març de 1735, amb Isidra Bover i Llimós, filla del fuster Francesc Bover i de Josepa Llimós.²

ELS FILLS DE LEONARDO GALLI UBERCINI

Leonardo Galli i Isidra Bover tingueren almenys set fills: Melciora, Francesc-Antoni, Joan, Andreu, Lleonard, Francesc-Joan i Rafael.

Melciora de Galli i Bover

Nasqué a Tarragona el 15 d'octubre de 1736³ i, tal volta, és la filla dels Galli que es casà amb Ramon Alegret, doctor en cirurgia mèdica i primer ajudant de cirurgia dels reials exèrcits, resident a Tarragona. Fou mare de Magí Alegret i de Galli, que l'any 1799 estudiava filosofia a la universitat tarragonina.⁴

Francesc-Antoni de Galli i Bover

Degué morir quan era infant ja que tot el que en sabem és la data del seu bateig: 24 d'octubre de 1739.⁵

Joan de Galli i Bover

Rebé les aigües baptismals el 12 de febrer de 1745.⁶

Fou fuster i constructor de cotxes com el seu pare i, el 18 de març de 1772, establí capítols matrimonials amb Marina Sales,⁷ amb la qual tingué set fills: Ramon (1-9-1773),⁸ Isabel (9-10-1775),⁹ Teresa (27-5-1778),¹⁰ Rafael (10-12-1783),¹¹ Jaume (13-11-1786),¹² Antònia (12-2-1789)¹³ i Josep (4-10-1793).¹⁴

Creiem que fou l'hereu ja que, el 20 de maig de 1788, conjuntament amb els pares i per exonerar-se d'un censal, vengué a Miquel Recasens, pagès del Molnàs, una vinya en aquest terme, propietat dels Galli des de l'any 1766, per 330 lliures.¹⁵

El 30 d'octubre de 1789 cedí a Josep Poralgas, forner de Tarragona, a carta de gràcia i per 200 lliures, una casa situada al costat del joc de la pilota.¹⁶

Posseïa una altra casa a la Rambla Vella, en la qual, el 29 de febrer de 1796, volgué obrir una porta petita al costat de la principal, però l'Ajuntament no li ho autoritzà.¹⁷

El 18 de juliol de 1797 fou nomenat visitador dels boscos de la província marítima de Tarragona.¹⁸

Andreu de Galli i Bover

Nasqué a Tarragona el 10 de juny de 1747 i també fou fuster com el seu pare.¹⁹

Es casà amb Rosa Brunet, natural de la Seu d'Urgell, i del matrimoni nasqueren a Tarragona sis fills: Antònia (7-3-1773),²⁰ Domènec (29-10-1775),²¹ Francesc (28-10-1778),²² Josepa (1-9-1782),²³ Josep (23-4-1786)²⁴ i Teresa (20-10-1788).²⁵

L'any 1782 féu feina del seu ofici a la casa Potau per un import de 1.233 ll., 13 s. i 6 d., que Melcior de Potau li liquidà el 26 de maig de 1782.²⁶

Amb posterioritat a 1789 traslladà la residència a Barcelona, on ocupà la plaça de regidor de carns de l'escorxador de Barcelona.²⁷

El 6 de desembre de 1799 presentà a l'Ajuntament de Tarragona el privilegi de noblesa de la família i demanà que fos registrat.²⁸

Rafael de Galli i Bover

El 3 de novembre de 1772 es mullerà amb Magdalena Vilar i Lladós, filla de Manuel Vilar i de Marianna Lladós,²⁹ i fou pare de Marianna (18-9-1773),³⁰ Manuel-Josep (8-11-1776),³¹ Manuel-Josep (21-9-1779),³² Isidra (1-6-1780),³³ Maria (3-12-1782)³⁴ i Úrsula (10-4-1785).³⁵ Marianna es casà, el 18 de gener de 1798, amb el mataroní Pere-Joan Prats i Freginals, vidu de Josepa Torrent i fill de Francesc Prats i de Francesca Freginals.³⁶

Aprengué l'ofici familiar de constructor de cotxes però el deixà, amb posterioritat al maig de 1794, pel de guarda de magatzem d'artilleria.

L'any 1794 desitjava ser diputat del comú i pregà al seu germà Leonard que demanés a l'Ajuntament una intervenció al seu favor, convençut que no li ho negaria pels molts favors que havia fet a la ciutat aprofitant la seva posició a la Cort; la corporació, però, respongué que no hi podia fer res, ja que "la elección de diputados la hace el pueblo por barrios divididos en 12, y cada uno de ellos nombra dos comisarios electores, y los 24 son los que hasen la nominación de dichos diputados", i l'Ajuntament es limitava a donar possessió del càrrec als elegits.³⁷ Val a dir que a l'elecció de l'1 de maig de 1794 no aconseguí sortir diputat i quedà en segon lloc després del forner Josep Muntanya.³⁸

El 27 d'octubre de 1799 fou designat regidor de l'ajuntament tarragoní per ocupar la plaça que havia quedat vacant per la defunció d'Ignació de la Cruz, de la qual prengué possessió pel Nadal d'aquell any.³⁹

Se sentí molt afalagat pel privilegi de noblesa aconseguit per la seva família i procurà que aquest privilegi restés perfectament establert, per això demanà a l'autoritat eclesiàstica de l'arquebisbat que manés al rector de la catedral que fes constar en els documents parroquials dels Galli la seva condició de nobles.⁴⁰ No cal dir que feia bé d'insistir respecte d'aquesta noblesa tot just aconseguida, ja que l'any 1805 encara hi havia persones, com Francisco Garcés, que no la reconeixien i deien "que era plebeo".⁴¹

Morí a Tarragona "en la tarde que donaven lo asalt los francesos", ja que fou una de les víctimes de l'entrada dels napoleònides a la ciutat el 28 de juny de 1811.⁴²

Leonard de Galli i Bover

Francesc-Antoni de Potau i Isabel Ibáñez de Potau el dugueren a batejar el 24 de juny de 1750.⁴³

El juliol de 1789 es trobava a Barcelona com a cirurgià de les reials guàrdies espanyoles de guarnició en la dita plaça i el 1793 ja era a Madrid, on exercia de cirurgià de cambra de la infanta Maria-Josefa.⁴⁴ També fou cirurgià de cambra del rei i de la companyia espanyola del Reial Cos de Cavallers Guàrdies de Corps, catedràtic del Col·legi de Cadis i membre, des del 29 de desembre de 1795, de la Reial Acadèmia Medicopràctica de Barcelona.⁴⁵

Aconseguí del rei Carles IV el privilegi de noble del Principat de Catalunya per a ell i els seus familiars, ja que fou atorgat en cap del seu pare.⁴⁶

Morí a Madrid l'any 1830.

Francesc-Joan de Galli i Bover

Fou batejat el 22 de febrer de 1753 amb Francesc d'Horcasitas i Colón de Portugal i Francesca de Potau i Colón de Portugal de padrins.⁴⁷

NOTES

- 1 Morales 1975-1976: 272.
- 2 ACT. Matrimonis, 10, f. 183.
- 3 ACT. Baptismes, 13, f. 164v.
- 4 AHT. Acords, 284, doc. 188.
- 5 ACT. Baptismes, 13, f. 225.
- 6 ACT. Baptismes, 14, f. 33v.
- 7 AHT. Reg. 758, f. 96 v.
- 8 ACT. Baptismes, 16, f. 115.
- 9 ACT. Baptismes, 16, f. 188v.
- 10 ACT. Baptismes, 17, f. 54v.
- 11 ACT. Baptismes, 17, f. 261.
- 12 ACT. Baptismes, 17, f. 373.
- 13 ACT. Baptismes, 18, f. 114v.
- 14 ACT. Baptismes, 18, f. 359v.
- 15 AHT. Reg. 758, f. 96.
- 16 AHT. Registre d'hipoteques, 42, f. 121v.
- 17 AHT. Acords, 283, f. 37, doc. 50.
- 18 AHT. Acords, 284, f. 83v, doc. 115.
- 19 ACT. Baptismes, 14, f. 67.
- 20 ACT. Baptismes, 16, f. 101v.
- 21 ACT. Baptismes, 16, f. 191v.
- 22 ACT. Baptismes, 17, f. 69.
- 23 ACT. Baptismes, 17, f. 216v.
- 24 ACT. Baptismes, 17, f. 354.
- 25 ACT. Baptismes, 18, f. 99.
- 26 AHT. Reg. 750, f. 5.
- 27 AHT. Acords, 284, doc. 234.
- 28 AHT. Acords, 284, doc. 234.

- 29 ACT. Matrimonis, 12, f. 108v.
- 30 ACT. Baptismes, 16, f. 117. Marianna es casà, el 18 de gener de 1798, amb el matoroni Pere-Joan Prats i Freginals, vidu de Josepa Torrent i fill de Francesc Prats i de Francesca Freginals (ACT. Matrimonis, 12, f. 512).
- 31 ACT. Baptismes, 16, f. 224v.
- 32 ACT. Baptismes, 17, f. 99v.
- 33 ACT. Baptismes, 17, f. 174v.
- 34 ACT. Baptismes, 17, f. 226.
- 35 ACT. Baptismes, 17, f. 312.
- 36 ACT. Matrimonis, 12, f. 108v, 512.
- 37 AHT. Acords, 281, f. 48v, doc. 66.
- 38 AHT. Acords, 281, f. 60v.
- 39 Morera 1959: 197. AHT. Acords, f. 180v, doc. 248.
- 40 ACT. Matrimonis 10, escrit de Rafael de Galli situat al revers del foli 182. Al costat de les partides dels diversos Galli escrites amb anterioritat a l'any 1799, hom pot llegir el text següent: "Que por decreto superior archivado en esta Parroquia, deve expresarse en ésta y demás partidas de Galli la Nobleza que tienen de su Md. concedida."
- 41 AHT. Actes de l'Ajuntament de Tarragona, 1805, doc. 22.
- 42 ACT. Òbits, 4, f. 301v.
- 43 ACT. Baptismes, 14, f. 116.
- 44 AHT. Registre d'hipoteques, 41, f. 389. Acords, 279, f. 152.
- 45 AHT. Acords, 281, f. 48v, doc. 66. A. Quintana: "Antoni de Martí i Franquès. Estudi biogràfic i documental", *Memòries de l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona*, XXIV (1935), p. 156.
- 46 Morales 1975: 272.
- 47 ACT. Baptismes, 14, f. 156.

Güell

Els nobles tarragonins setcentistes cognomenats Güell pertanyen als Güell, d'Alcover, els quals aconseguiren el privilegi de ciutadà honorat de Barcelona, l'any 1675, en la persona de Josep Güell i Giner.¹

Besnét de Josep Güell i Giner és Francesc Güell i Maimó, fill de Rafael Güell i Moles i de Jerònima Maimó i nét de Pere-Joan Güell i de Magdalena Moles, el qual contragué matrimoni, el 13 d'agost de 1759, amb M. Antònia Martí i Prats, filla del notari tarragoní Marià Martí i Redolat i de Josepa Prats.²

Un cop casat, s'establí a Tarragona, on es guanyà la vida com a notari (tal volta continuà la notaria del seu sogre) i aconseguí fer-se un lloc entre la millor societat tarragonina d'aleshores, com ens ho demostren una sèrie de fets: l'any 1759 obtingué el càrrec de síndic credencer interí de l'Ajuntament de Tarragona (en prengué possessió el 27 de setembre);³ el 26 de març de 1760 ocupà l'ofici de credencer (en restar vacant per la mort de Marià Martí i Redolat, la corporació municipal considerà que Güell, com a gendre del difunt, era una mena d'usufructuari dels serveis prestats al municipi pels Martí —Francesc Martí i Miret i Marià Martí i Redolat—) i el designà per ocupar-lo, amb una gratificació anual de 48 lliures;⁴ així mateix, el 14 de novembre de 1780, fou nomenat regidor (prengué possessió de la regidoria el 15 de desembre)⁵ després d'haver pretès el càrrec els anys 1770, 1777 i 1778, i d'haver-hi estat candidat el 1774 i el 1780.⁶ No cal dir que aquest càrrec li suposà la renúncia dels "empleos" de síndic i credencer.⁷

M. Antònia Martí morí de desgràcia a 43 anys; hom la trobà morta a les sis del matí del dia 19 de gener de 1789 dins la cisterna de casa seva, i fou enterrada, el dia 21, al fossar de la catedral.⁸

Francesc Güell i Maimó morí a Tarragona el 4 de setembre de 1810.⁹

ELS FILLS DE FRANCESC GÜELL I MAIMÓ

Francesc Güell i Maria-Antònia Martí tingueren deu fills: Tomàs, Lluís, Josep, Gaietà, Francesca, Joaquina, Carles, Joaquim, Francesca i Lluïsa Güell i Martí, nats a Tarragona el març de 1762, el juliol de 1764, el setembre de 1766, el 1769, el 1771, el maig de 1778, el novembre de 1780, el juliol de 1783, l'abril de 1786 i l'agost de 1787, respectivament.¹⁰

Podem assegurar que no superaren la infantesa Gaietà, mort el 20 de novembre de 1771 a 2 anys i 5 mesos;¹¹ Francesca, morta el 6 de setembre de 1772 amb només 11 mesos,¹² i Joaquina, enterrada el 17 de setembre de 1779 a 19 mesos.¹³

Pel que fa als altres fills, sabem que Francesc vivia l'any 1795 i que Carles, el 13 d'agost de 1790, fou col·locat per l'Ajuntament en una terna per ocupar una plaça de col·legiatura que s'havia de presentar a l'arquebisbe.¹⁴

NOTES

- 1 Els antecedents dels Güell els podeu trobar a S.-J. Rovira i Gómez; Manel Güell i Junkert: *Aproximació a les famílies nobles d'Alcover a l'Edat Moderna*, Consell Comarcal de l'Alt Camp, Valls 1992, p. 71-85.
- 2 ACT. Matrimonis, 11, f. 218v.
- 3 AHT. Acords, 246, f. 94.
- 4 AHT. Acords, 246, f. 70, doc. 79; 247, f. 43; 252, f. 153v.
- 5 Morera 1959: 262.
- 6 Jordà 1988: 301.
- 7 AHT. Acords, 268, f. 77.
- 8 ACT. Òbits, 2, f. 130.
- 9 Morera 1959: 262.
- 10 ACT. Baptismes, 15, f. 6v, 54v, i 114; 17, f. 52v, 150, 247 i 354; 18, f. 37.
- 11 ACT. Òbits, 1, f. 98v.
- 12 ACT. Òbits, 1, f. 119.
- 13 ACT. Traslats i dipòsits ocults, f. 14v.
- 14 AHT. Acords, 277, f. 132v, 146.

Homdedeu

Els Homdedeu són un llinatge originari de Riudecanyes i vinculat a aquella població, però també en podem trobar en altres punts del Camp com ara Vilallonga, on s'establí Joan d'Homdedeu i Toda, fill cabaler de Lluís d'Homdedeu i d'Àngela Toda, al moment de rebre, l'11 de juliol de 1737 i amb motiu del seu matrimoni amb la torrenca Teresa Fontanilles i Almirall, filla de Jaume Fontanilles, ciutadà honorat de Barcelona, i de Teresa Almirall, el mas de l'Obra del seu germà Onofre com a pagament de les llegendes dels seus pares.¹

El seu sogre, Jaume Fontanilles i Coll, en morir l'any 1738, el nomenà tutor dels seus fills, i per atendre aquesta obligació es traslladà a Torredembarra, on residí de l'octubre de 1738 a l'agost de 1744.²

Retornat a Vilallonga, visqué enmig de necessitats econòmiques, de les quals s'anà sortint gràcies a demanar diners, vendre censals i hipotecar propietats. La primera operació en aquest sentit que coneixem és del setembre de 1745, quan creà un censal de 300 lliures a favor de Josep Toda i Domènec, canonge de Tarragona, en qualitat d'administrador de l'obra de l'església de la Canonja,³ i demanà a Francesc Toda, ciutadà honorat domiciliat a Riudoms, 222 lliures amb la promesa de tornar-les-hi per la diada de Sant Esteve.⁴ Tot fa pensar que el novembre de 1748 estava en la mateixa situació ja que, com a usufructuari dels béns dotals de la seva esposa, vengué a Joan Oliver i Joan Bofarull, pagesos del Catllar, el mas de Tarrés per 1.050 lliures.⁵ Dos anys més tard la situació no havia millorat pas; així, devia 396 ll. i 9 s. a Francesc Bellver, pagès de Vilallonga, i per liquidar-li part del deute li cedí a carta de gràcia (considerant pagades 325 lliures) dues vinyes: una de sis jornals a Puigdelfí i l'altra de tres a Vilallonga.⁶ Aquest mateix any també vengué a carta de gràcia dues finques més a Vilallonga per 45 i 60 lliures, respectivament. A partir d'aquí, sembla que hi va haver un cert equilibri, ja que comprà un jornal d'avellaners a Pau Maimó, pagès de la Selva del Camp, per 60 lliures.⁷ Però el gener de 1749 contragué amb Antoni Martí i Gatell un deute de 858 ll. i 12 s., que encara no havia liquidat el 12 de gener de 1751, i per apaivagar-lo li cedí un censal, ja creat, de 400 lliures propietat de l'esposa.⁸ L'any següent la situació es manté més o menys igual: deu 50 lliures al clavari de Vilallonga i com que no té efectiu es veu obligat a vendre a carta de gràcia quatre jornals de la seva masia per 150 lliures.⁹ El 1757, continua trobant en la petició de diners a particulars la solució temporal als problemes monetaris, però els préstecs cal tornar-los i és per això que, el 12 de juny i a

fi de liquidar a Josep Homs les 250 lliures que li ha deixat per pagar pensions de censals, es veu obligat a vendre a carta de gràcia nou jornals de terra campa per aquest import.¹⁰ També serà a carta de gràcia que, el 29 d'abril de 1758, cedirà a Josep Homs, pagès de Vilallonga, dos jornals per 125 lliures.¹¹

La mort de Joan d'Homdedeu s'esdevingué entre el 28 d'abril de 1758, en què sabem que encara vivia, i el 25 de novembre d'aquell mateix any, quan la vídua, Teresa Fontanilles, féu fer l'inventari dels béns del marit.¹²

JOAN-ANTONI D'HOMDEDEU I FONTANILLES

Del seu pare heretà els béns, però també els problemes econòmics. Així, el 19 de juny de 1760, es veié obligat a traspassar a Josep Reig, pagès de Vilallonga, dues terces d'aigua de la sèquia de Vilallonga i cinc jornals de la masia per 780 lliures.¹³ Nou anys més tard trobem la venda a Miquel Roig, pagès de Vilallonga, del dret de redempció d'un jornal d'horta amb dues hores i mitja d'aigua a Puigdelfí per un centenar de lliures.¹⁴

El seu oncle Onofre d'Homdedeu l'instituí hereu en el testament que atorgà l'1 d'abril de 1760 i quan es veié propietari dels béns troncal dels Homdedeu traslladà la residència del mas de l'Obra a la casa pairal de Riudecanyes.¹⁵

La millora econòmica experimentada amb l'entrada en possessió de les propietats patrimonials dels Homdedeu no li solucionà, pel que sembla, la liquiditat (ben segur a causa d'haver de pagar l'legítimes als seus germans) i així, el 14 de novembre de 1771, als tres anys d'haver rebut l'herència, s'hagué de despendre de la Torre Forta, propietat de 40 jornals al terme de Tarragona, que cedí per 8.500 lliures a Josep Foguet i Aldomar.¹⁶

Junt amb la seva mare intentà fer declarar nul·la la venda del mas de Tarrés que, el 1748 i per 1.050 lliures, havia efectuat el seu pare, i per aconseguir-ho posà un plet davant la Reial Audiència, però, el 1775, hi renuncià i s'accontentà amb 500 lliures que li pagà el propietari Joan Bofarull.¹⁷

Joan-Antoni d'Homdedeu encara vivia el 28 d'octubre de 1797 en què el seu parent Manuel Fontanilles li cedí els drets que tenien en contra seva.¹⁸

ALTRES FILLS DE JOAN D'HOMDEDEU I TODA

A Joan d'Homdedeu i a Teresa Fontanilles els coneixem vuit fills: Joan-Antoni, l'hereu, Josep, Joaquim, Marina, Onofre, Miquel, Teresa i Francesca d'Homdedeu i Fontanilles.

Josep d'Homdedeu i Fontanilles

Joan Ribalta, ciutadà honrat, i Rosa Torredemer el dugueren a batejar a l'església parroquial de Vilallonga el 2 d'octubre de 1738.¹⁹

S'establí a Reus, on es casà amb Maria Teresa Pàmies i Prat, filla del comerciant Miquel Pàmies, amb qui establí capítols matrimonials el 24 de desembre de 1783.²⁰

Joaquim d'Homdedeu i Fontanilles

Nasqué a Vilallonga, on fou batejat el 22 de setembre de 1744, i l'abril de 1760 encara vivia, ja que és mencionat com a hereu en segon lloc en el testament del seu oncle Onofre d'Homdedeu.²¹

Marina d'Homdedeu i Fontanilles

Rebé les aigües baptismals a Vilallonga el 20 de desembre de 1745.²²

El 28 d'octubre de 1773 establí capítols matrimonials amb l'hisendat vilasescà Josep Guardiola, i el seu germà Joan-Antoni li prometé un dot de 1.200 lliures.²³

Onofre i Miquel d'Homdedeu i Fontanilles

Nasqueren a Vilallonga i foren batejats el 4 de juliol de 1747 i el 9 de maig de 1749, respectivament.²⁴ No aconseguiren superar la infantesa.

Rosalia d'Homdedeu i Fontanilles

El 30 de desembre de 1758 contragué matrimoni a Tarragona amb Marià Soler i Massoni, pagès de Vilallonga, fill de Francesc Soler i Antònia Massoni.²⁵

Francesca d'Homdedeu i Fontanilles

La trobem citada en un document del novembre de 1771 i hi figura com a fadrina i domiciliada a Riudecanyes, a casa del seu germà Joan-Antoni.²⁶

NOTES

- 1 AHT. Registre d'hipoteques, 23, f. 33; 47, f. 20.
- 2 AHT. Reg. 425, f. 38; 426, f. 96; 485, f. 393.
- 3 AHT. Reg. 400, f. 134.
- 4 AHT. Reg. 400, f. 141v.
- 5 AHT. Reg. 534, f. 247.
- 6 AHT. Reg. 536, f. 3v.
- 7 AHT. Reg. 536, f. 31. Registre d'hipoteques, 16, f. 60v.
- 8 AHT. Reg. 496, f. 1.
- 9 AHT. Reg. 538, f. 132.
- 10 AHT. Reg. 678, f. 55.
- 11 AHT. Registre d'hipoteques, 34, f. 69v.
- 12 AHT. Registre d'hipoteques 34, f. 69v. Reg. 597, f. 217.
- 13 AHT. Registre d'hipoteques, 34, f. 69.
- 14 AHC.V. Reg. 1029, f. 35.
- 15 AHT. Registre d'hipoteques, 23, f. 7.
- 16 AHT. Reg. 2569, f. 557.
- 17 AHT. Reg. 561, f. 110.
- 18 AHT. Registre d'hipoteques, 59, f. 198.
- 19 AHAT. Vilallonga. Baptismes, 1709-49, f. 151v.
- 20 AHT. Reg. 5155, f. 488. Registre d'hipoteques, 29, f. 9.
- 21 AHAT. Vilallonga. Baptismes, 1709-49, f. 178. Registre d'hipoteques, 23, f. 7.
- 22 AHAT. Vilallonga. Baptismes, 1709-49, f. 184.
- 23 AHCR. Capítols matrimonials, 1484-1883, núm. 332.
- 24 AHAT. Vilallonga. Baptismes, 1709-49, f. 191, 199.
- 25 ACT. Matrimonis, 11, f. 210.
- 26 AHT. Reg. 2569, f. 557.

Hortoneda

En arribar el segle XVIII, el cap dels Hortoneda tarragonins és Joan-Antoni Hortoneda i Manyer, ciutadà honrat i doctor en dret, fill del també ciutadà honrat Joan-Pau Hortoneda i de Maria Manyer.

El 5 d'abril de 1699 es casà amb la valenca Maria Palau, filla del pagès Francesc Palau i Baldric i neboda de Llorenç Palau i Baldric, canonge de Tarragona, amb la qual establí capítols matrimonials al cap de dos dies.¹ Maria Palau atorgà testament el 19 de maig de 1748.²

En la dècada dels anys deu era jutge d'apel·lacions de Tarragona i el seu Camp.³

Morí amb posterioritat al febrer de 1736, ja que en aquesta data encara n'hi ha notícia.⁴

ELS FILLS DE JOAN-ANTONI HORTONEDA I MANYER

Coneixem l'existència de quatre fills: Pau, Francesca, Maria-Rosa, Maria-Antònia Hortoneda i Palau.

Pau Hortoneda i Palau

Morí infant i fou enterrat el 24 d'abril de 1709.⁵

Francesca Hortoneda i Palau

Es casà amb un Llopis i fou mare de Sebastià, Elionor i Antònia Llopis i Hortoneda.⁶

Rosa Hortoneda i Palau

Fou hereva, junt amb les seves germanes, dels béns paterns. Morí en una data situada entre el setembre de 1774 i l'agost de 1778.⁷

Maria-Antònia Hortoneda i Palau

Fou batejada el 4 de gener de 1716,⁸ i es maridà amb Carles Nerache.⁹

ELS HORTONEDA DE TORREDEMBARRA

Són Vicenç Hortoneda i Manyer i les seves filles Maria, Magdalena, Gertrudis i Rosalia Hortoneda i Güell.

Vicenç Hortonedà era fill cabaler de Joan-Pau Hortonedà i de Maria Manyer, i germà de Joan-Antoni Hortonedà i Manyer. Cursà estudis de medicina i s'establí a Torredembarra, on exercí la seva professió, i es casà amb Magdalena Güell.

Maria, l'hereva, es casà dos cops: el primer amb el doctor en medicina Josep Girbau, que morí a Torredembarra, on exercia de metge, i el segon amb el també doctor en medicina Francesc Colomer i Ferrer, fill de Joan Colomer, cirurgià de Castelló d'Empúries, amb qui establí capítols matrimonials el 23 de juliol de 1740.¹⁰ L'agost de 1778, encara vivia, però ja havia enviduat del seu segon marit.¹¹

Magdalena, el 29 d'agost de 1732, establí capítols matrimonials amb el doctor en medicina Carles Pérez i López, natural de Sant Quirze de Besora, fill de Josep Pérez, cirurgià, i de Rosa López. El seu pare li entregà un dot de 200 doblers i roba.¹²

Gertrudis prengué per marit l'apotecari torredembarrenc Josep Padrines i Gatell, fill de Jaume Padrines, també apotecari de Torredembarra, i de Madrona Gatell. Els capítols matrimonials s'establiren el 20 d'abril de 1737, en els quals Vicenç Hortonedà prometé a la seva filla un dot de 1.120 lliures més dues caixes de roba.¹³

Rosalía féu capítols matrimonials l'11 de maig de 1738 amb el doctor en medicina barceloní Rafael Colell, fill del cirurgià Joan Colell. Rebé el mateix dot que la seva germana Gertrudis.¹⁴

Tenim, doncs, que les quatre noies Hortonedà es maridaren amb homes que tenien la mateixa professió del pare o propera.

NOTES

- 1 AHAT. Valls. Matrimonis, 1694-1720, f. 86v. AHT. Reg. 340, f. 103.
- 2 AHT. Reg. 641, f. 435.
- 3 AHT. Reg. 364, f. 8.
- 4 AHT. Reg. 375, f. 315v.
- 5 ACT. Tauler, novembre de 1708-abril de 1709, p. 176.
- 6 AHT. Reg. 641, f. 435.
- 7 AHT. Reg. 651, f. 237; 641, f. 435.
- 8 ACT. Baptismes, 12, f. 40.
- 9 AHT. Reg. 641, f. 435.
- 10 AHT. Reg. 465, f. 312.
- 11 AHT. Reg. 641, f. 435.
- 12 APT. Matrimonis, 1721-1741, s/p.
- 13 AHT. Reg. 433, f. 29.
- 14 AHT. Reg. 465, f. 140.

Kies

Són d'origen holandès, concretament de la ciutat d'Haarlem, i el seu genearca és Joan de Kies i Helmond, descendent de Pere-Joan de Kies, cavaller d'Haarlem, elevat a la dignitat eqüestre per l'emperador, en mèrit dels seus serveis militars en la campanya d'Hongria (1620).¹

Es casà amb Maria-Àngela de Sala i de Fontanell i, el 4 de juny de 1692, rebé el privilegi de cavaller,² privilegi que inscriví, el 14 de febrer de 1693, al "Llibre vert" de l'estament militar català.³

Fou partidari de la casa d'Àustria i formà part de l'Acadèmia dels Desconfiats, nucli del partit austriacista a la Barcelona de la primera etapa del regnat de Felip V. Això ens fa suposar que desenvoluparia una activitat remarcable al costat dels altres membres de l'Acadèmia, com ara Jordi d'Hessen-Darmstadt, Antoni de Peguera, Domènec Perera, Narcís Feliu de la Penya, el general Moragues, etc.⁴

Kies i Helmont es vinculà al Camp de Tarragona i, més concretament, a Vila-seca, on adquirí terres i l'antic castell, que féu enderrocar, tret de la torre de l'homenatge, per bastir en el seu lloc un edifici de regust holandès.

Si hem de creure Agustí M. Gibert, Joan de Kies fou empresonat per la Inquisició i morí a les seves presons.⁵ El seu cadàver, el 16 d'agost de 1708, fou dut al convent tarragoní dels Sants Reis (Sant Agustí) i enterrat en una tomba situada a l'entrada de l'església conventual.⁶

Fou succeït pel seu fill.

ANTONI DE KIES I DE SALA

Es mullerà amb l'alcoverenca Ramona Guasc, filla i hereva d'Ignasi Guasc, familiar del Sant Ofici; aquesta circumstància comportà la vinculació de la família a Alcover a causa de l'extens patrimoni heretat dels Guasc.

Li coneixem dos testaments, el primer, del 5 de març de 1763, redactat a l'escrivania de Vila-seca, i el segon, del 3 de juny de 1765, atorgat davant del notari Francesc Barreter, de Reus.⁷

Morí l'any 1765; la seva vídua finà el 1783 i fou sepultada a l'església parroquial d'Alcover.⁸

ALTRES FILLS DE JOAN DE KIES I HELMONT

Ens referim a Isabel i Francesc de Kies i de Sala.

Isabel de Kies i de Sala

Es maridà amb el noble vallenc Ramon de Rosselló i Castelló, fill de Rafael-Joan de Castelló i d'Antònia Castelló, amb qui establí capítols matrimonials el gener de 1712. La seva família li entregà com a dot dos baguls plens de roba i tres milers de lliures.⁹

Del seu matrimoni amb Ramon de Rosselló, mort el 28 d'agost de 1748,¹⁰ nasqueren almenys tres fills: Ramon (1725), Maria (1729) i Marià († 1733).¹¹ Maria es casà, el 21 de novembre de 1745, amb el noble lleidatà Joan de Maranyosa i de Moixó, fill de Joan de Maranyosa i de Guiu i de Maria-Clara de Moixó.¹²

Francesc de Kies i de Sala

Assistí a les corts catalanes de l'any 1701¹³ i degué morir abans del març de 1709, ja que aleshores només vivia el seu germà Antoni, que la seva mare féu hereu dels béns familiars en el testament que atorgà davant el notari Ramon Permini, de Tarragona.¹⁴

JOAN DE KIES I GUASC

Nasqué a Alcover i fou l'hereu dels seus pares. Contragué matrimoni, l'any 1768, amb l'altafullenca Francesca Franquès i Gatell, filla de Ramon Franquès i Riambau, hisendat i negociant d'Altafulla; era tia d'Antoni de Martí i Franquès, i com que el matrimoni no tingué descendència Antoni esdevingué l'hereu de la seva tia.¹⁵ Francesca Franquès, en els capítols matrimonials establerts el 8 de maig de 1768 davant el notari Caçador, d'Alcover, aportà en dot les 10.000 lliures que li havia deixat el seu avi Ramon Franquès i Martí, segons el testament atorgat el 25 de gener de 1749, i rebé un escreix de 200 doblers i restà associada a les compres i millores que experimentessin els béns dels Kies.¹⁶ Amb el pas del temps la relació de parella s'anà degradant i Francesca, el 1784, no dubtà a introduir causa de separació contra el marit,¹⁷ i podem dir que la ruptura era un fet el 5 de desembre de 1787, en què Joan Kies afirmava que estava "divorciat" de la seva dona.¹⁸

Joan de Kies, que havia testat el 29 de gener de 1793, davant del notari Josep Guardiola i Voltes, de Vila-seca, a favor del seu germà Ignasi, morí al castell de Vila-seca, el 31 de gener de 1795, a 41 anys, i fou soterrat, el dia següent, a la capella de la Mare de Déu del Roser de l'església parroquial vilasecana.¹⁹

Francesca Franquès, un cop mort el seu marit, concertà, el 29 de gener de 1796, amb Ignasi de Kies, el nou cap de la família, i mitjançant el seu nebot Antoni de Martí, renunciar al que podia pretendre per les compres i millores i acceptà que els Kies retinguessin el seu dot de 10.000 lliures i l'escreix de 200 doblers fins a la seva mort (en el benentès que un cop morta els havien de retornar al seu hereu —Antoni de Martí—) i com a contrapartida s'acordà que durant la seva vida rebria una pensió anual de 475, lliures que seria pagada en terces.²⁰ La pràctica de l'acord no durà gaire, ja que Francesca morí aquell mateix any i el seu cadàver fou dipositat a l'església de l'Ensenyança, de Tarragona, on romangué fins al 2 de febrer de 1807, en què les restes foren traslladades al panteó familiar dels Franquès i dels Martí a la capella de la Mare de Déu dels Dolors de l'església parroquial d'Altafulla.²¹

IGNASI DE KIES I GUASC

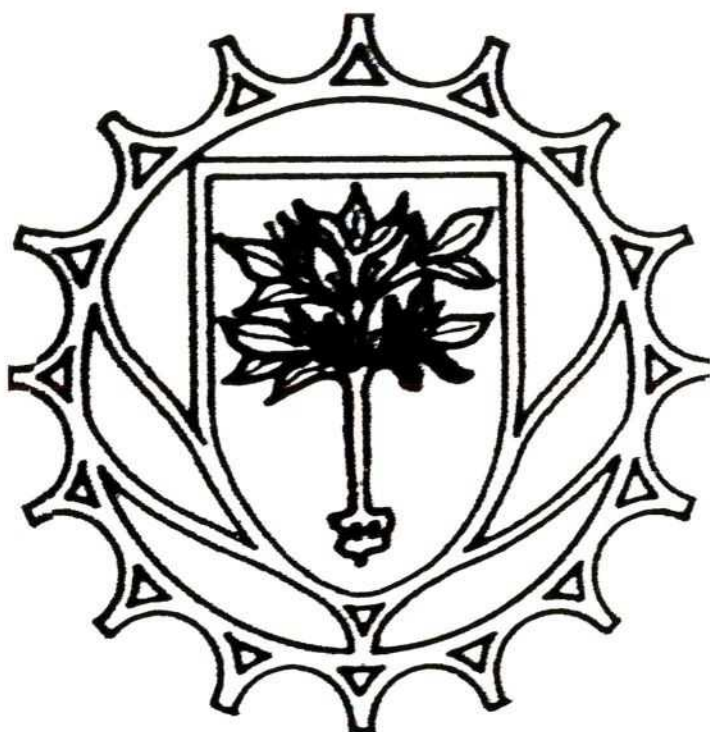
Nasqué l'any 1754 i el 16 d'abril de 1788 establí capítols matrimonials amb la ripollesa Margarida Serinyana i Arajol, filla de Josep Serinyana i de Margarida Arajol, i germana de Mn. Tomàs Serenyana, organista de l'església parroquial d'Alcover, de la qual enviduà el desembre de 1800.²² En casar-se fixà el seu domicili a Alcover i el seu germà li donà una llegítima de 7.000 lliures, pagada en bona part mitjançant la cessió de terres als termes d'Alcover i Valls.²³

En morir el seu germà Joan sense fills, es convertí en propietari dels béns dels Kies i els Guasc, i això li suposà viure a cavall de Vila-seca i Alcover.

Ignasi de Kies tingué vuit fills: una nena nascuda el febrer de 1789, que morí a les poques hores d'haver nat, Maria (1790), Salvador (1792), Ignasi (1794), Josepa (1797), Margarida (1789-1802) i Josep (1800).²⁴

NOTES

- 1 Morales 1983: I, 280.
- 2 Morales 1982: 18.
- 3 Morales 1987: 464.
- 4 J. Albareda: "La guerra de Successió a Catalunya. Un assaig interpretatiu". *Revista de Catalunya*, 49, p. 58.
- 5 A. M. Gibert: *Callipolis, Salauris. Aplec documental de notícies històriques: Solcina (Vilaseca), la Pineda, port de Salou, platja de Barenys i Vilafortuny*, Agrupació Cultural de Vila-seca i Salou, Vila-seca i Salou 1988, p. 70.
- 6 AHT. Reg. 321, f. 120.
- 7 ACA. Reial Audiència. Plets civils, núm. 631.
- 8 S.-J. Rovira i M. Güell: *Aproximació a les famílies nobles d'Alcover a l'Edat Moderna*, Consell Comarcal de l'Alt Camp, Valls 1993, p. 83.
- 9 AHCV. Reg. 791, f. 238.
- 10 AHAT. Valls. Òbits, 1733-1765, f. 320.
- 11 AHAT. Valls. Baptismes, 8, f. 125, 298. Òbits, 1708-1733, f. 481.
- 12 AHAT. Valls. Matrimonis, 4, f. 483.
- 13 Morales 1983: I, 277.
- 14 AHT. Reg. 4.758, f. 396v.
- 15 Rovira 1982: 80-85.
- 16 AMA. Lligall 35.
- 17 AHT. Reg. 702, f. 91.
- 18 AHT. Reg. 751, f. 59.
- 19 ACA. Reial Audiència. Plets civils, núm. 3279.
- 20 AHT. Registre d'hipoteques, 57, f. 13.
- 21 AHAT. Dipòsits i trasllats ocults, f. 34.
- 22 AHT. Registre d'hipoteques, 39, f. 62v. Reg. 751, f. 18. AHAT. Alcover. Òbits, 281, f. 159.
- 23 AHT. Registre d'hipoteques, 40, f. 159.
- 24 AHAT. Alcover. Baptismes, 269, f. 475, 508; 270, f. 28, 76, 118v, 139v, 255.

Escut dels Llorac.

Llorac

Els primers anys del segle XVIII podem trobar a Tarragona, a la seva casa del carrer de la Nau, Joan de Llorac i Perellós, senyor de Solivella, la seva esposa Ramona de Moixó i els seus fills Joan, Josepa, Carles, Elvira, Antònia i Josep de Llorac i de Moixó.¹

Encara que tots els Llorac-Moixó residiren o passaren llargues temporades a Tarragona i alguns hi nasqueren, com Antònia,² o s'hi casaren, com Elvira,³ els més vinculats a la ciutat foren Josepa i Josep; per tant, ens limitarem a fer-hi al·lusió.

JOSEPA DE LLORAC I DE MOIXÓ

Es casà amb Pere-Aleix de Brias, comte de Brias i oficial de les reials guàrdies valones.⁴

L'any 1769 féu un testament en què disposà que l'enterressin a la capella de Sant Nicolau, del convent dels agustins, i nomenà hereu el fill Josep.

A Josepa de Llorac li coneixem tres fills, tots ells nats a Tarragona: Maria-Teresa, Josep i Roberta de Brias i de Llorac.

Maria-Teresa fou batejada el 10 de maig de 1723⁵ i es maridà, el 19 d'octubre de 1738, amb el valencià, però resident a Barcelona, Josep-Vicent d'Aguiló, baró de Petrés i senyor de Miraflor, fill d'Alfons d'Aguiló.⁶

Josep rebé les aigües baptismals el 25 de març de 1725.⁷ Heretà el títol de comte de Brias i seguí la tradició militar de la família paterna servint en el regiment de guàrdies valones. Estigué casat amb Joana de Brias, filla de Benet de Brias, i la designà hereva en el testament que atorgà el 20 de març de 1780.⁸ Morí a Tarragona a les vuit del matí del 16 de juny de 1784, a 58 anys, i les seves restes mortals foren dipositades, dos dies més tard, a la capella de la Mare de Déu dels Dolors de l'església dels Sants Reis.⁹

De Roberta només sabem el dia del seu bateig: el 29 de maig de 1733.¹⁰

JOSEP DE LLORAC I DE MOIXÓ

Nasqué a Tarragona el febrer de 1698.¹¹

El seu pare el volgué dedicar a la vida religiosa en el monestir de Sant Cugat del Vallès, del qual era monjo no profès el 4 de febrer de 1713, en què els Llorac prometeren a l'abat

que li donarien un seguit d'objectes i robes per al servei personal del fill;¹² tanmateix, Josep preferí la vida militar, i arribà a ser capità de granaders del regiment de Villaviciosa.

Es mullerà amb la tarragonina Magdalena Baget i Valls, filla de Josep Baget i Nogués, doctor en dret, i de Magdalena Valls; morí, abans de l'abril de 1756, a la ciutat de València, on es trobava de guarnició amb el seu regiment.¹³

Magdalena féu testament, el 14 d'agost de 1766, davant el notari Albinyana¹⁴ i morí a dos quarts de vuit del 19 de març de 1774, a 80 anys; fou enterrada, el dia 20, a la capella de la Mare de Déu de les Neus del claustre catedralici.¹⁵

ELS FILLS DE JOSEP DE LLORAC I DE MOIXÓ

En coneixem l'existència de sis fills: Ramon, Josep, Joan, Peronella, Salvador i Josepa de Llorac i Baget.

Ramon de Llorac i Baget

Abraçà la carrera militar i l'any 1766 era tinent i ajudant major del regiment de dragons d'Espanya. La seva mare el nomenà hereu en el testament de l'any 1766.¹⁶ Morí sense descendència abans del desembre de 1775.¹⁷

Josep de Llorac i Baget

Seguí els passos del seu germà i l'any 1775 era capità de la companyia d'infanteria de Canàries.

La mort sense fills de Ramon el convertí en l'hereu dels seus pares.¹⁸

El desembre de 1777 aconseguí llicència per traslladar-se a Tarragona, on arribà a ser capità agregat de la plaça.¹⁹

Es casà amb la gaditana Rosa de Mesa, i morí a Tarragona a les cinc de la tarda del 27 de maig de 1807, a 73 anys.²⁰

Tingué, com a mínim, un fill: Josep-Antoni de Llorac i de Mesa, nat a Tarragona el gener de 1777.²¹

Joan de Llorac i Baget

També fou militar i el juny de 1776 residia a Navarra.²² La seva mare li deixà 560 lliures en el testament de 1766, però en els codicils de 1774 ordenà a l'hereu de pagar-li 1.500 lliures més.²³

Peronella de Llorac i Baget

Nasqué a Reus i, el 2 d'abril de 1761, es maridà amb el barceloní Francesc de Soldevila i Daguí, fill de Josep de Soldevila i Masdeu i de Teresa Daguí,²⁴ que fou tresorer de l'exèrcit d'Aragó i morí l'any 1785.²⁵

La seva mare li deixà 3.500 lliures, que li foren pagades amb la cessió de 15 jornals del mas d'en Baget i l'adjudicació d'una pensió vitalícia de 60 lliures anuals.²⁶

El seu testament, redactat el 24 de febrer de 1786, fou obert el 9 de març d'aquell mateix any.²⁷ La seva filla Francesca de Soldevila i de Llorac fou l'hereva.²⁸

Salvador de Llorac i Baget

Seguí la tradició militar i entrà de cadet en el regiment d'Àfrica, del qual era tinent l'any 1773.²⁹

El 18 de juny de 1775 es casà amb la tarragonina Francesca Álvarez i Folc, filla de José Álvarez Miranda, sergent major de la plaça de Tarragona, i de Magdalena Folc,³⁰ amb qui havia establert capítols matrimonials el 27 de juliol de 1773; la parella rebé 60.000 rals (39.626 amb una casa al carrer de Misser Sitges) dels Llorac i 17 jornals de terra més la meitat d'una casa a la plaça del Rei dels Álvarez.³¹

Els anys 1774, 1776 i 1777 pretengué una plaça de regidor, i no l'aconseguí fins al maig de 1778;³² entre les raons d'aquest retard hi ha el dictamen de l'Ajuntament, del 15 de juliol de 1774, en què manifestà que, si era designat regidor, serien dos membres de la corporació els que, per la seva condició de militars de guarnició fora de la plaça, no residirien a Tarragona (l'altre era Alexandre de Cadenas) i, conseqüentment, se'n ressentiria el funcionament de la institució municipal.³³

Féu testament el 13 de juliol de 1809, en què designà hereva l'esposa; morí dos dies més tard, víctima de l'epidèmia que aleshores afectava Tarragona, a la casa de la plaça del Rei.³⁴

Tingué els següents fills: Josep (n. i † 1776), Pau (n. 1778), Pere (n. 1780), Salvador (n. 1784), Francesc (n. 1787), Ramon (n. 1789) i Joaquina (n. 1793).³⁵

Josepa de Llorac i Baget

El 28 d'abril de 1772 establí capítols matrimonials amb Pere-Calixt Pauló i Figuerola, doctor en dret i regidor de Tarragona, fill del doctor en dret Josep Pauló i de Gertrudis Figuerola: la seva mare la dotà amb 2.500 lliures.³⁶ Enviduà l'any 1782 i, pel que sembla, no tingué fills, ja que el marit, en el seu darrer testament, nomenà hereva la seva mare, i ella féu el mateix respecte del seu germà Salvador en el testament que atorgà el 20 de juliol de 1792.³⁷

Morí l'any 1792 a Tarragona i fou soterrada en el vas dels confreres de la Mare de Déu del Carme de l'església dels carmelites.³⁸

NOTES

1 AHT. Reg. 292, f. 83.

2 ACT. Baptismes, 10, f. 119v.

3 El 15 de juny de 1704 es maridà amb Marià de Boneu i de Riera, doctor en dret, fill de Josep de Boneu, general d'artilleria i governador de la plaça de Tarragona, i de Teresa de Riera. ACT. Matrimonis, 9, f. 57v.

4 AHT. Reg. 519, f. 323.

5 ACT. Baptismes, 12, f. 187v.

6 ACT. Matrimonis, 10, full solt.

7 ACT. Baptismes, 12, f. 223.

8 AHT. Reg. 659, f. 215.

9 AHT. Reg. 659, f. 221. ACT. Òbits, 2, f. 35.

10 ACT. Baptismes, 13, f. 103.

11 ACT. Baptismes, 10, f. 183.

12 La donació comprenia un Sant Crist, un llit de pilars amb cortinatges, tres matalassos, quatre coixins, dues flassades, dues vànoves, dotze llençols (sis de canem i sis de lli), dotze coixineres (sis de grans i sis de petites), una piqueta de plata, sis estovalles, dotze tovallons, sis cadires, una taula amb tapet, una arqueta, sis quadres, una llumenera, dos canelobres de bronze, dotze camises, dotze calçotets, dotze "tocados", dotze "toquilles", dotze armilles, "mitges per lo necessari us y servey" i dues caixes. AHT. Reg. 294, p. 23.

13 AHT. Reg. 542, f. 134; 827, f. 242.

14 AHT. Reg. 595, f. 57.

- 15 ACT. Òbits, 1, f. 144.
- 16 AHT. Reg. 595, f. 57.
- 17 AHT. Reg. 638, f. 632.
- 18 AHT. Reg. 638, f. 632.
- 19 AHT. Reg. 640, f. 65; 6660, f. 564.
- 20 ACT. Òbits, 3, f. 247v.
- 21 ACT. Baptismes, 17, f. 4v.
- 22 AHT. Reg. 562, f. 208.
- 23 AHT. Reg. 595, f. 53.
- 24 ACT. Matrimonis, 11, f. 238v.
- 25 AHT. Reg. 562, f. 74.
- 26 AHT. Reg. 638, f. 632; 639, f. 4.
- 27 AHT. Reg. 601, f. 166.
- 28 AHT. Reg. 572, f. 60.
- 29 AHT. Reg. 559, f. 77.
- 30 ACT. Matrimonis, 12, f. 116.
- 31 AHT. Reg. 559, f. 77; 604, f. 62.
- 32 Jordà 1988: 301.
- 33 AHT. Acords, 261, doc. 106.
- 34 AHT. Reg. 808, f. 234. Morera 1959: 244.
- 35 ACT. Òbits, 1, f. 210. Baptismes, f. 37v., 155v., 266; 18, f. 32v., 155 i 362v.
- 36 AHT. Reg. 604, f. 12.
- 37 AHT. Reg. 568, f. 359; 827, f. 242.
- 38 AHT. Reg. 827, f. 242.

Martí

Al Tarragonès, durant el set-cents, ens trobem amb quatre grups familiars cognomenats Martí: dos viuen a Tarragona, un a Altafulla i un a cavall entre Altafulla i Tarragona. D'aquests quatre grups, que, per entendre'ns, anomenaren d'Altafulla, Ardenya, Falset i Tamarit, tres —els d'Altafulla, Ardenya i Tamarit— pertanyien a un mateix llinatge, amb el qual, pel que sembla, no tenen res a veure els Martí de Falset.¹

MARTÍ, D'ALTAFULLA

Els Martí que denominem d'Altafulla són Bernat Martí i Bellver i els seus descendents. Bernat Martí vingué al món a Tamarit al si de la família constituïda per Joan Martí i Tecla Bellver.²

Es mullerà dos cops: el primer, l'any 1679, amb Brígida Valls i Folc, filla de Lluís Valls i Isabel Folc, pagesos benestants d'Ardenya, la qual, en els capítols matrimonials establerts l'1 d'octubre, li aportà un dot de 550 lliures, que es veié augmentat amb el llegat de 150 lliures que els féu la sogra i que fou pagat el 2 d'agost de 1694 pel cunyat Antoni Valls.³ El segon matrimoni se celebrà el 19 d'octubre de 1695, amb Contesina Martí i Montseny, filla de Jacint Martí i Elies, ciutadà honorat de Barcelona i cosí germà del seu pare, i de Maria Montseny.⁴

A Bernat Martí, Tamarit se li féu petit, especialment quan la vila, de resultes de la guerra dels Segadors, havia restat molt malmesa i força minvada en la seva població, per això es decidí, com tants altres tamaritans d'aleshores, a traslladar la seva residència a Altafulla a una casa de la seva propietat situada al carrer del portal d'en Jova.⁵

Els èxits econòmics de Martí i Bellver restaren arrodonits amb l'obtenció de dos privilegis de ciutadà honorat de Barcelona atorgats per Felip V, el 1702, i pel rei arxiduc, el 1706.⁶

Bernat Martí redactà el seu darrer testament el 10 de maig de 1715 i morí a Altafulla, el 12 de juny d'aquell any. Fou enterrat a l'església de Sant Martí en el vas que s'havia fet bastir al bell mig del temple.⁷

ELS DESCENDENTS DE BERNAT MARTÍ

Del primer matrimoni nasqué Lluís Martí i Valls, mort jove i sense descendència, i del segon vingueren al món, entre altres fills, Josep i Tecla Martí i Martí, que es casaren,

Escut dels Martí.

respectivament, amb els germans Teresa i Antoni de Lapeira i de Cardona, fills del militar Joan de Lapeira i de Maria de Cardona.⁸

Josep Martí i Martí morí abans de 1722 i el seu darrer testament el redactà a París el 20 de juliol de 1717.⁹ L'heretà la seva filla Maria Martí i de Lapeira, casada, abans de 1736, amb Simó de Vallgornera i Branciforte, mort abans de l'abril de 1746.

Del matrimoni de Maria Martí i de Lapeira amb Simó de Vallgornera vingueren al món Josep i Rosalia de Vallgornera i Martí, que moriren sense successió.

Bernat Martí disposà en el seu testament que si s'extingien els seus descendents directes —com fou el cas— els seus béns havien de passar als successors de les cases de Jacint Martí, Jaume Martí, Joan Ribalt i Àngela Maimó i Martí, i per això, l'any 1823 i després d'un plet llarguíssim, se'ls repartiren Antoni de Martí i Franquès i el tinent coronel Josep Hediger i Henzer.¹⁰

MARTÍ, D'ARDENYA

Aquests Martí són la branca principal dels Martí aveïnats a Tamarit, dels quals procedeixen els Martí establerts a Tarragona durant el segle XVII i que considerem aquí com els Martí de Tamarit; són, doncs, parents, encara que llunyans.¹¹

El genearca dels Martí procedents d'Ardenya és Antoni de Martí i Gatell, fill d'Antoni Martí i Valls, d'Ardenya, i de Margarida Gatell i Mallafrè, d'Altafulla, nat a Ardenya l'any 1729 (però batejat a l'església de la Riera de Gaià el 18 de febrer d'aquell any) i mort a Altafulla el 8 de juliol de 1794.¹²

Arran del seu matrimoni amb l'altafullenca Maria Franquès i Gatell, celebrat el 12 d'agost de 1749, es domicilia a Altafulla, on residí fins al casament del seu fill Antoni;¹³ aleshores anà a viure a Tarragona, on el trobem l'abril de 1774,¹⁴ a la casa del carrer de Santa Anna, que avui dia és seu del Museu d'Art Modern i que, l'any 1772, havia comprat a la Junta Municipal encarregada de l'alienació dels béns dels jesuïtes per 4.750 lliures.¹⁵

L'any 1789 contragué segones noces amb la tarragonina Magdalena Montaner i Besora, filla de Felip Montaner, comerciant i familiar del Sant Ofici, el qual li era cosí polític, ja que estava casat amb Marianna Besora i Franquès, cosina germana de la primera esposa.¹⁶ En els capítols matrimonials, redactats el 8 de novembre, Magdalena fou exclosa de l'associació a compres i millores, guanys i adquisicions de béns que el seu marit pogués fer durant el matrimoni, però fou compensada amb una donació de cinc milers de lliures.¹⁷

Martí i Gatell fou un home de negocis brillant i aconseguí incrementar notablement el patrimoni familiar; participà com a soci capitalista en nombroses societats comercials, botigues de teles i fàbriques d'indianes.

Al costat de l'èxit econòmic s'ha de situar l'ascens social que experimentà. Gaudí de l'amistat dels comtes de Santa Coloma, com ho demostra el fet que el comte Ignasi-Andreu de Queralt i de Descatllar el convidés, l'agost de 1758, a una cacera de perdius a Santa Coloma i que li digués que "no havem volgut —ell i la resta de convidats, entre els quals es trobava el comte de Centelles— fer casera alguna de las millors pera esperarte",¹⁸ i que a la mort del comte la seva vídua, Maria-Josepa de Pinós, el nomenés procurador dels interessos dels Queralt a Torredembarra.¹⁹ L'any 1787 aconseguí una de les places de familiar de nombre del Sant Ofici a Tarragona (el privilegi el presentà a l'Ajuntament el 26 de juliol i la corporació acordà que fos registrat al *Diversorum*).²⁰

L'ascens econòmic i social experimentat junt amb el fet que diverses branques secundàries de la seva nissaga haguessin assolit privilegis de ciutadà honrat (Jacint Martí i Elies, el 1650, i Bernat Martí i Bellver, el 1702), l'animaren a emprendre, conjuntament amb el seu germà Francesc, coronel d'infanteria i cavaller de l'orde de Santiago, la cursa vers l'obtenció d'un privilegi de noblesa, i és dins d'aquest procés que s'ha de situar el socors donat als pobres de Tarragona durant la carestia i escassetat de grans de 1789 (li ho certificà, perquè ho pogués presentar quan li convingués, l'arquebisbe Armanyà),²¹ i així mateix el donatiu de 1.895 lliures per a les obres del port de Tarragona.²² També hi ajudà força el fet que el seu germà Francesc hagués pogut demostrar, davant el Consell dels Ordes Militars, que era de sang noble. Tot plegat féu que aconseguís, d'un sol cop, les tres classes de la noblesa catalana no titulada, ja que ambdós germans, el 19 de setembre de 1790, foren creats ciutadans honorats, cavallers i nobles del Principat, en cap del seu pare.²³

Antoni de Martí i Gatell morí el 19 d'agost de 1794²⁴ i fou succeït pel seu fill.

ANTONI DE MARTÍ I FRANQUÈS

Nasqué a Altafulla el 14 de juny de 1750 i fou batejat, al cap de dos dies, pel besoncle de la seva mare Mn. Pere Franquès, prior de Sant Genís.²⁵

Els seus primers educadors foren els sacerdots dels benifets creats pels Franquès a l'església parroquial altafullenca, i a 14 anys fou enviat a estudiar a Cervera, on passà sense pena ni glòria, ja que no arribà a obtenir cap títol o grau acadèmic; així, doncs, hem de reconèixer que la seva formació fou autodidacta, aconseguida, en molt bona part, gràcies a la comprensió

i liberalitat del seu pare, que li permeté passar-se la juvenesa i els primers anys de la maduresa llegint, estudiant i experimentant; ell li adquiria tots els llibres i revistes que necessitava o volia, i el deslliurà, fins als 44 anys, de l'obligació d'atendre les hisendes i els negocis familiars.

El 6 de gener de 1773 es mullerà per procura amb la vallenca Isabel Móra i Franquès, filla de Francesc Móra i de Teresa Franquès i Riambau i cosina germana de la seva mare; a la cerimònia nupcial, presidida pel seu besoncle Mn. Martí Franquès, rector de Riudoms, estigué representat pel seu oncle polític Antoni Baldrich i Janer.²⁶ El matrimoni durà fins al final de 1824, ja que l'últim testament d'Isabel Móra i Franquès, redactat el 17 d'abril de 1821, fou publicat el 27 de desembre d'aquell any.²⁷

L'interès que Martí tenia per les ciències li féu sol·licitar a la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts, de Barcelona, la seva admissió com a soci numerari, i li fou acceptada el 22 de febrer de 1786. Ja com a soci envià a l'Acadèmia quatre memòries: la primera, titulada "Sobre algunas producciones que resultan de la combinacion de varias substancias aeriformes", la llegí a la sessió del 24 de gener de 1787; la segona, amb el títol "El aire vital de las plantas y particularmente de la pita", fou llegida a les sessions del 10 d'octubre de 1787 i el 27 de febrer de 1788; la tercera, dedicada a tractar "Sobre la cantidad de aire vital que se halla en el aire atmosférico y sobre varios métodos de conocerla", fou donada a conèixer als socis de l'Acadèmia el 12 de maig de 1790, i la quarta, "Memoria sobre los productos de la mezcla gaseosa de algunas sustancias aeriformes", fou coneguda pels membres de l'Acadèmia a la sessió del 20 de juny de 1792.²⁸

Tan bon punt s'establí a Tarragona la Societat Econòmica d'Amics del País, es féu soci de l'entitat, de la qual fou vicetresorer, ja que el seu pare, que també n'era el tresorer, aplicà l'article vint-i-tres de l'estatut de la societat, que el facultava per nomenar un vicetresorer que l'ajudés, i escollí el fill. A la mort del pare es féu càrrec de la tresoreria i l'ocupà almenys fins a la guerra del Francès.²⁹

Una altra entitat de la qual Martí fou soci és la Reial Acadèmia Medicopràctica, de Barcelona, en la qual ingressà el 4 d'agost de 1790. A aquesta institució féu l'aportació de la memòria "Experimentos y observaciones sobre los sexos y fecundacion de las plantas", que fou llegida a les sessions del 28 de març, el 4 d'abril i el 20 de juny de 1791.³⁰

Martí també contribuí a promoure una sèrie de realitzacions, com ara la Reial Acadèmia de Dibuix i Nàutica, de Tarragona, o la carretera del port de Tarragona a Lleida. Pel que fa a la Reial Acadèmia, hem de dir que hi estigué implicat des de la reunió fundacional, organitzada el juny de 1801 a la casa Canals, del carrer de Granada, fins a la seva mort, ja que formà part de la junta directiva.³¹ Respecte de la carretera s'ha de dir que fou un dels promotors i un autèntic mentor del grup encarregat de tirar-la endavant, ja que revisava els papers que s'enviaven a les autoritats i donava el vistiplau a les actuacions dels responsables; l'interès de Martí per la via es demostrà de manera pràctica quan arribà el moment de pagar-la, ja que contribuí amb 750 duros al seu finançament.³²

Martí i Franquès fou un home de ciència que se sentí atret per la meteorologia, les ciències naturals i la química. Tenia instal·lats observatoris metereològics a les seves residències d'Altafulla i Tarragona, i anotava curiosament nevades, pedregades, pluges, ventades i tempestes comarcals. La demostració de la seva "inclinación esclusiva hacia las ciencias naturales" —com escriví a Lluís Wimpffen—³³ la trobem en el fet d'ocupar-se personalment de parcel·les de terra a Altafulla, en les quals sembrava plantes exòtiques i del país per fer experiments, en la col·laboració amb el botànic igualadí Pere Abat, en les relacions amb Cavanilles, en els encàrrecs de plantes i llavors

que feia als seus coneguts i molt especialment als pilots i comerciants altafullencs que feien la carrera d'Índies, de l'herbari de la flora del Camp de Tarragona que arribà a formar i, molt singularment, en la memòria "Experimentos y observaciones sobre los sexos y fecundación de las plantas", que presentà a l'Acadèmia Mèdica de Barcelona l'any 1791.⁵⁴ L'interès per la química resta palès en els seus experiments sobre l'aire, una part dels quals possibilitaren la memòria "Sobre la cantidad de aire vital que se halla en el aire atmosférico y sobre varios métodos de conocerla", que li donà prestigi internacional i meresqué ser publicada al *Memorial Literario*, de Madrid, al *Journal de Physique, Chimie, d'Histoire Naturelle et des Arts*, de París, al *Philosophical Magazine*, de Londres, i al *Gilbert's Annalen*, de Berlín.⁵⁵

Tingué, entre els seus contemporanis, fama de savi, però també de bon administrador, ja que sabé conservar, millorar i ampliar el seu patrimoni, per això es pot dir, amb paraules de Núria Sales, que "no era un d'aquests savis distrets de les anècdotes i no per savi oblidava gens els seus interessos i els dels seus fills".⁵⁶

Antoni de Martí i Franquès morí a Tarragona el 20 d'agost de 1832, d'un atac de feridura, i, segons escriví el seu fill Francesc al canonge Pere Màrtir de Collarès, la mort li sobrevingué quan es trobava llegint quatre números dels quaderns de química que acabava de rebre.⁵⁷ L'any 1982, amb motiu del 150è aniversari de la seva mort, les seves cendres foren traslladades del cementiri de Tarragona al panteó familiar de la capella dels Dolors, de l'església parroquial d'Altafulla.

ELS GERMANS D'ANTONI DE MARTÍ I GATELL

Són Maria i Francesc Martí i Gatell.

Escut quarterat d'Antoni de Martí i Gatell amb les armes dels cognoms Martí, Cosidor, Valls, Manyer (quarter de l'esquerra del lector), Gatell, Folc, Mallafre i Oliver (quarter de la dreta del lector).

Maria de Martí i Gatell

L'1 d'abril de 1756 es maridà a Ardenya amb el vallenc Antoni Baldric i Janer, fill de Francesc Baldric i Montserrat, candelero de cera, i de Manuela Janer.³⁸

Atorgà testament el 7 de febrer de 1767, davant del notari Josep Ortega i Comes, i morí dos dies més tard. Fou enterrada, el dia 11, a la tomba que els Baldric tenien sota l'orgue de l'església parroquial val·lenca.³⁹

Tingué cinc fills: Pau (n. 1759), un altre Pau (n. 1760), Francesca (n. 1762), Paula (n. 1765) i Antoni (n. 1767).⁴⁰

Francesc de Martí i Gatell

Nasqué a Ardenya el 10 de gener de 1740 i fou batejat a la Riera dos dies més tard, amb els seus avis Antoni Martí i Francesca Gatell de padrins. Es mullerà amb Maria Concepció Bassarrate y Eguía, i seguí la carrera militar.⁴¹

Com a capità de granaders del regiment d'infanteria de voluntaris estrangers, participà en la campanya d'Alger i el 8 de juliol de 1775 rebé dues ferides que l'inutilitzaren per continuar com a militar, però li permeteren, com a mèrit, ser designat corregidor de Villalta, al virregnat de Nueva España, i es mantingué en el càrrec, com a mínim, fins a l'any 1783, ja que en una carta que envià al seu nebot Antoni de Martí i Franquès el març de 1782 diu que ja té successor elegit per al seu càrrec i que pensa embarcar-se vers la Península "als últims de any pròxim 1783".⁴² El 1777 aconseguí esdevenir cavaller de l'orde de Santiago i això implicava el reconeixement de la *hidalguita* immemorial dels seus avantpassats.⁴³

L'any 1796 acompanyà, tal volta com a agregat militar, el comte de Campo de Alonge, ambaixador d'Espanya a Viena, en el seu viatge a aquella cort, on es trobava el juny de 1798, però el febrer de 1800 ja tornava a estar a Espanya.⁴⁴

Francesc de Martí i Gatell morí a Barcelona a tres quarts d'onze del matí del dimecres 10 d'abril de 1822 i fou enterrat, "sin pompa", al cementiri de la porta de Sant Carles, al nínxol núm. 25 del quart pis.⁴⁵

Va deixar tres fills: Joan-Ramon, Josep-Joaquim i un altre, el nom del qual desconeixem; tots seguiren la carrera militar. L'any 1790 els dos més grans eren capitans en els regiments d'infanteria de Brussel·les i Zamora, respectivament, i el més petit servia de cadet en el de Toledo.⁴⁶

De Josep-Joaquim de Martí i Bassarrate podem dir que nasqué a Mallorca l'any 1771 i que el 13 de maig de 1786 ingressà de cadet al regiment d'infanteria de Mallorca, on serví fins al 28 de desembre de 1787, en què fou elevat a subtenent del mateix regiment i s'hi mantingué fins al 4 de maig de 1789; aleshores passà al regiment d'infanteria de la Puebla de los Ángeles amb el grau de capità. El 31 de gener de 1793 aconseguí l'ascens a comandant i coronel efectiu del batalló d'infanteria lleugera de Girona i romangué en aquesta condició fins al 4 de setembre de 1795, en què aconseguí esdevenir brigadier. El 3 de setembre de 1800 passà a ser comanador de Benassal, de l'orde de Montesa, aquesta comanda la conservà durant tota la seva vida militar. El 5 d'octubre de 1802 fou elevat a mariscal de camp; aquesta condició es veié arrodonida amb els càrrecs d'inspector general d'infanteria (28-7-1807) i de conseller nat, en el Suprem de la Guerra (4-4-1808). Com a militar participà, el 1790, en la campanya marítima de l'esquadra del marquès del Socorro; organitzà els batallons d'infanteria lleugera de Tarragona i Girona, creats pel seu pare, els anys 1791 i 1792 i s'hi mantingué durant tota la guerra Gran; l'any 1801 participà en la guerra de les Taronges

comandant una brigada; l'any 1804 establí el cordó sanitari de la costa de ponent, des de Barcelona fins al riu de la Sénia, i els anys 1804 i 1805 inspeccionà els regiments suïssos de Courten i de Shwaler. Durant la guerra del Francès es veié obligat a reconèixer Josep I, fet que li implicà ser mantingut en situació dubtosa de 1813 a 1829, en què fou rehabilitat.⁴⁷

ELS FILLS D'ANTONI DE MARTÍ I FRANQUÈS

De la unió conjugal d'Antoni de Martí i Isabel Móra nasqueren a Altafulla quatre fills —Francesc, Joan, Joaquim i Antoni— i quatre filles —Josepa, Francesca, Ramona i Felipa.

Francesc de Martí i Móra

Lhereu de Martí i Franquès nasqué el 1774, i el 1816 contragué matrimoni amb Josepa Veciana i Pastoret, filla de Pere Màrtir Veciana i Miró i d'Elena Pastoret, amb qui establí capítols el 24 d'octubre de 1816 davant el notari Joaquim Andreu i Ortega, de Valls.⁴⁸

De tots els fills de Martí i Franquès fou el més obediènt i el que més col·laborà amb el seu pare, ajudant-lo en els seus experiments i treballs d'investigació; així, per exemple, quan a primers d'abril de 1805 Antoni de Martí anà a passar uns dies a Barcelona, Francesc s'encarregà de mantenir els experiments del pare, i el dia 4 li comunicava que "continuo un día por otro en sacudir los frascos con los gases, que todos siguen disminuiendo, a excepción del frasco de cristal nº 2 que creo es gas inflamable sacado de las limaduras de zinc que éste ya no disminuye más. Las calabazas y aspáragos aún no han nacido. He sembrado las semillas que traxe de esa el año pasado";⁴⁹ el dia 7 li escriví dient que continuava tenint cura dels flascons i que havia trobat "el Magasin enciclopedique de Nivose, año 12, nº 16",⁵⁰ i el dia 14 li comunicà que "hasta ahora ninguna semilla de calabaza y de espáragos ha nacido, como ni tampoco de las que trasse de essa".⁵¹

El 18 de juny de 1810 ingressà en el Regiment de les Milícies Urbanes de Tarragona i arribà a ser-ne capità.⁵² El setembre de 1811 les autoritats napoleònides el nomenaren, contra la seva voluntat, regidor de l'Ajuntament de Tarragona, per la qual cosa, després de la guerra del Francès, fou titllat d'afrancesat i col·laboracionista.⁵³

Atorgà l'últim testament el 25 de febrer de 1843, davant el notari Tomàs Fàbregas, però el 1851 encara vivia.⁵⁴

Joan de Martí i Móra

Vingué al món el 7 de gener de 1777 i l'endemà fou batejat pel seu parent Mn. Joan Móra, beneficiat de Valls, a l'església de Sant Martí, d'Altafulla.⁵⁵

Els pares el decantaren vers la carrera militar, i el maig de 1793 el trobem al front del Rosselló, concretament a la població de Sallagosa (Alta Cerdanya) des d'on escriví unes quantes cartes als seus pares. El 14 de maig els digué que "ahora ya hacemos ejercicio de fuego dos oras por la mañana y dos por la tarde. El día 5 se vieron algunos franceses desde así a Sallagosa, yo fuí con 35 soldados hasta cerca de Eyna, una llegua de así, y no hallamos ninguno";⁵⁶ sis dies més tard dirà que "el día 19, así cerca de Sallagosa, vinieron más de 500 franceses, y nosotros ni más eramos 50 soldados, y hicimos retirar a todos 500 franceses, y matamos 3 franceses, y los franceses no mataron ninguno de nosotros", i que el serveix "un soldado de buena disposición que ya ha servido en el segundo de Cataluña y es de mi compañía, des de que salió de Barcelona";⁵⁷ el 24 demanarà un cavall, i això "porque casi todos tienen, y el comandante Dn. Francisco Fenadelles también tiene y me ha dicho que

escribiese a Vm. para que si quiere que me compra uno de los dineros que tiene de mi tío”, i dirà que els de Montlluís “aún creo que quieren hacer una visita por así, por si acaso ya tenemos muchas avanzadas, y por la noche van también patrullas, y la nuestra tropa está tan inteligente por la noche que pares en soldados viejos”.⁵⁸

Un cop acabada la guerra Gran s'aixoplugà sota la protecció de Josep-Joaquim de Martí, amb qui es trobava a Badajoz el 23 d'agost de 1796 i a Sant Sebastià el setembre de 1797.⁵⁹

L'estada al País Basc no li provà gaire, ja que es deixà influir per les males companyies i es donà al joc fins a l'extrem que, els primers dies de novembre de 1799, es jugà, i perdé, 3.700 rals de la seva companyia que li havien estat confiats; ell mateix ho reconegué, el dia 4, quan escriví al pare per dir-li “confieso que soy un mal ijo, pero válido de que Vm. es un buen padre me atrevo a desaogarme tanto tiempo sin escribirle, sea ahora para darle a Vm. un disgusto. El caso es que el coronel mi primo [Josep-Joaquim de Martí], me a puesto antes de aier arrestado a la prevención por haverme jugado parte del dinero de mi compañía, y dice a de dar parte al ynspector, por lo que estoy perdido si Vm. no tiene la bondad de mandar-me quatro mil quinientos reales, y crea Vm. padre, que seré otro en adelante, y que es el último disgusto que le doy.”⁶⁰ D'aquest problema se'n sortí bé gràcies a Martí i Franquès, que reposà els diners, i a Josep-Joaquim de Martí que hi tirà terra damunt.⁶¹

Els primers anys del segle XIX era tinent coronel i capità primer del batalló d'infanteria lleugera de Girona i es trobava de guarnició a San Roque, on conegué Maria de Haro y Ramos, filla de Diego de Haro, capità d'infanteria agregat a l'estat major de San Roque, i se n'enamorà. Decidit a casar-se amb la jove Haro, sol·licità, el 30 d'agost de 1804, la preceptiva llicència a les autoritats militars, les quals la hi donaren el 24 de novembre d'aquell any.⁶² Les noces se celebraren entre la data de la llicència i el 27 de maig de 1805, en què escriví al pare demanant-li perdó per haver-se casat sense el seu permís, especialment quan “lo pasado ya no tiene remedio”.⁶³

Martí i Franquès només li deixà en el testament deu milers de lliures, pel fet que ja n'havia gastat igualment “per beneficiarli la capitania, equipatge y altres gastos”, i disposà que se li continués pagant la pensió de 360 lliures que li passava.⁶⁴

L'any 1827 residia a Sevilla, i el juliol es trobava molt delicat de salut fins a l'extrem que, segons digué la seva dona, “solo el espíritu lo tiene bibo”.⁶⁵ No sabem la data de la seva mort, però podem afirmar que traspassà abans que el seu pare.

Del matrimoni de Joan de Martí amb Maria de Haro nasqué Dolores de Martí y de Haro i tant ella com la seva mare pogueren subsistir gràcies als diners que regularment els enviaven els Martí.⁶⁶

Joaquim de Martí i Móra

Serví, igual que el seu germà Francesc, en el Regiment de les Milícies Urbanes de Tarragona, i patí el setge i l'assalt de la ciutat per les tropes del general Suchet.⁶⁷ Atorgà el darrer testament el 16 d'abril de 1862, davant el notari Tomàs Fàbregas, en què instituí hereu dels seus béns el nebot Gaietà de Martí i Veciana.⁶⁸

Antoni de Martí i Móra

Nasqué l'any 1787 i morí abans de 1813.⁶⁹ Es decidí per la carrera militar i l'any 1803 ingressà de cadet en el primer batalló de les Reials Guàrdies d'Infanteria Valona, de guarnició a Leganés. Es deixà influenciar pels seus companys i es dedicà a anar “de meriendas y

golosinas, pagando por otros correrías a Madrid, y dejarse ir a caprichos de pantalones y otras modas, sin sacar sus cuentas”, amb el resultat de contreure deutes per un import de 3.360 rals, que, no cal dir-ho, foren coberts pel pare.⁷⁰ De les cartes escrites a Martí i Franquès pels professors de les acadèmies de Madrid i Zamora els anys 1804 a 1806 es desprèn que era bon xicot, feble de caràcter i no cap llumenera.⁷¹

Josepa de Martí i Móra

L'any 1811 contragué matrimoni amb l'aleixarenc Joan Guardiola i Borràs, fill de Pere Guardiola i Guasc i de Maria Borràs.⁷² La seva defunció s'esdevingué abans del 14 d'octubre de 1824, ja que en el testament del seu pare, atorgat aquest dia, es fa constar que ja és morta.⁷³

Francesca de Martí i Móra

El 1807 es maridà amb el militar Gaietà Saguetti i passà a residir a Barcelona. Morí l'any 1823.⁷⁴

Ramona de Martí i Móra

Es casà després del juliol de 1805 amb el vilafranquí Pere de Valenciano i degué morir el 1818 o el 1819, ja que, el febrer de 1820, el seu vidu està pensant en un nou matrimoni. Fou mare d'Antoni, Ramona i Pere de Valenciano i de Martí.⁷⁵

Felipa de Martí i Móra

El febrer de 1816 celebrà les seves noces, després de llargues discussions sobre el dot, amb Pere-Pau Veciana i Pastoret, hereu dels Veciana vallencs.⁷⁶

MARTÍ, DE FALSET

El primer d'aquests Martí és el doctor en dret Francesc Martí i Virgili, natural de Falset, fill d'Isidre Martí i de Maria Virgili, que s'establí a Tarragona el darrer quart del segle XVII i es casà, el 21 d'abril de 1686, amb la tarragonina Anna Maria Borràs i Carbonell, filla de Francesc Borràs i Martí, ciutadà honorat de Barcelona, i de Maria Clara Carbonell.⁷⁷

Francesc Martí degué aconseguir la ciutadania honorada entre la data del seu matrimoni i el 27 de novembre de 1702, en què ja el trobem citat com a tal.⁷⁸

Féu testament el 23 de gener de 1712 i morí a Tarragona entre aquella data i el dia 30, en què fou soterrat.⁷⁹

ELS FILLS DE FRANCESC MARTÍ I VIRGILI

A Francesc Martí i Anna Maria Borràs els coneixem quatre fills: Francesc, Tomàs, Teresa i Josepa Martí i Borràs.

Francesc Martí i Borràs

Fou l'hereu dels seus pares. Contragué tres matrimonis: el primer, el 1737, amb Jerònima de Ponsic, filla de Joan de Ponsic i Monjo; el segon amb Ignàsia de Pasqual, filla de Francesc de Pasqual, de Vic, que morí el 1739, i el tercer, el 1743, amb Josepa de Dalmases i de Vilana, que li aportà un dot de 4.000 lliures.⁸⁰

Morí el novembre de 1753, i les seves restes mortals foren soterrades, el dia 3, a l'església del convent de Sant Domènec.⁸¹

Només sabem d'una filla, Anna Maria, que morí el gener de 1754.⁸²

Tomàs Martí i Borràs

Seguí la carrera eclesiàstica i arribà a ser canonge de la seu tarragonina.

La mort del germà Francesc i de la neboda Anna Maria el convertí en hereu dels béns dels Martí i, com a tal, el febrer de 1755, es mostrà disposat a tornar a la cunyada Josepa de Dalmases el dot i a pagar-li les 2.000 lliures de l'escreix.⁸³

Atorgà testament el 5 de febrer de 1762, en què disposà que el soterressin a la capella de Sant Jacint, del convent de Sant Domènec; deixà dos centenars de lliures a la seva cunyada Josepa de Dalmases i instituí hereves a parts iguals les seves germanes Teresa i Josepa.⁸⁴

Teresa i Josepa Martí i Borràs

Tant l'una com l'altra restaren fadrines.

Josepa morí el 16 de maig de 1779 a 70 anys, i Teresa, el 30 de desembre de 1797, a la molt respectable edat de 90 anys. Ambdues germanes foren sepultades a l'església del convent de Sant Domènec, de Tarragona.⁸⁵

MARTÍ, DE TAMARIT

Descendeixen del tamarità Jacint Martí i Elies, que s'establí a Tarragona la segona meitat del segle XVII i hi morí l'any 1671, després d'haver aconseguit la condició de ciutadà honorat de Barcelona.⁸⁶

Dos dels fills del segon matrimoni de Jacint Martí amb Caterina Montseny arribaren a l'edat adulta: Caterina i Jacint Martí i Montseny.

Caterina contragué matrimoni, el 1695, amb el seu parent Bernat Martí i Bellver, ciutadà honorat de Barcelona aveïnat a Altafulla, i fou mare de Josep i Tecla Martí i Martí.

JACINT MARTÍ I MONTSENY

Es mullerà, el 12 de novembre de 1678, amb Maria Perelló, filla de Pere Perelló.⁸⁷

Es desentengué de la pràctica dels negocis, que havien estat l'origen de la fortuna del seu avi i del seu pare, i es dedicà a viure de les rendes de les finques i censals, unes rendes que, cap a l'any 1680, oscil·laven entorn de les 650 lliures anuals.

Jacint Martí morí entre el 27 de desembre de 1716 i l'11 de febrer de 1717 ja que en la segona data ens consta que el seu fill Nicolau ja havia entrat en possessió dels béns del pare.⁸⁸

ELS FILLS DE JACINT MARTÍ I MONTSENY

A Jacint Martí i Montseny el sobrevisqueren quatre fills: Joan, Manuel, Nicolau i Agustí Martí i Perelló.

Joan s'ordenà sacerdot i arribà a ser sagristà major i canonge de la catedral de Tarragona. Com a tutor del seu nebot Nicolau Martí i de Martí, sostingué un plet amb la seva cunyada Ignàsia⁸⁹ i, com que restà obligat a tornar-li el dot, va haver de vendre a carta de gràcia a Ramon Franquès, d'Altafulla, una peça de terra de tres jornals, situada a Tamarit, per 1.400 lliures.⁹⁰ Atorgà testament el 18 d'octubre de 1736 i morí el febrer de 1740; les seves despulles

foren dipositades a la capella de la Mare de Déu del Claustre.⁹¹

Manuel també seguí la carrera eclesiàstica i arribà a ser canonge i sagristà major (succeí el seu germà Joan). Com a indicatiu de les seves rendes eclesiàstiques direm que, l'1 de maig de 1752, les arrendà a Francesc Caputo, negociant de Tarragona, per quatre anys i per 7.750 lliures més deu porcs, trenta-dues quarteres d'ordi, vuit quarteres de mill i deu roves de canem.⁹²

Nicolau, l'hereu, doctor en dret, nasqué a Tarragona el 1680 i morí jove, a 31 anys.⁹³ El 1713 es casà amb la vigatana Ignàsia de Martí i Fontanelles, filla del noble Antoni-Joan de Martí i de Cecília Fontanelles.⁹⁴ Fou pare d'Antònia, Manuel i Nicolau, nats el març de 1715, el novembre de 1716 i el febrer de 1718, respectivament.⁹⁵

Agustí seguí la carrera militar i l'any 1723 era capità.⁹⁶

NICOLAU MARTÍ I DE MARTÍ

És l'hereu de Nicolau Martí i Perelló i l'últim Martí de la seva branca familiar.

Es casà amb Isabel Macdonel i, per raó d'aquest matrimoni, traslladà la residència de Tarragona a Barbastre, on vivia l'any 1755.⁹⁷

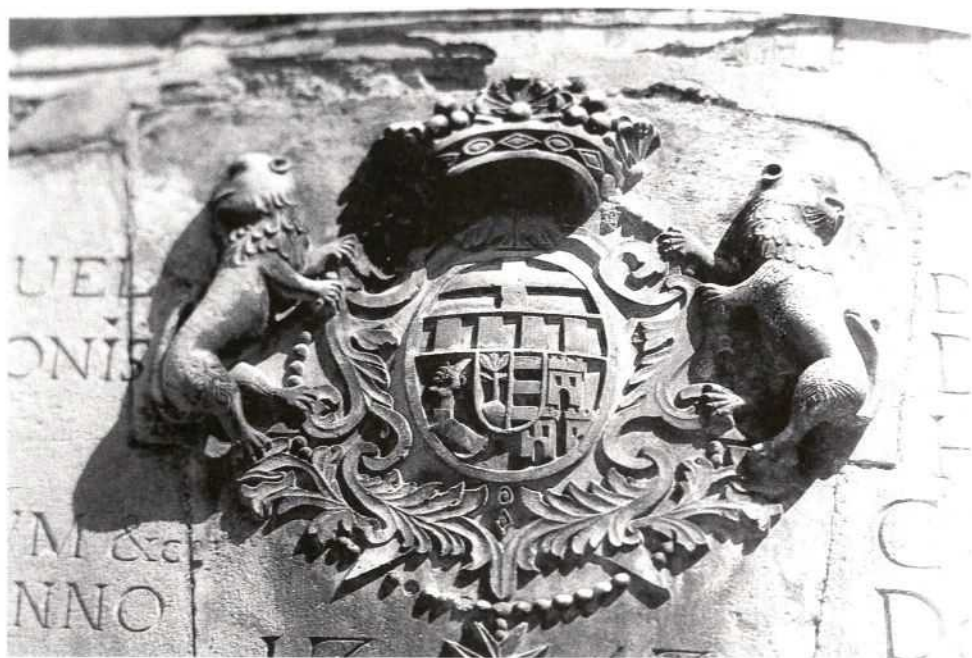
Vidu i sense fills, passà a residir a Barcelona, on morí el 27 d'abril de 1784.⁹⁸

NOTES

- 1 La procedència diversa l'aprofitarem per distingir els grups, i així els denominarem acompanyant el cognom Martí del topònim corresponent.
- 2 Pel que fa als pares i germans de Bernat Martí, vegeu S.-J. Rovira: *Els Martí, un llinatge del Baix Gaià (segles XVI-XVIII)*, Publicacions Paratge Tarragoní, Tarragona 1991.
- 3 AHAT. Tamarit. Man. not., 62, p. 185, i 63, escriptura 193.
- 4 ACT. Matrimonis, 8, f. 173v.
- 5 AHAT. Altafulla. Man. not., 4, p. 388.
- 6 A. de Fluvià: *Origen i escuts de cognoms catalans*, Avui, Barcelona 1989, p. 148.
- 7 AM. Epistolari, doc. 618.
- 8 AHAT. Torredembarra, 45, s/p.
- 9 AHT. Reg. 390, f. 241.
- 10 Rovira 1982: 123.
- 11 Els antecedents familiars dels Martí els podeu trobar a Rovira 1991.
- 12 AMA. Documents antics de la família Martí.
- 13 AHT. Reg. 460, f. 139. AM. Epistolari, doc. 841.
- 14 AHT. Reg. 651, f. 84.
- 15 S.-J. Rovira i Gómez: "Consideracions entorn d'Antoni Martí i Franquès i de la seva casa del carrer de Santa Anna de Tarragona", *Revista Tècnica de la Propiedad Urbana*, 31 (1981), p. 57-64.
- 16 Rovira 1982: 85.
- 17 AHT. Reg. 932.
- 18 AM. Epistolari, doc. 311.
- 19 AHT. Fons dels comtes de Santa Coloma de Queralt, sign. 159.
- 20 AHT. Acords, 272, f. 118.
- 21 AM. Epistolari, doc. 404.
- 22 S.-J. Rovira i Gómez: "El port modern", a: Diego López Bonillo i Salvador-J. Rovira i Gómez. *El port de Tarragona*, Caixa de Pensions "la Caixa", Tarragona 1986, p. 44.

- 23 J. Plantada y Aznar: "Solicitudes de privilegio de ciudadano honrado de Barcelona, caballero y noble del Principado de Cataluña, que informados favorablemente por la Cámara de Castilla obtuvieron la sanción regia y se conservan en el Archivo del Ministerio de Justicia", *Hidalguía*, 97 (1969), p. 846-849.
- 24 AM. Epistolari, doc. 530.
- 25 APA. Llibre de baptismes, 1732-1755, f. 86.
- 26 AHAT. Valls. Matrimonis, 6, f. 125.
- 27 AHT. Reg. 889, f. 1.
- 28 Quintana 1935: 141-154.
- 29 Sánchez 1972: 81 i 89. S.-J. Rovira: "Consideracions entorn d'una carta d'Antoni Martí i Franquès", *Estudis Atafullencs*, 7 (1983), p. 39 i següents.
- 30 Quintana 1935: 154 i següents.
- 31 AMT. Escola de Dibuix i Nàutica. Llibre d'actes i lligall núm. 1.
- 32 AM. Epistolari, doc. 27, 31, 36, 120, 253 i 395.
- 33 Rovira 1982: 143.
- 34 AM. Epistolari, doc. 334, 366, 381 i 394.
- 35 J. Ibarz: *Homénaje en memoria de Antonio Martí Franquès*, Real Academia de Ciencias y Artes, Barcelona 1964.
- 36 N. Sales: *Història dels Mossos d'Esquadra. La dinastia Veciana i la política catalana el segle XVIII*, Editorial Aedos, Barcelona 1962, p. 147.
- 37 AM. Epistolari, doc. 390 i 530.
- 38 F. Olivé: *El Valls del segle XVIII i el comerciant d'aiguardents Anton Baldrich i Janer*, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1981, p. 92.
- 39 AHAT. Valls. Òbits, 1766-1779, f. 34.
- 40 AHAT. Valls. Baptismes, 11, f. 85, 188, 320, 482, 631.
- 41 AHN. Secció Ordes Militars. Santiago, expedient 4943.
- 42 AM. Epistolari, doc. 4.
- 43 AHN. Secció Ordes Militars. Santiago, expedient 4.943.
- 44 AM. Epistolari, doc. 384, 346 i 329.
- 45 AM. Epistolari, doc. 642.
- 46 Plantada 1969: 848.
- 47 AGMS. Full de serveis de Josep-Joaquim de Martí i Bassarrate.
- 48 Rovira 1982: 118.
- 49 AM. Epistolari, doc. 348.
- 50 AM. Epistolari, doc. 347.
- 51 AM. Epistolari, doc. 356.
- 52 Quintana 1932: 164.
- 53 Rovira 1982: 118.
- 54 AHT. Reg. 325, f. 24.
- 55 AGMS. Fe de baptisme de Joan de Martí atorgada per Mn. Francesc Bru, rector d'Altafulla.
- 56 AM. Epistolari, doc. 315.
- 57 AM. Epistolari, doc. 314.
- 58 AM. Epistolari, doc. 316.
- 59 AM. Epistolari, doc. 193 i 220.
- 60 AM. Epistolari, doc. 40.
- 61 AM. Epistolari, doc. 61, 62, 243 i 279.
- 62 AGMS. Expedient matrimonial de Joan de Martí i Móra.
- 63 AM. Epistolari, doc. 38.
- 64 Rovira 1982: 162.

- 65 AM. Epistolari, doc. 710.
66 AM. Epistolari, doc. 585, 586 i 588.
67 Quintana 1935: 164.
68 AHT. Reg. 777, escriptura núm. 3 de 1862.
69 AM. Epistolari, doc. 76.
70 AM. Epistolari, doc. 79, 116 i 271.
71 AM. Epistolari, doc. 271 i 320.
72 AHT. Reg. 584, f. 80.
73 AHT. Reg. 1054, f. 65.
74 Rovira 1982: 118.
75 AM. Epistolari, doc. 310 i 814.
76 Sales 1962: 147. AM. Epistolari, doc. 685.
77 ACT. Matrimonis, 9, f. 122.
78 AHT. Reg. 299, p. 362.
79 AHT. Registre d'hipoteques, 34, f. 155. ACT. Tauler, novembre de 1711-abril de 1712, p. 116.
80 AHT. Reg. 376, f. 581; 382, f. 49. ACT. Tauler, maig de 1739-octubre de 1739, p. 107; Matrimonis, 11, f. 22v.
81 ACT. Tauler, novembre de 1753-abril de 1754, p. 80.
82 ACT. Tauler, novembre de 1753-abril de 1754, p. 104v.
83 AHT. Reg. 423, document solt.
84 AHT. Caixa 418 (Tarragona), document solt.
85 ACT. Òbits, 1, f. 259; 2, f. 334v.
86 Rovira 1991: 6 i següents.
87 ACT. Matrimonis, 1659-1696, f. 89.
88 AHAT. Tamarit. Man. not., 65, escriptura 154.
89 AHT. Reg. 373, f. 270.
90 AHT. Reg. 361, f. 403v.
91 AHT. Reg. 401, f. 60. ACT. Tauler, novembre de 1739-abril de 1740, p. 119.
92 AHT. Reg. 401, f. 49.
93 AM. Epistolari, doc. 843.
94 AHT. Reg. 326, f. 112v.
95 ACT. Baptismes, 1714-1718, f. 25, 59v i 84v.
96 AHT. Reg. 373, f. 270.
97 AHT. Reg. 489, f. 298; caixa 439, f. 211.
98 AM. Epistolari, doc. 67 i 843.

Escut de Manuel de Montoliu i de Boixadors.

Mestre

El cap d'aquesta família de ciutadans honorats en arribar el segle XVIII era Andreu Mestre, fill de Francesc Mestre i marit d'Eugènia Balcells, que morí a Tarragona el 21 de maig de 1702.¹

LES FILLES D'ANDREU MESTRE

A Andreu Mestre el sobrevisqueren dues filles: Maria i Isabel Mestre i Balcells.

Maria, la pubilla, contragué matrimoni, el 5 de novembre de 1684, amb Joaquim Pastor i Sentís, ciutadà honorat de Barcelona, natural d'Horta de Sant Joan i fill de Francesc Pastor, també ciutadà honorat, i de Magdalena Sentís. Fou la mare de la primera generació dels Pastor tarragonins.² Morí a Vilaplana; el seu cadàver fou dut a Vilallonga del Camp i enterrat, el 24 d'octubre de 1723, a la tomba que els Mestre tenien a la capella de la Mare de Déu del Roser de l'església parroquial de Sant Martí.³

Isabel es maridà, el 24 de setembre de 1692, amb Antoni de Gualtero i de Queralt, fill de José de Gualtero y de Fiesco i de Mencia de Queralt.⁴

NOTES

1 ACT. Tauler, maig-octubre de 1702, p. 165.

2 ACT. Matrimonis, 9, f. 112 v.

3 AHAT. Vilallonga. Òbits, 1709-1746, s/f.

4 ACT. Matrimonis, 9, f. 153.

Montoliu

El vell i prestigiós llinatge camptarragoní dels Montoliu, que tant de protagonisme tingué en la vida de Tarragona i el seu Camp durant l'edat mitjana, s'allunyà de la ciutat el segle XIV, ja que en casar-se Ramon-Guillem de Montoliu, senyor de Renau, amb Francesca de Menaguera, senyora de Bonrepòs i de Mirambell, els Montoliu passaren a València tot i que conservaren una sèrie de senyories al Camp fins al 31 d'octubre de 1685, en què Antònia de Cavanilles, àvia i tutora de Gaspar-Pere de Montoliu, vengué la senyoria de Renau i les possessions que li estaven vinculades a Francesc Perelló, de Tàrrrega, per 20.170 lliures.¹

El primer quart del segle XVII, un dels Montoliu valencians —Agustí de Montoliu i Saiol— retornà a Catalunya, contragué matrimoni, el 1629, amb Lluïsa de Castells i de Terrè, senyora de Tartareu (atorgaren els capítols matrimonials el 15 de maig davant Francesc Eva, notari de Castelló de Farfanya), i així donà origen, com escriví Manuel de Montoliu, a “nuestra rama lateral, que hoy es la principal, pues la de Valencia se extinguió en el siglo pasado —XIX—”.²

Agustí de Montoliu i Lluïsa de Castells tingueren els següents fills: Josep (n. 1632), Plàcid, Josep (n. 1635), Gregori (n. 1638), Felip (n. 1639) i Lluïsa. Plàcid (1634-1690), l'hereu, es casà amb Àngela de Ribes i de Boixadors i fou el pare de Maria, Teresa, Pere, Plàcid, Agustí i Jeroni de Montoliu i de Ribes.³

Maria vingué al món l'any 1665 i Teresa el 1670; tant l'una com l'altra professaren en el monestir benedictí de Sant Pere de les Puelles, i n'arribaren a ser priora i abadessa, respectivament.⁴

Plàcid i Agustí foren monjos del monestir de Sant Cugat del Vallès,⁵ i Jeroni fou comanador de l'Espluga Calba i de Granyena, de l'orde de Sant Joan de Jerusalem; aquest darrer, que morí l'any 1757,⁶ feu reconstruir la casa senyorial de Granyena (actualment l'abadia).⁷

PERE DE MONTOLIU I DE RIBES

Heretà dels seus pares les senyories de Millà, Alberolà i Tartareu, on ben segur degué néixer, ja que els seus pares hi estaven domiciliats.

No sabem per quines raons es decidí a deixar la Noguera per venir al Camp, però el cert és que s'instal·là a Tarragona el darrer quart del segle XVII; a la casa núm. 4 del carrer de

l'Abad, que fou la residència tarragonina dels Montoliu fins a la meitat del set-cents, en què passaren a l'antic casal dels Çaportella, al carrer dels Cavallers.⁸

Plenament integrat a Tarragona, contragué matrimoni el 16 de setembre de 1691, amb la tarragonina Maria-Rosa de Boixadors i de Nin, filla de Joan de Boixadors i Soler i d'Isabel de Nin (els capitols matrimonials foren establerts davant el notari Francesc Redolat, de Tarragona, el 18 de maig de 1691).⁹

Assistí a les corts de 1701 i de 1705, i a Tarragona fou mantes vegades conseller de la mà major i cònsol; en els difícils anys de la guerra de Successió fou capità de la Coronela i realitzà diversos sindicats en nom de la ciutat.¹⁰

El rei-arxiduc Carles III el nomenà síndic davant la Comuna del Camp (és com a tal que, el 1708, demanà als pobles que la integraven un servei de 5.000 homes)¹¹ i li encarregà diverses comissions, com ara la de superintendent general, amb capacitat per comandar la gent, el 1706; la de contribuir a aixecar cinc regiments d'infanteria, el 1707; la de capitanejar les milícies del Camp de Tarragona, el 1709; la d'animar els pobles a aportar les milícies, el 1710, i la de mobilitzar els sometents, el 1711.¹²

El 3 de gener de 1716 es veié obligat, per atendre necessitats, a crear un censal de 700 lliures a favor de Mn. Gregori Gornet, de Vilafranca del Penedès.¹³

Les darreres voluntats les atorgà el setembre de 1720 davant el rector d'Àger, i això ens fa pensar que en els darrers anys de la seva vida tornà a residir a les seves possessions de la comarca de la Noguera.¹⁴

PLÀCID DE MONTOLIU I DE BOIXADORS

L'hereu de Pere de Montoliu i de Maria-Rosa de Boixadors nasqué a Tarragona i fou batejat el 29 d'agost de 1696, apadrinat pel seu oncle Agustí de Montoliu.¹⁵

El castlà de Tartareu i senyor de Millà i Alberola es casà amb Cecília d'Erill i de Josa, filla de Josep d'Erill i Ortiz de Cabrera i de Maria de Josa, hereva dels Erill de Rins, senyors de Pilzà (Baixa Ribagorça), amb la qual establí capitols matrimonials el 14 de setembre de 1724 davant Tomàs Clariana, notari de Guissona.¹⁶ Cecília d'Erill dictà el seu darrer testament el 15 de juliol de 1760 i morí el dia 21 del mateix mes i any; les seves restes mortals, col·locades "dins de una caixa o tahut de fusta cubert de estamena de color de hàbit del P. S. Francisco" foren dipositades el dia següent al convent de Sant Domènec,¹⁷ tot esperant la sepultura definitiva, a la capella de Santa Rosa, que els Montoliu s'estaven fent bastir a l'església del dit convent, la qual cosa s'esdevingué l'11 de febrer de 1767.¹⁸

Un cop casat, residí a Tartareu i Guissona fins als anys cinquanta, en què es traslladà a Tarragona amb la voluntat de restar-hi definitivament;¹⁹ aquesta voluntat li féu adquirir la casa del carrer dels Cavallers i interessar-se per ocupar una de les regidories de l'Ajuntament tarragoní; però no en prengué possessió —tot i que li havia estat atorgada el 24 de novembre de 1757— fins al 14 de febrer de 1758,²⁰ i com que hom li assignà el seient que seguia al de Josep de Claver —el quart entre els vuit que componien la corporació— protestà "por parecerle no corresponder a su nobleza el expresado lugar".²¹ Montoliu es mantingué a l'Ajuntament fins al 14 de novembre de 1769, en què el rei li acceptà la dimissió, que havia presentat el 29 d'abril, al·legant que "su quebrantada edad no le permite cumplir las obligaciones y cargas de su empleo, aumentando la imposibilidad de cumplirlos su avanzada edad y frecuentes accidentes", encara que la causa, segons Emili Morera, fou l'extinció i

expulsió dels jesuïtes.²² S'ha de dir, però, que el gener de 1761 ja havia demanat a la Reial Audiència de Barcelona que se l'exonerés del càrrec de regidor a "causa de sus accidentes, quebrantada salud y avanzada edad"; aquesta petició fou rebutjada per raó de l'informe en contra de l'Ajuntament, que, entre altres coses, no s'estigué de dir "que los accidentes y quebrantos de salud que tal vez padezca dicho D. Plácido no son de tanta consideración, ni tan graves, que le impidan el cumplir con los cargos de su empleo de regidor, antes bien se experimenta que assiste como qualquier otro en los acuerdos, que da en ellos su voto, con el mayor acierto, y que desempeña a satisfacción de este Ayuntamiento todos los encargos que se le confían", i s'afegeix "que aunque sea efectivo no le impide ir por la ciudad y passear, y sino cuyda de lo económico de su casa y hacienda, como expresa el médico en su certificación, tal vez no será esto por hallarse impedido, sino por tener un hijo muy capaz sobre el qual cargará la mayor parte del peso del gobierno y cuydado de su casa y hacienda".²³ En tot l'assumpte de la dimissió hi ha el gest elegant de Montoliu de retornar a l'Ajuntament, el 31 de desembre, 75 lliures (la meitat del seu sou de regidor) "por razón de que en este medio año passado no ha podido concurrir en los ayuntamientos celebrados por este común por razón de sus continuos achaques".²⁴

Plàcid de Montoliu lliurà les seves darreres voluntats al notari Albinyana, de Tarragona, el 21 de juny de 1771, però no morí fins a dos quarts de cinc de la matinada del 28 de gener de 1774, a 78 anys. Les seves despulles foren soterrades el dia 29 a la tomba familiar de la capella de Santa Rosa del convent de Sant Domènec, de Tarragona.²⁵

ALTRES FILLS DE PERE DE MONTOLIU I DE RIBES

Pere de Montoliu i Maria-Rosa de Boixadors foren pares, a més de l'hereu Plàcid, d'Isabel, Joan, Àngela, Maria, Maria-Rosa, Maria-Josepa, Manuel, Pere, Marianna i Maria-Ignàsia de Montoliu i de Boixadors.

Isabel de Montoliu i de Boixadors

Joan de Boixadors i Isabel de Nin la dugueren a batejar a la catedral de Tarragona el 13 de juny de 1693.²⁶

Es casà amb Joan Baillet i de Grancourt, capità de les reials guàrdies valones en el moment de les noces i brigadier quan es morí. Fou mare, almenys, de tres nois: Manuel (nat a Tarragona el gener de 1728),²⁷ Ignasi (que seguí la carrera eclesiàstica i, el 1737, esdevingué coadjutor de Josep de Vidal i de Nin, prior i canonge de Tarragona)²⁸ i Joan (militar; el 1774 era capità del regiment de guàrdies d'infanteria valona).²⁹

L'any 1774 encara vivia, però ja era vídua.³⁰

Joan de Montoliu i de Boixadors

Fou batejat, apadrinat per Bonaventura de Vidal i de Nin, el 21 de desembre de 1698.³¹ Seguí la carrera eclesiàstica i arribà a ser degà de la catedral de Tarragona.

Com a indicatiu de les seves rendes eclesiàstiques direm que, el febrer de 1748 i per un termini de quatre anys, arrendà els fruits que percebia a la Masó pel preu total de 500 lliures,³² i els de Cambrils, Montbrió del Camp i Botarell per 6.920 lliures més 32 quartans d'oli anuals; ambdós arrendaments plegats ens donen 7.420 lliures.³³ El 2 d'octubre de 1763, i també per quatre anys, arrendarà els mateixos drets per 8.850 lliures,³⁴ i el 1767 ho tornarà a fer pel mateix termini, però ara per 9.275 lliures més 32 quartans d'oli i 30

quarteres d'ordi anuals.³⁵ Veiem, doncs, que les rendes del deganat li suposaven unes 1.850 lliures anuals els anys quaranta i una mitjana de 2.265 els seixanta.

Joan de Montoliu i de Boixadors el podem recordar per haver encarregat, el 26 de juny de 1767, a Antoni Pallàs, escultor de Tarragona, el retaule de la capella catedralícia de Sant Miquel, que, segons la traça de l'arquitecte Josep Prat, havia de restar enllestit en un termini de sis mesos i pel preu de 650 lliures.³⁶ L'obra devia estar acabada el 15 de juliol de 1768, ja que aquest dia es contractà el seu daurat amb el daurador Ramon Soler, de Reus, per 700 lliures³⁷, preu que a la fi s'incrementà amb 50 lliures més a causa de diverses millores i variacions.³⁸ Hem de dir, finalment, que el retaule restà arrodonit amb l'encàrrec de la imatge del sant a l'escultor vallenc Lluís Bonifaç i Massó.³⁹

El degà Montoliu redactà el seu darrer testament el 4 de febrer de 1774, i entre les voluntats trobem la de ser soterrat a la tomba familiar i així mateix que li facin dir un miler de misses, mitjançant l'almoïna de 6 sous. A les nebodes Teresa i Cecília els deixà la pensió de 42 lliures que obtenia del benifet de Sant Pere i Sant Joan Baptista, de la capella del palau episcopal de Barcelona; a Plàcid de Montoliu i d'Erill, un joc de quatre breviaris; a Manuel de Montoliu i d'Erill, una làmina de l'àngel de la guarda; a Teresa i Cecília de Montoliu i d'Erill, 50 lliures a cadascuna; a Plàcid de Montoliu i Bru el rellotge gran de pèndol, i a Josep de Montoliu i Bru, una safata de plata. Com a hereva designà la neboda Maria-Rosa de Montoliu i d'Erill.⁴⁰

La seva mort s'esdevingué el 22 d'octubre de 1774, a 75 anys, i les seves restes foren soterrades l'endemà a la capella de Santa Rosa, de l'església conventual dels dominics.⁴¹

Àngela i Maria de Montoliu i de Boixadors

No superaren la infantesa. Àngela fou batejada el 16 de gener de 1701, amb Josep de Vidal i de Nin i Sinforosa de Vidal i de Berenguer com a padrins,⁴² i Maria, el 16 de març de 1702, apadrinada per Jeroni de Montoliu i de Ribes i Isabel de Montoliu i de Boixadors.⁴³

Maria-Rosa de Montoliu i de Boixadors

Vingué al món l'abril de 1703 i hom la batejà el dia 12, amb Jeroni de Montoliu i de Ribes i Isabel de Boixadors i de Nin com a padrins.⁴⁴

A 8 anys, els seus pares la dugueren com a donada al monestir de Sixena, del qual arribà a ser superiora i priora. Morí a Sixena a les cinc de la matinada del 10 de juny de 1760.⁴⁵

Maria-Josepa de Montoliu i de Boixadors

Pau de Potau i d'Osset i Josep de Boixadors la dugueren a batejar el 13 d'agost de 1705.⁴⁶

Seguint les petjades de la seva germana Maria-Rosa, entrà al monestir de Sixena, del qual fou nomenada priora el 30 de desembre de 1771. Durant el seu govern tingué el malcert de destruir l'absis romànic del costat esquerre de l'església per fer bastir en el seu lloc el panteó de les religioses.

Morí a Sixena el 7 de febrer de 1785, i les seves restes mortals foren traslladades al panteó de les religioses el 19 de febrer de 1819.⁴⁷

Manuel de Montoliu i de Boixadors

El batejaren el Nadal de 1707, apadrinat per Plàcid de Montoliu i de Boixadors i Maria-Antònia de Vidal i de Berenguer.⁴⁸

Professà a l'orde de Sant Joan de Jerusalem i arribà a ser-ne gran prior de Catalunya.

L'any 1753 restaurà la comanda hospitalera de Barbens (Pla d'Urgell) i d'aquella renovació avui dia encara es conserven testimonis arquitectònics com la casa de la comanda, a la façana de la qual figura el seu escut i una inscripció al·lusiva al fet.⁴⁹

Com a indicatiu de la seva economia,⁵⁰ direm que, el 3 d'abril de 1776, arrendà els delmes i parts de fruits que percebia a Barberà per quatre anys i a raó de 1.250 lliures anuals.

Manuel de Montoliu i Boixadors morí l'any 1779.⁵¹

Pere de Montoliu i de Boixadors

El seu pas per aquest món fou breu, ja que, batejat el 3 de març de 1709, amb Plàcid i Isabel de Montoliu i de Boixadors com a padrins, fou enterrat el 3 de novembre de 1710.⁵²

Marianna i Maria-Ignàsia de Montoliu i de Boixadors

Ambdues moriren quan eren infants. Marianna fou batejada el 27 de juliol de 1710⁵³ i Maria-Ignàsia l'11 de setembre de 1712.⁵⁴

PERE-MIQUEL DE MONTOLIU I D'ERILL

Nasqué l'any 1725 i morí a Tarragona a les quatre de la tarda del 7 d'abril de 1768. Fou enterrat dos dies més tard a la capella de Santa Rosa de l'església dels dominics.⁵⁵

L'any 1762 contragué matrimoni amb Maria-Josepa de Bru i de Descatllar i signà els capítols matrimonials el 28 de gener davant de Jeroni Gomis i Carles Rondó, notaris de Barcelona.⁵⁶ Maria-Josepa rebé de la seva germana Maria-Antònia i del seu cunyat Joan de Fivaller i Rubí un dot de 15.000 lliure, que li fou pagat en diversos terminis.⁵⁷

Pere-Miquel féu el seu darrer testament el 6 d'abril de 1768, en què disposà el seu enterrament a la sepultura de la família i que es repartissin les 3.000 lliures que en els capítols se li havien deixat a la seva lliure disposició d'aquesta manera: 1.000 per al pare, 1.500 per a la dona i el fill, i 500 per als germans. Com a hereu, instituí el seu fill Plàcid-Manuel.⁵⁸

Pel que fa a Maria-Josepa de Bru hem de dir que sobrevisqué força anys al marit ja que no morí fins a les onze del matí del 19 de març de 1796 a 62 anys. Fou enterrada, seguint la tradició dels Montoliu, a la capella de Santa Rosa.⁵⁹

ALTRES FILLS DE PLÀCID DE MONTOLIU I DE BOIXADORS

Són Maria-Rosa, Maria-Teresa, Maria-Cecília, Plàcid i Manuel de Montoliu i d'Erill.

Maria-Rosa de Montoliu i d'Erill

Nasqué l'any 1727 i morí a Tarragona, fadrina, a 71 anys, a dos quarts de set del matí del dia de Santa Tecla de 1798; fou enterrada el dia de la Mercè a la sepultura familiar de l'església del convent dels dominics.⁶⁰

Fou l'hereva del seu oncle Joan de Montoliu i de Boixadors, i el seu pare li assignà un dot de 10.000 lliures si es casava amb algú de la seva mateixa condició i de 2.000 si no ho era; però, si restava fadrina, com així succeí, només li deixava una pensió anual de 50 lliures més l'habitació i els aliments a la casa pairal.⁶¹

Maria-Rosa estigué en tot moment amatent als seus interessos i invertí part dels diners deixats per l'oncle en censals; així el 18 de febrer de 1777 en comprà un de dos milers de

lliures a Bernat de Sentmenat i de Boixadors,⁶² i el 20 de juliol de 1778 n'adquirí dos de 390 i 500 lliures al notari Francesc Albinyana.⁶³

Maria-Teresa i Maria-Cecília de Montoliu i d'Erill

Ambdues germanes professaren en el monestir benedictí de Sant Pere de les Puelles, del qual arribaren a ser abadessa i subpriora, respectivament.

La benedicció de Maria-Teresa com a abadessa s'esdevingué l'octubre de 1799; a l'acte, hi assistiren els germans Plàcid i Manuel i el nebot Plàcid-Manuel amb la seva esposa Felipa, com ens ho recorda el Baró de Maldà en el seu *Calaix de sastre*.⁶⁴

Els seus pares els deixaren en els testaments 150 lliures a cadascuna (50 la mare i 100 el pare).⁶⁵

Maria-Teresa morí l'any 1813 i Maria-Cecília sis anys més tard.⁶⁶

Plàcid de Montoliu i d'Erill

Seguí la carrera eclesiàstica i arribà a ser canonge de Barcelona. L'any 1779 era el vicari general de la diòcesi barcelonina.⁶⁷

Manuel de Montoliu i d'Erill

Prengué l'hàbit de Sant Joan de Jerusalem i dins de l'orde fou comanador de Vilafranca, batlliu de Mallorca i patge del gran mestre fra Manuel Pinto. Morí l'any 1809.⁶⁸

PLÀCID-MANUEL DE MONTOLIU I DE BRU

La mort dels seus germans més grans, Marià (1764-1765)⁶⁹ i Maria-Cecília (n. 1765),⁷⁰ el convertí en l'únic fill i hereu del seu pare i del seu avi.

El seu padrí, fra Manuel de Montoliu i de Boixadors, el dugué a batejar el 12 de juliol de 1767 a la catedral de Tarragona.⁷¹

El febrer de 1792 s'ajustà el seu casament amb la barcelonina Felipa de Dusai i de Marí, segona filla de Francesc de Dusai i de Fivaller i de Teresa de Marí i de Montserrat. Segons recull el Baró de Maldà, es desplaçà a Barcelona els primers dies d'aquell mes per assistir a l'anunci del prometatge, que tingué lloc el dia 12, en què Felipa sortí al carrer "ab los distintius de promesa: rellotge molt bo i sortija, igualment".⁷² Les noces se celebraren a Tarragona, a l'oratori de la casa Montoliu, el 16 d'abril de 1792.⁷³ Els Dusai tardaren força anys a liquidar-li el dot establert en els capitols matrimonials, signats el 28 de novembre de 1791 davant els notaris barcelonins Gaietà Olsina i Josep Ribes, ja que Francesc de Dusai i de Marí, marquès de Monistrol d'Anoia, els pagà el penúltim termini d'un miler de lliures el 31 de març de 1805.⁷⁴

Plàcid-Manuel de Montoliu tingué set fills: Pere (n. 1793), Francesc de Paula (1794-1857), Mercè (1795-1797), Plàcid-Carles (n. 1796), Ramon (n. i †1798), Maria-Josepa (n. 1799) i Manuel (n. 1800).⁷⁵

NOTES

- 1 J. Veciana i Aguadé; Francesc Cortiella i Òdena: *Guia de Renau*, "Els Llibres de la Medusa", 15. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1982, p. 19.
- 2 F. de Moxó i de Montoliu: "La Casa de Montoliu", a: J. M. Valldosera i J. Catà (coord.), *El Castell del lloc del Monell. Aspectes històrics i de la restauració del casal dels Montoliu*, Ajuntament del Morell, el Morell 1994, p. 20. M. de Montoliu: *Memories de infància y adolescència*, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1958, p. 17.

- 3 J. M. Recasens i Comes: "Notícies sobre la casa castell dels senyors del Morell", a: J. M. Valldosera i J. Carà (coord.). *El Castell del lloc del Morell. Aspectes històrics i de la restauració del casal dels Montoliu*. Ajuntament del Morell, el Morell 1994, p. 32.
- 4 Recasens 1994: 32. J. Sánchez Real: "Presencia de Tarragona en Sijena. La lauda sepulcral de la priora del Monasterio de Sijena, Dª Maria Rosa de Montoliu i Boxadors, tarraconense", a: *Treballs canongins 1990*. Centre d'Estudis Canongins "Ponç de Castellví", la Canonja 1990, p. 124.
- 5 Sánchez 1990: 125.
- 6 F. Fernández de Bethencourt: *Anales de la nobleza de España. Anuario de 1881*, Librería de los Sres. Simón y Osler, Madrid 1881, p. 363.
- 7 A. Bach i Riu: "Granyena de Segarra", a: *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*, volum 9, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1983, p. 96.
- 8 La casa del carrer de l'Abad, coneguda com can Montoliu Vell, romangué a mans de la família fins a una data que cal situar entre 1763 i 1770, ja que en el cadastre del primer any figura com propietat de Plàcid de Montoliu i en el del segon ja no hi consta. P. A. de Palma de Mallorca: *Las calles antiguas de Tarragona (siglos XIII-XIX)*, volum segon, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1956, p. 26.
- 9 ACT. Matrimonis, 9, f. 147v. Gramunt 1968: 161.
- 10 Morera 1959: 35, 56, 59 i 61. F. de Castellví. *Narraciones históricas*, vol. I, Fundación Elías de Tejada y Erasmo Pèrcopo, Madrid 1997, p. 624.
- 11 E. Fort i Gogul: *Notícia hitòrica d'una singular institució medieval. La comunitat dels pobles del Camp de Tarragona*, Fundació Salvador Vives i Casajoana, Barcelona 1975, p. 241. J. Pié Faidella: *Annals inèdits de la vila de la Selva del Camp de Tarragona*, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1984, p. 434.
- 12 Castellví: *Narraciones*, II, 233, 347, 431; III, 140, 308.
- 13 AHT. Reg. 335, f. 11.
- 14 Gramunt 1968: 161.
- 15 ACT. Baptismes, 10, f. 155v.
- 16 Gramunt 1968, p. 162. Montoliu 1958: 18.
- 17 AHT. Reg. 597, f. 247, 278v.
- 18 AHT. Reg. 553, f. 83.
- 19 AHT. Reg. 374, f. 23; 377, f. 179.
- 20 AHT. Acords, 245, f. 20, 21 i 24v.
- 21 AHT. Acords, 245, f. 25.
- 22 AHT. Acords, 256, f. 43v, doc. 70. Morera 1959: 150.
- 23 AHT. Acords, 248, f. 9v, doc. 18.
- 24 AHT. Acords, 256, f. 2v.
- 25 AHT. Reg. 595, doc. 33 i 34. ACT. Òbits, 1, f. 141.
- 26 ACT. Baptismes, 10, f. 104v.
- 27 ACT. Baptismes, 13, f. 1v.
- 28 AHT. Reg. 394, f. 80.
- 29 AHT. Reg. 560, f. 18.
- 30 AHT. Reg. 594, doc. 41.
- 31 Sánchez 1990: 125.
- 32 AHT. Reg. 488, f. 49.
- 33 AHT. Reg. 488, f. 53.
- 34 AHT. Reg. 549, f. 564.
- 35 AHT. Reg. 555, f. 333.
- 36 AHT. Reg. 555, f. 340.
- 37 AHT. Reg. 554, f. 183.

- 38 AHT. Reg. 555, f. 145.
- 39 C. Martinell: "El escultor Lluís Bonifàs y Massó, 1730-1786. Biografia crítica", a: *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, VI-1 i 2 (1948), p. 198.
- 40 AHT. Reg. 595, f. 95.
- 41 ACT. Òbits, 1, f. 167v.
- 42 ACT. Baptismes, 11, f. 39v.
- 43 ACT. Baptismes, 11, f. 61v.
- 44 ACT. Baptismes, 11, f. 83.
- 45 Sánchez 1990: 121. Hem de dir que la data de naixement que figura a la seva lauda sepulcral de Sixena està equivocada, ja que està escrit el dia 20 d'abril de 1703, quan en realitat nasqué vuit o nou dies abans.
- 46 ACT. Baptismes, 11, f. 118.
- 47 Sánchez 1990: 124.
- 48 ACT. Baptismes, 11, f. 163.
- 49 M. Galitó: "Barbens", a: *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*, volum 9, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1983, p. 253 i següents.
- 50 AHT. Reg. 639, f. 211.
- 51 Fernández de Bethencourt 1881: 363.
- 52 ACT. Baptismes, 11, f. 187. Tauler, novembre de 1710-abril de 1711.
- 53 ACT. Baptismes, 11, f. 218.
- 54 Sánchez 1990: 123.
- 55 ACT. Òbits, 1, f. 23v. Tauler, novembre de 1767-abril de 1768, p. 104v.
- 56 AHT. Reg. 545, f. 53.
- 57 Els pagaments s'efectuaren en el moment del casament i durant un bon espai de temps, que arriba fins a l'any 1770, d'aquesta manera: 600 lliures, el 25 de febrer de 1762; 1.000 lliures, l'1 de febrer de 1763; 1.000 lliures, el 24 de febrer de 1764; 1.000 lliures, el 13 de març de 1765; 1.000 lliures, el 16 de febrer de 1766; 1.000 lliures, el 29 de març de 1767; 1.000 lliures, el 20 de febrer de 1769; i 1.000 lliures, el 3 de febrer de 1770. AHT. 545, f. 77; 549, f. 77; 550, f. 105; 551, f. 163; 552, f. 128; 555, f. 156 i 173, 556, f. 25.
- 58 AHT. Reg. 599, f. 478.
- 59 ACT. Òbits, 2, f. 278.
- 60 ACT. Òbits, 2, f. 7.
- 61 AHT. Reg. 594, doc. 33.
- 62 AHT. Reg. 563, f. 76.
- 63 AHT. Reg. 564, f. 201, 203.
- 64 R. d'Amat i de Cortada: *Calaix de sastre (volum quart: 1798-1799)*, Curial Edicions Catalanes, Barcelona 1990, p. 248.
- 65 AHT. Reg. 597, f. 247; 595, doc. 33.
- 66 Fernández de Bethencourt 1881: 364.
- 67 AHT. Reg. 565, f. 180.
- 68 Fernández de Bethencourt 1881: 363 i següents.
- 69 ACT. Baptismes, 15, f. 56 v. AHT. Reg. 551, f. 373.
- 70 ACT. Baptismes, 15, f. 142v.
- 71 ACT. Baptismes, 15, f. 142v.
- 72 R. d'Amat i de Cortada: *Calaix de sastre (volum segon: 1792-1794)*, Curial Edicions Catalanes, Barcelona 1987, p. 10.
- 73 ACT. Matrimonis, 12, f. 406v.
- 74 AHT. Reg. 581, f. 70.
- 75 ACT. Baptismes, 18, f. 324, 384v; 19, f. 63v, 125, 195, 256v, 339v. Òbits, 2, f. 316 i 337.

Montserrat

ELS PRIMERS MONTSERRAT

El llinatge Montserrat és un dels més representatius del Camp de Tarragona.¹ L'antiguitat de la seva noblesa és immemorial i, segons es reconeix en un privilegi de l'any 1015, es remunta al temps de Carlemany.²

El genearca dels Montserrat camptarragonins és Guillem de Montserrat, que, el segle XII, s'establí a la Selva del Camp, on prengué per muller una filla de Ferrer Mallola, i fou pare de quatre nois: Pere, Berenguer, Ponç i Guillem, tots ells genearques de noves famílies de Montserrat.

Berenguer de Montserrat, fill de Guillem, tingué, com a mínim, dos fills: Berenguer, apotecari a la Selva del Camp, i Guillem, doctor en medicina a Tarragona.

Berenguer es casà amb Caterina Monet i atorgà testament l'any 1424. Fills seus foren Bartomeu, Andreu i Llorenç.

Llorenç de Montserrat i Monet tingué almenys quatre fills: Llorenç, Antoni, Bartomeu i Nicasi.

Nicasi s'establí a Reus i també tingué quatre fills: Cosme, Bartomeu, Llorenç i Francesc.

Cosme, mercader de professió, es dedicà a la compravenda de mercaderies i a prendre arrendaments de drets senyorials. L'heretà el seu fill Cosme de Montserrat.

El segon Cosme també fou mercader i estigué casat amb Isabel Riba. El matrimoni tingué, almenys, dos fills: Antoni i Joan de Montserrat i Riba.

Joan de Montserrat i Riba fixà la seva residència al Pla de Santa Maria, on morí i on fou enterrat. El succeí el seu fill Francesc, que només deixà un fill, de nom Joan, el qual fou pare de Josep, que, al seu torn, ho fou de dos fills: Josep, establert a Reus, mullerat amb una Vives, pare de Francesc de Montserrat i Vives, primer marquès de Tamarit, i d'un altre fill, el nom del qual desconeixem, que fou el pare de Josep de Montserrat i Partussa, i tant l'un com l'altre són els genearques dels Montserrat setcentistes vinculats al Tarragonès.

ELS DESCENDENTS DE FRANCESC DE MONTSERRAT I VIVES

Tot i que Francesc de Montserrat i Vives,³ del seu matrimoni amb Teresa Vives, tingué almenys cinc fills —Gertrudis, Josepa, Francesc, Joan i Teresa— només li sobrevisqué la primogènita.

Galeria renaixentista del castell d'Altafulla, residència dels marquesos de Tamarit.

Gertrudis de Montserrat i Vives

Nasqué a la casa Balsells, de Tarragona, i fou batejada el 5 d'agost de 1644.⁴

El 27 de juliol de 1665 es maridà a Tarragona amb Antoni de Camporrells i de Gallard, baró de Biosca i Taltevüll, i fill de Joan de Camporrells i d'Isabel de Gallard,⁵ que seguí les petja-des del seu sogre i esdevingué conseller de capa i espasa del Consell d'Aragó,⁶ per la qual cosa es veié obligat a establir-se a Madrid, on morí Gertrudis el desembre de 1718. En el testament que atorgà el 20 de maig d'aquell any disposà que els títols dels Montserrat passessin a Josep de Montserrat i Moles, cosí segon, i els béns, a Josep de Montserrat i de Peguera, fill d'aquest.⁷

ELS DESCENDENTS DE JOSEP DE MONTSERRAT I PARTUSSA

Josep de Montserrat es casà dos cops: el primer amb Isabel de Moles i el segon amb Coloma Mateu, la qual el sobrevisqué i contragué segones noces amb Rafael Conangla, notari de Sallent.⁸ Del primer matrimoni nasqueren Antoni i Josep de Montserrat i de Moles i del segon, Francesc de Montserrat i Mateu.

Antoni de Montserrat i de Moles

Degué néixer l'any 1668, ja que, el 13 de març de 1720, declarà tenir 52 anys.⁹

Seguí la carrera eclesiàstica i arribà a gaudir de la dignitat de cambrer i paborde de la catedral de Tortosa, en bona part gràcies a la protecció i l'ajut econòmic de la seva cosina segona Gertrudis de Montserrat, a la qual, el 28 de febrer de 1700, reconegué que li devia 1.300 dobles d'or, és a dir, 7.150 lliures, que li havia deixat per pagar les butlles apostòliques expedides per la Santa Seu.¹⁰

L'any 1720, es trobava delicat de salut (era hipocondríac) i per recuperar-se passà a residir al castell d'Altafulla.¹¹

Josep de Montserrat i de Moles

L'any 1694 es trobava a Saragossa, on exercia la seva professió d'advocat.¹²

El 10 de febrer de 1697 contragué matrimoni a l'església de Santa Maria del Pi, de Barcelona, amb Casilda de Peguera, vídua, en primeres noces, de Rafael de Moixó i de Marles.¹³

Com ja hem dit, heretà els títols de la seva parenta Gertrudis de Montserrat i esdevingué així el tercer marquès de Tamarit.

Atorgà el seu darrer testament el 9 de març de 1743 davant el notari Francesc Rossell, de Barcelona. Com a marmessor designà el seu germà Antoni.¹⁴

Francesc de Montserrat i Mateu

Era fill pòstum del segon matrimoni de Josep de Montserrat i establí la seva residència a Tarragona, on vivia l'any 1716.¹⁵

Josep de Montserrat i de Peguera

Fill i hereu de Josep de Montserrat i Moles, nasqué a Barcelona i fou batejat a l'església de Santa Maria del Pi. Era cavaller de Santiago i es casà dos cops: el primer, el 1722, amb Caterina d'Ustáriz i el segon amb Agustina Muñoz Marcos, filla de Felipe Muñoz i de Juana Marcos, veïns de Getafe, que morí al castell d'Altafulla, el 15 de març de 1793, a 80 anys.¹⁶ El quart marquès de Tamarit traspassà al castell d'Altafulla el 23 de desembre de 1761 i les seves restes mortals foren sepultades a la capella del Roser, de l'església parroquial de Sant Martí d'Altafulla.¹⁷

Malgrat que havia tingut una descendència nombrosa, només el sobrevisqueren tres filles: Anna Maria, que es casà, el 18 de setembre de 1764, amb Miguel-Esteban Ric y Pueyo, baró de Valdeolivos; Maria, que restà fadrina i vivia al castell d'Altafulla,¹⁸ i Baltasara de Montserrat i d'Ustáriz.

Baltasara de Montserrat i d'Ustáriz

La que seria cinquena marquesa de Tamarit nasqué a Madrid, el gener de 1730, i contragué matrimoni a Altafulla, el 10 de febrer de 1759, amb el noble aragonès Joaquín de Suelves y Zamora, de qui enviudà el 26 d'agost de 1761.¹⁹

La marquesa Baltasara fixà la residència al castell d'Altafulla, on morí el 19 d'abril de 1794, a 64 anys.

En el testament que atorgà el 20 de març de 1794, davant el notari Rafael Martí, de Torredembarra, disposà que l'enterressin en el panteó familiar de la capella del Roser, de l'església parroquial de Sant Martí, on, als dos dies de la seva mort, foren dipositades les seves restes, amb l'acompanyament de Mn. Francesc Bru, rector d'Altafulla, i d'altres 87 sacerdots.²⁰

Del matrimoni amb Joaquín de Suelves nasqueren Josepa de Suelves i de Montserrat, que es casà amb el vigatà Joan de Prat i de Moret, fill d'Antoni de Prat i de Ramona de Moret, amb qui establí capitols matrimonials el 3 de juny de 1781,²¹ i Joan Nepomucè de Montserrat.

Joan Nepomucè de Montserrat, abans de Suelves

El sisè marquès de Tamarit nasqué al castell d'Altafulla el 31 de maig de 1761.²²

El 16 de novembre de 1784 es casà a Tortosa amb Maria-Lluïsa de Riu i de Cruïlles, filla d'Antoni de Riu i Morales i d'Antònia de Cruïlles i de Pedratallada, la qual aportà als Montserrat l'extens patrimoni dels Riu.²³

Durant la guerra del Francès formà part de la Junta de Catalunya i, posteriorment, com a diputat per Tarragona, s'integrà a les Corts de Cadis, on jurà el càrrec el 20 de juny de 1811 —fou el darrer diputat català que hi arribà— i se significà per les seves idees conservadores, ja que demanà la cessació dels debats sobre el Sant Ofici de la Inquisició i votà en contra de la Constitució.²⁴

En els anys de la postguerra intentà restaurar en els dominis marquesals la situació anterior a 1808, però topà amb la decidida oposició dels vassalls, especialment dels altafullencs.²⁵

Al temps del Trienni Liberal s'absentà de Catalunya²⁶ i s'hi mantingué allunyat fins a la restauració de l'absolutisme; aprofità el retorn al vell sistema per intentar cobrar dels vassalls els drets senyorials endarrerits.²⁷

En esclatar la primera carlinada, emigrà a Mallorca i hi morí el 8 de maig de 1844.²⁸

En el testament, redactat a Tortosa el 22 d'octubre de 1815, instituí hereu el fill Antoni de Suelves i de Riu, i disposà que fos sepultat “en la sepultura propia de mi casa y Señores Barones de Altafulla, que está en la Capilla de Nuestra Señora del Rosario en la Iglesia Parroquial de la villa de Altafulla, a donde quiero sea llevado mi cadáver luego de seguida mi muerte, queriendo que el entierro sea conforme se acostumbra hacer con los Señores Barones de dicha Villa de Altafulla, escusando toda la pompa y ostentación que fuese posible.”²⁹

Antoni de Montserrat, abans de Suelves i de Riu

El setè marquès de Tamarit veié la primera llum a Tortosa el 18 d'octubre de 1788 i morí a Tarragona, al palau de la Cambreria, el 4 de novembre de 1862.³⁰

El 30 d'abril de 1815 contragué matrimoni a Madrid amb Mercedes de Ustáriz, nascuda a San Juan de Puerto Rico, d'on era virrei el seu pare, el 4 de novembre de 1862.³¹

Ingressà en el Reial Cos de Guàrdies Espanyols i durant la guerra del Francès participà en diverses accions bèl·liques, com ara els setges de Saragossa, on fou fet presoner i conduït a Neuchâtel.

Fou succeït pel seu fill Antoni de Montserrat, abans de Suelves i d'Ustáriz, vuitè marquès de Tamarit, nat a Madrid l'any 1816.³²

NOTES

- 1 Pel que fa als Montserrat, vegeu S.-J. Rovira i Manuel Güell: *Aproximació a les famílies nobles d'Alcover*, Consell Comarcal de l'Alt Camp, Valls 1993, p. 91-113. S.-J. Rovira: “Els Montserrat tarragonins dels segles XVI i XVII”, *Quaderns d'Història Tarraconense*, XIV (1996), p. 209-225.
- 2 *Breve memoria de la nobleza antigua de la familia de Montserrat. Marqueses de Tamarit*, Establecimiento Tipográfico de Tort y Cusidó, Tarragona 1878.
- 3 Pel que fa a Francesc de Montserrat i Vives, podeu consultar S.-J. Rovira: *Altafulla siscentista. La vida en una vila del Baix Gaià al segle XVII*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1997, p. 119-127.
- 4 ACT. Baptismes, 1625-1653, f. 279.
- 5 ACT. Matrimonis, 1652-1696, f. 45.
- 6 Joan Arrieta: *El Consejo Supremo de la Corona de Aragón (1494-1707)*, Institución Fernando el Católico, Saragossa 1994, p. 627.
- 7 AHT. Reg. 376, f. 2v.
- 8 AHT. Reg. 297, s/f.
- 9 AHT. Caixa 226 del fons de Tarragona, document solt.

- 10 AHT. Reg. 299, s/f.
- 11 AHT. Caixa 226 del fons de Tarragona, document solt.
- 12 AHT. Caixa 220 del fons de Tarragona, document solt.
- 13 AHT. Reg. 339, f. 69.
- 14 ANB. F. Rossell, testaments, 1704-1743, f. 119.
- 15 AHT. Reg. 297, s/f; 302, f. 206.
- 16 R. Quintana: "Curiosidades históricas de Altafulla", *Hojas parroquiales de la parroquia de San Martín de Altafulla*, 18 de febrer de 1951.
- 17 C. Suelves: *Orígenes de la casa de Montserrat de los marqueses de Tamarit*, Algesires 1943, p. 13.
- 18 La marquesa Baltasara volgué assegurar-li la subsistència en cas que la sobrevisqués, i en els capítols matrimonials de l'hereu, establerts el 1784, disposà que se l'havia d'alimentar, calçar i vestir i que si no s'avenia amb el nebot i no volgués viure al castell d'Altafulla ho podria fer a la casa de Reus o a la de Tarragona, i que si això s'esdevenia se li hauria de pagar anualment una renda de 600 lliures i posar a la seva disposició un miler de lliures per fer testament. AHT. Registre d'hipoteques, any 1784, f. 211.
- 19 *Ibid.*, 14.
- 20 Quintana 1950: núm. 28 i 29.
- 21 AHT. Registre d'hipoteques, 26, f. 245v.
- 22 Suelves 1943: 14.
- 23 Podeu trobar informació sobre els Riu a S.-J. Rovira: "Els Riu, de Tortosa, família política del sisè marquès de Tamarit", *Estudis Altafullencs*, 18 (1994), p. 31-42.
- 24 Jardí 1963: 16 i 50.
- 25 S.-J. Rovira: *Altafulla 1813-1833 (La darrerria de l'Antic Règim en una vila catalana)*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1989, p. 75-78.
- 26 AHT. Reg. 889, f. 82.
- 27 Rovira 1989: 79 i següents.
- 28 Suelves 1943: 14.
- 29 AHT. Testaments tancats de Tortosa.
- 30 Suelves 1943: 14. ACT. Òbits, 8, f. 285.
- 31 *Ibid.*, 15.
- 32 *Ibid.*, 15.

Morenes

Són una família d'apotecaris vendrellencs establerts a Tarragona el darrer quart del segle XVII.

El genearca dels Morenes tarragonins és l'apotecari Carles Morenes i Papiol, fill de Joaquim Morenes i de Caterina Papiol, pagesos del Vendrell, que contragué matrimoni, el 18 de setembre de 1678, amb Àngela Móra, filla de Llorenç Móra, apotecari de Tarragona,¹ mort en aquesta ciutat l'octubre de 1704.²

Carles Morenes va fer testament el 15 de setembre de 1726, i fou enterrat, set dies després, al convent dels dominics.³

JOAQUIM MORENES I MÓRA

Fou batejat a la catedral el 15 de gener de 1680 amb el seu oncle Joaquim Morenes de padrí.⁴

Seguí l'exemple patern i fou apotecari. Els seus pares l'instituíren hereu conjuntament amb el germà Tomàs, també apotecari.

Ignorem si contragué matrimoni i sabem que el març de 1738 encara vivia.⁵

TOMÀS MORENES I MÓRA

Nasqué a Tarragona el desembre de 1686 i, com ja hem dit, fou cohereu dels seus pares amb el seu germà Joaquim.⁶

Des de l'any 1728 exercí "con cabal desempeño" el càrrec de majordom de propis de l'Ajuntament de Tarragona amb un sou anual de 600 rals, que li fou doblat el 1735,⁷ però l'any 1757 es trobà "con la abanzada edad de setenta años y varios achaques que imposibilitan el cumplimiento de la obligación en dicho oficio" i sol·licità al rei dues coses: que el seu fill Carles pogués servir el càrrec en les seves "ausencias y enfermedades" i la facultat de poder-lo designar substitut quan veiés que ja no podia atendre l'ofici. Ambdues coses li foren atorgades l'11 de febrer de 1757 i l'Ajuntament tarragoní en fou sabedor en la sessió que tingué lloc el 18 de març d'aquell mateix any.⁸

Es mullerà vers el 1733 amb Manuela de Caçador i Pasqual, filla de Miquel de Caçador i Garcia, doctor en medicina, i de Teresa Pasqual,⁹ que morí el darrer dia del mes de febrer de 1748 i fou enterrada l'endemà al convent de Sant Francesc.¹⁰

Redactà el seu testament el 13 de març de 1756 i morí el 3 de febrer de 1776, a 89 anys. Fou enterrat, el dia 4, a la tomba familiar del convent de Sant Francesc.¹¹

ALTRES FILLS DE CARLES MORENES I PAPIOL

A més de Joaquim i Tomàs coneixem l'existència de Magdalena, Maria-Antònia, Felip, Tecla, Àngela, Carles i Ambròs Morenes i Móra.

Magdalena, Maria-Antònia, Tecla i Àngela Morenes i Móra

De les quatre filles només sabem les dates del bateig de Magdalena, Tecla i Àngela: el 18 d'abril de 1682, el 28 de març de 1690 i el 18 d'octubre de 1697, respectivament, i la de l'enterrament de Maria-Antònia: el 2 de setembre de 1705.¹²

Felip Morenes i Móra

Redactà el seu darrer testament el 3 de març de 1757. Entre les darreres voluntats destaca la deixa de 150 lliures per a l'altar de Sant Francesc Xavier, de l'església parroquial del Vendrell; la de 350 lliures a la vídua del seu germà Ambròs i la de 600 lliures a la neboda Manuela, muller del doctor Faust Calbet. Instituí hereu el seu germà Tomàs.¹³ Les seves restes mortals foren enterrades al vas dels Morenes, de l'església de Sant Francesc, el dia 25 de maig de 1759.¹⁴

Carles Morenes i Móra

Tota la informació que tenim d'aquest Morenes és el dia del seu bateig: el 16 de desembre de 1694.¹⁵

Ambròs Morenes i Móra

A Tarragona, d'ençà el 1715, era assessor del procurador reial i el 1722 fou nomenat tinent de corregidor i alcalde major del crim; aquests càrrecs els deixà el 1729 per ocupar la plaça de corregidor interí de Talarn. Els anys trenta s'instal·là a Barcelona, on actuava d'advocat de l'Ajuntament de Tarragona i arribà a ser auditor general i oïdor de la Reial Audiència de Barcelona. Actuava d'advocat de l'Ajuntament de Tarragona a Barcelona, estigué casat amb Antònia Pallarès, i morí l'any 1752.¹⁶

CARLES DE MORENES I DE CAÇADOR

L'hereu de Tomàs Morenes nasqué a Tarragona l'any 1729 i es casà dos cops: el primer el 8 de setembre de 1750, amb Maria Bertran i Deulofeu, filla de l'apotecari Antoni Bertran i Maria Deulofeu,¹⁷ que morí a dos quarts de dotze de la nit del 30 de novembre de 1772, a 44 anys,¹⁸ i el segon, el 21 de juny de 1773, amb Maria Rubies i Brufal, vídua de Fructuós Pastor, doctor en dret, i filla de Bonaventura Rubies, pagès, i de Rosa Brufal, amb la qual establí capítols matrimonials el 19 de juny de 1773.¹⁹

Seguí la tradició familiar i fou apotecari, com el seu avi i el seu pare, i el 1756 era un dels priors del col·legi tarragoní de metges, cirurgians i apotecaris.²⁰ L'any 1763 aconseguí que el capità general i la junta de propis el nomenessin, conjuntament amb el seu pare, tresorer de propis i emoluments de Tarragona; començà a exercir el càrrec el 21 d'octubre.²¹

Els anys 1774 i 1777 sol·licità una de les places vacants de regidor i el 1776 féu el mateix amb el càrrec de majordom de propis.²² Respecte de la petició de 1774 s'ha de dir

que la comissió encarregada d'informar sobre la seva idoneïtat manifestà, com a element negatiu, que, com a majordom de propis en substitució del seu pare malalt, tenia pendents "las cuentas que tiene presentadas de muchos años atrás hasta el de mil setecientos setenta y dos".²³ La regidoria l'aconseguí, finalment, l'1 de juny de 1778.²⁴

L'any 1773 obtingué el privilegi de cavaller del Principat de Catalunya, i el 12 de novembre de 1789, el títol de baró de les Quatre Torres, que es féu efectiu el 7 de febrer de 1790,²⁵ i com a mèrit principal per atorgar-l'hi s'indica el fet d'haver assistit al jurament del príncep d'Astúries, Ferran, i això sense tenir en compte que hi anà delegat pel seus companys de consistori, junt amb Alexandre de Cadenas. El títol de baró el presentà a l'Ajuntament en la sessió de l'1 d'abril de 1790 i en ella es decidí (de ben segur que s'hi presentà amb tots els contactes fets) que la mercè obtinguda el feia mereixedor d'ocupar el primer lloc de l'Ajuntament i esdevenir regidor degà, la qual cosa suposava desplaçar Alexandre de Cadenas i Salvador de Llorac del primer i segon lloc al segon i tercer, respectivament.²⁶ L'acord de distribució dels seients del consistori fou considerat una arbitrarietat pels afectats i tant Cadenas com Llorac protestaren davant el capità general i demanaren "se declare si el título de barón presentado por Carlos de Morenes deve considerarse preferente al de noble y que en caso de no considerarse qualidad prelativa se les reponga en el lugar y asiento que como noble ha ocupado en ese Ayuntamiento".²⁷ L'excés de protagonisme de Morenes fou corregit adequadament pel capità general i la Reial Audiència el 27 de setembre de 1790, en què sentenciaren que s'havia de reposar Cadenas i Llorac en els seients que ocupaven abans del 12 d'abril, la qual cosa es féu en la sessió de l'11 d'octubre, en què Carles de Morenes hagué d'aixecar-se del seient preferent que ocupava i tornar al tercer lloc, que tenia abans que els seus amics fessin la jugada per fer-lo ocupar el de regidor degà.²⁸

El seu testament, redactat el 16 de setembre de 1806, fou obert el 15 de maig de 1809, ja que morí durant l'epidèmia d'aquell any.²⁹

ALTRES FILLS DE TOMÀS MORENES I MÓRA

Són Manuela, Joaquim, Àngela, Miquel, Maria i Isidre Morenes i de Caçador.

Manuela Morenes i de Caçador

És la primogènita. El 25 d'agost de 1755 es maridà amb el doctor en dret Faust-Antoni Calbet i Alberic, fill de Francesc Calbet i Cruïlles, doctor en dret, i d'Ignàsia Alberic.³⁰ En els capítols matrimonials, establerts el 23 de febrer, el seu pare li assignà un dot de 2.400 lliures.³¹ Féu testament el 5 de març de 1780, en què manifestà la voluntat de ser enterrada en el vas dels Calbet, ubicat a la capella de Sant Vicenç, del convent dels dominics.³²

Fill de Manuela és Francesc-Antoni Calbet i Morenes, doctor en dret i funcionari de l'Audiència de Barcelona, que es casà, l'any 1789, amb la valença Marianna Veciana i de Miró, filla de Felip Veciana i Dosset, tinent coronel d'infanteria i comandant de les esquadres de Catalunya, i de Maria de Miró, la qual li aportà un dot de quatre milers de lliures.³³

Joaquim, Àngela, Miquel, Maria i Isidre Morenes i de Caçador

Tots nasqueren a Tarragona i cap d'aquests no arribà a l'edat adulta. Joaquim fou batejat el 2 de setembre de 1729; Àngela, el 25 de novembre de 1731; Miquel, el 12 de novembre de 1733; Maria, el 18 d'octubre de 1734, i Isidre, el 9 de juliol de 1736.³⁴

CARLES DE MORENES I BERTRAN

L'hereu del primer baró de les Quatre Torres vingué al món a Tarragona i fou batejat a la catedral el 26 de setembre de 1754, amb Felip Morenes i Móra i Teresa Bertran i Deulofeu de padrins.³⁵

L'1 de setembre de 1778 establí capítols matrimonials amb Maria Pastor i Rubies —filla de la madrastra de Carles— amb qui es mullerà catorze dies més tard.³⁶

El segon baró de les Quatre Torres fou regidor de Tarragona, el 1809, i alcalde constitucional entre el 1813 i el 1814.³⁷

ALTRES FILLS DE CARLES DE MORENES I DE CAÇADOR

Carles de Morenes, a més de l'hereu, fou pare de Tomàs, Antoni, Francesca, Joan, Francesc, Manuel, Maria-Ventura, Manuela i Josepa-Ignàsia de Morenes i Bertran, i d'Antònia de Morenes i Rubies.

Tomàs de Morenes i Bertran

Nasqué a Tarragona el juny de 1751 i hi morí el març de 1759.³⁸

Antoni de Morenes i Bertran

La seva tia Manuela el dugué a batejar el 12 de gener de 1753.³⁹ No superà la infantesa.

Francesca de Morenes i Bertran

Rebé les aigües baptismals el 2 d'abril de 1756.⁴⁰ El 15 de maig de 1776 establí capítols matrimonials amb Jaume Bricfeus i de Ponç, fill de Josep Bricfeus i Manríquez, ciutadà honorat de Barcelona, i de Gertrudis de Ponç, veïns de Castellterçol;⁴¹ la boda se celebrà per Santa Tecla.⁴² El seu germà la dotà amb 4.480 lliures.⁴³

Joan de Morenes i Bertran

Només podem dir que fou batejat a la catedral de Tarragona el 15 de febrer de 1758.⁴⁴

Francesc de Morenes i Bertran

Nasqué el desembre de 1759 i morí al cap de dos anys.⁴⁵

Manuel de Morenes i Bertran

Rebé les aigües baptismals el 13 de desembre de 1761 i fou enterrat a Sant Francesc el 17 d'agost de 1763.⁴⁶

Maria-Ventura de Morenes i Bertran

Marià Montaner i Teresa Bertran i Montaner la dugueren a batejar l'1 d'abril de 1764.⁴⁷ El setembre de 1806 encara vivia i era fadrina. El seu pare li deixà tres milers de lliures en el testament.⁴⁸

Manuela de Morenes i Bertran

Només visqué quatre o cinc dies, ja que fou batejada el 10 de maig de 1768 i enterrada el 14.⁴⁹

Josepa-Ignàsia de Morenes i Bertran

Es casà, igual que la seva germana Francesca, amb un castellerçolenc, Antoni Pineda i de Lentiselà, doctor en dret, fill d'Antoni Pineda i d'Isern i d'Antònia de Lentiselà, veïns de Castellterçol; el casament se celebrà el 7 de setembre de 1785.⁵⁰

Antònia de Morenes i Rubies

Nasqué a Tarragona a dos quarts d'una del 28 de novembre de 1774.⁵¹ El 26 de desembre de 1794 contragué matrimoni amb el vallenc Joan Vives i Pi, doctor en dret, fill de Josep-Antoni Vives i Veciana, també doctor en dret, i de Josepa Veciana; rebé un dot de quatre milers de lliures.⁵² Morí a Tarragona a les cinc de la matinada de l'1 de juliol de 1797, quan només tenia 23 anys, i fou enterrada l'endemà a la tomba familiar de Sant Francesc.⁵³

ELS FILLS DE CARLES DE MORENES I BERTRAN

Carles de Morenes i Maria Pastor foren pares de Francesc, Salvador, Antònia, Francesca, Josepa, Misericòrdia, Rosa, Antoni-Carles i Antoni-Joaquim de Morenes i Pastor, tots ells nats a Tarragona.

Francesc de Morenes i Pastor

És el primogènit. Nasqué el dia 3 d'octubre de 1781 i morí a la una de la matinada del 13 de març de 1782.⁵⁴

Salvador de Morenes i Pastor

Vingué al món a dos quarts de set del matí del 14 de juny de 1783.⁵⁵

Antoni de Morenes i Pastor

Nasqué a les tres de la tarda de l'11 de desembre de 1784.⁵⁶

Francesca de Morenes i Pastor

El seu naixement s'esdevingué a tres quarts de cinc del 19 de setembre de 1787.⁵⁷

Josepa de Morenes i Pastor

Veié la primera llum a dos quarts de tres de la tarda de l'11 de març de 1790.⁵⁸

Misericòrdia de Morenes i Pastor

Nasqué a un quart d'onze de la nit del 24 de juliol de 1792.⁵⁹

Rosa de Morenes i Pastor

El seu naixement s'esdevingué a tres quarts de vuit del 25 de juliol de 1793 i fou batejada l'endemà.⁶⁰

Antoni-Carles de Morenes i Pastor

Nasqué el 18 de gener de 1796.⁶¹

Antoni-Joaquim de Morenes i Pastor

El naixement del darrer fill dels Morenes-Pastor tingué lloc l'11 de juliol de 1797.⁶²

NOTES

- 1 ACT. Matrimonis, 9, f. 87v.
- 2 ACT. Tauler, maig-octubre de 1704, p. 127.
- 3 AHT. Reg. 372, p. 226 v. ACT. Tauler, octubre de 1725-abril de 1726, p. 149.
- 4 ACT. Baptismes, 9, f. 55.
- 5 AHT. Reg. 376, f. 287.
- 6 ACT. Baptismes, 9, f. 131.
- 7 AHT. Acords, 228, 118.
- 8 AHT. Acords, 244, f. 14.
- 9 Rovira, Gúell 1991: 45.
- 10 ACT. Tauler, novembre de 1747-abril de 1748, p. 124v.
- 11 ACT. Òbits, 1, f. 198.
- 12 ACT. Baptismes, 9, f. 76; 10, f. 54 i 176. Tauler, maig-octubre 1705, p. 121.
- 13 AHT. Reg. 597, f. 151.
- 14 ACT. Tauler, maig-octubre 1759, p. 80.
- 15 ACT. Baptismes, 10, f. 129v.
- 16 AHT. Reg. 490, f. 297. Acords, 229, f. 1; 259, doc. 42.
- 17 ACT. Matrimonis, 11, f. 105.
- 18 ACT. Òbits, 1, f. 124v.
- 19 ACT. Matrimonis, 12, f. 116v. AHT. Reg. 478, f. 2.
- 20 AHT. Reg. 542, f. 9.
- 21 AHT. Acords, 250, f. 110.
- 22 AHT. Acords, 261, f. 52, doc. 88, 109; 263, f. 57v; 264, f. 54.
- 23 AHT. Acords, 261, f. 68.
- 24 AHT. Acords, 276, doc. 87.
- 25 A. de Fluvià: "Títulos concedidos a miembros de familias catalanas por los Monarcas de la Dinastía de los Borbones (1700-1996)", *Hidalguía*, 264 (1997), p. 728.
- 26 AHT. Acords, 277, f. 28 i 31v.
- 27 AHT. Acords, 277, f. 49, 65, doc. 73 i 94.
- 28 AHT. Acords, 277, doc. 207, f. 158.
- 29 AHT. Reg. 583, f. 137.
- 30 ACT. Matrimonis, 11, f. 166.
- 31 AHT. Reg. 509, f. 141.
- 32 AHT. Reg. 595, f. 239.
- 33 AHT. Reg. 574, f. 20. Sales 1962: 98 i 220.
- 34 ACT. Baptismes, 13, f. 31, 74, 109v, 128, 159v.
- 35 ACT. Baptismes, 14, f. 181.
- 36 AHT. Reg. 480, f. 12. ACT. Matrimonis, 12, f. 193.
- 37 Jordà 1988: 307.
- 38 ACT. Baptismes, 14, f. 130. Tauler, octubre de 1758-abril de 1759, p. 111v.
- 39 ACT. Baptismes, 14, f. 153v.
- 40 ACT. Baptismes, 14, f. 209.
- 41 P. Molas: *La burguesía mercantil en la España del Antiguo Régimen*, Cátedra, Madrid 1985, p. 170.
- 42 ACT. Matrimonis, 12, f. 157v.
- 43 AHT. Reg. 604, f. 133.
- 44 ACT. Baptismes, 14, f. 244.

- 45 ACT. Baptismes, 14, f. 283. Tauler, novembre de 1761-abril de 1762, p. 81v.
- 46 ACT. Baptismes, 14, f. 318v. Tauler, maig-octubre de 1763, p. 95.
- 47 ACT. Baptismes, 15, f. 49v.
- 48 AHT. Reg. 583, f. 137.
- 49 ACT. Baptismes, 15, f. 182. Tauler, maig-octubre de 1768, p. 67.
- 50 ACT. Matrimonis, 12, f. 291v.
- 51 ACT. Baptismes, 16, f. 159.
- 52 ACT. Matrimonis, 12, f. 450.
- 53 ACT. Òbits, 2, f. 307v.
- 54 ACT. Baptismes, 17, f. 191v. Òbits, 1, f. 335v.
- 55 ACT. Baptismes, 17, f. 244v.
- 56 ACT. Baptismes, 17, f. 298.
- 57 ACT. Baptismes, 18, f. 41.
- 58 ACT. Baptismes, 18, f. 171.
- 59 ACT. Baptismes, 18, f. 297v.
- 60 ACT. Baptismes, 18, f. 350v.
- 61 ACT. Baptismes, 19, f. 78.
- 62 ACT. Baptismes, 19, f. 160.

Pastor

El genearca dels Pastor tarragonins és Joaquim Pastor i Sentís, fill de Francesc Pastor, ciutadà honrat de Barcelona, i de Magdalena Sentís, veïns d'Horta de Sant Joan, establert a Tarragona, vers el 1684, arran del seu matrimoni amb Maria Mestre i Balcells, filla i hereva d'Andreu Mestre, ciutadà honrat de Barcelona.

En l'antic Consell Municipal fou conseller de la mà major els anys 1702, 1703 i 1705; mostassaf, els anys 1703 i 1712; tauler, el 1705 i el 1713, i obrer, el 1715. L'any 1716 pretengué un càrrec de regidor que, finalment, aconseguí el 1719.¹

En la seva gestió com a clavari i majordom de propis es produí un desajustament en els comptes de 1.453 ll., 16 s. i 5 d., que fou eixugat, el 4 de desembre de 1741, pel seu fill Francesc.²

Joaquim Pastor morí a Tarragona l'any 1733.³

ELS FILLS DE JOAQUIM PASTOR I SENTÍS

Li coneixem l'existència de dos fills: Isabel i Francesc Pastor.

Isabel Pastor i Mestre

Contragué matrimoni, el 2 de desembre de 1709, amb el reusenc Antoni Compte i Fort, ciutadà honrat de Barcelona, fill del també ciutadà honrat Joan Compte.⁴ Els pares i l'àvia materna li prometeren, en els capítols matrimonials redactats el 29 de novembre de 1709, un dot de quatre milers de lliures.⁵

Francesc Pastor i Mestre

Degué néixer el 1690, ja que el 12 de maig de 1752 declarà tenir 62 anys.⁶

Estigué casat amb la barcelonina Gertrudis de Duran i de Múxiga, filla de Josep de Duran i Móra i de Gertrudis de Múxiga, que atorgà el darrer testament el 26 de març de 1757 i morí el gener de 1762.⁷

ELS FILLS DE FRANCESC PASTOR I MESTRE

Sabem que Francesc Pastor tingué vuit fills: Joaquim, Antoni, Ignasi, Joan, Francesca, Andreu, Jeroni i Maria-Antònia Pastor i de Duran.

Joaquim Pastor i de Duran

Els seus avis paterns el dugueren a batejar a la catedral el 28 d'abril de 1720.⁸

Es féu monjo del monestir cistercenc de Santa Maria de Poblet i podem dir que el març de 1757 encara vivia.⁹

Antoni Pastor i de Duran

Hom el batejà l'1 d'abril de 1723, amb el seu oncle Antoni Compte i Fort de padrí.¹⁰ Morí abans de 1757, ja que no figura en el testament de la seva mare.¹¹

Ignasi Pastor i de Duran

Josep Duran i Móra, mercader de Barcelona, i Isabel Pastor i Mestre el dugueren a batejar el 10 d'abril de 1724.¹²

Es doctorà en dret.¹³ Professionalment fou assessor de la cúria dels veguers gràcies al nomenament al seu favor fet per l'arquebisbe Jaume de Cortada el 27 de febrer de 1758.¹⁴ La seva mare l'instituí hereu en el testament atorgat el 23 de març de 1757.¹⁵ Estigué casat amb Magdalena Soler i fou pare de Francesca Pastor i Soler.

Joan Pastor i de Duran

Fou apadrinat, el 24 d'octubre de 1726, pel seu cosí Joan-Antoni Compte i Pastor i la seva tia Maria-Antònia de Duran i Moixiga.¹⁶

Professà a la cartoixa d'Escaladei.¹⁷

Francesca Pastor i de Duran

Rafael de Torrell i de Freixa la dugué a batejar el 14 de gener de 1730.¹⁸ Es casà amb Josep de Queraltó, que el febrer de 1769 era l'alcalde major de Tàrraga.¹⁹

Andreu Pastor i de Duran

També es féu religiós, però de la Companyia de Jesús.²⁰

Jeroni Pastor i de Duran

Fou batejat el 24 de novembre de 1740 amb Jeroni de Foraster i Rosa Mestre de padrins.²¹

La seva mare li deixà una llegítima de 531 lliures en el testament.²² També entrà al servei de l'Església i es féu teatí.²³

Maria-Antònia Pastor i de Duran

La petita dels Pastor i de Duran romania fadrina el març de 1757. La seva mare li deixà en el testament dos milers de lliures per a quan es casés.²⁴

FRANCESCA PASTOR I SOLER

És filla i hereva d'Ignasi Pastor i de Duran, i la darrera dels Pastor.

Contragué matrimoni amb el lleidatà Josep de Queraltó i de Nogués, i aconseguí arribar al segle XIX, ja que no morí fins al juliol de 1824.²⁵

No tingué fills i per això deixà els béns que posseïa a Tàrraga, heretats de la seva mare, als descendents del seu germanastre Josep Vázquez i Soler, i els que tenia a Lleida, al seu nebot polític Antoni-Benet de Queraltó.²⁶

NOTES

- 1 J. M. Recasens: "L'Ajuntament filipista de Tarragona (1713-1746). Aspectes polítics i socials", a: J.-J. Chavarría; E.-A. Soler (ed.), *Recull Josep Roig i Bergadà (1864-1937)*, Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental Margalló del Balcó, Tarragona 1993, p. 105-142.
- 2 AHT. Reg. 425, f. 105.
- 3 Morera 1959: 111.
- 4 ACT. Matrimonis, 9, f. 199v.
- 5 AHT. Reg. 292, f. 95.
- 6 AHT. Reg. 622, f. 32.
- 7 AHT. Reg. 599, f. 6.
- 8 ACT. Baptismes, 12, f. 128.
- 9 AHT. Reg. 599, f. 6.
- 10 ACT. Baptismes, 12, f. 185v.
- 11 AHT. Reg. 599, f. 6.
- 12 ACT. Baptismes, 12, f. 204.
- 13 AHT. Reg. 550, f. 534.
- 14 AHT. Acords, 245, f. 34.
- 15 AHT. Reg. 599, f. 6.
- 16 ACT. Baptismes, 12, f. 254v.
- 17 AHT. Reg. 599, f. 6.
- 18 ACT. Baptismes, 13, f. 37v.
- 19 AHT. Reg. 555, f. 125.
- 20 AHT. Reg. 599, f. 6.
- 21 ACT. Baptismes, 13, f. 249v.
- 22 AHT. Reg. 599, f. 6.
- 23 AHT. Reg. 582, f. 187.
- 24 AHT. Reg. 599, f. 6.
- 25 AHT. Reg. 807, f. 353.
- 26 AHT. Reg. 807, f. 353.

Plana

Són de Vilallonga del Camp i el primer membre del llinatge que arribà a la noblesa fou Joan de Plana i Queralt, fill de Bernat Plana i de Maria Queralt, que aconseguí dos privilegis de cavaller: el primer, el 30 de novembre de 1701, de Felip V, i el segon, el 6 de gener de 1706, del rei arxiduc Carles III.¹

Joan de Plana contragué dos matrimonis: el primer amb Maria-Àngela Sort, que féu testament el 20 de setembre de 1696 i morí el 26 de juliol de 1708,² i el segon amb Concòrdia Torres, que atorgà testament el 18 de setembre de 1739 i traspassà el 27 d'agost de 1741.³

El genearca dels Plana deixà aquest món el 20 de novembre de 1718⁴ i fou succeït pel seu fill.

FRANCESC DE PLANA I SORT

Nasqué a Vilallonga la dècada dels vuitanta del segle XVII i es mullerà dos cops: el primer amb Rosa Tomàs i Rubinat, filla de Josep Tomàs, mercader de Sarral, i de Magdalena Rubinat; morí el 27 de juny de 1707, pràcticament després d'un mes d'haver contret noces, ja que sabem que el matrimoni es tractà a meitat de maig de 1707.⁵ La segona muller, Francesca Mas, fou enterrada a Vilallonga el 30 de març de 1742.⁶

Amb Francesc de Plana es presenta novament el problema de les generacions ja ennoblides que, en allunyar-se del món de les activitats mercantils, comencen a experimentar necessitats econòmiques ocasionades en bona part pel fet de viure noblement. El primer indici que hem trobat d'aquesta situació és del 15 de novembre de 1722, quan Francesc de Plana vengué a l'alcoverenc Josep Batet un solar a Alcover per 145 lliures;⁷ el 13 de març de 1734 cedí a Joan Ponsoda, pagès d'Alcover, un botjar d'un jornal a la partida de la Plana del Garrofer, al terme d'Alcover, per 30 lliures;⁸ el 8 d'agost de 1735 es veié obligat a crear als Aixemús reusencs un censal de 640 lliures;⁹ el 22 de febrer de 1736 seran quatre jornals ubicats a la partida de la Costa de les Mines de Burguet, terme d'Albiol, que per 175 lliures traspassà a Francesc Company, negociant d'Alcover;¹⁰ l'agost de 1740, reconegué a Gabriel Figuerola, negociant de Reus, un deute de 592 lliures, que es comprometé a liquidar amb aiguardent l'octubre o el novembre;¹¹ el setembre de 1742, es tornà a veure afectat per necessitats econòmiques i, per resoldre-les, cedí a Josep Dalmau, pagès de l'Aleixar, un

censal ja creat de 339 lliures;¹² el 29 d'abril de 1743, i per desprendre's de censals i deutes, traspassà a Francesc Company, pagès d'Alcover, sis jornals a la partida alcoverenca de Vilarsec, pel quals rebé 225 lliures;¹³ l'agost, les dificultats econòmiques continuaven i intentant solucionar-les no trobà cap més manera que vendre a Felip Folc, comerciant de Reus,¹⁴ un censal de 1.060 lliures;¹⁵ entre l'abril de 1745 i el mateix mes de 1748 cedí a Oleguer Mas i Llauder la finca anomenada Burguet a canvi de fer-se càrrec de diversos censals que feien els Plana;¹⁶ el 1755, es desprengué per 735 lliures d'una peça de terra, que passà a ser propietat de Manuel Padró.¹⁷ Francesc de Plana, tot i les alienacions suara esmentades, continuava curull de deutes, però tenia crèdit i així el 3 de setembre de 1756 aconseguí establir una concòrdia amb els seus creditors.¹⁸ La següent venda que coneixem s'esdevingué el 24 de juliol de 1757 i consistí en una llenca de terra erma amb dues oliveres, que per 7 lliures cedí a Martí Camps, pagès de Vilallonga;¹⁹ l'abril de 1759, es desprengué de mitja terça d'aigua, que anà a parar a mans de Josep Guiot, pagès de Vilallonga, per 35 lliures,²⁰ i així mateix de vuit jornals a la partida de Majals, cedits a Martí Mestre, Domènec Fortuny i Gabriel Mateu, pagesos vilallonguins, per 310 lliures.²¹ La darrera venda que hem pogut documentar es produí el 29 d'agost de 1760 i consistí en tres quarteres de sembradura cedides a Martí Camps per 15 lliures.²²

Francesc de Plana tingué una vida extraordinàriament llarga per al seu temps, ja que quasi aconseguí els 90 anys i no morí fins al 5 de juliol de 1778.²³

ALTRES FILLS DE JOAN DE PLANA I QUERALT

Ens referim a Bernat, Gertrudis, Àngela, Francesca, Caterina, Tecla i Ramona de Plana i Sort.

Bernat nasqué el 1690 i morí fadrí el 7 de desembre de 1725. Com a anècdota direm que, quan traspassà, la pedra del sepulcre dels Plana es trobava "rompuda" i per això el seu cadàver, "mentre no es canvia —la llosa—", es diposità a la sepultura del Roser.²⁴

Gertrudis nasqué el 1692, i el 3 de maig de 1705 es maridà amb l'alcoverenc Francesc Batlle i Rovellat, fill de Francesc Batlle i Robert i de Maria Rovellat.²⁵

Àngela, Francesca, Tecla i Ramona no superaren la infantesa, mentre que Caterina aconseguí arribar a 31 anys.²⁶

JOAN-FRANCESC DE PLANA I MAS

El seu cosí Josep-Antoni Batlle i de Plana i la seva germana Rosa el dugueren a batejar el 17 de desembre de 1725.²⁷

Els anys cinquanta contragué matrimoni amb Teresa de Roca i Canal nascuda, l'any 1739, a Santa Eugènia, parròquia del bisbat de Vic, del matrimoni d'Antoni de Roca i Alòs, capità del regiment de Còrdova, i Francesca Canal.²⁸

Amb Joan-Francesc la situació econòmica dels Plana no millorà pas i continuà la davallada del patrimoni, que es materialitzà en una alienació constant de propietats. El desembre de 1776, efectuà la venda de set finques, situades als termes de l'Albiol i Alcover, a sis alcoverencs (Francesc Dalmau, Bonaventura Macip, Josep Roca, Josep Molner, Antoni Figuerola, Francesc Santromà) i un selvatà (Joan Baget); en conjunt tenien una extensió de 50 jornals, que proporcionaren un ingrés de 5.951 lliures.²⁹

L'any 1777 es produí, com a mínim, la venda d'un corral i dos jornals a Vilallonga i de dos jornals i mig a Alcover (el corral es féu a carta de gràcia i la terra, de manera perpètua), que suposaren una entrada de 543 lliures.³⁰

L'any 1778 també hem trobat vendes de terres: tres jornals a la partida Sota la Bassa Gran de Burguet, del terme d'Alcover, dos jornals a la dels Tres Rostolls, de Vilallonga, i cinc jornals a la dels Majals, també a Vilallonga; la primera finca l'adquirí Josep Tell i Bover per 378 lliures, la segona se la quedà Magí Escuter, del Milà, per 600 lliures, i la tercera la comprà Miquel Caspar, de Vilallonga, per 400 lliures.³¹ El 20 de novembre de 1779 i per "satisfer los gastos de entierro, funerals y demás ocasionats per la mort del Dr. Jaume Amorós", gendre de Joan-Francesc, es despreguè de quatre jornals situats a la partida de la Bassa Gran, d'Alcover, que foren comprats per Ambrós Mallafrè, pagès de la Selva del Camp, per 405 lliures.³² Un mes més tard li tocà el torn a un botjar amb una cabuda d'un miler de ceps, que fou transferit al selvatà Joan Baget per 125 lliures.³³ Del desembre de 1779 al juliol de 1782 alienaren dues finques al terme de l'Albiol i tres al d'Alcover a cinc pagesos d'aquesta població d'un total de 23 jornals i per 1.685 lliures, que foren destinades per lluir censals.³⁴ El 16 de setembre de 1784 fou una vinya de 5.620 ceps, dita de Bruçs, a la partida Majals, que cediren a Mn. Josep de Roca, prevere de Vilallonga i segurament parent de l'esposa de Joan-Francesc, per 252 ll. i 18 s.³⁵ La següent venda coneguda es produí el 8 de setembre de 1787 i consistí en mig quartà de terra, traspasat a Josep Gatell, advocat de Tarragona, per 143 lliures.³⁶ El 15 de setembre de 1790 transferí a Josep Magrinyà, pagès de Vilallonga, cinc jornals de vinya i oliveres a la partida del Camí del Roser; l'operació es féu per liquidar un deute de 750 lliures.³⁷ Tres anys més tard vengué, a carta de gràcia, a Antoni de Martí i Gatell una finca de 20 jornals (cinc de vinya, cinc de terra campà i deu d'horta) pel molt respectable preu de 6.300 lliures.³⁸ La darrera alienació efectuada per Joan-Francesc de Plana, de la qual tenim notícia, s'esdevingué el 25 d'abril de 1796, per liquidar els deutes contrets pels néts Ramon de Beuló i de Plana i Francesc Amorós i de Plana durant la guerra Gran, i consistí en la venda, a carta de gràcia, a Francesc Guiot, pagès de Vilallonga, de dos jornals d'horta a la partida de la Coma, de Vilallonga, per 1.950 lliures.³⁹

Joan-Francesc de Plana atorgà el seu darrer testament el 22 de maig de 1797 davant d'Antoni Cortés i Sort, notari d'Alcover, i morí al cap de cinc dies.⁴⁰

ALTRES FILLS DE FRANCESC DE PLANA I SORT

Del segon matrimoni de Francesc de Plana nasqué l'hereu, Joan-Francesc, i altres set fills, dels quals només coneixem el nom de cinc —Francesca (n. 1709), Marianna, Rosa (n. 1715), Rosa (n. 1719) i Àngela († 1720)—, ja que els altres dos —una nena i un nen— els trobem citats com a albat.⁴¹

De tots aquests fills solament arribà a l'edat adulta Marianna, que es maridà amb Miquel Comes i Folc, argenter de Calaf, amb qui establí capítols matrimonials el 21 de setembre de 1767. Degué morir sense descendència, atès que en el seu darrer testament, fet el 25 d'abril de 1777, deixà 700 lliures a la seva neboda Marianna de Plana i de Roca, i instituí hereu el seu germà Joan-Francesc.⁴²

Marianna morí a Barcelona l'11 de novembre de 1804 i el seu cadàver fou dut a enterrar a Vilallonga, amb una despesa de 762 ll., 5 s. i 6 d.⁴³

ELS FILLS DE JOAN-FRANCESC DE PLANA I MAS

Joan-Francesc de Plana tingué cinc fills: Maria-Teresa (n. 1757), Francesca (n. 1764), Bernat (n. 1772), Maria (n. 1776) i Marianna, dels quals només Maria-Teresa i Marianna aconseguiren superar les dificultats de la infància i l'adolescència.⁴⁴

Maria-Teresa de Plana i de Roca

Fou l'hereva dels seus pares. Contragué tres matrimonis: el primer, el 16 de maig de 1770, amb Francesc de Beuló i de Sagrera, cavaller originari de Vic; el segon, el 21 d'abril de 1777, amb el doctor en dret Jaume Amorós i Cabré, de Reus, i el tercer amb Pere-Joan Valldosera.⁴⁵

ELS NÉTS DE JOSEP-FRANCESC DE PLANA I MAS

Ens referim a Ramon de Beuló i de Plana i a Francesc Amorós i de Plana, fills de Maria-Teresa de Plana i de Roca i dels seus marits Francesc de Beuló i de Sagrera i Jaume Amorós i Cabré.

Ramon fou l'hereu dels Plana i en la guerra Gran fou capità en el segon batalló d'infanteria de Barcelona.⁴⁶ El 19 de juliol de 1802 (ell residia a Barcelona), la seva àvia Teresa de Roca i el seu germà Francesc vengueren, en nom seu i per 3.700 lliures, a Antoni de Martí i Franquès el dret de redimir la finca que en el seu dia els Plana havien venut a carta de gràcia a Antoni de Martí i Gatell.⁴⁷

Francesc, durant la guerra Gran, fou alferes en les companyies del sometent de la Selva del Camp i tinent en el segon batalló d'infanteria de Barcelona.⁴⁸

NOTES

- 1 Roca, II, 1983: 38.
- 2 AHAT. Vilallonga. Òbits, 1680-1718, s/f.
- 3 AHAT. Vilallonga. Òbits, 1709-1746, s/f.
- 4 Ibid.
- 5 AHT. Reg. 300, f. 223. AHAT. Vilallonga. Òbits, 1680-1718, s/f.
- 6 AHAT. Vilallonga. Òbits, 1709-1746, s/f.
- 7 AHT. Reg. 345, f. 45.
- 8 AHT. Reg. 353, f. 164v.
- 9 AHT. Reg. 4.697, f. 461v.
- 10 AHT. Reg. 355, f. 67v.
- 11 AHT. Reg. 389, f. 213.
- 12 AHT. Reg. 4.756, f. 387v.
- 13 AHT. Reg. 4.757, f. 165.
- 14 La biografia de Felip Folc i Miret la podeu trobar a S.-J. Rovira: "Referències familiars de fra Antoni Folc i Sabater, abat de Santes Creus", *Santes Creus. Butlletí de l'Arxiu Bibliogràfic*, XVII (1994-1997), p. 258 i següents.
- 15 AHT. Reg. 4.736, f. 258v.
- 16 AHT. Reg. 463, f. 28v.
- 17 AHT. Reg. 541, f. 269.
- 18 AHT. Reg. 542, f. 293.

- 19 AHT. Reg. 543, f. 318.
- 20 AHT. Reg. 541, f. 73.
- 21 AHT. Reg. 548, f. 141.
- 22 AHT. Reg. 548, f. 151.
- 23 R. Boronat; D. Caravaca; A. Gurrera; D. Rafols: "Els Plana de Vilallonga el Camp", *El Codony*, 15 (1997), p. 4.
- 24 AHAT. Vilallonga. Baptismes, 1673-1718, s/f. Òbits, 1709-1746, s/f.
- 25 AHAT. Vilallonga. Baptismes, 1673-1718, s/f. Matrimonis, 1673-1747, s/f.
- 26 AHAT. Vilallonga. Baptismes, 1673-1718, s/f. Òbits, 1709-1746, s/f.
- 27 AHAT. Vilallonga. Baptismes, 1709-1749, s/f.
- 28 AHT. Reg. 563, f. 49.
- 29 AHT. Registre d'hipoteques, 14, f. 424; 18, f. 16, 28, 28v, 32 i 32v.
- 30 AHT. Reg. 530, f. 6; 563, f. 226 i 309.
- 31 AHT. Reg. 564, f. 52, 142. Registre d'hipoteques, 20, f. 252v.
- 32 AHT. Reg. 565, f. 198.
- 33 AHT. Reg. 565, f. 205.
- 34 AHT. Registre d'hipoteques, 27, f. 283v.
- 35 AHT. Reg. 570, f. 205.
- 36 AHT. Registre d'hipoteques, 37, f. 479.
- 37 AHT. Reg. 575, f. 132.
- 38 AHT. Reg. 576, f. 85.
- 39 AHT. Reg. 577, f. 76v.
- 40 AHAT. Vilallonga. Òbits, 1747-1828, s/f.
- 41 AHAT. Vilallonga. Baptismes, 1709-1746, s/f. Òbits, 1709-1746, s/f.; 1673-1718, s/f.
- 42 AHT. Reg. 595, f. 164.
- 43 AHT. Reg. 582, f. 215.
- 44 AHAT. Vilallonga. Baptismes, 1749-1796, f. 42, 70v, 140.
- 45 AHT. Reg. 604, f. 166; 564, f. 146; 570, f. 205 i 511.
- 46 AHT. Reg. 577, f. 76v.
- 47 AHT. Reg. 580, f. 149.
- 48 AHT. Miquelets, II, doc. 85. Reg. 577, f. 76v.

Pontarró

Els Pontarró són vilabellencs, però molt sovint alternaren la residència a Vilabella amb la de Tarragona.

El primer Pontarró que s'identificà plenament amb Tarragona fou Rafael de Pontarró i Rosselló, nat i mort a Vilabella (agost de 1618-febrer de 1705). Obtingué el privilegi de noble el 10 de novembre de 1655,¹ encara que el seu jurament davant el protector del braç militar no s'esdevingué fins al 20 de gener de 1697.²

Rafael, que s'havia casat a Montblanc el 1653 amb Teresa de Castellví i de Ponç,³ es domicilià a Tarragona i arribà a ser insaculat en les bosses de conseller de mà major i cònsol en cap. La sort féu que ocupés plaça de conseller en els ajuntaments dels anys 1668-69, 1669-70, 1670-71, 1672-73, 1673-74, 1674-75, 1676-77, 1677-78, 1678-79, 1679-80, 1681-82, 1682-83, 1683-84, 1685-86, 1686-87, 1688-89, 1689-90, 1691-92, 1693-94 i 1694-95,⁴ i regí el destí de Tarragona en tres ocasions, ja que sortí extret cònsol en cap els anys 1675-76, 1684-85 i 1690-91.⁵ Els llibres del consolat tarragoní ens permeten, d'altra banda, saber en quines èpoques de l'any romania a Tarragona o a Vilabella, ja que les seves absències de Tarragona eren de febrer a abril i també el mesos de juliol i agost. Els anys 1693, 1694 i 1695 estigué absent de Tarragona la major part del temps, ja que en els tres anys només assistí als consells de presa de possessió com a conseller de mà major.⁶ Els darrers anys de la seva vida els va viure a Vilabella, però, com que oficialment encara constava domiciliat a Tarragona i figurava insaculat en els oficis i càrrecs de la ciutat, la sort feia sortir el seu nom de tant en tant per ocupar-los; per això, el 7 d'abril de 1703, ordenà procurador Antoni Cases, ciutadà honrat i notari de Tarragona, per tal que el representés davant els còsols a fi de fer efectiva la seva renúncia definitiva als càrrecs tarragonins en els quals estava insaculat.⁷

ELS FILLS DE RAFAEL DE PONTARRÓ I ROSSELLÓ

Són Francesc, Clara, Ramon, Maria-Teresa, Maria-Antònia, Josep, Joan, Ambrós, Ignasi i Gabriel de Pontarró i de Castellví, i tots ells, menys Ramon, nasqueren a Tarragona.

Francesc, el primogènit, fou batejat el 22 d'abril de 1654.⁸ Seguí estudis eclesiàstics i, el 1692, residia a Barcelona;⁹ es traslladà posteriorment a Vilabella, on, el març de 1695, tenia cura de la parròquia, en nom del titular Mn. Antoni Ponç.

Clara rebé les aigües baptismals a la catedral tarragonina el juny de 1656.¹⁰ Es casà amb el barceloní Francesc de Païssa i Serra, de qui ja havia enviuat el juliol de 1694. El seu pare, en els capítols matrimonials, li cedí la meitat d'un censal de 4.000 lliures que li feia la ciutat de Tarragona. El 14 d'agost de 1687 donà a Mn. Benet Duró, de Barcelona, una casa amb dues botigues, situada al carrer de la Davallada de Sant Miquel, de la Ciutat Comtal, i en l'acta de la donació manifesta que no ho feia "spontàneament ni de voluntat sua sinó sols de temor y per tenir notícia de què les armas del rey Cristianíssim an de ocupar dins breus dies la ciutat de Barcelona".¹¹

Ramon vingué al món a Vilabella i el seu baptisme tingué lloc el dia 16 de novembre de 1658. L'apadrinaren Jeroni de Pontarró i Anna-Maria de Castellví i de Ponç.

De Maria-Teresa i Maria-Antònia només podem dir que foren batejades el 20 de juny de 1661 i el 2 de gener de 1664, respectivament. Maria-Teresa fou apadrinada per Ignasi de Castellví, cavaller de Montesa, i Maria-Antònia, per Antònia de Cabanilles, muller de Gaspar de Montoliu, senyor de Renau.¹²

Josep, l'hereu, fou batejat el 12 de desembre de 1666¹³ i el 12 de juliol de 1699 es casà amb la tarragonina Maria-Rosa Llorenç i de Barberà, filla del doctor en dret Josep Llorenç i Fons i de la seva esposa Maria de Barberà.¹⁴ Durant la guerra de Successió fou partidari del rei-arxiduc Carles III, que el 1706 el destinà a la frontera amb el títol de superintendent general i amb la capacitat de capitanejar gent; el 1707 ocupà plaça de sergent major en un dels cinc regiments aixecats el 5 de maig; el 1710 el fan comissionat per animar els pobles a contribuir a la guerra, i el 1711 rebé l'encàrrec de convocar els sometents (Castellví, *Narracions*, II 233 i 429; III, 140 i 308). Josep morí a Tarragona, a la casa del carrer d'en Granada, el 2 d'octubre de 1739,¹⁵ i Maria-Rosa, el gener de 1753; les seves restes foren enterrades a l'església dels jesuïtes.¹⁶

A Joan el trobem els anys vuitanta i noranta actuant de procurador del seu pare i de la seva germana Clara.¹⁷

El bateig d'Ambrós s'esdeingué el 15 d'octubre de 1669.¹⁸ Aquest Pontarró només visqué sis anys, ja que morí els primers dies de novembre de 1675 i fou enterrat, el dia 5, a la capella de Santa Magdalena, de la seu tarragonina.¹⁹

Ignasi fou batejat el 5 de maig de 1672.²⁰ Els anys noranta actuava de procurador del seu pare.²¹ També fou partidari del rei arxiduc i el 1706 fou nomenat comandant del contingent d'homes aixecat per Barcelona per formar part de la guarnició de Girona, on fou ferit el febrer de 1711; l'any següent considerà que la guerra havia d'acabar per a ell i es retirà a casa seva amb el grau de capità (Castellví, *Narracions*, III, 127, 135 i 691). Aleshores ell mateix passà a ocupar el càrrec de veguer de Montblanc.²²

De Gabriel només podem dir que rebé les aigües baptismals a Tarragona el 4 de maig de 1678 i que l'apadrinaren els seus germans Francesc i Clara.²³

ELS FILLS DE JOSEP DE PONTARRÓ I DE CASTELLVÍ

Són Rafael, Ramon, Maria-Teresa, Maria-Rosa, Agustí, Josep i Manuel de Pontarró i Llorenç.

Rafael, el primogènit dels Pontarró-Llorenç, nasqué a Tarragona, on fou batejat el 18 de setembre de 1702. L'apadrinaren Bonaventura Llorenç i Barberà, oncle matern, i Teresa de Castellví, àvia paterna.²⁴

Ramon vingué al món a Vilabella, on fou batejat el 25 de juny de 1705. L'apadrinaren Ramon de Rosselló i Castells, de Valls, i Maria-Antònia de Castellví, de Montblanc.

Maria-Teresa nasqué a Tarragona. El 26 de desembre la dugueren a batejar Josep de Moixó i de Borràs i Ramona de Llorac i de Moixó.²⁵ Es casà en aquesta ciutat el 29 d'abril de 1733, amb el seu parent Josep de Castellví i Ferran, i fou mare de Josep-Ignasi de Castellví i de Pontarró, doctor en dret i alcalde major del partit aragonès de les Cinco Villas. El 19 de desembre de 1780 establí capítols matrimonials amb Maria-Gabriela de Bellet de Miporqué i Mercader, de Tamarit de Llitera.²⁶

Maria-Rosa també és tarragonina. Rebé les aigües baptismals el 28 d'octubre de 1712, apadrinada per Rafael de Torrell i Freixa i Sinforosa Torrell i Magrinyà.²⁷

Agustí veié la primera llum a Tarragona i el 30 de desembre de 1714 el dugueren a batejar a la catedral Agustí Martí i Teresa de Pontarró.²⁸

Josep fou batejat a Vilabella el 31 de juliol de 1718. Sembla que no arribà a l'edat adulta.

Manuel, el vuitè fill dels Pontarró-Llorenç, esdevingué l'hereu dels seus pares. Seguí estudis eclesiàstics i arribà a ser comensal de la seu tarragonina. El 6 de gener de 1775 atorgà el seu darrer testament a Tarragona, davant el notari Albinyana. Disposà que l'enterressin al fossar de la catedral, trencant així la tradició de la sepultura a Vilabella, i instituí hereu el nebot Josep-Ignasi de Castellví i de Pontarró. La seva mort s'esdevingué el 21 de gener de 1775 a 60 anys.²⁹

NOTES

- 1 E.-J. Morales: *Próceres habilitados en las cortes del Principado de Cataluña, siglo XVII (1599-1713)*, volum II, *Hidalguía*, Madrid 1983, p. 47.
- 2 E.-J. Morales: "Registros Nobiliarios del Brazo Militar del Principado de Cataluña. El «Llibre vert» del Antiguo Brazo Militar (1602-1713)", *Hidalguía*, 201 (1987), p. 434.
- 3 Aguade 1990: 314.
- 4 AHT. Llibres del consolat, 1669-73, f. 4v, 36, 57v, 82v; 1673-76, f. 3v, 23; 1676-79, f. 6, 63, 69; 1679-84, f. 4v, 61, 102, 144; 1684-90, f. 56, 77, 122v, 148v; 1690-94, f. 41v, 98v, 126v.
- 5 AHT. Llibres del consolat, 1673-76, f. 57v; 1684-90, f. 2v, 1690-94, f. 3.
- 6 AHT. Llibres del consolat, 1690-94, f. 100v, 124.
- 7 AHT. Reg. 316, p. 95.
- 8 ACT. Baptismes, 1653-81, f. 11.
- 9 AHT. Reg. 307, f. 136.
- 10 ACT. Baptismes, 1653-81, f. 29v.
- 11 AHT. Reg. 265, f. 84.
- 12 ACT. Baptismes, 1653-86, f. 63v i 80v.
- 13 ACT. Baptismes, 1653-86, f. 103.
- 14 ACT. Matrimonis, 1696-1717, f. 27v.
- 15 Gramunt 1968: 190.
- 16 ACT. Tauler, novembre de 1752-abril de 1753, p. 99v.
- 17 AHT. Reg. 282, f. 420; 295, f. 231v.
- 18 ACT. Baptismes, 1653-86, f. 126.
- 19 ACT. Tauler, novembre de 1675-abril de 1676, p. 97.
- 20 ACT. Baptismes, 1653-86, f. 4.
- 21 AHT. Reg. 264, f. 71v, 91 i 97v.

- 22 AHT. Reg. 3564, f. 57.
- 23 ACT. Baptismes, 1653-1688, f. 43.
- 24 ACT. Baptismes, 1698-1714, f. 70.
- 25 ACT. Baptismes, 1698-1714, f. 206v.
- 26 AHT. Hipoteques de Tarragona, 26, f. 3v.
- 27 ACT. Baptismes, 1698-1714, f. 256v.
- 28 ACT. Baptismes, 1714-1728, f. 21.
- 29 ACT. Òbits, 1, f. 172v.

Potau

El llinatge Potau és originari de Sarral, on ja apareix establert en el fogatge de 1497.¹

L'ennobliment els arribà el 2 de juny de 1656, en què Felip IV atorgà a Antoni de Potau i Moles el privilegi de cavaller, com a premi a la seva actuació en favor de la causa filipista durant la guerra dels Segadors.²

Fill del segon matrimoni d'Antoni de Potau i Moles amb Maria Jover és Joan de Potau i Jover (Sarral, 1633-1698), que es va casar, el 1653, amb Paula Vidal i Morlans i fou el pare, entre d'altres, d'Antoni de Potau i Vidal, el genearca de la línia dels Potau tarragonins.³

ANTONI DE POTAU I VIDAL

Fou batejat a Valls, el 15 de desembre de 1656, i morí a Tarragona vers el 1719, ja que va atorgar el seu darrer testament el 13 d'abril de 1719, davant el notari Rafael Lluç.⁴

El 23 d'abril de 1670 féu capítols matrimonials a Valls amb la tarragonina Tecla d'Osset i Brocà, filla de Joan d'Osset i Torrents i de Tecla Brocà i Enveja, amb la qual es mullerà cinc dies més tard.⁵ La parella residí inicialment a Valls, després a Sarral i, finalment, s'establí a Tarragona, on, el 1702, Antoni de Potau era conseller de mà major.⁶

Tecla d'Osset morí abans del 4 de novembre de 1690, ja que en aquesta data Antoni de Potau apareix com a administrador dels béns de la seva difunta muller i dels seus fills Pau, Antoni i Carles de Potau i d'Osset.⁷

Era partidari de Felip V i per això fou desterrat de Tarragona pels austriacistes.⁸

PAU DE POTAU I D'OSSET

El 12 de febrer de 1704 es va casar a Tarragona amb Josepa de Boixadors i de Nin, filla de Joan de Boixadors i Soler i d'Isabel de Nin,⁹ però els capítols matrimonials no els establí fins al 13 d'abril.¹⁰

Assistí a les Corts de 1705 pel braç militar.¹¹

El 16 de gener de 1707 reconegué a Joan Montlleó, ferrer de Reus, que li havia donat 17 lliures per obres fetes en una casa del carrer de Jesús, de Reus.¹²

Va morir a Tarragona l'any 1708;¹³ la seva dona es tornà a casar amb un Fernández de Heredia.¹⁴

Detall de la façana de la casa Potau.

ANTONI DE POTAU I D'OSSET

La mort sense successió del seu germà Pau el convertí en l'hereu dels Potau.

Fou batejat a Sarral, el 7 de febrer de 1680,¹⁵ i degué morir, segurament a Tarragona, entre el 15 de febrer de 1737, en què lliurà el seu testament al notari Bonaventura Prats,¹⁶ i el 7 de març del mateix any, en què ja trobem la seva esposa citada com a vídua.¹⁷

Durant la guerra de Successió va participar activament al costat dels filipistes com a capità d'infanteria del regiment d'Isidro Quiñones, primer, i dels reials guàrdies de corps, després. Hi serví de 1706 fins a 1716, en què es retirà a casa seva, amb el grau de tinent coronel, "para consuelo de su padre".¹⁸

Es va casar a Reus, el 25 de juny de 1709, amb la reusenca Francesca de Colón y Portugal, filla de Melchor de Colón de Portugal y Cabrera, natural de Badajoz, mariscal de camp i nét dels ducs de Veragua, i de Maria Bages i Baget, filla de Reus.¹⁹

Fou nomenat regidor vitalici del primer ajuntament borbònic de Tarragona, constituït el 31 de gener de 1719, en el qual passà a ocupar la primera regidoria.²⁰

Per deslliurar-se de diversos censals, cedí, el 22 de març de 1719, a Joan Gener, pagès de Cabra, un molí fariner, ubicat a la partida de la Font de Soldevila, per 242 lliures;²¹ quatre anys més tard, per lluir un censal de 200 lliures que feia a la comunitat de preveres de Sarral, cedí a la comunitat quatre censals ja creats que, sumats, feien el dit capital;²² el 20 de desembre de 1735, per atendre necessitats, vengué al forner Rafael Sales un censal ja creat de 90 lliures, i l'any següent, el 6 de març, li'n cedí un altre, de 55 lliures, per pagar a Miquel Teixes, botiguer de teles de Tarragona, un deute de 33 lliures.²³

Tarragona el designà procurador seu, junt amb Joan Puig, per assistir a les Corts de 1724, que havien de rebre el jurament del príncep Ferran (el futur Ferran VI).²⁴

Francesca de Colón de Portugal contragué segones noces amb Agustín de Horcacitas Guezmes (en el moment del casament era sergent major del regiment de cavalleria de Barcelona), amb qui tingué almenys un fill: Francesc d'Horcacitas i de Colón de Portugal.²⁵

Com a administradora dels béns familiars fou un desastre. L'1 de setembre de 1741 es veié obligada a crear un censal de 300 lliures a favor de la congregació de preveres de Tarragona

i a vendre al canonge Francesc Nolla un altre censal de 140 lliures de capital.²⁶ La prova més contundent de la seva desafortunada gestió la trobem l'any 1779, quan declarà que quasi no quedaven béns procedents del patrimoni d'Antoni de Potau i que "los pocos que hay casi existentes los absorve mi dote, esponsalicio y otros créditos tenía sobre ellos y por créditos de dicha mi dote, esponsalicio y demás mis créditos he consumido y alienado grande parte de aquellos".²⁷ Atorgà tres testaments (el 13 de desembre de 1766, el 24 d'abril de 1779 i el 21 de març de 1780) i un codicil (el 20 de març de 1780). Deixà usufructuari del que quedava dels béns dels Potau el fill Josep, monjo de Poblet, i hereu l'altre fill Francesc. Traspassà a Tarragona a les cinc de la tarda del 20 de maig de 1782, a 82 anys, i fou soterrada l'endemà a l'església del convent dels franciscans.²⁸

CARLES DE POTAU I D'OSSET

Seguí estudis eclesiàstics i no seria gens estrany que fos el Carles Potau que, en la Santa Visita de l'any 1696, ocupava, junt amb Mn. Joan Veciana, el benifet del Roser de l'església parroquial de Sarral.²⁹ L'any 1737 era el rector de Sarral.³⁰

ELS FILLS D'ANTONI DE POTAU I D'OSSET

Del matrimoni d'Antoni de Potau amb Francesca de Colón de Portugal nasqueren, com a mínim, deu fills: Maria, Ignasi, Teresa, Melcior, Isabel, Tecla, Francesc, Joana, Francesca i Antònia de Potau i de Colón de Portugal.

Maria, Ignasi, Teresa, Tecla i Joana de Potau i de Colón de Portugal

Tots nasqueren a Tarragona i cap arribà a l'edat adulta.

Maria fou batejada el 3 de juliol de 1720, amb el seu oncle Mn. Carles de Potau i la seva àvia materna de padrins.³¹

A Ignasi el dugueren a batejar, el 18 de gener de 1722, el doctor Francesc Bages i Marianna del Castillo i Bages.³²

Tecla rebé les aigües baptismals el 27 de setembre de 1726 i l'apadrinà Melcior de Colón de Portugal.³³

El bateig de Joana se celebrà el 29 de març de 1734.³⁴

Josep de Potau i de Colón de Portugal

Professà al monestir de Santa Maria de Poblet.

La seva mare, en el testament del 21 de març de 1780, el deixà usufructuari dels béns dels Potau i, en el codicil d'aquell mateix any, disposà que després de la seva mort es fes l'inventari de les propietats familiars a fi que no tingués cap dificultat d'entrar en el gaudi de l'usdefruit.³⁵

El 1793 encara vivia, ja que, el 18 de febrer, atorgà poders, conjuntament amb el nebot Manuel de Potau i d'Aragón, a Joan Gabriel, de Barcelona.³⁶

Melcior de Potau i de Colón de Portugal

Fou batejat a la catedral de Tarragona el 16 de desembre de 1724.³⁷

Militar de professió, serví en el regiment de la Reina i assolí el grau de coronel d'infanteria. Va passar a les colònies americanes, on fou corregidor a la província peruana dels Almayres.³⁸

Es casà dues vegades: la primera, el 1764, a la catedral de Barcelona, amb Maria-Petronila de Aragón y Salazar, filla de Nicolás de Aragón i de Cipriana de Salazar,³⁹ i la segona, el 1779, amb Maria-Ignàsia Lacomà i Martí, filla del cap de la província marítima de Tarragona.⁴⁰

L'any 1779 sol·licità una de les vacants de regidor que aleshores hi havia a l'Ajuntament, però no l'aconseguí.⁴¹

Fins a l'any 1779 mantingué bones relacions amb la seva mare; així, el 9 de març de 1779, convingueren fer capbrevar conjuntament les terres i les cases que posseïen a Reus⁴² i el mes següent, en el testament que redactà el dia 24, l'instituí hereu, però el març de 1780 la situació havia canviat i la mare, en el testament del dia 21, el desheretà (ho podia fer ja que Antoni de Potau i d'Osset li assignà la capacitat d'escollir l'hereu entre els fills) per haver-li faltat al respecte i només li deixà 10 sous;⁴³ més endavant, el 1782, Francesca de Colón de Portugal digué que Melcior, "de son ànimo y voluntad", li havia manifestat "de no voler ni entendre ser hereu meu, ni de son pare", per la qual cosa donà l'heretament per revocat.⁴⁴

Isabel de Potau i de Colón de Portugal

Nasqué a Tarragona i el 14 de març de 1735 es maridà amb Miguel-José Ibáñez Marzo, capità del regiment de Còrsega, natural de Lidón (bisbat de Terol), fill de Felipe Ibáñez i de Josefa Marzo.⁴⁵

Francesc-Josep de Potau i de Colón de Portugal

Rebé les aigües baptismals a Tarragona el 24 de març de 1730.⁴⁶ Militar de carrera, ingressà com a cadet de cavalleria el 26 de novembre de 1745 i serví en els regiments de cavalleria de Barcelona, d'infanteria de Múrcia i en el batalló de l'Havana. El 1787 era coronel d'infanteria, llicenciat en matemàtiques per la Reial Acadèmia de l'Havana i expert en fortificacions. El seu full de serveis ens informa que el 1761 s'embarcà a la Corunya amb el segon batalló de Múrcia vers l'illa de Santo Domingo, on supervisà la construcció i la restauració de diverses obres de fortificació; un any més tard passà a Cuba amb la missió de dirigir les obres que es feien al castell del Morro i altres defenses costaneres.⁴⁷

Es casà, vers el 1768, amb Maria-Luïsa de Loyola y Mendoza, natural de Barcelona, filla de Pedro de Loyola, comptador de l'Exèrcit, i de Francisca de Mendoza.⁴⁸

La seva mare l'instituí hereu dels Potau en el testament de l'any 1789.⁴⁹

Francesca de Potau i de Colón de Portugal

La batejaren a la seu tarragonina el 22 d'abril de 1735.⁵⁰

El 5 de desembre de 1754 es maridà amb Juan de Sesma y Gamboa, aleshores primer tinent dels reials guàrdies espanyols, fill de Juan de Sesma Ruiz i de Antonia Gamboa,⁵¹ que fou cavaller de Santiago i brigadier, el 1780.⁵²

Antònia de Potau i de Colón de Portugal

Fou batejada l'11 de febrer de 1737.⁵³

El 5 de setembre de 1761 es maridà amb José de Zayas y Carrillo, marquès de Zayas, cavaller de Santiago, coronel d'infanteria i tinent coronel del regiment de Castella, natural de la població de Mora (arquebisbat de Toledo) i fill de Tomás de Zayas y Campo i d'Inés Carrillo y Biedna.⁵⁴

Fou mare d'Antonio i Juan de Zayas y de Potau; ambdós, el gener de 1791, eren capitans de l'Immemorial del Rei i del regiment de Galícia, respectivament, i aspiraven a un hàbit de l'orde de Sant Jaume.⁵⁵

ELS FILLS DE MELCIOR DE POTAU I DE COLÓN DE PORTUGAL

A Melcior de Potau li coneixem cinc fills: Manuel, Melcior, Josepa, Anna i Carme de Potau i d'Aragón.

Manuel de Potau i d'Aragón

El 17 d'abril de 1793, per disposició de la Reial Audiència de Barcelona, entrà en possessió dels béns paterns, tret del mas de l'Obra, que continuà sota l'administració dels marmessors testamentaris.⁵⁶

Durant la guerra Gran va demanar un lloc d'oficial a les companyies que s'havien de formar per anar a lluitar contra els francesos.⁵⁷ Seguí la carrera militar i arribà a ser capità agregat a la plana major de la plaça de Tarragona. Es casà dos cops: el primer amb la vilasecana Clara Cortiella i Marsal, filla de Jaume Cortiella i Rosa Marsal, amb qui establí capítols matrimonials el 22 de juny de 1795, i el segon amb Maria Llaurador.⁵⁸

El 1839 ja era mort.⁵⁹

Melcior, Josepa, Anna i Carme de Potau i d'Aragón

De Melcior i de Carme només podem confirmar-ne el naixement, però de Josepa, a més, podem afirmar que es casà amb un Azcón.⁶⁰

Anna fou batejada el 1768 a la catedral de Panamà. Es casà amb José-Antonio Fernández de la Vega, oficial interventor de l'administració de correus de Cervera, i va fer testament l'any 1832.⁶¹

NOTES

- 1 J. Iglésies: *El fogatge de 1497, Fundació Salvador Vives i Casajuana*, vol. II, Barcelona 1991, p. 283.
- 2 Vegeu la biografia a J. Teixidó Montalà: "Notícia dels Potau de Sarral", a: VVAA, *I recull de treballs El Baluard*, El Baluard, Sarral 1997, p. 162 i següents.
- 3 Teixidó 1997: 165.
- 4 Teixidó 1997: 168.
- 5 AHT. Registre d'hipoteques, 23, f. 79.
- 6 Teixidó 1997: 168 i 170.
- 7 AHT. Reg. 4652, f. 221.
- 8 J. Mercader i Riba: *Felip V i Catalunya*, Edicions 62, Barcelona 1968, p. 405.
- 9 ACT. Matrimonis 9, f. 54v.
- 10 AHT. Reg. 554, f. 219v.
- 11 Morales 1983: 49.
- 12 AHT. Reg. 8.876, f. 10v.
- 13 Teixidó 1997: 171.
- 14 AHT. Reg. 273, f. 12.
- 15 Teixidó 1997: 171.
- 16 AHT. Reg. 599, f. 454.

- 17 AHT. Reg. 375, f. 51v.
- 18 Mercader 1968: 405.
- 19 A. de Ceballos-Escalera y Gila: "El llinatge dels Potau, de la vila de Sarraí, marquesos de la Floresta i comtes de Vallcabra", *Paratge*, 5-6 (1994-1995), p. 8.
- 20 AHT. Actes municipals de l'Ajuntament de Tarragona, 1719, p. 10.
- 21 AHT. Reg. 373, p. 76.
- 22 AHT. Reg. 6.552, p. 25v.
- 23 AHT. Reg. 374, f. 281v, 330v.
- 24 Morera 1959: 101.
- 25 AHT. Reg. 594, f. 75.
- 26 AHT. Reg. 484, f. 397.
- 27 Teixidó 1997: 172.
- 28 ACT. Òbits, 1, f. 358.
- 29 A. Morell i Jansà: *Història de Sarraí*, Sarraí 1975, p. 82.
- 30 Ceballos 1994-1995: 8.
- 31 ACT. Baptismes, 12, f. 132.
- 32 ACT. Baptismes, 12, f. 161v.
- 33 ACT. Baptismes, 12, f. 253.
- 34 ACT. Baptismes, 13, f. 118.
- 35 AHT. Reg. 601, f. 16.
- 36 AHT. Reg. 825, f. 104.
- 37 ACT. Baptismes, 12, f. 216.
- 38 Jordà 1988: 312.
- 39 Ceballos 1994-1995: 9.
- 40 AHT. Reg. 654, f. 244.
- 41 AHT. Acords, 266, f. 90v.
- 42 AHT. Reg. 654, f. 63.
- 43 AHT. Reg. 601, f. 11.
- 44 AHT. Reg. 601, f. 12v.
- 45 ACT. Matrimonis, 19, f. 183.
- 46 ACT. Baptismes, 13, f. 41v.
- 47 AGMS. Full de servei de Francesc de Potau.
- 48 Ceballos 1994-1995: 9.
- 49 AHT. Reg. 601, f. 11.
- 50 ACT. Baptismes, 13, f. 41v.
- 51 ACT. Matrimonis, 11, f. 155v.
- 52 AHT. Reg. 601, f. 14.
- 53 ACT. Baptismes, 13, f. 172.
- 54 ACT. Matrimonis, 11, f. 244v.
- 55 AHT. Acords, 278, f. 8.
- 56 AHT. Registre d'hipoteques, 51, f. 97v.
- 57 AHT. Miquelets, vol. 2, doc. 122.
- 58 AHT. Registre d'hipoteques, 54, f. 209; 57, f. 13.
- 59 Ceballos 1994-1995: 9.
- 60 *Ibid.*, p. 9 i següents.
- 61 *Ibid.*, 10.

Prat

La segona meitat del segle XVII trobem domiciliat a Tarragona Agustí de Prat, donzell i doctor en dret, fill del reusenc Josep de Prat i de la seva esposa Susanna, que vingué al món el mes d'abril de 1660, pel que sembla, a Reus. Es casà, l'any 1677, amb Jerònima Argimon i Roig, filla del notari tarragoní Felix Argimon i de Magdalena Roig.¹ Assistí a les Corts de 1701² i, dins de la municipalitat tarragonina, fou cònsol de mà major, els anys 1702 i 1707, obrer el 1711 i clavari el 1713.³ Morí a Tarragona i fou enterrat el 20 d'octubre de 1714.⁴

JOSEP DE PRAT I ARGIMON

Fill i hereu d'Agustí de Prat. Degué néixer vers el 1691, ja que el 1751 declarà tenir 60 anys.⁵ L'any 1705, “despreciando riesgos, salió de Tarragona para incorporarse con las tropas que en aquella ocasión habían entrado en su Campo”; ho aconseguí i ingressà com a cadet al regiment de dragons de Marimon i es mantingué al servei de Felip V, amb cavall i armes pròpies, fins a 1713. La seva fidelitat al primer Borbó fou premiada, l'any 1716, amb una de les vuit regidories de l'Ajuntament de Tarragona.⁶

El 17 de febrer de 1720 es casà amb Ignàsia de Martí i Fontanilles, vídua de Nicolau Martí, ciutadà honrat de Barcelona aveïnat a Tarragona, i filla d'Antoni-Joan de Martí i de Cecília Fontanilles, de Vic, amb la qual tingué dues filles: Ignàsia (n. 1721) i Agustina.⁷

L'any 1751 es trobava “molestado frecuentemente de varios achaques y en especial de la gota”, per la qual cosa demanà poder deixar el càrrec de regidor i sol·licità que passés al seu nebot Marià Cases i de Prat. Ambdues peticions li foren concedides.⁸

Josep de Prat féu testament el 24 de febrer de 1752 i morí entre aquesta data i el dia 28 del mateix mes i any en què fou publicat el document.⁹

Ignàsia de Martí redactà el seu testament el 28 de març de 1752 i deixà 500 lliures a cadascun dels seus dos fills vius aleshores —Nicolau Martí i de Martí i Agustina de Prat i de Martí— i instituí hereva la néta Josepa-Antònia Lalande i de Prat.¹⁰

ALTRES FILLS D'AGUSTÍ DE PRAT

A Agustí de Prat li coneixem, a més de l'hereu, quatre fills: Gabriel (nat el 1683 i mort el 1694), Josepa (n. 1685), Maria i Ignasi (n. 1692).¹¹

Josepa es casà amb Pere Bessa, doctor en medicina de Tarragona, amb qui establí capítols matrimonials el 22 de gener de 1718.¹² Maria es maridà, el 24 d'agost de 1700, amb Antoni Cases i Oriol, ciutadà honorat de Barcelona i notari de Tarragona; rebé un dot de 1.100 lliures.¹³

AGUSTINA DE PRAT I DE MARTÍ

És l'hereva de Josep de Prat i Argimon. Nasqué el febrer de 1723 i contragué matrimoni a Tarragona amb Jaume-Felip Lalande i Percet, tinent del regiment d'infanteria de Bravant,¹⁴ el qual degué morir l'any 1753 o abans, ja que Agustina contragué segones noces, el 16 de febrer de 1754, amb Félix de Quijano Mateos, natural de la ciutat siciliana d'Augusta i fill de Pedro de Quijano i d'Isabel Mateos, capità del regiment d'infanteria de Milà, que morí a Tarragona a les deu del matí del 29 de desembre de 1788.¹⁵

L'any 1758 hagué de sostenir un plet amb el seu germanastre Nicolau Martí i de Martí, ciutadà honorat de Barcelona, que li reclamava la restitució de l'escreix de la mare, pagat pel primer marit.¹⁶

ELS FILLS D'AGUSTINA DE PRAT I DE MARTÍ

Del primer matrimoni nasqué Josepa-Antònia de Lalande i de Prat, que degué morir entre el març de 1752, ja que figura en els testaments dels seus avis materns, i el 18 de setembre de 1754, en què ja consta com a difunta. Del segon matrimoni nasqué Josep-Antoni de Quijano i de Prat, hereu dels seus pares, que seguí la carrera militar i era, l'any 1790, capità del regiment d'infanteria de Nàpols.¹⁷

NOTES

1 ACT. Matrimonis, 8, f. 85v.

2 Morales 1983: 51.

3 Jordà 1988: 312.

4 ACT. Tauler, maig-octubre de 1714, p. 129v.

5 AHT. Acords, 238 [1751], doc. 19.

6 Mercader 1968: 406.

7 ACT. Matrimonis, 10, f. 26v. Baptismes, 12, 145v.

8 AHT. Acords, 238 [1751], doc. 19.

9 AHT. Reg. 452, f. 8.

10 AHT. Reg. 452, f. 17.

11 ACT. Baptismes, 9, f. 91v, 112v; 10, f. 94. Tauler, 1691-1695, f. 100v.

12 AHT. Reg. 519, f. 24v.

13 AHT. Reg. 278, f. 291. ACT. Matrimonis, 9, f. 36v.

14 ACT. Baptismes, 12, f. 182v. Matrimonis, 11, 83v.

15 ACT. Matrimonis, 11, f. 147. Òbits, 2, f. 126v. AHT. Acords, 270, f. 131v.

16 AHT. Reg. 491, f. 305.

17 AHT. Reg. 720, f. 1; 721, f. 197.

Queraltó

Ens referim al lleidatà i doctor en dret Josep de Queraltó i de Nogués, fill cabaler d'Antoni de Queraltó i de Sabaté i de Gertrudis de Nogués, que s'establí a Tarragona arran del seu matrimoni, celebrat el 1761, amb Francesca Pastor i Soler, filla d'Ignasi Pastor i Duran i de Magdalena Soler,¹ però no abans de 1770, ja que l'Ajuntament, el 19 de maig de 1774, manifestà que feia quatre anys que estava domiciliat a la ciutat.²

Pretengué una regidoria l'any 1774 i fou síndic personer els anys 1775 i 1782 (en prengué possessió el 8 de maig i el 29 d'abril, respectivament).³

El matrimoni Queraltó passava llargues temporades a Vilallonga del Camp, on tenia una casa i finques rústiques heretades dels seus avantpassats, els Mestre. La vinculació a aquesta població li féu seguir molt de prop la construcció del nou temple parroquial de Sant Martí i la seva postura sobre això no sempre fou prou correcta, ja que pledejà contra la campanya de recaptació de diners i aiguarent per finançar la fàbrica.⁴

Dins la societat tarragonina estava molt ben considerat, per la qual cosa no ha d'estranyar que la corporació municipal el designés, junt amb el canonge magistral Fèlix Amat de Palau i Font, per respondre les preguntes del qüestionari tramès per Francisco de Zamora, però s'excusà a causa d'«estar entendiendo en la conducción de unas aguas en la villa de Vilallonga» i haver de fixar temporalment la residència en dita població.⁵ Quan convingué enviar representants de la Junta general de sometent del corregiment a la del Principat, que residia a Figueres, fou un dels escollits, com també ho fou per assistir a la junta general de representants de tots els corregiments, que s'havia de fer a Barcelona el desembre de 1794.⁶

Redactà el seu darrer testament el 28 d'octubre de 1806 i nomenà hereva la seva dona, però deixà 80.000 rals als fills del seu germà Felip, capità retirat de l'Exèrcit, resident a San Lucar de Barrameda.⁷

Degué morir el maig de 1808 per tal com Francesca Pastor féu inventariar els seus béns el dia 11.⁸

NOTES

- 1 Germans de Josep foren Antoni-Miquel, l'hereu, que s'establí a Tamarit de Llitera i es mullerà amb Vicenta Colls i Viu; Ramon, que professà al monestir de Poblet i se secularitzà l'any 1791, i Felip, que fou capità del regiment d'Infanteria de Zamora.
- 2 AHT. Acords, 261, doc. 105.
- 3 AHT. Acords, 262, f. 29; 269, f. 57.
- ⁴ A. Serra: *L'església parroquial de Sant Martí de Vilallonga del Camp*, ACCE de Vilallonga del Camp i Edicions Cosserània, Valls 1998, p. 40.
- 5 J. Rovira i A. Dasca: "Els aspectes històrics de la vila de Valls segons el qüestionari de Francisco de Zamora (1790)", a: *XXXV Assemblea intercomarcal d'estudiosos de Catalunya*, vol. II, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1989, p. 176.
- 6 AHT. Acords, 277, f. 39, doc. 64; 281, f. 218. AMT. Sometents, I, acta de 18-6-1794.
- 7 AHT. Reg. 582, f. 187.
- 8 AHT. Reg. 583, f. 130.

Ribalta

Els Ribalta són de Vilallonga del Camp i el seu genearca és Pere Ribalta.

PERE RIBALTA

Fill de Pere-Jeroni Ribalta i Marianna; amb posterioritat a l'any 1683 contragué matrimoni amb Gertrudis Martí i Bellver, filla de Joan Martí i de Tecla Bellver, hisendats de Tamarit.¹

El 7 de febrer de 1702 aconseguí de Felip V el privilegi de ciutadà honorat de Barcelona,² i així fou inscrit en el "Llibre vert" dos cops: el 9 de març de 1702 i el 9 de febrer de 1706.³

Atorgà testament, el 9 de setembre de 1697, davant el rector de Vilallonga i morí el 4 de setembre de 1709; se l'enterrà l'endemà a la tomba familiar, situada davant l'altar de Sant Cosme i Sant Damià de l'església parroquial de Sant Martí, de Vilallonga.⁴

La seva vídua el sobrevisqué disset anys, ja que no traspassà fins al 4 de març de 1726.⁵

JOAN RIBALTA I MARTÍ

El 3 d'abril de 1714 contragué matrimoni a Tarragona amb Maria Rosa Torredemer i Casals, filla de Josep Torredemer, ciutadà honorat de Barcelona, i de Magdalena Casals, veïns del Pla de Santa Maria.⁶

De 1741 a 1746 fou regidor vitalici de Vilallonga, i l'ajuntament de 1748, el 10 de febrer, li demanà els comptes del seu regidorat.⁷

Tot fa pensar que no tingué la capacitat per als negocis ni per a l'administració del seu pare, ja que amb ell els Ribalta començaren a tenir dificultats econòmiques i es veié, doncs, obligat a crear censals i alienar finques. Com a indicatiu de la situació direm que contragué deutes amb la Inquisició i els seus familiars; l'11 de juliol de 1735, feren cap a la seva casa del carrer Major i instaren la seva esposa a treure els fruits que tenia en el domicili, perquè els volien vendre a l'encant públic, i com que s'hi negà entraren a l'edifici amb violència i s'endugueren fesols i altres fruits;⁸ el 13 de març de 1737 vengué a Mn. Esteve-Joan Manso, obtentor del benifet de Sant Josep de la capella de Santa Maria dels Orfes, un censal de 590 lliures;⁹ el 12 d'abril de 1749 cedí a Josep Gatell, cirurgià de Vilallonga, un botjar de cinc

journals pel qual cobrà 90 lliures;¹⁰ el 26 de febrer de 1750 es despreguè d'una peça de terra campa, situada a la partida del Camí de la Selva, que traspassà a Carles Rius, teixidor de lli de Vilallonga, per 60 lliures;¹¹ tres mesos més tard veié minvat el patrimoni amb vuit journals de terra erma i borjar, que cedí a Josep Llagostera per 80 lliures;¹² el gener de 1751 la venda consistí en un jornal de garriga i oliveres a la partida dels Maials, que passà a ser propietat de Josep Domingo, pagès del Morell, per 19 lliures;¹³ el 12 de març de 1752 es despreguè de tres finques d'una extensió conjunta de sis journals a la partida dels Colls, que anaren a parar per 80 lliures a les mans de Miquel Martí, Ramon Montserrat i Josep Manresa, tots veïns de Vilallonga;¹⁴ el 29 de gener de 1754 alienà a Josep Guiot, pagès de Vilallonga, mig jornal a la partida de la Quadra de les Sorts per 65 lliures,¹⁵ i cinc mesos més tard, per pagar a la seva germana Marianna el que restava del dot, es veié obligat a vendre a carta de gràcia a Margarida Granell, de Vilallonga, una era per 150 lliures.¹⁶

Joan Ribalta sobrevisqué a la seva muller, traspassada de feridura el 28 d'abril de 1760, i morí l'1 de maig de 1763. Les seves restes foren soterrades davant l'altar de Sant Antoni de l'església de Sant Martí.¹⁷

ALTRES FILLS DE PERE RIBALTA

Pere Ribalta fou pare de l'hereu Joan i d'altres nou fills: Brígida (n. 1686), Tomàs (n. 1690), Martí († 1691), Tecla (n. 1692), Marianna († 1693), Marianna (n. 1695), Paula (n. 1700), Gertrudis († 1701) i Gertrudis (n. 1702), dels quals només aconseguiren arribar a l'edat adulta la segona Marianna i la segona Gertrudis.¹⁸

Marianna Ribalta i Martí

L'11 de juliol de 1724 contragué matrimoni amb Josep Marrugat i Güell, cerer de l'Arboç, fill de Josep Marrugat i de Maria Güell, i vidu en primeres noces de Serafina Guardiola.¹⁹ En els capítols matrimonials el seu germà Joan li prometé un dot de 400 lliures, que no fou acabat de pagar fins a l'any 1754.²⁰ Fou mare de Joan Marrugat i Ribalta.

Gertrudis Ribalta i Martí

Restà fadrina i de 1742 ençà residí regularment a Tarragona, on morí el 5 de juny de 1775. Fou enterrada a l'església del convent dels carmelites.²¹

ELS FILLS DE JOAN RIBALTA I MARTÍ

Són, com a mínim, nou: Josepa († 1715), Rosa (n. 1715), Gertrudis (1716-1769), Josep, Marià (1720-1729), Francesca (n. 1722), Pere (1725-1766), Joan (n. 1727) i Teresa, dels quals només Rosa, Josep, Pere i Teresa aconseguiren superar la infantesa.²²

Rosa Ribalta i Torredemer

Es casà amb el doctor en dret Josep Jinquins i s'establí a Tarragona. La seva mare, el 20 de març de 1753, li féu donació del centenar de lliures que li havia llegat Magdalena Casals.²³

Gertrudis Ribalta i Torredemer

L'any 1741 es maridà amb Josep Gatell, cirurgià de Vilallonga, i com a dot rebé una peça de terra campa, oliveres i vinya, de deu journals, a la partida Camades, de Vilallonga.²⁴

El seu matrimoni durà només vuit anys, ja que Josep traspassà el 17 de juliol de 1749 i fou soterrat l'endemà davant l'altar de Santa Llúcia i Santa Marina, de l'església parroquial de Sant Martí.²⁵

En morir sense descendència el seu germà Pere, esdevingué l'hereva dels Ribalta ja que el seu pare ho havia disposat així en el testament que atorgà el 22 d'abril de 1763.²⁶

Fou mare de Josepa i Josep Gatell i Ribalta, i morí a Vilallonga el 21 d'octubre de 1769.²⁷

Josep Ribalta i Torredemer

Nasqué vers el 1719 ja que l'abril de 1806 se sap que tenia 86 anys.²⁸

Seguí la carrera eclesiàstica i fou beneficiat de la seu tarragonina, concretament de la capellania de Grosso, amb una renda anyal de 160 lliures.²⁹

Fou el pal de paller de la família, i de 1744 a 1784 tingué cura de l'administració dels béns dels Ribalta.³⁰

Morí a Tarragona, a la casa del notari Albinyana, del carrer d'en Compte, el 19 d'abril de 1806, d'una retenció d'orina, i fou enterrat l'endemà al fossar de la catedral.³¹

Pere Ribalta i Torredemer

Fou l'hereu dels seus pares; el 1759 es mullerà amb Josepa Batlle i Alió, filla de Francesc Batlle, ciutadà honorat de Barcelona, aveïnat a Vilaverd, i de Francesca Alió. Josepa li aportà en dot una masia de 150 jornals situada a la Pobla d'en Taudell.³²

Era notari, i exercí la professió a Tarragona, els anys 1756 a 1758, Vilallonga del Camp i Mont-roig del Camp.³³

Morí sense deixar descendència el 21 d'agost de 1766.³⁴

Teresa Ribalta i Torredemer

Es maridà amb Jacint Rovira, apotecari de Mont-roig del Camp establert a Barcelona, i fou mare de Josepa Rovira i Ribalta. L'octubre de 1786 encara vivia.³⁵

JOSEP GATELL I RIBALTA

A la mort de la seva mare, heretà el que quedava del patrimoni dels Ribalta, que amb ell experimentà noves minves. Així, el 20 de setembre de 1772, vengué a carta de gràcia a Josep Cases, teixidor de Vilallonga, una establia per 130 lliures,³⁶ i el 1777 cedí dues peces de terra a Martí Granell i Josep Manresa, pagesos de Vilallonga, per 220 i 230 lliures, respectivament.³⁷

S'establí a Tarragona, on exercí d'advocat, i el 21 de juliol de 1781 es casà amb la vilallonguina Marianna de Plana i Roca, filla de Joan-Francesc de Plana i de Teresa Roca.³⁸

El seu darrer testament, atorgat el 18 de març de 1798, fou publicat el 16 de juny de 1798. Al seu oncle, Mn. Josep Ribalta, li deixà una pensió anual de 50 lliures, a cadascuna de les filles i al fill Josep-Antoni els deixà 3.000 lliures, i nomenà hereu el fill Francesc Gatell i de Plana.³⁹

NOTES

1 Rovira 1991: 10.

2 Morales 1976: 53.

3 Morales 1987: 868.

4 AHAT. Vilallonga del Camp. Òbits, 1709-46, s/p.

- 5 *Ibid.*
- 6 ACT. Matrimonis, 1696-1716, f. 148v.
- 7 AHT. Reg. 534, f. 43.
- 8 AHT. Reg. 6.552, f. 96v.
- 9 AHT. Reg. 379, f. 39.
- 10 AHT. Registre d'hipoteques, 47, f. 12.
- 11 AHT. Reg. 495, f. 24.
- 12 AHT. Reg. 401, f. 29v.
- 13 AHT. Reg. 489, f. 38.
- 14 AHT. Reg. 538, f. 89v, 91 i 92v.
- 15 AHT. Reg. 540, f. 25.
- 16 AHT. Reg. 540, f. 129.
- 17 AHT. Reg. 542, f. 69; 544, f. 220.
- 18 D. Ràfols; A. Gurrera; D. Caravaca; R. Boronat: "Els Ribalta de Vilallonga del Camp", *El Codony*, 14 (1997), p. 5.
- 19 AHAT. Vilallonga del Camp. Matrimonis, 1673-1747, s/f.
- 20 AHT. Reg. 540, f. 129.
- 21 AHT. Reg. 365, f. 13. ACT. Òbits, 1, f. 178v.
- 22 AHAT. Vilallonga del Camp. Òbits, 1709-1746, s/p. Baptismes, 1709-1749, f. 35, 48, 81, 92 v. i 106. ACT. Baptismes, 1714-1728, f. 125v.
- ²³ AHT. Reg. 497, f. 69.
- 24 AHT. Reg. 548, f. 59.
- 25 Ràfols, Gurrea, Caravaca i Boronat 1997: 6.
- 26 AHT. Reg. 552, f. 355.
- 27 Ràfols, Gurrea, Caravaca i Boronat 1997: 6.
- 28 ACT. Òbits, 3, f. 222 v.
- 29 AHT. Reg. 667, f. 124.
- 30 AHT. Reg. 667, f. 124.
- 31 ACT. Òbits, 3, f. 222 v.
- 32 AHT. Reg. 509, f. 377. Fons Moragas, sign. 1420.
- 33 AHT. Reg. 678, f. 149; 5318, f. 103.
- 34 AHT. Reg. 552, f. 355.
- 35 AHT. Reg. 572, f. 215.
- 36 AHT. Reg. 588, f. 524.
- 37 AHT. Reg. 563, f. 285, 300.
- 38 Ràfols, Gurrera, Caravaca i Boronat 1997: 6.
- 39 AHT. Registre d'hipoteques, 60, f. 24v.

Ricard

Els Ricard provenen de Perpinyà i s'establiren a Tarragona el darrer terç del segle XVII, quan el donzell Josep de Ricard fou instituït hereu per Joan de Giminel·ls i Mascaró en el testament que atorgà, el 27 de juny de 1665, davant Hilari Riber, notari de Perpinyà.¹

Fill i hereu de Josep de Ricard és Josep de Ricard i Riber, que contragué dos matrimonis: el primer, el 1711, amb Maria Sentís, filla de Josep Sentís, pagès de Reus,² amb la qual establí capítols matrimonials l'1 de febrer; enviduà abans del maig de 1747, en què vengué vuit jornals al Milà a Antoni Cases per retornar el dot als Sentís.³ La segona vegada es casà amb Flora Roig i Miquel, filla de Gabriel Roig i de Maria Miquel, d'Alcover, que el sobrevisqué, ja que no morí fins a l'any 1787.

Els Ricard es feren amb un extens patrimoni al Milà, tal volta heretat de Francesca Riber, esposa del primer Josep de Ricard, que els obligà a compartir la residència entre Tarragona i aquella població de l'Alt Camp, on, l'any 1740, sabem que residia Josep de Ricard al mas d'en Ricard.

Josep de Ricard i Riber féu testament el 17 d'abril de 1766, davant el notari Ignasi Cases, de Valls, i morí entre aquesta data i el 1768.⁴

ELS FILLS DE JOSEP DE RICARD I RIBER

Del matrimoni de Josep de Ricard amb Flora Roig nasqueren almenys dos fills: Marina i Pere de Ricard i Roig.

Marina de Ricard i Roig

Es maridà dos cops: el primer, el 1768, amb Miquel Blai i Mariner, pagès de Montbrió del Camp, fill d'un altre Miquel Blai i de Francesca Mariner,⁵ i el segon, el 1771, amb el montblanquí Josep Montserrat i Alegre, fill de Josep Montserrat, pagès, i de Maria Alegre, amb qui establí capítols matrimonials el 17 de febrer de 1771.⁶ Fou mare de Marina Montserrat i de Ricard.⁷

Pere de Ricard i Roig

El 23 de juny de 1780 establí capítols matrimonials amb la tarragonina Maria-Antònia Bertran i Bavot, filla del comerciant Joan-Antoni Bertran i de Teresa Bavot, que li aportà

un dot de quatre milers de lliures, la tercera part del qual havia de ser destinada a la construcció d'un molí paperer al Milà.⁸ Les noces se celebraren l'endemà a la catedral.⁹

Pere de Ricard atorgà testament davant el notari Fàbregues, de Tarragona, el 2 de juny de 1809,¹⁰ i fou pare d'almenys dos nois —Josep i Pere de Ricard i Bavot— i d'una noia, que es maridà amb Tomàs Dolsa.

NOTES

- 1 S.-J. Rovira i Gómez: "Nova contribució al coneixement dels Giminells i del senyoriu de la Boella", a: *Treballs canongins* 1996, Centre d'Estudis Canongins "Ponç de Castellví", la Canonja 1996, p. 188.
- 2 S.-J. Rovira i Gómez: "Els Ricard", *Missiva*, 10 (1995), p. 3.
- 3 AHC.V. Reg. 890, f. 68.
- 4 AHT. Reg. 5075, f. 406.
- 5 *Ibid.*
- 6 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 14, f. 145v.
- 7 AHT. Registre d'hipoteques, 38, f. 145v.
- 8 AHT. Reg. 655, f. 223. El dot fou liquidat en dos terminis: el primer, de 3.300 lliures, el 19 de març de 1781, i el segon, de 700 lliures, el 2 de febrer de 1782. AHT. Reg. 656, f. 210; 657, f. 53.
- 9 ACT. Matrimonis, 12, f. 219.
- 10 AHT. Reg. 860, f. 216.

Rovira

Aconseguiren la dignitat de cavaller l'any 1652 en la persona d'Andreu de Rovira i Ponç.¹ En arribar el segle XVIII el cap de la nissaga era Sebastià de Rovira i Martí.

SEBASTIÀ DE ROVIRA I MARTÍ

Fill de Sebastià de Rovira i Santromà i de la seva segona esposa, Teresa Martí. Rebé les aigües baptismals el 29 d'octubre de 1668.²

Contragué dos matrimonis, el primer, el 25 de juliol de 1691, amb Isabel Vernis i Sedó, filla del doctor Jaume Vernis i de Maria Sedó, i el segon amb Eulàlia Congost.³ El matrimoni de Sebastià de Rovira amb Isabel Vernis durà fins al gener de 1708, en què aquesta morí; les seves restes mortals foren dipositades, el dia 27, a la capella catedralícia de les Verges.⁴

El seu pare li féu donació dels béns familiars en els capítols matrimonials rebuts davant del notari Ramon Permini, el 30 de gener de 1692, i l'instituí hereu en el seu testament del 5 de maig de 1695.⁵

Participà en la guerra de Successió, ja que, el 31 de març de 1709, el trobem citat com a "capità de cavall de corases" i cinc mesos més tard consta com a capità del regiment de Felip Subies.⁶

El 6 de desembre de 1720 encara vivia, i no seria estrany que hagués sobreviscut al seu fill Bonaventura, ja que la filla d'aquest, Josepa, apareix com la seva hereva en comptes de Bonaventura.⁷

BONAVENTURA DE ROVIRA I VERNIS

Es casà amb Maria Congost, amb la qual tingué cinc fills: Josepa (n. 1715), Marià (n. 1717), Eulàlia (n. 1720), Llorenç (n. 1721) i Àngela (n. 1722).⁸

Fins al 29 de juliol de 1723, en què cedí als jesuïtes tarragonins un censal ja creat de 6 lliures,⁹ visqué a Tarragona, però amb posterioritat a aquesta data s'absentà de la ciutat, sense que en sapiguem els motius, i el maig de 1733 encara no havia retornat, quan la corporació municipal acordà llogar a la seva esposa la casa pairal del carrer de Misser Sitges per dedicar-la a allotjar soldats (ja ho havia fet, el 1730, per 40 lliures).¹⁰

La seva filla primogènita Josepa, tal volta l'única que el sobrevisqué, es casà amb el tinent Albert Escarlatí i passà a viure a Sevilla, on la trobem residint el febrer de 1753.¹¹

ALTRES FILLS DE SEBASTIÀ DE ROVIRA I MARTÍ

Del primer matrimoni, a més de Bonaventura, nasqueren Ignasi (n. 1692), Josep (n. 1693), Francesc (1695-1698), Maria († 1699), Jaume (n. 1701) i Agustí (n. 1704), mentre que del segon vingueren al món Joan (n. 1710), Rafael (n. 1716), Eulàlia (n. 1718) i Pau (n. 1720).¹²

NOTES

- 1 Els antecedents dels Rovira els podeu trobar a S.-J. Rovira i Gómez: "Aproximació a un llinatge tarragoní de cavallers dels segles xvi i xvii: els Rovira", a: J.-J. Chavarria i E.-A. Soler (ed.), *Recull Josep Roig i Bergadà (1864-1937)*, Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental Margalló del Balcó, Tarragona 1993, p. 143-153.
- 2 ACT. Baptismes, 9, f. 116.
- 3 ACT. Matrimonis, 8, f. 146v.
- 4 ACT. Tauler, novembre de 1707-abril de 1708, p. 145v.
- 5 AHT. Reg. 259, f. 38; 347, f. 20.
- 6 AHT. Reg. 292, f. 42, 76.
- 7 AHT. Reg. 303, f. 57.
- 8 ACT. Baptismes, 12, f. 35, 72, 122, 153, 177v.
- 9 AHT. Reg. 361, f. 735.
- 10 AHT. Acords, any 1730, doc. 25; 1733, f. 31.
- 11 AHT. Reg. 526, f. 17.
- 12 Rovira 1993: 150. ACT. Baptismes, 11, f. 39, 101v; 12, f. 44v, 92.

Sentmenat

El darrer terç del segle s'establí a Tarragona Bernat de Sentmenat i de Boixadors, fill petit de Francesc de Sentmenat i d'Agulló, marquès de Sentmenat, i de Maria-Teresa de Boixadors i Sureda de San Martín, tinent coronel dels reials exèrcits i primer tinent del regiment de les reials guàrdies espanyoles, nat el 1731, al castell de Sentmenat (Vallès Occidental).¹

Bernat de Sentmenat contragué matrimoni a Tarragona, el 3 de desembre de 1770, amb Rita de Paz i de Solà de Sant Esteve, filla de Felipe de Paz, ajudant major del regiment de dragons de Lusitània, i de Baptista de Solà de Sant Esteve.²

Des de la seva arribada a la ciutat com a agregat a plana major de la plaça, manifestà una molt clara voluntat de romandre-hi; la decisió d'arrelar-se a Tarragona té el seu exponent més evident en la política d'adquisicions de cases i finques agràries que emprengué d'ençà el seu establiment, i que s'incrementà un cop casat, ja que hi invertí la llegítima que li donaren els pares i el dot aportat per l'esposa.

Rita de Paz féu testament el 13 de gener de 1802 i traspassà aquell mateix dia, a les cinc de la tarda, a 59 anys; fou enterrada l'endemà a l'església de Sant Francesc.³

El matrimoni Sentmenat-de Paz tingué, almeny, un fill: Antoni, nat a Tarragona a les set del matí del 9 de gener de 1781,⁴ que morí abans que els pares; així, els béns de Bernat de Sentmenat foren heretats pel seu nebot Francesc de Paula de Sentmenat i Clariana, marquès de Sentmenat.⁵

Bernat de Sentmenat va morir a Tarragona el 10 de març de 1809, víctima de l'epidèmia que aleshores patia la ciutat, i fou soterrat al fossar general,⁶ malgrat que en el seu testament, redactat el 7 de juliol de 1807, disposava que el seu cos fos dipositat a la sepultura de Juan de Ochoa i de Gertrudis de Solà, situada al creuer de l'església dels franciscans tarragonins.⁷

NOTES

1 AHT. Reg. 860, f. 344.

2 ACT. Matrimonis, 12, f. 77.

3 ACT. Òbits, 3, f. 89.

4 ACT. Baptismes, 17, f. 158v.

5 AHT. Reg. 860, f. 160.

6 ACT. Òbits, 3, f. 344.

7 AHT. Reg. 860, f. 78.

Jardí de la casa de Bernat de Sentmenat.

Torrell

Els Torrell setcentistes estan representats per Rafael de Torrell i de Freixa, fill de Joan de Torrell i d'Albina de Freixa, que vivia a cavall entre les seves residències de Mont-roig del Camp i Tarragona; estava casat amb Simforosa de Magrinyà.¹

Rafael de Torrell atorgà el seu darrer testament el 30 de maig de 1741 i, com que la seva esposa ja era morta i no tenia fills, designà hereus Déu i la seva ànima. Nomenà marmessor el seu germà Mn. Francesc de Torrell i de Freixa, beneficiat de l'església del monestir de Vallbona.²

La mort de Rafael s'esdevingué a Riudoms i fou soterrat a l'església del convent dels franciscans riudomencs, on les seves restes mortals romangueren fins al 23 d'agost de 1760, en què el seu parent Antoni Folc i de Peirí, de Vinyols, les féu traslladar al convent franciscà de Tarragona.³

NOTES

1 AHT. Reg. 287, f. 303.

2 AHT. Reg. 521, f. 19.

3 AHT. Reg. 423, f. 28; 547, f. 309.

Torrents

Els Torrents són una vella família de pagesos benestants de Constantí que aconseguí la noblesa el segle XVII en la persona de Pere de Torrents i Mestre.

PERE DE TORRENTS I MESTRE

Era fill de Joan Torrents, dit del mas, pagès de Constantí, i de la tarragonina Casilda Mestre, i nebot d'Andreu Mestre, ciutadà honrat de Barcelona.¹

El 20 d'octubre de 1670 obtingué el privilegi de cavaller del Principat de Catalunya.²

El genearca dels Torrents ennoblits estigué casat amb Jerònima Blanc, i morí després del gener de 1716. Fou succeït pel seu fill.

JOSEP DE TORRENTS I BLANC

Es casà amb Paula Albinyana, de la família dels notaris Albinyana, i morí sense deixar descendència en una data que cal situar entre el 18 de gener de 1748, en què sabem que encara vivia, i el mateix mes de l'any següent, quan trobem com a propietari del mas de Torrents el seu germà Bonaventura de Torrents.³

Amb Josep els Torrents inicien la davallada econòmica, que té l'exponent més visible en l'alienació de finques. El 18 de setembre de 1741 vengué a Mn. Francesc Puig, beneficiat de Riudoms, cinc jornals a la partida del mas de Virgili, del terme del Codony, per 80 lliures.⁴ L'any següent foren nou jornals, situats a la partida del mas Blanc, del Codony, els cedits per 180 lliures a Joan Boter.⁵ El 1747, per exonerar-se de diversos censals, vengué un bon nombre de finques a: Isidre Calbó, pagès del Tomanil, una casa a la Poble de Mafumet, una peça de terra campa amb oliveres a la partida de l'Església Vella, dels termes de la Poble i de Puigdelfí, cinc jornals de terra campa a la partida de la Sort de na Tornera, del terme del Codony, set jornals de terra campa a la partida de l'Alsinalet, del terme de la Poble, deu jornals de terra campa i erma amb oliveres a la partida de la Barquera, de la Poble de Mafumet, i tres finques amb un total de dinou jornals a la partida de les Serres, de la Poble de Mafumet, tot plegat per 1.875 lliures;⁶ Isidre Torrents, pagès de Reus, set jornals a la partida del mas d'en Xop, per 157 lliures;⁷ Josep Domingo, pagès del Morell, quinze jornals

de botjar a la mateixa partida per 300 lliures,⁸ i Jacint Rovira, apotecari del Morell, onze jornals i mig, també a la partida de mas d'en Xop, per 261 ll. i 15 s.⁹ Les alienacions continuaren el 1748, en què el patrimoni familiar restà minvat amb dues finques de dos jornals i mig i de cinc jornals, a la partida de mas d'en Torrents, que foren cedides a Joan Gomis i a Isidre Queralt, pagesos del Morell, per 78 i 105 lliures, respectivament.¹⁰

BONAVENTURA DE TORRENTS I BLANC

Era germà de Josep de Torrents i a la seva mort rebé el que quedava del patrimoni familiar. Estigué casat amb Jerònima Cleris i fou heretat pel seu germà Joan.¹¹

La situació econòmica dels Torrents no millorà pas amb Bonaventura; per començar i a fi de pagar l'enterrament i els funerals del seu germà Josep, es veié obligat a desprendre's de set jornals de botjar a la partida del Camí de Reus, del terme de Constantí, per 160 lliures.¹² El mateix any també vengué sis jornals i mig a Isidre Calbó, pagès de Tomanil, per 146 ll. i 15 s.;¹³ un botjar de deu jornals a la partida del Camí de Reus, de Constantí, a Salvador Alegret, pagès de Puigdelfí, per 225 lliures,¹⁴ i vint jornals i mig a la partida de les Punes, de Constantí, a diversos pagesos de Reus a canvi de la creació de quatre censals d'un capital conjunt de 501 lliures.¹⁵ Les vendes continuaren els tres anys següents; així, el 1749, es desprengué de tres jornals a la partida de les Mines, del terme de Constantí, i de nou a la del mas Blanc, del terme del Codony, que, per 82 i 205 lliures, anaren a parar a les mans de Miquel Vidal, pagès de Reus, i de Josep Ramon, pagès del Codony, respectivament.¹⁶ El 1750 serà mig jornal a la partida del mas dels Xops el que, per 12 ll. i 10 s., traspasarà a Joan Gomis, pagès del Morell,¹⁷ i el 1751 l'alienació afectà dos jornals, situats a la partida del Camí de Reu, que, per 60 lliures, passaren a ser propietat de Marià Figuerola.¹⁸

JOAN DE TORRENTS I BLANC

El 29 de gener de 1765 es trobava en una edat "crescudada y molestat de diferents echaques ab los quals me considero pròxim a la mort"; per això, i reconeixent els bons serveis rebuts, fa donació dels seus béns a la neboda Teresa de Torrents i al seu marit Francesc Farrús, i es reserva, però, 60 lliures per al seu enterrament, que vol que es faci a l'església parroquial de Vilallonga en el vas dels avantpassats.¹⁹

Joan de Torrents és el darrer baró de la família i amb ell acaba un llinatge que, de l'ennobliment ençà, talment com si aconseguir-lo hagués suposat una maledicció, no havia parat de davallar tant econòmicament com biològicament.

NOTES

- 1 AHT. Reg. 282, f. 431v.
- 2 Morales 1982: 237.
- 3 AHT. Reg. 534, f. 23v; 498, f. 260.
- 4 AHT. Reg. 4755, f. 291v.
- 5 AHT. Reg. 4756, f. 486v.
- 6 AHT. Reg. 533, f. 93.
- 7 AHT. Reg. 4761, f. 326v.
- 8 AHT. Reg. 488, f. 16.

- 9 AHT. Reg. 533, f. 164.
- 10 AHT. Reg. 534, f. 20, 23v.
- 11 AHT. Reg. 4756, f. 462v.
- 12 AHT. Reg. 435, f. 87.
- 13 AHT. Reg. 534, f. 60.
- 14 AHT. Reg. 435, f. 90v.
- 15 AHT. Reg. 4762, f. 211, 214, 224, 226v.
- 16 AHT. Reg. 4763, f. 24, 59.
- 17 AHT. Reg. 4764, f. 13.
- 18 AHT. Reg. 537, f. 48.
- 19 AHT. Reg. 442, f. 11v.

Valls

Els Valls són originaris de la població aragonesa de Pena-roja i el seu genearca és Simó-Lluís de Valls i Cardona. S'establiren a Tarragona el darrer quart del segle XVI.

ELS BESNÉTS DE SIMÓ-LLUÍS DE VALLS I CARDONA

Són Bru, Josep, Joan i Bonaventura, fills de Francesc de Valls i de la seva esposa Francesca, i tots visqueren a cavall entre els segles XVII i XVIII.

Bru de Valls

És l'hereu i fou batejat a Tarragona el 10 de desembre de 1656.¹ Estigué casat amb la cerverina Maria Torres i fou senyor de Castellnou i de Sisquella. Assistí a les Corts dels anys 1701 i 1705.²

Morí a Tarragona, i les seves restes mortals foren enterrades, el 18 d'octubre de 1714, a l'església de Sant Llorenç.³

La seva vídua el sobrevisqué mig any; morí el 19 de maig de 1715.⁴

Josep de Valls

Cursà estudis de dret i arribà a obtenir el grau de doctor. Es casà amb Maria-Àngela Martí i morí abans del mes de gener de 1701.⁵ Li coneixem dues filles: Ignàsia i Tecla de Valls i Martí, batejades el 16 de novembre de 1676 i el 28 d'agost de 1681, respectivament.⁶ La seva vídua, en el tall de 1715, declarà la possessió d'una casa al carrer de Misser Sitges i de cinc jornals, tot plegat valorat en 1.850 lliures.⁷

Joan de Valls

Sabem que cursà estudis eclesiàstics i que fou ordenat sacerdot.

Bonaventura de Valls

Seguí la carrera eclesiàstica i fou l'obtentor del benifet de Sant Felip i Sant Jaume de la capella de la casa dels orfes de Tarragona.⁸

Fou el tutor dels fills del seu germà Bru i en els anys vint vivia a Cervera, on, el 28 d'abril de 1724, comprà a Francesc de Moixó i de Peguera quatre horts per 3.707 lliures.⁹

FRANCESC DE VALLS I TORRES

És fill i hereu de Bru de Valls. S'establí a Cervera, però continuà mantenint la vinculació amb Tarragona, especialment a causa del patrimoni remarcable que hi tenia.¹⁰

NOTES

- 1 ACT. Baptismes, 9, f. 34.
- 2 Morales 1983: 130.
- 3 ACT. Tauler, maig-octubre de 1714, p. 128v.
- 4 ACT. Tauler, maig-octubre de 1715, p. 92.
- 5 AHT. Caixa 259, f. 43v.
- 6 ACT. Baptismes, 9, f. 32 i 68.
- 7 AHT. Economia i societat, tall de 1715.
- 8 AHT. Reg. 338, f. 27v.
- 9 AHT. Reg. 339, f. 69.
- 10 AHT. Reg. 389, f. 194.

Vertamon

Descendeixen de Francesc de Vertamon, natural de Limoges, que s'establí a Tarragona la segona meitat del segle XVII. Aquest Vertamon fou advocat de la cúria del veguer arquebisbal i destaca pels seus treballs en defensa de les atribucions i els privilegis dels arquebisbes.¹

Fill de Francesc és Josep de Vertamon i de Fises, doctor en dret, oïdor de la Reial Audiència de Barcelona i membre del Reial Consell; es casà amb Lluïsa de Carreres i aconseguí el privilegi de noble el 21 de novembre de 1701.² Fou succeït per seu fill Joan-Albert de Vertamon i de Carreres.

Joan-Albert de Vertamon i de Carreres

Fins a l'any 1777 residí a Barcelona,³ però el seu matrimoni amb la tarragonina Maria-Ventura de Vidal i de Jalpí, celebrat el 9 de novembre de 1778, el decidí a establir-se a Tarragona.⁴

L'1 de gener de 1785 fou designat per ocupar durant tres anys el càrrec de síndic procurador general de Tarragona i el seu terme.⁵

Els fills de Joan-Albert de Vertamon i de Carreres

El matrimoni Vertamon-Vidal tingué dos fills: Joaquim i Marianna.

Joaquim fou batejat, el 26 de desembre de 1787, amb Josep de Vidal i de Nin i Josepa Rubalcava i de Vertamon de padrins, i no sobrevisqué als pares, ja que morí a les sis de la tarda del 3 de març de 1809.⁶

Marianna nasqué el maig de 1791 i fou batejada, el dia 21, amb Josep-Antoni de Vidal i de Jalpí i Isabel de Jalpí de padrins.⁷ La mort del seu germà Joaquim la convertí en l'única successora dels seus pares, dels quals heretà el 15 de gener de 1818.⁸

NOTES

1 Ens referim a l'*Apologia històrica legal por la invictissima protomártir Santa Tecla* (editat a Barcelona el 1683 i reeditat per l'Ajuntament de Tarragona el 1984) i a *Recuerdos de los fundamentos que manifiestan el supremo dominio que gozavan y por indiviso conservan en la ciudad de Tarragona* (editat a Barcelona el 1684).

2 Morales 1983: 133.

3 AHT. Reg. 640, f. 554.

- 4 ACT. Matrimonis, 12, f. 1994v.
- 5 AHT. Acords, 272, f. 19.
- 6 ACT. Baptismes, 18, f. 57. Òbits, 3, f. 335.
- 7 ACT. Baptismes, 18, f. 238.
- 8 AHT. Man. not., 807, f. 289.

Vidal

Arribaren a la noblesa amb Onofre de Vidal, que assolí la dignitat de cavaller i de noble el 28 de maig de 1639 i el 18 de febrer de 1647, respectivament.¹

En arribar el segle XVIII els Vidal eren Bonaventura, Jeroni, Tomàs, Pere i Josep de Vidal i de Nin, fills de Dídac de Vidal i Agràs i d'Ignàsia de Nin, i néts d'Onofre de Vidal i de la seva esposa Eulàlia Agràs.

BONAVENTURA DE VIDAL I DE NIN

Va ser batejat a la catedral tarragonina el 25 de gener de 1658. Es casà dos cops: el primer amb Simforosa de Berenguer i de Castellgermà, que morí l'abril de 1705 i fou enterrada, el dia 2, al vas dels Vidal de la capella de l'Anunciata (actualment de la Mare de Déu de Montserrat) de la catedral de Tarragona,² i el segon, el 16 de novembre de 1712, amb Maria-Àngela Amargós i Grosso, filla de Gabriel Amargós, ciutadà honorat de Barcelona, i d'Isabel de Grosso, que aportà als Vidal els béns dels Grosso.³

Assistí a les Corts dels anys 1701 i 1705 i als braços de 1713,⁴ i tot fa pensar, bé que no se significà gaire, que fou austriacista, ja que els seus béns foren segrestats temporalment i encara ho estaven l'any 1724.⁵

Atorgà el darrer testament el 2 de maig de 1725,⁶ i morí el 14 de març de l'any següent.⁷

JERONI DE VIDAL I DE NIN

Rebé les aigües baptismals el 27 de març de 1660.⁸ Professà en el monestir de Santes Creus i en fou abat els anys 1693-1696. De Santes Creus passà al monestir de Santa Maria de Serrateix (Berguedà), del qual també fou abat vers el 1710.⁹

TOMÀS DE VIDAL I DE NIN

Fou batejat el 29 de desembre de 1669.¹⁰ Seguint les petjades de Jeroni, entrà a Santes Creus i també arribà a ser-ne abat, l'any 1706. A Tarragona fou lector de sagrada escriptura a la catedral i catedràtic a la universitat.

Grup de cases dels Vidal al carrer dels Cavallers.

Durant la guerra de Successió prengué partit per l'arxiduc i l'any 1714 passà a Roma. Carles VI li recompensà la fidelitat a la seva causa amb l'arquebisbat de Messina, que regí del desembre de 1730 fins al 29 de juny de 1743, en què morí víctima de la pesta que assotava la diòcesi.¹¹

PERE DE VIDAL I DE NIN

Seguí la carrera eclesiàstica i arribà a ser canonge i prior de la seu tarragonina.

Com a indicatiu de les seves rendes eclesiàstiques direm que, el 3 de maig de 1722, arrendà al botiguer Duran Ixart les rendes que percebia a Valls, per un any i per 1.400 lliures; l'any següent les hi tornà a arrendar per un termini de quatre anys i a raó de 1.700 lliures anuals.¹² A les rendes vallenques s'han d'afegir les que obtenia a Tamarit i la Riera de Gaià, les quals, els anys vint, li suposaven 324 lliures anyals.¹³

El prior Nin fou enterrat a la tomba familiar de la capella de l'Anunciata el 9 de desembre de 1725.¹⁴

JOSEP DE VIDAL I DE NIN

També el dedicaren al servei de l'Església i, dins de la carrera eclesiàstica, arribà a ser canonge de Tarragona i prior, ja que, en morir el seu germà Pere, n'aconseguí la dignitat.

El 23 de maig de 1726 arrendà al comerciant Duran Ixart¹⁵ les rendes vallenques per quatre anys i per 6.800 lliures, això vol dir una renda anual de 1.700 lliures.¹⁶ En acabar l'arrendament d'Ixart el donà, el 19 de maig de 1730, i també per quatre anys, al vallenc Francesc Baldric, però aquest cop per 6.400 lliures; per tant, amb una minva anual d'un centenar de lliures.¹⁷ Pel que fa a les rendes de Tamarit i de la Riera sabem que, el 1744, li suposaven 425 lliures.¹⁸

Les restes mortals de Josep de Vidal foren enterrades a la tomba familiar el 6 d'agost de 1752.¹⁹

ELS FILLS DE BONAVENTURA DE VIDAL I DE NIN

Del primer matrimoni coneixem quatre fills: Maria-Antònia, Ignasi, Gertrudis i Isabel de Vidal i de Berenguer, i del segon un: Josep de Vidal i Amargós.

Maria-Antònia de Vidal i de Berenguer

Nasqué el juny de 1692 i es casà el 1728 amb Jeroni Generés.²⁰ Fou mare de Joaquim Generés i de Vidal.

Ignasi de Vidal i de Berenguer

Rebé les aigües baptismals el 27 de febrer de 1695 i morí el febrer de 1763.²¹ El fet que pràcticament no en sapiguem res —que no es casés i que tampoc no fos l'hereu— ens fa pensar que potser tenia alguna mancança psíquica.

Gertrudis de Vidal i de Berenguer

El seu bateig s'esdevingué el 29 d'abril de 1697. Es féu monja del convent tarragoní de l'Ensenyança i l'any 1737 encara vivia.²²

Isabel de Vidal i de Berenguer

Nasqué l'any 1700 i morí quatre anys més tard.

Josep de Vidal i Amargós

Veié la primera llum l'any 1718 i fou l'hereu dels Vidal.²³

Contragué matrimoni amb Isabel de Jalpí i Berenguer, filla de Joan de Jalpí i d'Antònia Berenguer.

Com a membre destacat de l'estament nobiliari ciutadà, era convidat per la corporació municipal a les funcions de caire cívic i religiós, però no hi anava, "sin embargo de hallarse con salud y haverle visto los días en que fue convidado por las calles y plazas"; per això, el 25 d'abril de 1750, l'Ajuntament acordà invitar-lo un cop més "como los demás cavalleros", però amb el benentès que si no hi concorria ja no se'l convidaria més a "semejantes funciones".²⁴

El novembre de 1759, sol·licità la plaça de regidor que havia restat vacant per mort de Juan Crisóstomo Jiménez; l'hi fou concedida el 26 de juny de 1760 i en prengué possessió el 28 de juliol d'aquell any.²⁵ Ocupà el càrrec durant nou anys, fins que hi renuncià per manca de salut el 29 de maig de 1769 i, pel que sembla, el motiu era cert, ja que, quan l'Audiència demanà a l'Ajuntament que es pronunciés respecte de la petició de Vidal, respongué dient:

ser conforme a la verdad quanto se expresa en el mencionado expediente y particularmente la quebrantada salud y debilidad de fuerza de dicho Dn. Joseph de Vidal de esta parte de unos años no le permite la entera aplicación al desempeño de las obligaciones de dicho oficio, siendo igualmente cierto que sus accidentes le han precisado alguna vez a salirse del cuerpo de Ayuntamiento en funciones públicas.²⁶

Josep de Vidal es mantingué en el càrrec de regidor fins al 21 de febrer de 1770, en què en la sessió de la corporació d'aquest dia es donà a conèixer l'acceptació per part de les autoritats superiors de la renúncia a la plaça de regidor.²⁷

L'estiu de 1775 Tarragona es preparava per inagurar, el 23 de setembre, la capella de Santa Tecla i es volia celebrar adequadament; com que corria la brama que l'Ajuntament no tenia intenció de fer grans despeses en festes, Josep de Vidal, acompanyat de Carles de Morenes, demanà audiència a la corporació municipal i, després d'haver-li estat atorgada, el 26 d'agost de 1775, presentà davant els capitulars la petició de molts tarragonins que l'Ajuntament s'esforcés per aconseguir autorització de l'intendent per fer una despesa extraordinària; l'ambaixada de Vidal obligà la corporació a demanar permís a la Intendència per gastar més del compte, i aquesta l'autoritza a despendre 500 lliures en les festes de Santa Tecla d'aquell any.²⁸

Estigué vinculat al Sant Ofici i ocupà el càrrec de "baile", que a la seva mort passà al seu fill Josep-Antoni.²⁹

Atorgà testament el 19 de febrer de 1792 i morí a les cinc de la matinada del dia 29, a 75 anys; fou enterrat al cap de dos dies.³⁰

Isabel de Jalpí lliurà el seu testament al notari Aloi el 6 de juny de 1792, en què es trobava en perfecta salut, i morí el 2 de desembre de 1793, a 72 anys.³¹

ELS FILLS DE JOSEP DE VIDAL I AMARGÓS

Josep de Vidal i Isabel de Jalpí foren pares de Josep-Antoni, Maria-Bonaventura i Tecla de Vidal i de Jalpí.

Josep-Antoni de Vidal i de Jalpí

Se'l batejà el 17 d'octubre de 1754.³² El 28 de maig de 1781 establí capítols matrimonials amb la barcelonina Francesca de Calderon i de Vertamon, filla d'Antonio de Calderón y de Toledo, baró de Santa Marta de Arenas,³³ que li aportà un dot de nou milers de lliures.³⁴

L'1 de maig de 1797 sortí elegit síndic personer de l'Ajuntament de Tarragona.³⁵

Tingué onze fills, tots ells nats a Tarragona: Maria-Josepa (1787-1788), Joaquim (1789-1792), Encarnació (1792-1793), Francesc († 1796), Josep-Antoni († 1796), Montserrat (1797-1823), Joaquim († 1799), Marianna († 1800), Josep-Joaquim (1801-1802), Maria-Francesca (1803-1876) i Tecla (n. 1807).³⁶

Maria-Bonaventura de Vidal i de Jalpí

Nasqué l'any 1757. Quan tenia 21 anys, el 9 de novembre de 1778, es maridà amb Joan-Albert de Vertamon i de Carreres, fill de Josep de Vertamon i de Fises i de Maria-Lluïsa de Carreres.³⁷

El seu darrer testament, redactat el 25 d'abril de 1815, fou obert el 15 de gener de 1818.³⁸

Tecla de Vidal i de Jalpí

Fou batejada el 14 de gener de 1762.³⁹ El 5 d'agost de 1788 establí capítols matrimonials amb Josep de Barbosa, coronel, governador de Manresa i cavaller de l'orde de Carles III. Els seus familiars li assenyalaren un dot de sis milers de lliures, pagat parcialment amb la cessió de mitja dotzena de jornals d'horta a Tarragona;⁴⁰ el matrimoni, però, no se celebrà fins al 21 de gener de l'any següent i a l'oratori que els Vidal tenien a la casa del carrer dels Cavallers.⁴¹

NOTES

- 1 Morales 1983: 134.
- 2 ACT. Tauler, maig-octubre de 1705, p. 117.
- 3 J. M. Recasens Comes: "Datos para un estudio biográfico sobre la noble familia Vidal de Tarragona", *Revista Técnica de la Propiedad urbana*, 20 (1970), p. 99-107. AHAT. Fons Foixà, caixa 20.
- 4 Morales 1983: 134.
- 5 AHT. Reg. 389, f. 48v. AMT. Cadastre de 1724.
- 6 AHT. Reg. 390, f. 147.
- 7 ACT. Tauler, novembre de 1725-abril de 1726.
- 8 ACT. Baptismes, 9, f. 58.
- 9 E. Fort Cogul: "Notícies sobre Fray Tomás de Vidal y de Nin, Abad de Santes Creus", *Creus*, 1 (1954), p. 3-26.
- 10 ACT. Baptismes, 9, f. 128.
- 11 Fort 1954: 11-23.
- 12 AHT. Reg. 519, f. 10, 38v.
- 13 AHT. Reg. 519, f. 40.
- 14 ACT. Tauler, novembre de 1725-abril de 1726, p. 112.
- 15 La biografia de Duran Ixart la podeu trobar a S.-J. Rovira: *Els Ixart. Una nissaga setecentista de botiguers i comerciants valencs*, Institut d'Estudis Valencs, Valls 1987, p. 39.
- 16 AHT. Reg. 519, f. 206v.
- 17 AHT. Reg. 520, f. 12v.

- 18 AHT. Reg. 366, f. 20.
- 19 ACT. Tauler, maig-octubre de 1752, p. 108.
- 20 ACT. Baptismes, 10, f. 88. Recasens 1970: 107.
- 21 ACT. Baptismes, 10, f. 134. Tauler, novembre de 1764-abril de 1765, p. 89v.
- 22 AHT. Reg. 394, f. 13, 33.
- 23 AHT. Reg. 429, f. 27.
- 24 AHT. Ajuntament de Tarragona. Acords, 238, f. 24v.
- 25 AHT. Acords, 246, f. 121; 247, f. 90.
- 26 AHT. Ajuntament de Tarragona. Acords, 256, f. 49, doc. 86.
- 27 AHT. Acords, 257, f. 9.
- 28 AHT. Acords, 262, f. 65.
- 29 AHT. Reg. 723, f. 191.
- 30 AHT. Reg. 723, f. 105. ACT. Òbits, 2, f. 188v.
- 31 AHT. Reg. 725, f. 510. ACT. Òbits, 2, f. 219v.
- 32 ACT. Baptismes, 14, f. 182.
- 33 AHT. Reg. 657, f. 90.
- 34 AHT. Reg. 659, f. 19.
- 35 AHT. Acords, 281, f. 33.
- 36 ACT. Baptismes, 18, f. 31, 153, 282. Recasens 1970: 107.
- 37 ACT. Matrimonis, 12, f. 194v.
- 38 AHT. Reg. 807, f. 289.
- 39 ACT. Baptismes, 15, f. 2.
- 40 AHT. Reg. 718, f. 183.
- 41 ACT. Matrimonis, 12, f. 350v.

Virgili

Aquest capítol l'hauria d'encapçalar el nom de Pere de Virgili i Bellver i no pas Virgili, ja que més que tractar un llinatge el que fem és parlar d'una persona: el vilallonguí Pere de Virgili i Bellver, que, el 19 de març de 1754, aconseguí de Ferran VI el privilegi d'*hidalgua*.¹

LA FAMÍLIA DE PERE DE VIRGILI I BELLVER

Els pares de Pere de Virgili foren Pere-Joan Virgili i Ferrer, nascut el 18 de febrer de 1674, i Francesca Bellver i Taubi, nascuda el mateix any. La parella féu capítols matrimonials el 2 d'octubre de 1695 i es casà el 12 de novembre d'aquell any a l'església parroquial de Vilallonga.

Pere-Joan Virgili, que es guanyava la vida treballant les terres pròpies i les que prenia en arrendament, arribà a ser regidor i batlle de Vilallonga.

El matrimoni Virgili-Bellver tingué nou fills: Maria-Àngela, Pere, Teresa, Jerònima, Josep, Francesca, Ramon, Martí i Maria Virgili i Bellver.

Maria-Àngela, la primogènita, va ser batejada el 4 de juliol de 1697 i es casà amb Llorenç Guillamet, pagès de Gratallops. Un dels seus fills, Antoni Guillamet i Virgili, va estudiar al Reial Col·legi de Cirurgia de Cadis, sota la tutela del seu oncle, i com a tal anà a París, el 1752, amb altres companys de perfeccionar els seus coneixements quirúrgics, amb tan mala sort que es posà malalt i hi morí.

Teresa rebé les aigües baptismals el 21 de febrer de 1701. Es va casar amb Ramon Boronat, pagès de la Morera de Montsant.

Jerònima fou batejada el 31 de gener de 1704 i es casà amb Gaietà Montaner, de Falset. El matrimoni morí jove i els seus fills foren protegits per Pere de Virgili. El fill Andreu, nat el 1740, va estudiar al Reial Col·legi de Cadis i exercí de practicant major de cirurgia i de medicina, de cirurgia de primera classe i de cirurgia major de la Reial Armada; de molt jove passà a Mèxic, on arribà a ser catedràtic director d'anatomia de l'Hospital de Naturales i cirurgia major de l'Hospital de Ciutat de Mèxic. La filla Teresa, dotada amb 150 pesos pel seu oncle, es va casar amb Francesc Bausauli, mestre cirurgià del Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona.

Josep fou dut a batejar el 14 d'abril de 1706. Es va fer militar i arribà a tinent.

Francesca, batejada el 13 de setembre de 1709, es casà amb Josep Puig, pagès de Vilallonga, i s'ocupà dels béns vilallonguins de Pere de Virgili.

Ramon, batejat el 5 de maig de 1712, morí infant.

Martí rebé les aigües baptismals el 13 de novembre de 1713; tampoc no superà la infantesa.

Maria tingué una vida curta ja que nasqué el febrer de 1716 i morí el març de 1720.

Escut de Pere de Virgili.

PERE DE VIRGILI I BELLVER

El seu avi Joan Bellver i la seva tia Magdalena Tirbi, muller de Joan Tirbi, el dugueren a batejar el 15 de febrer de 1699.

Atret per les qüestions mèdiques i considerant que els recursos familiars no li permetien estudiar medicina a la universitat, es decidí a posar-se d'aprenent amb el mestre cirurgià de Tarragona Gabriel Riera, amb qui Pere-Joan Virgili signà, el 12 de gener de 1721, un contracte d'aprenentatge per un termini de tres anys.²

Els coneixements quirúrgics de Virgili, apresos amb mestre Riera, foren considerats més que suficients pel regiment de Cavalleria de Calatrava, de guarnició a Tarragona, que el contractà el 1724 com a cirurgià per exercir a l'hospital militar tarragoní. A Tarragona va treballar fins al 2 d'octubre de 1726, en què, seguint el regiment on servia, passà a València; allí aconseguí el càrrec de cirurgià practicant major. Amb motiu del setge de Gibraltar deixà València i anà a exercir a l'hospital d'Algesires, on ocupà la plaça de cirurgià major i conegué Juan Lacomba, cirurgià major de l'Armada, el qual el va convèncer perquè deixés l'Exèrcit i entrés a l'Armada; així ho féu l'any 1728, i el 1729 viatjà per primera vegada a Amèrica amb sojorn a l'Havana i a Veracruz, i hi va romandre fins a l'acabament de 1730, en què va tornar a Cadis i hi romangué fins a l'abril de 1731. Aleshores s'embarcà en l'estol que va dur a Liorna l'infant Carles, que havia de prendre possessió dels ducats de Parma i Plasència. En retornar a Cadis, el desembre de 1731, es trobà amb el nomenament d'ajudant de cirurgia major de l'Armada. L'any 1732 participà en l'expedició d'Orà i quan novament tornà a Cadis se li concedí una beca per anar a París a ampliar estudis durant un any; a la capital francesa es va allotjar a casa de Claude Le Cat, jove i prestigiós cirurgià, que li féu de mestre, tutor i guia. El novembre de 1733, tornava altre cop a Cadis i hi va restar fins a

l'estiu de 1735. Llavors s'embarcà de nou vers les colònies americanes, on va quedar-se fins als darrers dies d'agost de 1737, en què va arribar a Cadis, on es quedà fins al 2 de juny de 1738, data de l'inici del seu tercer viatge a Amèrica, que durà fins al 13 d'agost de 1739. La resta de 1739 estigué a Santander i el Ferrol, on organitzà els aspectes sanitaris de l'esquadra que s'estava preparant per sortir cap a Amèrica i en la qual s'embarcà. El quart viatge americà fou el més llarg, ja que durà fins a la tardor de 1744. En tornar a Cadis es dedicà a impulsar el Col·legi de Cirurgia, que obrí les portes l'any 1748.³ El 4 de gener de 1749 obtingué la plaça de cirurgià major, que li suposà la direcció de l'hospital i el col·legi gaditans, direcció que exercí fins a 1758, en què es traslladà a Madrid per prendre possessió del càrrec de primer cirurgià de cambra del rei, amb un sou anual de 36.000 rals de billó, també el d'alcalde examinador de protobarberat; aquest segon càrrec l'exercí fins a 1760, i el primer fins a 1763. Un cop alliberat de les seves obligacions madrilenyes, passà a Barcelona, on fou director del col·legi de cirurgia fins a la seva mort.

Pere de Virgili mantingué sempre bones relacions amb els familiars de Vilallonga; ens ho demostra el gest de fer arribar diners a les seves germanes quan es maridaven, que obrís les portes del col·legi gadità als seus nebots i als fills dels seus parents i que es fes bastir en el corredor central de l'ermita de la Mare de Déu del Roser i prop del presbiteri una sepultura amb un escut esculpit a la llosa, en el qual es barregen l'heràldica del seu privilegi d'*hidalgúia* (una contrabanda d'argent amb tres lleons rampants d'atzur, acompanyada de vuit flors de lis d'or, tres damunt la contrabanda i cinc davall) amb emblemes del Reial Col·legi de Cirurgia de Cadis. La tomba es construí per a Virgili, la seva esposa i fills, però especialment per als seus pares, ja que la primera persona soterrada fou la seva mare, morta el 8 d'agost de 1756, i aprofitant l'avinentesa hi foren traslladades des del cementiri de Vilallonga les despulles del pare, mort el 12 de desembre de 1748.

El temps passat a Cadis entre el primer i el segon viatge a Amèrica l'aprofità per contreure matrimoni, el 28 d'octubre de 1734, amb Juana-Magdalena Roland Cathalin, filla de Nicolás Roland i de Magdalena Cathalin, d'origen provençal, però veïns de Cadis.

Pere de Virgili va fer testament el 13 de setembre de 1772, davant el notari de Barcelona Josep-Antoni Mallachs, i morí la nit del 6 de setembre de 1776; les seves restes foren enterrades a l'església del convent caputxí de Santa Madrona. La seva esposa no el sobrevisqué gaires anys, ja que va morir a Barcelona el 28 d'agost de 1777 i també fou soterrada a Santa Madrona.

LA FILLA I EL NÉT DE PERE DE VIRGILI I BELLVER

Virgili només tingué una filla, Francesca de Virgili i Roland, nascuda a Cadis el 18 de novembre de 1735.

Francesca contragué matrimoni, el 17 de gener de 1753, amb el seu oncle matern Lorenzo Roland Cathalin; el seu pare la dotà amb 4.000 pesos. Fou la seva hereva, però només el sobrevisqué sis anys; morí a Barcelona, després d'una penosa malaltia, el 19 de març de 1782, i fou enterrada al costat dels pares.

Fruit del matrimoni de Francesca amb Lorenzo és José Roland Virgili, que nasqué a Madrid l'any 1760. El nét de Virgili es casà a Cadis amb Gertrudis Canivell, filla de Francesc Canivell, cirurgià major de l'Armada, i morí a Barcelona, el 8 de febrer de 1791, mentre arranjava els assumptes de l'herència del seu pare, que havia traspassat a Barcelona el 13 de setembre de 1790.⁴

NOTES

- 1 Morales 1976: 197 i 206.
- 2 AHT. Reg. 361, f. 556.
- 3 Pel que fa al Reial Col·legi de Cirurgia de l'Armada, vegeu J. Cervera: *La Marina de la Il·lustració*, Editorial San Martín, Madrid 1986, p. 177-184.
- 4 El text de Pere de Virgili ha estat escrit gràcies a la consulta de R. Albiol: *Pere Virgili (1699-1776). Fundador dels Reials Col·legis de Cirurgia d'Espanya*, Fundació Uriach 1838, Barcelona 1998. D. Ferrer: *Cirujanos del "Camp" en el siglo XVIII*, Associació d'Estudis Reusencs, Reus 1968. F. Morera: "D. Pedro Virgili", dins *Descripción histórica de las estatuas, medallones, bajos relieves y bustos que adornan el frontispicio del palacio de las Exemas. Corporaciones Diputación Provincial y Ayuntamiento de la fidelísima y ejemplar ciudad de Tarragona*, Imprenta de los Sres. Puigrubí y Arís, Tarragona 1865, p. 43-51. J. Riera: "Virgili i Bellver, Pere" dins *Gran Enciclopèdia Catalana*, volum 15, Enciclopedia Catalana, S. A., Barcelona 1980, p. 556 i s. J. Trencs: "Documents de la família d'en Pere Virgili a Vilallonga del Camp", *Boletín Arqueológico*, fasc. 133-140 (1976-1977), p. 237-249, i dels articles "Montaner i Virgili, Andreu" i "Virgili i Bellvè, Pere", *Diccionari dels catalans d'Amèrica*, vol. III, p. 142, i vol. IV, p. 262.

Els nobles austriacistes

El rei arxiduc Carles d'Àustria (Carles III) atorgà amb generositat privilegis de noblesa per atreure partidaris a la seva causa,¹ la majoria dels quals foren destruïts i cremats, l'11 d'abril de 1716, en una vergonyosa sessió de revenja que les autoritats borbòniques celebraren al saló principal del Palau de la Generalitat.² La política de Felip V davant els privilegis concedits pel seu contrincant fou la de negar-los la validesa, mentre que socialment sí que eren acceptats, i la gent considerava els agraciats com a nobles (a l'efecte de l'accés a corporacions que exigien patent de noblesa, per exemple). De vegades, però, el rei "legítim" també els considerava vàlids, com ho demostren els casos de concessió d'un privilegi superior a qui s'havia ennoblit gràcies a l'obtenció d'un privilegi de tipus inferior per part d'un monarca "intrús", la qual cosa equival a dir que s'acceptava implícitament la validesa de la primera concessió.³

Al Tarragonès els afavorits amb la noblesa per part de Carles III i no reconeguts per Felip V són Melcior Corbera i Palau, Ignasi Gelambí, Josep de Viles i Joan de Vives i Llorenç.

MELCIOR CORBERA I PALAU

Era natural de Mataró, fill de Josep Corbera, doctor en medicina, i s'establí a Tarragona vers el 1676, en què es casà amb Isabel Cano, filla d'un alferes.⁴ Vidu de la primera esposa, contragué segones noces el 7 d'octubre de 1691 amb Magdalena Nogués.⁵

Notari de professió, el trobem citat per primera vegada com a ciutadà honorat de Barcelona el 3 d'abril de 1710, en l'enllaç entre Josep Alemany i Josepa Bonai, en què actuà de testimoni.⁶

Fills de Melcior són Josep, Melcior i Clara Corbera i Cano. Josep arribà a ser veguer reial de Tarragona, just abans de l'ocupació de la ciutat pels borbònics l'estiu de 1713, i es casà, el 28 de febrer de 1703, amb Rosa Alemany, germana de Gaspar Alemany, militar del bàndol filipista.⁷ Melcior es mullerà, el 6 d'octubre de 1730, amb una germana de la seva cunyada: Gertrudis Alemany.⁸ Clara es maridà, el 28 de gener de 1714, amb Fulgencio Alfaro, alferes del regiment de Nàpols.⁹

IGNASI GELAMBÍ I MIRÓ

Era notari de professió i fill de Sebastià Gelambí, també notari, i de Tecla Miró.

El 13 de desembre de 1699 contragué matrimoni amb Maria Rovira, filla del notari Josep Rovira.¹⁰

L'any 1709 degué rebre el privilegi de ciutadà honrat, ja que el 21 de juny d'aquell any fou inscrit en el "Llibre vert".¹¹

Li coneixem tres fills: Tecla, Gertrudis i un fill eclesiàstic, al qual deixà en herència la casa pairal.¹² Tecla es maridà amb l'alferes Tomàs Morales i Gertrudis, amb el militar való Francesc Reyner.¹³

JOSEP DE VILES I CONDAL

Era natural de Salvanera, població del bisbat d'Urgell, i fill de Jaume Viles, pagès, i de Francesca Condal.

S'establí a Tarragona, on el 24 d'agost de 1712 féu capítols matrimonials amb Manuela Vidiella, filla de Francesc Vidiella, pagès de Montbrió del Camp.¹⁴

A la documentació apareix citat com a donzell.

JOAN DE VIVES I LLORENÇ

Nasqué en una masia del terme de Torrelles, baronia de Vallmoll, fill del matrimoni de Gabriel Vives, pagès, i Isabel Llorenç.

Els darrers anys del segle XVII i els primers del XVIII el trobem domiciliat al castell d'Altafulla pel fet de ser l'administrador de Gertrudis de Montserrat i Vives, segona marquesa de Tamarit, i podem assegurar que tingué cura dels interessos marquesals de 1696 fins a 3 de juny de 1716, en què la marquesa li va retirar la procuradoria.¹⁵

El 21 d'agost de 1701 contragué matrimoni amb Maria Borràs i Móra, filla d'Agustí Borràs, doctor en medicina i ciutadà honrat, aveïnat a Tarragona, i de Maria Móra i Elies, i neboda de Francesc Borràs, prior de Reus, i de Josep Móra, bisbe de Maronea.¹⁶ Maria no degué trigar gaire a morir per tal com el 17 d'agost de 1702 Joan establí capítols matrimonials amb la seva cunyada Teresa Borràs i Móra, amb la qual es casà el dia 21. Teresa rebé un dot de 5.500 lliures, aportat entre tots els seus familiars, ja que el prior Borràs hi contribuí amb 300 lliures, pagades el 9 de maig de 1704, i el bisbe Móra, amb 825; el nuvi hi correspongué amb un escreix de 1.400 lliures.¹⁷

El matrimoni amb tarragonines li féu fixar la residència a Tarragona, on visqué almenys fins a 1717, ja que el 7 de març d'aquell any el trobem citat com a jurat del terme de Torrelles, de la baronia de Vallmoll, i el gener de 1723 sabem que estava aveïnat a Valls.¹⁸

Vives i Llorenç fou ennoblit els primers anys del set-cents, en una data que cal situar entre l'octubre de 1703, en què encara és qualificat de pagès,¹⁹ i el 4 d'abril de 1706, quan ja consta com a donzell.²⁰ La confirmació, però, del seu ascens social la trobem el 3 d'agost de 1706, en què fou inscrit com a cavaller en el "Llibre vert" del braç militar del Principat de Catalunya.²¹

Li coneixem set fills, la majoria nats a Tarragona: Gertrudis, batejada el 28 de març de 1714;²² Francesca, enterrada el 28 de març de 1715;²³ Josep, batejat el 2 de setembre de 1715;²⁴ Paula, batejada el 16 d'abril de 1717;²⁵ Maria, soterrada a la Minerva, el 13 de maig de 1717;²⁶ Tomàs, mort abans del novembre de 1741, i Joan, que seguí la carrera eclesiàstica i fou l'hereu del seu pare, ja que els altres fills havien mort sense successió.²⁷

NOTES

- 1 Voltas: 1957.
- 2 Madurell 1955: 283-290.
- 3 Rovira i Güell 1992: 25.
- 4 ACT. Matrimonis, 8, f. 81.
- 5 ACT. Matrimonis, 9, f. 105.
- 6 ACT. Matrimonis, 9, f. 105.
- 7 ACT. Matrimonis, 9, f. 50.
- 8 ACT. Matrimonis, 10, f. 131.
- 9 ACT. Matrimonis, 9, f. 46.
- 10 ACT. Matrimonis, 9, f. 30.
- 11 Morales 1987: 459.
- 12 J. M. Recasens: "Los alojamientos militares bajo el reinado de Felipe V en Tarragona", *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, 24 (1973), p. 63.
- 13 M. Güell: "El acceso de la burguesía de Tarragona al estamento nobiliario (siglo XVIII)", a: *La burguesía española en la Edad Moderna*, vol. I, Universidad de Valladolid, Valladolid 1996, p. 511.
- 14 AHT. Reg. 363, f. 172.
- 15 Rovira 1997: 30. AHT. Reg. 302, p. 239.
- 16 AHT. Matrimonis, 9, f. 47.
- 17 Rovira 1997: 30.
- 18 AHC.V. Reg. 779, f. 14v.
- 19 AHT. Reg. 299, s/p.
- 20 AHT. Reg. 4669, f. 121v.
- 21 Morales 1987: 881.
- 22 ACT. Baptismes, 12, f. 6v.
- 23 ACT. Tauler, novembre de 1714-abril de 1715, p. 141.
- 24 ACT. Baptismes, 12, f. 33.
- 25 ACT. Baptismes, 12, f. 67v.
- 26 ACT. Tauler, maig-octubre de 1717, p. 106.
- 27 AHC.V. Reg. 887, f. 128v.

Aspectes familiars

Aquest capítol es dedica a tractar temes vinculats directament amb la vida familiar de les persones considerades a les pàgines precedents, com ara la política matrimonial, els dots i els escreixos, la dedicació a l'Església o a la milícia, el nivell de vida, els aspectes culturals, les darreres voluntats i les sepultures.

LA POLÍTICA MATRIMONIAL

Els matrimonis de la noblesa setcentista es feien sota la regla de l'endogàmia, és a dir, entre persones del mateix estament i això, en gran manera, provocat pels mateixos nuclis familiars, perquè, a l'edat moderna, eren les famílies dels futurs esposos les que formalitzaven el matrimoni dels fills, i així el matrimoni esdevenia un contracte entre famílies, la pretensió de les quals era mantenir-se o pujar en l'escalafó social gràcies al matrimoni que s'anava a realitzar; sovint, doncs, entre les famílies i els grups familiars que controlaven els matrimonis, hi havia tota una estratègia encaminada a conservar o acreïxer la condició socioeconòmica mitjançant casaments, per tal com el matrimoni era el resultat d'un conjunt de processos socials previs, generats al si dels respectius grups familiars.

Arribats aquí hem de recordar que les dones catalanes de l'època moderna no pertanyien a un estament per mèrits propis, ans per ser la muller, la filla o la germana d'un home que formava part del dit estament.

El repàs dels arbres genealògics de les diverses famílies estudiades, considerant-les només a partir de la generació ennoblida, ens permet advertir com els homes són fidels a la disposició social establerta i cerquen l'esposa, especialment els hereus, entre les filles dels seus iguals o superiors. Així tenim que Josep-Ignasi Alemany es casà amb una Castellarnau; Jaume Alberic ho féu amb una Casals; la muller de Josep Bellver era una Pujol, de Maspujols; Francesc Blanxart escollí per esposa una Cases; Gabriel de Borràs es mullerà amb una Llúria, i el seu fill i el seu nét ho feren amb una Magarola i una Sánchez de la Barzena, marquesa de la Barzena; Pau de Cadenas escollí per casar-se una Tserstebens; Tomàs Canals esposà una Torroja, de Reus; els Cases prengueren per mullers dones dels llinatges Prat i Ferrer; Josep-Antoni de Castellarnau es casà amb una Camps, de Girona, i el seu germà Francesc amb una Soldevila; els Castellví cercaren les seves mullers entre els Pontarró i els Bellet de

Miporqué; Josep de Claver s'emparentà amb els Foraster; els Ferran prengueren per mullers dones dels llinatges Valls, Braçó i Mata; Joan d'Homdedeu es vinculà als Fontanilles; els Montoliu cercaren les seves mullers entre els Boixadors, Erill, Bru i Dusai; els Montserrat trobaren les seves esposes entre els Moles, els Peguera i els Riu; els Morenes esposaren dones cognomenades Caçador, Bertran, Rubies i Pastor; Joaquim Pastor es casà amb una Mestre, i el seu fill Francesc amb una Duran; Joan-Francesc de Plana es mullerà amb una Roca; els Pontarró cercaren les seves dones entre els Castellví i els Llorenç; els Potau trobaren les seves esposes entre els Osset, Boixadors, Colón de Portugal, Aragón, Lacoma i Loyola; Josep de Prat es casà amb una Martí; Josep de Queraltó esposà una Pastor; Joan Ribalta contragué matrimoni amb una Torredemer; Joan-Albert de Vertamon es mullerà amb una Vidal, i aquests, per als seus matrimonis, s'emparentaren amb els Berenguer, Amargós, Jalpí i Calderón.

Els casaments de les dones també es fan amb els seus iguals: les Boixadors es casaren amb homes de les famílies Montoliu i Potau; Francesca Borràs es maridà amb un Pedret, de Reus; Francesca de Borràs i Carbonell ho va fer amb un Moixó, i Maria de Borràs i de Llúria prengué per marit un Novell; les Casals contragueren matrimoni amb Vernis, Alberic i Torrademer; les Cases cercaren marit entre els Blanxart, Ferrer i Bellveny; Anna de Castellarnau esposà un Viladomar; les Claver, les casaren amb Valderrama i Arce; Maria de Figuerola contragué matrimoni amb un Boil d'Arenós; les Fontanilles cercaren marit entre els Homdedeu, Salvador i Roger; Isabel de Kies es maridà amb un Rosselló, de Valls; Josepa de Llorac prengué per marit el comte de Brias, i Peronella de Llorac es casà amb un Soldevila; els marits de les Mestre van ser homes dels llinatges Pastor i Gualtero; Isabel de Montoliu esposà un Baillet; les Montserrat cercaren els seus marits entre els Camporrells i els Suelves; les Morenes es casaren amb homes cognomenats Calbet, Bricfeus, Pineda i Vives; Isabel Pastor prengué per marit un Compte, de Reus; Maria Teresa de Plana es casà, en primeres noces, amb un Beuló; les Pontarró escolliren els seus esposos entre els Paissa i els Castellví; Agustina de Prat contrau matrimoni amb un Lalandia i un Quijano, i les Vidal escolliren per marits homes dels llinatges Vertamon i Barbosa.

DOTS I ESCREIXOS

Com és sabut, el dot era la part del patrimoni familiar concedit a una filla amb motiu del casament. El lliurava el pare i, si aquest mancava, l'hereu, la mare —conjuntament amb un germà— o els marmessors testamentaris. Era pagat amb diners o amb diners i béns de qualsevol mena, com ara terres, mobles, vestits, joies, etc. Generalment estava format per dues parts: una en diners o altres béns i l'altra integrada per una o més caixes de roba, vestits, etc. Esdevenia propietat de la muller, però només podia disposar-ne lliurement si tenia descendència; si moria sense fills, era retornat a la família d'origen, és a dir, a la del pare.

Es pot dir que el dot tenia un valor transaccional i com a tal esdevenia una contribució indispensable per a les dones, fos quina fos la seva condició o el seu estament social, ja que era necessari, fins i tot, per entrar en un convent (una dona sense dot tenia molt poques possibilitats de contraure matrimoni). El dot era, en definitiva, el preu de la dona en el mercat matrimonial i el seu import estava directament relacionat amb la situació socioeconòmica del marit.

Normalment el dot es pagava en terminis i això permetia a les famílies assumir la despesa amb més comoditat.

Els manuals notarials ens faciliten informació dels dots en lliures pagats per les famílies Borràs (Agustí), Prat, Cases, Pastor, Hortonedà, Morenes, Castellarnau, Ricard, Llorac i Vidal, segons aquesta distribució:

	<i>1r quart</i>	<i>2n quart</i>	<i>3r quart</i>	<i>4t quart</i>
Borràs	5.500/4.950	—	—	—
Prat	1.100	—	—	—
Cases	1.100	—	1.100	—
Pastor	4.000	—	—	—
Hortonedà	—	1.120	—	—
Morenes	—	—	2.400	4.000
Castellarnau	—	—	12.000	—
Ricard	—	—	1.000	—
Llorac	—	—	2.500	—
Vidal	—	—	—	6.000

Tenim, doncs, que la mitjana dels dots és de 3.330 lliures el primer quart del segle (gràcies als dots dels Borràs), 1.120 el segon, 4.475 el tercer i 5.000 el quart.

Tanmateix, però, el resultat no és significatiu, ja que el dot varia segons la capacitat econòmica de la família que l'atorga i el nombre de filles que cal dotar, perquè el capital reservat a pagar el dot es dividia entre el nombre de persones que l'havien de rebre. Així, per exemple, els Cases atorguen cinc dots o llegendes de 1.100 lliures, per tant, és una inversió de 5.500 lliures; els Hortonedà, tres de 1.120 lliures o, el que és el mateix, 3.360 lliures, i els Borràs, gràcies al concurs de tota la família, dos dots de 5.500 i 4.950 lliures, que fan un total de 10.450 lliures. Els Pastor, els Morenes, els Castellarnau i els Vidal paguen dots més elevats, però s'ha de dir que ultra disposar de més diners només paguen un dot en cada ocasió i poden ser, doncs, més generosos.

L'escreix era la contrapartida o la correspondència masculina a la contribució del dot de l'esposa, una mena de dot aportat per l'home com a suposat premi a la virginitat de la dona, per la qual cosa no correspon pactar-lo quan el casament es fa amb una vídua.

Com que la possessió i l'usdefruit de l'escreix era del marit, la dona només l'obtenia a la mort d'aquest; en morir l'esposa, l'escreix anava a mans dels fills del matrimoni, i si no n'hi havia retornava al marit o a la seva família.¹

DEDICACIÓ A L'ESGLÉSIA

Tot i respectar les possibles vocacions, és evident que la carrera sacerdotal o la vida religiosa era una solució per als cabalers de les famílies nobles.

No descobrim res de nou si diem com era de freqüent durant l'edat moderna trobar que dins d'una família alguns dels fills cabalers passessin a nodrir l'estament eclesiàstic, ja que era tradició que algun dels fills fadristerms consagrés la vida a l'Església. Això succeïa en totes les classes socials, però els fills de l'estament noble acostumaven a ocupar canongies i dignitats, especialment quan aquestes podien ser objecte de la successió familiar.

Referint-nos només a les persones que arribaren a l'edat adulta, ens trobem amb 174 homes i 114 dones, dels quals 30 i 8, respectivament, escolliren dedicar llurs vides al servei de l'Església; és a dir, el 17,24% dels homes i el 15,78% de les dones.

Tomàs de Vidal i de Nin, abat de Santes Creus i arquebisbe de Messina.

Dedicació a l'Església dels fills i filles de les famílies nobles setcentistes del Tarragonès

<i>Llinatges</i>	<i>Homes</i>	<i>Eclesiàstics</i>	<i>Dones</i>	<i>Religioses</i>
Alberic	7	2	3	–
Alemany	6	1	1	–
Bellver	2	1	–	–
Blanxart	2	–	2	–
Boixadors	1	–	2	–
Borràs (Agustí)	2	–	3	–
Borràs (Francesc)	4	–	5	2
Cadenas	3	–	6	3
Canals	1	–	–	–
Casals	3	1	4	1
Cases	13	2	13	3
Castellarnau	4	1	1	–
Castellví	2	–	1	1
Cerezo	4	1	3	1
Claver	3	–	3	–
Ferran	3	–	1	–
Ferrer	3	–	–	–
Figuerola	1	–	1	–
Fontanilles	7	1	4	–
Foraster	4	–	2	2
Fort	1	–	–	–
Galli	1	–	–	–
Güell	1	–	–	–
Homdedeu	4	–	3	–
Hortoneda	2	–	7	–
Kies	5	–	1	–
Llorac	6	–	4	–
Martí (Altafulla)	3	–	2	–
Martí (Ardenya)	5	–	–	–
Martí (Falset)	3	1	2	–
Martí (Tamarit)	6	2	–	–
Mestre	1	–	2	–
Montoliu	8	4	5	4
Montserrat	6	1	2	–
Morenes	6	–	5	–
Pastor	6	4	4	–
Plana	3	–	4	–
Pontarró	2	1	1	–
Potau	8	2	4	–
Prat	2	–	3	–
Queraltó	1	–	–	–
Ribalta	4	1	5	–
Ricard	2	–	1	–
Rovira	2	–	1	–
Sentmenat	1	–	–	–
Torrell	1	–	–	–
Vidal	8	4	2	1
Virgili	1	–	1	–
	174	30	114	18

Les dones que es fan religioses pertanyen a nou de les quaranta-vuit famílies nobles del Tarragonès i concretament a les dels Cadenas —tres—, Casals —una—, Cases —tres—, Foraster —dues—, Borràs —dues—, Castellví —una—, Cerezo —una—, Montoliu —quatre— i Vidal —una. Hi ha, doncs, una concentració en determinades famílies que, per convicció o per interès, encaminen les seves filles vers la vida religiosa.

Les divuit religioses, filles de les famílies nobles comarcals, professaren als convents tarragonins de les carmelites descalces (Antònia de Cadenas i de Tserstevens), de les clarisses (Rosa Casals i Torroella, Manuela Cases i Martí, Maria-Rosalía i Maria-Antònia de Foraster), del Beateri (Anna de Cadenas i de Tserstevens) i de l'Ensenyança (Bonaventura Cases i Martí i Gertrudis de Vidal i de Berenguer); als arxidiocesans de Vallbona de les Monges (Caterina i Rosa de Borràs i Carbonell, Ignàsia de Castellví i de Pontarró) i de les mínimes de Valls (Francesca Cerezo i Cerveró); als barcelonins de les clarisses de Pedralbes (Tecla de Cadenas i de Tserstevens) i de les benedictines de Sant Pere de les Puelles (Maria-Teresa i Cecília de Montoliu i d'Erill); a l'aragonès de Sixena (Maria-Rosa i Maria-Josepa de Montoliu i de Boixadors), i una es fa caputxina (Rosa Cases i Fleix).

Dels vint-i-nou nobles dedicats al servei de l'Església dinou foren clergues seculars i la resta regulars.

Gràcies a la posició social i econòmica de les seves famílies, una mica més de la meitat aconseguiren arribar a posicions remarcables dins del món eclesiàstic; així, Jaume Alberic i Casals, Marià Alberic i Marrugat, Josep Bellver i Fàbregues, Tomàs Martí i Borràs, Joan i Manuel Martí i Perelló, Joan de Montoliu i de Boixadors, i Pere i Josep de Vidal i de Nin, formaren part del Capítol Catedral de Tarragona; Plàcid de Montoliu i d'Erill fou canonge del de Barcelona i Antoni de Montserrat i Moles del de Tortosa; Manuel de Montoliu i de Boixadors i Manuel de Montoliu i d'Erill ocuparen llocs importants dins l'orde de Sant Joan de Jerusalem, i els germans Jeroni i Tomàs de Vidal i de Nin arribaren a ser abat de Serrateix, el primer, i abat de Santes Creus i arquebisbe de Messina, el segon.

De la resta dels nobles eclesiàstics, deu entraren en el clergat secular (Gaspar Alemany i Roig, Marià Casals i Torroella, Agustí Cases i Oriol, Josep-Antoni Cases i Martí, Baltasar de Castellarnau i de Castellarnau, Josep Cerezo i Busquets, Francesc Fontanilles i Bosquets, Manuel de Pontarró i Llorenç, Josep Ribalta i Torredemer, Carles de Potau i d'Osset), però no aconseguiren passar d'una comensalia o d'un benifet, i cinc formaren part del regular com a cistercencs (Joaquim Pastor i de Duran i Josep de Potau i Colón de Portugal), jesuïtes (Andreu Pastor i de Duran), cartoixans (Joan Pastor i de Duran) i teatins (Jeroni Pastor i de Duran).

PARTICIPACIÓ EN LA MILÍCIA

Els monarques de la casa de Borbó, des de Felip V a Carles III, s'esforçaren per vincular la noblesa a la milícia. Ho aconseguiren mitjançant la creació d'un exèrcit permanent, fortament professionalitzat i completament integrat per nobles; i això gràcies a la institucionalització d'un sistema d'accés que, en la majoria dels casos, només permetia arribar als càrrecs d'oficials a aquells que prèviament havien justificat la seva noblesa.

Per atraure la noblesa vers la carrera de les armes s'inicià, des del primer moment, el procés de prestigiar la professió a base de mesures encaminades a estimular la permanència a files, per mitjà de la concessió de mercès, com ara l'atorgament de comandes, hàbits militars i, fins i tot, de títols nobiliaris, i així mateix s'establiren marcades diferències entre nobles i plebeus.

Els nobles interessats per la milícia feien el seu ingrés a l'exèrcit com a cadets. El cadet, segons una definició de l'any 1776, és "un joven noble, que sirve en los Regimientos, en calidad de soldado voluntario, para aprender de la guerra y hacerse benemérito en los empleos militares".² Per a tot aquell que pretengués entrar com a cadet en una companyia, l'única condició necessària era que acredités el seu origen noble i que disposés, alhora, de les assistències; és a dir, del diner suficient per mantenir-se amb decència fins a aconseguir l'ascens a sotstinent.

Pel que fa als llinatges del Tarragonès i la milícia, ens trobem amb el resultat següent:

<i>Llinatges</i>	<i>total d'homes</i>	<i>militars</i>	<i>total de dones</i>	<i>casades amb militars</i>
Cadenas	3	1	8	3
Foraster	4	3	2	–
Llorac	6	5	4	–
Martí (Ardenya)	9	7	–	–
Martí (Tamarit)	6	1	–	–
Potau	8	3	4	3

El quadre precedent ens indica ben clarament que només una minoria de les famílies nobles del Tarragonès se sentiren atretes per la milícia, però per a aquesta minoria diríem que l'atracció fou forta, ja que vint³ dels seus trenta-sis homes, el 55,55%, seguiren la carrera militar i sis de les seves divuit dones es maridaren amb militars.

Entre les sis famílies que s'inclinaren per la milícia destaquen les de Foraster, Llorac i Martí (Ardenya), ja que quinze dels seus dinou homes, el 78,94%, foren militars.

EL NIVELL DE VIDA

És evident que si podem arribar a saber el nivell de vida material de les famílies nobles que hem presentat, ens serà més fàcil atansar-nos al seu coneixement; però això no sempre és factible, perquè l'element imprescindible per fer-ho són els inventaris *post mortem* (ho són perquè permeten saber com eren els habitatges, el mobiliari, les peces de decoració, les joies i els objectes de plata i or, la vaixel·la, el vestuari major i menor, les cavalleries, els cotxes de passeig, etc., que posseïen) i aquests documents no sempre s'han conservat.

Dissortadament només tenim els inventaris de Bonaventura de Vidal (1726),⁴ Gaspar Cases (1757),⁵ Josep de Figuerola (1757), Joan d'Homdedeu (1758),⁶ Carles de Castellarnau (1766),⁷ Plàcid de Montoliu (1774),⁸ Josep de Vidal (1794)⁹ i Joan de Kies (1795),¹⁰ la qual cosa equival a dir que l'aproximació al nivell de vida dels nobles del Tarragonès solament es pot fer a partir dels Cases, els Castellarnau, els Figuerola, els Homdedeu, els Kies, els Montoliu i els Vidal.

L'inventari de Caspar Cases ens permet saber que posseïa vint-i-set objectes de plata (entre els quals set culleres, dos ganivets, vuit forquilles i dos parells de botons) i dos d'or.

L'argenteria de Josep de Figuerola era molt més abundant, ja que els objectes de plata pesaven 977 unces i 2 argenços i els d'or, 20 unces i 12,5 argenços; a tot això s'ha d'afegir unes arracades d'or amb set diamants i sis robins, i un anell d'or amb set diamants.

La relació de béns *post mortem* de Joan d'Homdedeu ens descriu l'interior de la masia on vivia i morí, així com els seus béns immobles, però no ens parla de joies; per tant, deduïm que no en tenia.

Molt més explícit és el de Plàcid de Montoliu, ja que s'hi anoten trenta conjunts d'objectes de plata i setze d'or, sense indicar-ne, però, el pes.

Carles de Castellarnau era propietari de cinquanta-un objectes de plata d'ús domèstic —culleres, forquilles, salers, canadelles, etc.—, el pes dels quals desconeixem.

L'inventari de Bonaventura de Vidal no indica cap objecte de plata i or, però sí el del seu descendent Josep de Vidal, de qui es diu que posseïa una gran quantitat d'objectes de plata i or, dels quals només es dona el pes d'un centenar i escaig de peces, amb el resultat de 829 unces i 6 argenços; és a dir, 24.627,13 grams.

El de Joan de Kies, per acabar, ens descriu l'interior del castell de Vila-seca, però no diu res de l'argenteria.

Pel que fa als habitatges nobiliaris podem dir que:

Els ALEMANY tenien la casa pairal al carrer del Portal del Carro; l'any 1801, disposava de sala, *estrado*, menjador, alcova, quatre habitacions, cuina, rebost i jardí corral.¹¹ En el vuit-cents fou ocupada per les monges oblates.

El domicili dels ALBERIC es trobava a la plaça de Sant Miquel del Pla.

Els BORRÀS tenien la seva residència tarragonina al carrer dels Cavallers.

Els CADENAS disposaven de dues residències, corresponents als dos fills de Francisco de Cadenas Fernández: Alexandre de Cadenas i Carlier i Pau de Cadenas i Palau. Alexandre heretà el seu domicili, situat a la cantonada entre el carrer de les Escrivanies Velles i el Pla de la Seu, del seu avi matern Alejandro Carlier Roldán, el qual havia comprat la casa a Maria de Vallgornera i de Martí, vídua de Simó de Vallgornera, el 19 d'agost de 1743, per un miler de lliures;¹² l'edifici, el 1765, comprenia dues estables, un celleret, un estudi unit a dues dependències, un rebedor, un *estrado*, un corredor que anava de l'*estrado* a l'habitació principal, l'habitació principal, un menjador, una cuina, un pastador, un rebost, una sala, una habitació al cap de l'escala, diverses habitacions a l'últim pis, amb finestres al Pla de la Seu, i les golfes. La casa de Pau es trobava al carrer de la Portella; els anys noranta hi efectuà obres de consideració;¹³ s'aixecava al costat del baluard de Sant Antoni, que, en el segle XIX, passà a ser conegut com de Cadenas.¹⁴

Els CASES de la branca d'Antoni Cases i Oriol vivien en una casa del carrer de Cavallers i els de la de Rafael Cases i Oriol, en un immoble del carrer Major, que disposava d'establia, celler, cuina, rebedor, sala, quatre habitacions, recambró, rebost i golfa.¹⁵

Els CASTELLARNAU residien a la casa que havia estat habitatge dels Terrè, els Soldevila i els Rebolledo i que Carles de Castellarnau i de Castellarnau adquirí, el 10 d'abril de 1764, a Josep de Vidal i d'Amargós.¹⁶ Josep-Antoni de Castellarnau i Magrinyà la féu remodelar i la convertí en un dels habitatges senyorials més elegants de la ciutat i això, en molt bona mesura, gràcies al saló noble decorat amb pintures mitològiques de Josep-Bernat Flaugier. A la façana, damunt la porta principal, destaca l'escut d'armes familiar.

Els CEREZO vivien en una casa de la seva propietat situada al carrer d'en Canals, actualment de les Cuireteries.

L'habitatge dels CLAVER es trobava al carrer d'en Granada.

La residència tarragonina dels FERRAN s'aixecava al carrer Major.

Els FIGUEROLA eren els propietaris de la casa que els hereus de Josep de Figuerola i de

Blanes vengueren a Plàcid de Montoliu i que, des de la segona meitat del set-cents, és coneguda com dels Montoliu.

La casa dels FORASTER es trobava al carrer de la Destral.

LLEONARD DE GALLI fixà la seva residència en una casa del carrer del Portal del Carro.

JOAN D'HOMDEDEU vivia al mas de l'Obra, de la parròquia de Vilallonga. Aquest edifici, l'any 1758, disposava d'entrada, celler, cuina, pastador, establia, sala, rebost, quatre habitacions i golfes.¹⁷

La residència dels KEIES era el castell de Vila-seca; constava d'una torre, sala, quatre habitacions, golfa i diverses dependències annexes.¹⁸

Els LLORAC de la branca dels comtes de Brias habitaven la residència familiar del carrer de la Nau, i els descendents de Josep de Llorac i de Moixó vivien en una casa del carrer d'en Granada situada entre les de Figuerola i Escolà.

BERNAT MARTÍ establí la seva residència en una casa situada al carrer del Portal d'en Jova, d'Altafulla, que afrontava "de part davant ab lo carrer públich, de part detràs ab casa y corral de Rafel Plana de un custat, ab la muralla de la vila, de altre custat ab lo pati de Josep Soler".¹⁹ Aquesta casa acabà sent propietat d'Antoni de Martí i Franquès.

Els MARTÍ, dits d'Ardenya, vivien a cavall entre Altafulla i Tarragona. La casa altafullenca era la pairal dels Franquès, situada al carrer del Mig,²⁰ i la de Tarragona, al carrer de Santa Anna (actualment Museu d'Art Modern) era la que Antoni de Martí i Gatell adquirí, el 1772, a la junta municipal encarregada d'alienar els béns dels jesuïtes.²¹

Els MARTÍ, de Tamarit, tenien l'habitatge al carrer del Portal del Carro.

Els MONTOLIU disposaven de dues residències: la casa del carrer dels Cavallers, adquirida dels Figuerola, i el castell del Morell. La casa pairal de Tarragona figurava entre els millors habitatges senyorials de la ciutat i en el seu interior hom podia trobar, el 1774, vuitanta-dos quadres, dels quals dos representaven escenes de la història de Moisès; un altre, sant Plàcid; un altre, sant Ciprià, i sis eren retrats de membres de la família (Jeroni de Montoliu, Plàcid de Montoliu i de Boixadors, Manuel de Montoliu i de Boixadors, Joan de Montoliu i de Boixadors, Maria Teresa de Montoliu i de Ribes i Maria Rosa de Montoliu i de Boixadors), una làmina de bronze daurat i vint-i-un tapissos, dels quals vuit al·ludien a la història de Marc-Antoni i Cleopatra i a episodis de la reina Ester.²² El castell morellenc, de planta rectangular, aspecte massís, coberta a quatre aigües i tres façanes ornamentades amb esgrafiats, restà acabat el 1781, i el 1794 s'hi féu l'afegit d'un cos a l'ala nord. El primer edifici disposava de planta baixa, amb magatzems, habitació dels masovers, cuina i presó; planta noble amb rebedor, saló principal, tres habitacions (dues amb sala i alcova) i la golfa, que ocupava el tercer pis. A l'ampliació hi havia la planta baixa, reservada a magatzems; la noble, ocupada per una segona cuina, un rebost, un servei, un oratori, un menjador i diverses habitacions.²³

Els MONTERRAT també posseïen dos habitatges: la casa del Pla de la Seu, de Tarragona, adquirida per Francesc de Montserrat i Vives, primer marquès de Tamarit, i el castell d'Altafulla, que era la seva autèntica residència. La fortalesa altafullenca disposava, segons l'inventari de 1728, de la sala, la quadra (cambra gran), la quadra de l'alcova, el "quarto" de tramuntana, el "quarto" del menjador i la cuina.²⁴

Els MORENES, des del segon quart del segle XVIII, vivien a la casa del carrer Major amb façana al carrer de la Nou, on avui hi ha els Mobles Tarragona.

Els PASTOR/QUERALTÓ ocupaven l'antiga casa dels Mestre, del carrer de la Nau.

La casa tarragonina dels PONTARRÓ es trobava al carrer d'en Granada.

La casa pairal dels POTAU és la número 9 del carrer d'en Granada, entre la de Canals i Figuerola. Melcior de Potau, l'any 1782, hi féu fer obres per un import, com a mínim, de 1.263 ll., 13 s. i 6 d.²⁵

El domicili dels PRAT s'aixecava al carrer del Portal del Carro, a la banda del convent de l'Ensenyança.

La residència tarragonina dels RICARD es trobava al carrer Nou de Sant Carles.²⁶

Els ROVIRA tenien la casa pairal al carrer de Misser Sitges.

BERNAT DE SENTMENAT establí el seu domicili en una casa del carrer de l'Arc d'en Toda que treia façana a la plaça de Sant Joan, la qual restà afectada per una bomba durant la guerra del Francès.²⁷

La residència tarragonina dels VALLS es trobava a la plaça d'en Rovellat.

La casa dels VERTAMON, finalment, estava situada al carrer de Sant Llorenç.

Els VIDAL tenien la seva residència al carrer dels Cavallers, davant per davant de la mansió dels Montoliu, i de Mediona. Can Vidal, l'any 1726, disposava de quatre portals, un estudi, dos cellers, tres estables, deu habitacions, una eixida, una cuina, dos guarda-robes, dos corredors, un passadís, dues golfes i un oratori, i el 1794 s'esmenta l'entrada, la cotxeria, l'estable gran i l'estable petit, dos rebedors, un oratori, la sala, un corredor, un rebost, un menjador, el passadís del menjador, la cuina, el passadís de la sala gran, un estudi i deu habitacions. El mobiliari, tant l'any 1726 com el 1794, era força ric; comptaven amb trenta-cinc quadres, entre els quals hi ha els retrats de l'arquebisbe Tomàs de Vidal i Nin i del seu germà Josep de Vidal i Nin, les quatre estacions (al menjador) i dues vistes de Roma. La col·lecció de tapissos no era pas menys rica, ja que, l'any 1726, per les dependències de la casa se'n distribuïen trenta-cinc entre "grans y xics", però l'any 1794 només en consten nou (dos de grans, tres de petits i quatre trossos). La causa de la minva por raure en el fet que els inventariats el 1726 no eren de Bonaventura de Vidal sinó de la seva esposa, i aquesta el degué repartir entre els fills. A la capella hi havia un retaule "molt antich y dorat part y part pintat" amb quatre imatges de sants.

LA CULTURA

En la majoria dels casos, la documentació no ens permet precisar on estudiaren els nobles setcentistes del Tarragonès, però és evident que tots posseïen una instrucció superior a la mitjana de la població, i especialment els que tenien el grau de doctor en dret (Jaume Alberic, Marià Alberic, Francesc Blanxart, Marià Cases, Josep-Ignasi de Castellví, Josep de Claver, Ramon de Ferran, Bonaventura de Ferran i Ignasi Pastor) o en medicina (Agustí Borràs, Josep Ferrer i Vicenç Hortonedà).

D'entrada, també cal suposar en possessió d'una formació superior la major part dels nobles que seguiren carreres militars i eclesiàstiques, que foren notaris (Ignasi Cases i de Prat, Francesc de Castellarnau, Antoni Fontanilles, Francesc Güell i Pere Ribalta) o que esdevingueren cirurgians qualificats, com ara Leonard de Galli o Pere de Virgili.

Tampoc no podem dubtar de la bona educació d'aquells que no passaren per la universitat (la majoria dels quals no necessitaven un títol per viure), ja que els escrits que ens n'han arribat permeten acreditar que reberen una instrucció adequada a la seva categoria social.

Retrat d'Antoni de Martí i Franquès (Reial Acadèmia de Ciències i Arts).

Bust de Pere Virgili (Museu d'Història de la Ciutat, Barcelona).

Un cas excepcional és el d'Antoni de Martí i Franquès, que el seu pare envià a estudiar a Cervera, on es trobava el 19 d'octubre de 1764,²⁸ però on només romangué dos anys, perquè gràcies a la comprensió paterna deixà les aules cerverines i canvià els estudis acadèmics pels de les llengües vives (francès, alemany, anglès i italià) i per la informació que proporcionaven les publicacions científiques; tot plegat l'ajudà a assolir de manera autodidàctica una esplèndida formació.

Tot i que estem convençuts que la majoria de nobles tenien llibres a casa seva, l'escorcoll dels manuals notarials només ens permet parlar de les biblioteques d'alguns d'ells i dir que Gabriel de Borràs i Carbonell i Pere de Montoliu i Ribes estigueren interessats a posseir els dos volums de les *Constitucions Generals de Catalunya*, "noviter impressorum", i per això, el 25 de gener de 1705, ordenaren procurador el llibreter barceloní Antoni Ferrer per comparèixer davant els diputats i oïdors del general a fi d'adquirir-los.²⁹

Alexandre de Cadenas i Carlier entrà, el 1765, en possessió de la biblioteca del seu avi matern, integrada per quaranta-cinc llibres determinats,³⁰ més un plec no especificat de llibres de devoció.

Josep-Antoni de Castellarnau tenia fama d'home de gran cultura i posseïdor d'una riquíssima biblioteca, de la qual no ens ha arribat cap inventari,³¹ però sí que coneixem la tramesa que l'any 1806 li féu un llibreter de Madrid d'una quarantena de volums, entre els quals figuraven *La historia natural* del comte de Buffon, la *Historia natural de los pájaros del Paraguay y del Río de la Plata*, de Félix Azara, i les *Fábulas*, de Samaniego.³²

La biblioteca de Joan d'Homdedeu la integraven, el 1758, els llibres *Luz de verdades cathólicas*, *Los comptes de Barcelona*, *Alivio de tristes y consuelo de quexosos*, *Engaños de mujeres*, *David perseguido* i "diferents altres llibres petits de escola y devoció".³³

Plàcid de Montoliu era amo, el 1774, d'una biblioteca de 137 llibres, "tots de història", dels quals 42 eren en foli, 55 en quart i 40 en octau.³⁴

Joan de Kies, el 1795, en un calaix del seu escriptori, tenia cinc llibres en quart i "diferents llibres usats".³⁵

Respecte dels llibres dels Vidal, podem dir que la seva biblioteca, el 1794, contenia 71 volums, 16 dels quals eren en foli i la resta en quart i en octau.³⁶

En parlar de les biblioteques dels nobles del Tarragonès, no podem deixar de mencionar el cas singular d'Antoni de Martí i Franquès, que no és pas la norma ans l'excepció. Martí se sentí atret per qualsevol aspecte cultural i científic, i a la seva biblioteca s'hi podia trobar, a més d'obres dels clàssics grecs i llatins, gairebé tota la bibliografia científica, especialment la referida a la química i la botànica, editada en el seu temps a França, Alemanya i la Gran Bretanya. Formar una biblioteca com la seva en una època en què sovint les fronteres eren tancades i prohibits els intercanvis és tot un mèrit, i hom es pregunta com s'ho feia per aconseguir els llibres, les revistes i els diaris de tota mena que la nodrien. La resposta la trobem entre les restes del seu epistolari; així, podem saber que per subministrar-se els cobejats textos utilitzava tota mena de vies, com ara el seu oncle Francesc de Martí i Gatell (de qui aprofità la seva condició d'agregat militar a l'ambaixada de Viena per fer-se portar, per conducte diplomàtic, material imprès); els mossos d'esquadra, coneguts, de servei a la frontera; el cònsol de França a Barcelona; el general de l'exèrcit francès Fregeville; els mossos

de la diligència d'Espanya; els patrons de vaixells dels consignataris amics, i, sobretot, de Pere Màrtir de Collarés, canonge de Perpinyà.³⁷

Una bona part de la biblioteca martiniana desaparegué durant la guerra del Francès; però, això no obstant, encara ens n'ha arribat un conjunt de 208 llibres, que Montserrat Duch ha classificat. Són:

0. Obres generals	9 llibres	4,3%
1. Filosofia	14 llibres	6,7%
2. Religió	17 llibres	8,2%
3. Ciències socials	22 llibres	10,6%
5. Ciències pures	87 llibres	41,8%
6. Ciències aplicades	13 llibres	6,3%
7. Art. Jocs	4 llibres	1,9%
8. Literatura	21 llibres	10,1%
9. Història	21 llibres	10,1% ³⁸

L'especialització de la biblioteca l'evidencia el fet que els llibres de ciència³⁹ són quasi la meitat del total; entre aquests trobem diversos diccionaris de física, vocabularis tècnics, els *Annales de Chimie*, els *Annales de Chimie et de Physique*, els *Archives des Découvertes et des Inventions Nouvelles*, i obres, entre d'altres, de Buffon,⁴⁰ del cavaller de Lamarck,⁴¹ d'Antoine Laurent Lavoisier,⁴² de Carl von Linné,⁴³ de Joseph Priestley,⁴⁴ de Romé de l'Isle⁴⁵ i de Balthazar Georges Sagel.⁴⁶

Si tenim en compte que les millors biblioteques privades catalanes, entre 1777 i 1801, tenien una mitjana de 350 volums,⁴⁷ haurem de convenir que les biblioteques dels nobles del Tarragonès eren més aviat mitjanes i petites, tret de la d'Antoni de Martí i Franquès, que a més de ser important era excepcional en molts aspectes, ja que no responia al que havia estat tipificat com a prototipus d'una biblioteca il·lustrada,⁴⁸ sinó que reflectia la personalitat del propietari, sobretot perquè s'hi donava un fet insòlit: la pertinença dels autors a diferents indrets geogràfics.

SEPULTURES

Durant l'edat moderna, les sepultures envairen els paviments de les esglésies; tothom volia posseir un bocí d'espai sagrat on poder reposar eternament i així perpetuar el seu record entre les generacions futures. Es produí una mena de lluita per aconseguir els llocs més destacats dins les esglésies; un indret, com més proper millor, a l'altar major, amb la qual cosa es repetia entre els morts la mateixa disputa que tenia lloc entre els vius per assistir a les funcions litúrgiques des d'una posició d'acord amb el que consideraven que era la seva qualitat social.

Les famílies nobles aveïnades al Tarragonès aconseguiren les seves sepultures a les capelles catedralícies, a les diverses esglésies conventuals de Tarragona i a les ermites i temples parroquials comarcals, segons aquesta distribució:

ALBERIC. Disposaven de vas propi a l'església del convent de Sant Domènec.

BORRÀS. La sepultura de Francesc de Borràs i Martí i els seus familiars es trobava a l'església del convent dels dominicans, però Agustí Borràs la tenia a la capella de la Mare de Déu del Carme del convent dels carmelitans.

CADENAS. Tenien el seu vas a l'església del convent de Sant Llorenç.

CASALS. Disposaven de sepultura dins l'església del convent de Sant Domènec.

CASES. Ambdues branques dels Cases tenien sepultures pròpies, però en llocs distints. Així Antoni Cases i Oriol i els seus s'enterraven a la capella de la tercera orde, de l'església conventual de Sant Francesc, i Rafael Cases i Oriol i els seus descendents, a Sant Llorenç.

CASTELLARNAU. Carles de Castellarnau i de Castellarnau trià per sepultura l'església de Sant Llorenç, i aquest fet condicionà tots els seus familiars.

CLAVER. La seva tomba es trobava davant l'altar de la Mare de Déu del Carme, de l'església dels carmelites.

LORAC. Es feien enterrar a l'església dels Sants Reis i concretament a les sepultures que tenien a les capelles de la Mare de Déu dels Dolors, de la Immaculada Concepció i del Santíssim Cor de Jesús.

MARTÍ (Altafulla). Bernat Martí es féu bastir la sepultura al bell mig de l'església parroquial de Sant Martí, d'Altafulla.

MARTÍ (Ardenya). El seu panteó es troba al centre de la capella dels Dolors o del Santíssim, de l'església parroquial altafullenca.

MARTÍ (Tamarit). Tenien la sepultura a l'església de Santa Maria, de Tamarit.

MARTÍ (Falset). Eren sepultats a Sant Domènec.

MONTOLIU. Es feren bastir la sepultura familiar a la capella de Santa Rosa de l'església dels dominicans.

MONTSERRAT. Les seves sepultures es trobaven a la capella del Santíssim, de l'església prioral de Reus, i a la del Roser, de l'església parroquial d'Altafulla.

MORENES. El seu vas es localitzava davant l'altar de Sant Antoni de Pàdua, de l'església de Sant Francesc.

PASTOR/QUERALTÓ. Com a descendents que eren dels Mestre continuaven emprant la sepultura d'aquests a la capella del Roser de l'església parroquial de Vilallonga.

POTAU. El seu vas es trobava a l'església de Sant Francesc.

PRAT. La sepultura tradicional de la família estava a l'església conventual de Sant Llorenç.

VIDAL. Tenien la sepultura a la capella de l'Anunciata de la catedral metropolitana i primada.

VIRGILI. Pere de Virgili es féu bastir, en el corredor central de l'ermita de la Mare de Déu del Roser i prop del presbiteri, una sepultura per a ell, la seva esposa i fills.

Tomba dels Martí a la capella dels Dolors de l'església parroquial d'Altafulla.

NOTES

- 1 Per a la redacció dels apartats "Política matrimonial" i "Dots i escreixos" han estat consultats, entre d'altres, els treballs següents: A. Barrera: *Casa, herència y familia en la Cataluña rural (Lógica de la razón doméstica)*, Alianza Editorial, Madrid 1991. G. M. de Brocá: *Historia del Derecho de Cataluña, especialmente del civil, y Exposición de las instituciones del Derecho civil del mismo territorio en relación con el Código civil de España y la Jurisprudencia*, Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, Barcelona 1985. M. Fargas: "Solidaritats familiars: llinatge i matrimoni entre els grups dominants", *L'Avenç*, 164 (1992), p. 14-19. Ll. Ferrer: "Pagesia i sistema de transmissió de béns al Bages en el segle XVIII", *Actes del Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Edicions de la Universitat de Barcelona, Barcelona 1984, p. 361-369. E. Gacto: "El grupo familiar de la Edad Moderna en los territorios del Mediterráneo hispánico: una visión jurídica", *La familia en la España mediterránea (siglos XV-XIX)*, Editorial Crítica, Barcelona 1987, p. 36-64. R. García: "La recerca sobre la família catalana de l'antic règim", *L'Avenç*, 66 (1983), p. 48-55. R. Matalí: "La família com a cèl·lula de producció i reproducció a l'Edat Moderna: estat de la qüestió", *Manuscrits*, 8 (1990), p. 105-138. I.

- Pérez: "Las mujeres y el matrimonio en el derecho catalán moderno", *Las mujeres en el Antiguo Régimen. Imagen y realidad (s. XVI-XVIII)*, Icaria Editorial, Barcelona 1994, p. 19-56.
- 2 Citada per E. Andujar en *Los militares en la España del siglo XVIII. Un estudio social*, Universidad de Granada, Granada 1991, p. 102.
 - 3 Els nobles del Tarragonès que segueixen la carrera militar foren Alexandre de Cadenas i Carlier, Josep de Foraster i Cabanes, Ambrós de Foraster i Mestre, Salvador de Foraster i Mestre (a l'Armada), Josep de Llorac i de Moixó, Ramon de Llorac i Baget, Josep de Llorac i Baget, Joan de Llorac i Baget, Salvador de Llorac i Baget, Francesc de Martí i Gatell, Joan-Ramon de Martí i Bassarrate, Josep-Joaquim de Martí i Bassarrate, un altre de Martí i Bassarrate, Joan de Martí i Móra, Antoni de Martí i Móra, Joaquim de Martí i Móra, Agustí de Martí i de Martí, Melcior de Potau i de Colón de Portugal, Francesc-Josep de Potau i Colón de Portugal i Manuel de Potau i d'Aragón.
 - 4 AHT, Reg. 521.
 - 5 AHT, Reg. 597, f. 136.
 - 6 AHT, Reg. 597, f. 217.
 - 7 AHT, Reg. 599, f. 401.
 - 8 AHT, Reg. 595, f. 40.
 - 9 AHT, Reg. 726, f. 9.
 - 10 AHT, Reg. 5183, f. 5.
 - 11 AHT, Reg. 808, f. 11.
 - 12 AHT, Reg. 633, f. 153.
 - 13 AHT, Reg. 726, f. 111.
 - 14 Palma de Mallorca 1958: 116.
 - 15 AHT, Reg. 597, f. 136.
 - 16 AHT, Reg. 599, f. 401.
 - 17 AHT, Reg. 597, f. 217.
 - 18 AHT, Reg. 5.183, f. 5.
 - 19 AHAT, Altafulla. Man. not., 4, p. 388.
 - 20 Rovira 1982: 113.
 - 21 AHT, Reg. 671, escriptura 23.
 - 22 AHT, Reg. 595, f. 40.
 - 23 E. March: "Aspectes artístics i compositius", a: DDAA: *El Castell del lloc del Morell. Aspectes històrics i de la restauració del casal dels Montoliu*, Ajuntament del Morell, el Morell 1994, p. 37.
 - 24 J. Carnicer; S.-J. Rovira: *Altafulla. De portes enfora*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1994, p. 105.
 - 25 AHT, Reg. 750, f. 5, 20 i 21.
 - 26 AHT, Reg. 860, f. 216.
 - 27 AMT, Actes de 1814, II, f. 18v, doc. 34.
 - 28 M. Carbonell: "Qui fou Antoni de Martí i Franquès?", a: DDAA: *Miscel·lània Antoni de Martí i Franquès*, Ajuntament de Tarragona, Tarragona 1985, p. 159.
 - 29 AHT, Reg. 318, p. 8v.
 - 30 Dos toms d'obres de Fra Luis de Granada, un tom de *Guerres Civils de França*, quatre toms de *Corte Santa*, tres toms d'obres de P. Eusebio, un tom de *Cielo estrellado de Maria*, d'*Historia General de España*, un tom d'*Historia de la Vida y Excelencia de la Virgen*, sis toms de la *Historia de David*, un tom de *Soledades de la vida*, un tom de *Reyes Nuevos de Toledo*, dos toms d'obres de Gracián, un tom de *Cathecismo Catholico*, un tom d'*Escuela de Daniel*, un tom de *Solo Madrid es Corte*, un tom del Quixot, un tom de la *Vida de San Francisco Xavier*, un tom de formulari de cartes, un tom de *Noticia de la Gran Casa de los Marqueses de Villafranca*, un tom de novel·les de Zayas, un llibre de poesies, dos llibres de la vida de santa Tecla, un llibre de la vida de sant Antoni de Pàdua, un llibre de Marc Aureli, un llibre de màximes de Salomó, un llibre d'*Historia de Marco Aurelio y Cleopatra*, un tom de *Miscelània Económico-política*, un tom de *Memorial de la Autoridad y Servicios de los Sres. de Sabavedra* i un llibre del catecisme de Flaurí. AHT, Reg. 599, f. 317.
 - 31 Palma de Mallorca, *Las calles*, II, 32.

- 32 AHT. Fons Castellarnau, sign. 598.
- 33 AHT. Reg. 597, f. 217.
- 34 AHT. Reg. 595, f. 48.
- 35 AHT. Reg. 5.183, f. 5.
- 36 AHT. Reg. 726, f. 4.
- 37 AM. Epistolari, doc. 350, 358, 383, 390, 391 i 400.
- 38 M. Duch: "Aproximació al coneixement de la biblioteca d'Antoni Martí i Franquès", *Estudis Altafullencs*, 10 (1983), p. 62.
- 39 L'aspecte científic de la biblioteca de Martí ha estat tractat per M. D. Esqué; A. M. Carmona; A. Quintana: "La biblioteca científica d'Antoni de Martí i Franquès: física, química i ciències naturals", *Actes de les III Trobades d'Història de la Ciència i de la Tècnica als Països Catalanes*, SCHCT, Barcelona 1995, p. 397-401.
- 40 *Les Époques de la Nature, Histoire Naturelle, Histoire Naturelle des Minéraux, Histoire Naturelle des Oiseaux.*
- 41 *Système des Animaux sans Vertèbres.*
- 42 *Opuscles physiques et chimiques, Traité élémentaire de Chimie.*
- 43 *Fundamentorum Botanicorum, Linnaci Species Plantarum, Parte Práctica de Botánica del Caballero..., Systema Natura per Regna Tria Naturae, Systema Plantarum, Systema Plantarum Europae.*
- 44 *Expériences et Observations sur Différentes Branches de la Physique, Experiments and Observations on Different kinds of Air, Experiments and Observations Relating to Various Branches of natural Philosophy.*
- 45 *Cristallographie ou Description des Formes Propres. Tous les Corps du Règne Mineral.*
- 46 *Description Méthodique du Cabinet de l'Ecole Royale des Mines.*
- 47 J. Fontana: *La fi de l'Antic Règim i la industrialització*, Edicions 62, Barcelona 1988, p. 106.
- 48 J. Sarrailh: *La España Ilustrada de la segunda mitad del siglo XVIII*, Fondo de Cultura Económica, Madrid 1957, p. 155 i següents.

Aspectes econòmics

Saber les possibilitats econòmiques de les famílies sempre resulta important per comprendre moltes coses, però sobretot quan es tracta de la noblesa per tal com l'estament nobiliari fonamentava una part del seu predomini social en el fet de posseir, almenys sobre el paper, recursos econòmics superiors als de la majoria de la població dels seus llocs de residència.

Aquest capítol es divideix en dos apartats: les propietats (béns rústics i urbans, censals, senyoriis, etc.) i les activitats econòmiques (pràctica de professions lliberals, ocupació de càrrecs remunerats, inversions en activitats diverses —arrendaments, negocis marítims, companyies, fàbriques d'indianes—, etc.).

PRIMER APARTAT: LES PROPIETATS

Béns rústics i urbans

Seguidament presentem la informació que posseïm dels béns rústics i urbans d'alguns dels llinatges estudiats en els capítols precedents, concretament, dels Alemany, Alberic, Borràs, Borràs (Agustí), Cadenas, Cases, Castellarnau, Cerezo, Claver, Ferran, Figuerola, Fontanilles, Foraster, Kies, Llorac, Martí (Altafulla), Martí (Ardenya), Martí (Tamarit), Montoliu, Morenes, Pastor, Plana, Pontarró, Potau, Prats, Ribalta, Ricard, Rovira, Sentmenat, Torrell, Torrents, Vertamon i Vidal.

Alemany

Fins a la fi del segle la propietat rústica dels Alemany a Tarragona es mantingué inalterable: set jornals d'horta als Montgons repartits entre tres finques.¹

Al territori de Tarragona posseïen una finca de dotze jornals a la partida de Porpres, la qual mantingueren fins al 23 d'agost de 1723, en què, per exonerar-se d'un censal, la vengueren a Jaume Freixa, negociant de Reus,² per 1.180 lliures.³

Dins del terme de Vilallonga del Camp tenien dues finques: un jornal d'horta i quatre de vinya, oliveres i terra campa; la primera es trobava a la partida del Maset i la segona, a la de Maials.⁴

La propietat rústica més important era, però, el mas anomenat de Malorella o d'Alemany a la partida constantinenca de la Gavarra, entre el camí de Sant Llorenç i el de la Gavarra,⁵

de 130 jornals d'extensió.⁶ Es mantingué en mans de la família de 1703 —en què el comprà Gaspar Alemany i Reig a Feliu Martorell— fins a 1796, en què Josep-Francesc Alemany i Massó el vengué al comerciant barceloní Bartomeu Soler, i de ben segur que amb gran sentiment, ja que durant la dècada dels noranta hi havia fet obres importants, entre les quals destaquen una mina i una olla d'aiguardent, per tal que fos més productiu.⁷

L'explotació de les finques agràries es feia directament —en el cas de la masia de Constantí— o mitjançant arrendaments. Pel que fa a les finques de Vilallonga, sabem que el jornal d'horta fou arrendat el 1783 per un termini de quatre anys a raó de 9 lliures l'any, i que la vinya ho fou, el 1791, també per quatre anys, pel preu total de 72 lliures.⁸ Les terres de la partida de Porpres, entre 1698 i 1706, foren donades al preu mitjà anual de 24 lliures,⁹ i dos dels horts dels Montgons s'arrendaren a raó d'una mitjana de 122 i de 80 lliures, respectivament, els anys setanta i vuitanta.¹⁰

Josep-Francesc Alemany i Massó s'ofuscà en la millora del mas de Constantí i per finançar-la no dubtà a alienar propietats, fins i tot terres del propi mas. El primer que vengué foren les dues cases de lloguer que tenia a Tarragona, les qual cedí a carta de gràcia, el 1792, al notari Josep Bosquets per 400 lliures.¹¹ L'any següent seguiren les terres ubicades al terme tarragoní, que, en diverses operacions i pel preu total de 10.625 lliures, passaren a ser propietat de Tecla Comes i de l'apotecari tarragoní Pere Valls.¹² Com que les 11.025 lliures aconseguides amb les alienacions precedents no foren suficients, hagué de recórrer a la venda d'un parany de cacera, a la muntanya coneguda com la Costeta, dins el terme tarragoní, i així mateix trossos de terra del mateix mas —una vinya de 4.000 ceps i un hort de dues quarteres— que li proporcionaren 1.410 lliures.¹³ L'esforç no serví per res i així, el 1801, quan morí Josep-Francesc Alemany, els béns agraris de la família havien desaparegut.¹⁴

Respecte dels béns urbans hem de dir que conservaren en tot moment la casa pairal del carrer del Portal del Carro i que les cases de lloguer alienades a carta de gràcia al notari Bosquets foren recuperades, el 1796 i amb diners propis, per Ignàsia Carbonell, muller de Josep-Francesc Alemany, que les cedí al seu marit.¹⁵

L'any 1801, en morir Josep-Francesc Alemany, els béns familiars s'havien reduït a la casa pairal, les cases de lloguer, vals reials d'un capital de 4.000 lliures i un crèdit de 7.883 lliures (del preu de venda del mas constantinenc), que produïa una pensió anual de 230 lliures destinada a pagar la manutenció de la matriarca Francesca Massó.¹⁶

Alberic

Els Alberic de la branca de Jaume Alberic posseïen una casa i dos jornals de secà a Tarragona i una masia al terme de la Pineda.

La masia de la Pineda, dita d'Alberic, degué arribar a tenir uns 68 jornals, ja que en morir Marià Alberic i Marrugat, el darrer d'aquests Alberic, comptava amb 40 jornals, i sabem que Marià Alberic i Casals, el 1735 i per deslliurar-se d'uns censals, en vengué 28 a diversos pagesos de la Canonja i Masricard per 821 lliures.¹⁷

Les terres de la Pineda eren arrendades. Durant la primera cinquantena donaven una renda anual de 165 lliures, i cap al final dels anys seixanta i primers dels setanta la renda ascendia a 310 lliures.¹⁸

Borràs

El tall de 1715 atribueix a Gabriel Borràs la propietat a Tarragona d'una casa al carrer

dels Cavallers, un molí paperer¹⁹ i unes botigues al port, una vinya closa i vuit jornals d'horta, tot plegat valorat en 4.800 lliures.²⁰

El patrimoni dels Borràs no es limitava a les propietats ubicades a Tarragona; també en tenien a Barcelona, la Riera de Gaià, Virgili, Vespella de Gaià i Vallbona de les Monges; però no en parlarem, ja que els Borràs, pel fet d'haver traslladat la residència a les comarques barcelonines, deixaren de ser pròpiament tarragonins. Direm, tanmateix, que el mas anomenat la Casa Nova, les terres del qual es repartien entre els termes de la Riera de Gaià i Vespella de Gaià, els donava una renda anual de 263 lliures al final de la dècada del setanta, i de 268 lliures al començament dels vuitanta,²¹ i que l'horta que posseïen a la partida rierenca dels Dos Gaians l'arrendaren l'any 1798 pel preu anual de 1.018 lliures a un conjunt de vint pagesos d'aqueixa localitat del Baix Gaià.²²

Borràs (Agustí)

Agustí Borràs i el seu fill Josep tenien poques propietats a Tarragona. Creiem que només posseïen una casa al carrer de la Merceria i dos jornals de terra, un a la partida de la Primera Parellada i l'altre al de la Roca, ambdós d'horta. El jornal de la Parellada fou arrendat, els anys 1705-1708, a raó de 25 lliures l'any, i el de la Roca ho fou, de 1707 a 1710, per 15 lliures anuals.²³

Cadenas

Les propietats dels Cadenas a Tarragona es limitaven a la seva residència del carrer de la Portella, però el matrimoni d'Alexandre de Cadenas i Carlier amb Antònia Palau els permeté fer-se amb el patrimoni que aquesta família posseïa a Valls i que era, com a mínim, el següent:

1. Set jornals a la partida de la Verneda
2. Un jornal i mig a la partida dels Fugidors
3. Dos jornals a la partida dels Fugidors
4. Un hort clos d'un jornal i tres quartans a la partida de l'Era del Portal Nou
5. Un jornal i tres vuitens de jornal d'horta a la partida de la Gomboldona
6. Set jornals d'horta a la partida de les Parellades²⁴
7. Una pallissa al carrer de l'Església
8. Dos solars al carrer de l'Església

Hem de dir que la pallissa fou venuda, el 24 d'octubre de 1795, a Josep Domingo i Guasc, pagès de Valls, per 850 lliures;²⁵ les dues finques de la partida dels Fugidors ho foren a carta de gràcia, l'any 1797, per 3.500 lliures, que serviren en part per pagar el dot de Francesca de Cadenas i Palau,²⁶ i els solars del carrer de l'Església foren alienats l'any 1796 per 1.600 lliures.²⁷

Cases

El patrimoni dels Cases l'exposarem a partir de les dues branques familiars: la d'Antoni i la de Rafael Cases i Oriol.

Branca d'Antoni Cases i Oriol

A Tarragona, l'any 1715, posseïa una casa al carrer dels Cavallers i una finca al Clot de les Vinyes de la partida del Llorito.²⁸

També tenia finques als termes de la Canonja, Masricard, la Selva del Camp, el territori de Tarragona i Valls, on aquests Cases s'aveïnaren a finals dels anys vint.

A la Canonja era propietària d'una masia, les terres de la qual es repartien entre el terme local i el del territori de Tarragona; l'any 1744, l'arrendaren a Antoni Ponç, pagès de la Canonja, durant cinc anys i pel preu total de 300 lliures.²⁹

El solar del carrer dels Cavallers fou alienat, el 22 de març de 1729 per 275 lliures, a Esteve Briansó, de Santa Coloma de Queralt, per redimir un censal que feien a les clarisses tarragonines.³⁰

Branca de Rafael Cases i Oriol

El fet que Rafael Cases i Oriol tingués diversos fills propietaris —Lluís, Gabriel, Gaspar i Francesc Cases i Reverter— ens obliga a considerar-los individualment a fi de facilitar la comprensió d'aquesta branca dels Cases.

Lluís Cases i Reverter. Possedia dues cases, que arrendava, al carrer Major. En els anys vint li proporcionaven una renda anual de 52 lliures.³¹

Gabriel Cases i Reverter. Disposava d'una part del mas d'en Jover, al terme de la Pineda, que anà venent gradualment; així, el 1732, es despreguè de set jornals, que li suposaren 385 lliures, i el 1741 vengué dos jornals més per 36 lliures.³² També era propietari d'una casa al carrer Major, que vengué, l'any 1756, per 860 lliures.³³

Gaspar Cases i Reverter. Gràcies a l'inventari efectuat per la seva vídua, Francesca Fleix, el 1757, coneixem abastament el seu patrimoni, que es repartia per Clarà, Creixell, la Pineda, la Pobla de Montornès, Tarragona i Torredembarra.³⁴

Les finques de Clarà eren dues: una de dos jornals i l'altra de mig jornal.

Les propietats de Creixell també eren dues: una masia de 50 jornals i una finca de tres.

El mas de la Pineda, conegut com el mas de Cases, tenia una superfície d'uns trenta jornals.³⁵

A la Pobla de Montornès disposava d'una casa amb corral i celler i onze finques, que aplegaven un total de 23 jornals i escaig.

A Tarragona tenia una casa al carrer Major, quatre botigues al port i 25 jornals a la partida de la Creu de Valls.

Els béns de Gaspar Cases i Reverter els heretà el seu fill Gaspar Cases i Fleix (també rebé els de la seva mare i germans), però, compelt per la necessitat, es veié obligat a anar-los venent.

L'any 1758 es despreguè d'una dotzena de jornals a la Pobla de Montornès i així pogué disposar de 1.430 lliures.³⁶

Cinc anys més tard cedí cinc jornals més a la Pobla de Montornès; l'any següent, una casa derruïda al carrer del Pou, de Rubials, i quatre jornals a la partida del Clos del Castell, també a la Pobla de Montornès, tot plegat per 545 lliures.³⁷

L'any 1766 i el 1768 es despreguè de més terra a la Pobla de Montornès, concretament nou jornals i mig, per un miler de lliures.³⁸

El 1769 les finques alienades foren dues de les quatre botigues del barri del port per 1.340 lliures.³⁹ Val a dir que les altres dues botigues no les conservà gaire temps, ja que les vengué deu anys més tard per 1.375 lliures, que serviren per pagar un deute, bastir un cup a la masia de la Pineda i plantar vinya a la de Creixell.⁴⁰

La següent alienació fou la meitat de la mina de la Pineda; la cedí, el 4 de maig de 1771 per 135 lliures, a Josep Maixer.⁴¹

El 1772 es produí la cessió a Rafael Sanabre, pagès de Rodonyà, de dos jornals situats a la Pobla de Montornès, pels quals cobrà 278 lliures.⁴²

Tres anys més tard s'esdevingué la venda de la casa de la Pobla de Montornès per 207 lliures.⁴³

L'any 1778 establí en emfiteusi a diversos pagesos de Clarà i la Pobla de Montornès un total de deu jornals i mig a Creixell, a canvi d'una entrada de 90 lliures i del compromís d'entregar la quarta part de la verema,⁴⁴ però aquesta renda no la cobrà gaires anys, ja que el dret de percebre-la el vengué, entre 1785 i 1791, per un total de 380 lliures.⁴⁵

Dissortadament les alienacions no tenien aturador, i així, l'abril de 1778 i per atendre la deixa que una tia havia deixat a l'ermita de la Pineda, cedí a Pau Masdeu, pagès de Tarragona, una peça de quatre jornals en aquell terme per 400 lliures.⁴⁶

Dos anys més tard foren tres jornals del mas de Creixell els alienats a un pagès d'aquest poble per 300 lliures.⁴⁷

El 1781, "atès lo poch se ha cullit en estos anys y poch valor dels fruits per causa de les guerres", hagué de desprendre's de quinze jornals a la partida de la Creu de Valls i d'una petita casa a la placeta de Ripoll, a l'adroguer Pau Valls, per 4.337 lliures.⁴⁸

El 1794 els diners de les vendes precedents ja estaven gastats i, com a més a més hi havia "la ocurrència del temps de guerres y axorbitància de preus en los viures", no li quedà més remei que retornar a les vendes, concretament a la d'una casa al carrer Major per 600 lliures.⁴⁹

Les darreres alienacions que coneixem es produïren els anys 1796, 1797 i 1799, i afectaren set jornals de Creixell i tres quartans de la Pineda, tot plegat per 545 lliures.⁵⁰

Així, doncs, el patrimoni dels Cases anà minvant any rere any, i a la mort de Gaspar Cases i Fleix, el 1809, es reduïa a la casa pairal del carrer Major i al que quedava del mas de la Pineda o de Cases, que, per voluntat del propietari, passà a mans de l'hospital de Sant Pau i Santa Tecla.⁵¹

Castellarnau

Els béns rústics i urbans dels Castellarnau es repartien pels termes d'Alins, Constantí, Llavorsí, Perafort, la Pobla de Mafumet, Salou, la Selva del Camp, Tarragona, Vilallonga del Camp i Vila-seca.

Alins

Les propietats ubicades en aquest terme eren, segons l'inventari de l'any 1766, les següents: la casa pairal, la casa del mitger, un hort al costat de la casa del mitger, un altre hort, set prats, un terç d'altres dos prats, quinze peces de terra, dues vinyes, dues heretats amb diverses bordes i prats, una devesa, la meitat del molí d'Àreu, els molins de Tírvia, la meitat de dues fàrgues i boscos a Tor, Norís, Sant Joan i Artui.⁵²

Constantí

El 1749 es feren amb una finca de tres jornals a la partida de la Font, que els vengué Bonaventura de Torrents.⁵³

Salou

El 1764 adquiriren a Josep Salvador, pagès de Vila-seca, una masia de catorze jornals a la partida de la Bassa d'en Borràs per 1.700 lliures.⁵⁴ Posteriorment afegiren altres quatre jornals,

amb la qual cosa la finca dita mas de Salou assolí els divuit jornals. El valor d'aquesta finca es veia incrementat pel fet de gaudir de cinquanta hores setmanals d'aigua procedent de la mina coneguda com l'Abundant.⁵⁵ L'explotació d'aquesta finca es feia mitjançant parcers.⁵⁶

A la partida de les Parellades, de Barenys, tenien una finca de tretze jornals, que també donaven a mitges.⁵⁷

La Selva del Camp

El gener de 1794 es feren amb cinc jornals de vinya i oliveres a la partida del Camí Travesser, pels quals pagaren 1.200 lliures a Josep Miró, pagès de la Selva del Camp.⁵⁸

Tarragona

A Tarragona els Castellarnau eren els quarts contribuents en el cadastre de 1770 i els primers en el de 1799, amb 586,6 i 1.073,8 rals, respectivament.⁵⁹ El fet de passar del quart lloc al primer és el resultat d'una activa política adquisitiva de propietats com a conseqüència d'una realitat econòmica positiva que obligava a invertir els excedents de les rendes produïdes pel patrimoni familiar.

El 1774 les propietats ubicades a Tarragona i el seu terme eren nou cases a la ciutat, una masia a la partida dels Montgons i deu finques repartides per diverses partides, les quals aplegaven un total de 29 jornals.⁶⁰

La masia dels Montgons era l'antic mas de Fàbregues adquirit el 21 de març de 1764 a Josep-Antoni Fàbregues i Rafi.⁶¹ Aquest mas esdevingué per als Castellarnau la joia de la corona, fins a l'extrem que, els anys vuitanta, hi feren obres importants —pel cap baix, importaren 4.392 lliures—⁶² i fins i tot s'hi feren bastir un oratori, que enriquiren amb un retaule dedicat a la Puríssima, obra de l'escultor Francesc Bonifaç i Massó, pel qual pagaren 766 lliures.⁶³ La millora del mas no acabà aquí, ja que als 25 jornals inicials hi afegiren noves terres, com ara els cinc jornals adquirits el 1784 a Esteve Peláez,⁶⁴ la masieta de sis jornals comprada el 1788 per 6.550 lliures a Antònia Duran,⁶⁵ el jornal de vinya aconseguit per 550 lliures el 1792⁶⁶ i els dos jornals i mig de vinya obtinguts entre el 1787 i el 1793 (primer a carta de gràcia i després amb el dret de redimir-los) per 821 lliures.⁶⁷ L'explotació d'aquesta masia es feia a base de contractes quadrianyals de parceria⁶⁸ i val a dir que tenia, però, un problema: el barranc del Riuclar, les vingudes del qual inundaven les terres i causaven grans perjudicis.⁶⁹

Entre la resta de les finques rústiques destacava l'hort clos de la partida de l'Abeurador, que s'arrendava a particulars i en els anys seixanta produïa una renda anual de 135 lliures; l'any setanta, 150 i en els noranta, 200.⁷⁰

L'altre hort clos, el situat al port, també s'arrendava. El 4 de maig de 1777 ho fou a Llorenç Altés, de Tarragona, per quatre anys i pel preu total de 232 lliures.⁷¹

Pel que fa als immobles, s'ha de parlar de la casa del carrer de les Escrivanies Velles, heretada dels Magrinyà, que fou la residència de la família fins a l'adquisició de la casa pairal del carrer dels Cavallers, la qual fou alienada el 26 de juliol de 1773 a Andreu Bertran per 3.525 lliures.⁷² La casa del carrer dels Cavallers fou adquirida el 10 d'abril de 1764 per 4.500 lliures a Josep de Vidal i d'Amargós; hi feren reformes molt importants fins al punt de convertir-la en una de les millors residències ciutadanes.⁷³

Quan ens referim als béns del Castellarnau i a banda de les propietats, diguem-ne de l'hereu, hem de parlar de les tres finques ubicades a Constantí que Francesc-Antoni de

Castellarnau i Magrinyà adquirí, el 20 d'octubre de 1789, a Josep de Vidal i d'Amargós per 3.850 lliures, procedents de la llegítima paterna.⁷⁴ No cal dir que les arrendava i els anys noranta li proporcionaven una renda anual de 122 lliures.⁷⁵

Vila-seca

En aquest terme eren amos de cinc jornals a la partida de les Eres, de quatre a la de l'Horta Novella i de tretze a Barenys.⁷⁶

L'estudi que Carlos Mas ha fet del *Llibre de entrada y eixida* dels Castellarnau, de l'abril de 1790 al desembre de 1793, ens permet saber que els productes agraris ocupaven el segon lloc en l'economia familiar i suposaven, els anys 1790, 1791 i 1792, el 18,4%, el 22,9% i el 16,9%, respectivament, dels ingressos dels Castellarnau.⁷⁷

Cerezo

El patrimoni del Cerezo es mantingué estable durant la primera meitat del segle: dues cases i tretze jornals d'horta (deu de primera classe i tres de tercera),⁷⁸ però a la segona meitat es produí l'alienació d'una de les cases i de pràcticament tota la propietat agrària.

El 22 d'octubre de 1760 es vengué la casa del carrer de la Nau, que fou cedida al canonge Pere-Ignasi Perelló per 1.900 lliures.⁷⁹

L'alienació de les terres la dugué a terme Bonaventura Cerezo i Cerveró; la primera operació s'esdevingué el 2 de juliol de 1786 amb el traspàs a Josep Ferran, pagès de Tarragona, de la propietat d'un jornal i mig, per dos milers de lliures.⁸⁰ El 1790, i en part per atendre les despeses ocasionades per la pretensió de Francesca Cerezo i Cerveró d'entrar al monestir de Pedralbes, es produí la venda a l'adroguer Pere Valls del dret de redimir un jornal venut a carta de gràcia i la definitiva d'un jornal i mig, tot plegat per 2.650 lliures.⁸¹ La riuada del Francolí de 1792 produí la pèrdua de la collita, i Bonaventura Cerezo no trobà cap més sortida que la de vendre a carta de gràcia un jornal, a la Primera Parellada, al forner Josep Montanya, per 1.700 lliures;⁸² la pèrdua definitiva d'aquesta finca tingué lloc l'agost de 1794, en què el dret de recuperar-la fou cedit al comerciant Ignasi Bertran i Bavot per 908 lliures.⁸³ Bonaventura Cerezo volgué participar com a oficial en la guerra Gran, i "per ocórrer als precisos gastos que se li ofereixen per uniforme, armes, viatges i altres indispensables pera marxar en prompte al camp ab sa companyia" no trobà res millor que traspasar a Josep Sanabre i a carta de gràcia la propietat d'un jornal per 1.600 lliures,⁸⁴ i com que aquesta quantitat resultà insuficient per atendre les despeses s'hagué de resignar a la pèrdua definitiva de la finca i, el 22 de febrer de 1798, cedí el dret de redimir-la als beneficiats de la catedral per 420 ll., 17 s. i 6 d.⁸⁵ La darrera alienació que coneixem es produí el 8 de desembre de 1802 i consistí en el traspàs d'un jornal i mig al pagès Josep Sanabre per 1.500 lliures.⁸⁶

Claver

Josep de Claver era el novè contribuent de Tarragona en el cadastre de 1770;⁸⁷ en morir, el 1778, deixà un patrimoni constituït per quatre cases, situades als carrers d'en Granada —la principal—, Major, Figols i Mediona, i vuit finques rústiques repartides per les partides de la Pedrera, la Roca, la Clivellera, les Arcades, el Comellar del Moro i Sant Pere Sescelades.

A les propietats ubicades a Tarragona s'ha d'afegir una casa al carrer dels Mercaders, de Barcelona.⁸⁸

Les finques eren donades en arrendament a particulars i en els anys setanta produïren unes 500 lliures anuals.⁸⁹

Pel que fa als immobles, direm que les cases dels carrers de Mediona i Major foren adquirides el 1757⁹⁰ i la del carrer de Mercaders, de Barcelona, fou venuda, el 14 de gener de 1798, per 20.000 lliures, al gremi barceloní dels galoners.⁹¹

Ferran

Tenien un bon nombre de finques als termes de Vallmoll i Valls, però a Tarragona només posseïen dues cases: la del carrer Major, que era la seva residència, i una altra de lloguer.

Com a indicatiu de les propietats vallenques, direm que el 1728 vengueren una casa per 91 lliures i el 1729 arrendaren un hort de dos jornals situat a la partida de la Marida.⁹²

La casa del carrer Major, de Tarragona, la llogaren, el 23 d'agost de 1729 i per quatre anys, a Pere Martí, sabater de Tarragona, pel preu total de 72 lliures.⁹³

Pel que fa a les finques de Vallmoll, podem dir que Bonaventura de Ferran es desprengué, l'any 1795, d'un quartà de terra a la partida dels Censals, pel qual cobrà 75 lliures.⁹⁴

Figuerola

Els béns de Josep de Figuerola a Tarragona es reduïen a la casa de "mayor estimación", com diuen els cadastres, del carrer dels Cavallers, comprada a Engràcia de Peirí.⁹⁵ L'any 1757 fou arrendada al capità Josep Villot pel preu anual de 100 lliures.⁹⁶

Fontanilles

La manca d'inventaris dels diversos caps de casa Fontanilles ens priva de conèixer abastament el patrimoni familiar i només en podem fer una aproximació.

En el moment de màxim esplendor, les propietats dels Fontanilles es repartien pels termes de Cambrils, Sant Jaume dels Domenys, Montferri, Salomó, Virgili i, naturalment, Clarà i Torredembarra.

A Cambrils tenien els masos de l'Arany i d'en Ramada, que aplegaven més d'un centenar de jornals i feien dels Fontanilles els sisens contribuents del municipi.⁹⁷

Al terme de Sant Jaume dels Domenys posseïen l'heretat anomenada Lligamosques, d'uns 360 jornals d'extensió.

A Salomó eren amos de diversos immobles, entre els quals sobresortia la casa coneguda com cal Cardenal, segurament l'edificació civil més important de la població; la finca coneguda com la Masieta o mas d'en Creus, i un bon nombre de jornals de terra, sens dubte superior als 167, que hem localitzat en els protocols notariais com a venuts o donats en emfiteusi pels propietaris. Totes aquestes finques provenien dels Nin i foren comprades per Manuel Fontanilles a Teresa de Nin i Morenes, la darrera del llinatge, el 7 d'agost de 1709 per 12.810 lliures.⁹⁸

Entre les finques de Torredembarra i a més de la casa pairal del carrer Major, s'ha de destacar l'hort clos conegut com la Sort, d'uns nou jornals i dues sínies, situat a la partida del Camí de Martineta.

Els Fontanilles vivien del que els donaven les seves terres i els immobles, els quals, però, no explotaven directament, ja que els donaven a mitges o els arrendaven.

Les terres cambrilenques dels masos de l'Arany i d'en Ramada eren donades a mitges fins a l'octubre de 1775, en què passaren a ser arrendades.⁹⁹ El 30 de setembre de 1775 i per un període de cinc anys, foren llogades a Pere Cardona, pagès de Riudecols, pel preu total de 2.625 lliures.¹⁰⁰ Un nou arrendament s'efectuà el 26 de juliol de 1785; s'establí a favor de Joan Sabater, forner de Mont-roig, i al preu anual de 600 lliures.¹⁰¹ El darrer arrendament que coneixem s'esdevingué el 2 de març de 1796 per un termini de cinc anys i pel preu total de 6.540 lliures.¹⁰²

De les finques de Salomó, arrendaven les premses de lliura i el mas d'en Creus. Dels lloguers de les premses de lliura en coneixem els corresponents als anys 1760, 1771 i 1775, a favor de Josep Bosquets, pagès de Salomó, el primer —per 160 lliures—, i de Pere Gelambí, pagès de Vilabella, el segon i tercer —pel preu de 200 lliures—; com que tots es feren per un termini de quatre anys, tenim que el preu anual fou de 40 lliures en el primer cas, i de 50 en el segon i tercer.¹⁰³ Del mas d'en Creus coneixem l'arrendament efectuat el 25 desembre de 1796 a favor de Francesc Homs, moliner, i de Joan Plana, pagès, ambdós de la Riera, per un termini de cinc anys i pel preu total de 3.875 lliures, és a dir, 775 lliures l'any.¹⁰⁴

De les finques torrenques arrendaven la Sort. El primer arrendament que coneixem s'efectuà el 2 d'abril de 1781 a favor de Josep Santromà, pagès de Torredembarra, per un termini de tres anys i al preu anual de 270 lliures. El següent arrendament que ens ha arribat s'atorgà l'any 1795 a favor de Pere Marquès, comerciant d'Altafulla, per quatre anys i al preu anual de 360 lliures. Acabat el contracte de Marquès, l'arrendament fou pres, pel mateix preu, per Manuel Fontanilles i Bosquets, ja que el seu pare se n'havia reservat l'usdefruit en fer-li donació dels seus béns.

Calculem que gràcies a aquests arrendaments, els Fontanilles, els anys noranta, gaudien d'una renda anual entorn de les 2.443 lliures.

Entre els anys 1771 i 1798 es decidiren a establir, a rabassa morta, una part de les terres sense explotar que posseïen als termes de Montferri i Salomó i sabem que feren, com a mínim, trenta-set establiments per un total de 87 jornals, la qual cosa dóna una mitjana de 2,35 jornals per establiment, encara que l'extensió d'aquests oscil·là entre el jornal i mig dels més petits i els quatre i set dels més grans.¹⁰⁵

Entre els Fontanilles el més freqüent són les vendes i no pas les compres.

Jaume Fontanilles, el 10 de febrer de 1716, es despreguà d'una finca de dos jornals, situada a la partida torrenca de les Parellades, per 300 lliures;¹⁰⁶ nou anys més tard traspassà a l'altafullenc Ramon Franquès la propietat de quatre jornals d'horta al terme de Virgili per 1.400 lliures;¹⁰⁷ el 2 de maig de 1728 féu el mateix amb un pati ubicat a la partida de Martineta per 22 ll. i 8 d.;¹⁰⁸ el 17 de setembre de 1732 es despreguà a favor de Pedro Pérez Moreno, veí de Gènova, d'un hort de tres jornals a Clarà, junt amb el delme que hi cobrava, per la molt important quantitat de 16.000 lliures.¹⁰⁹ El 1737, en part per pagar el dot de la filla Teresa, s'hagué de desprendre de diverses finques a Clarà i a la Pobra de Montornès, que, plegades, sumaven 47 jornals; l'operació li representà un ingrés de 1.200 lliures.¹¹⁰

De les vendes efectuades per la tercera generació en coneixem les següents:

El 27 d'abril de 1746, una vinya amb oliveres de dos jornals a la partida del mas d'Arany, de Cambrils, per 170 lliures.¹¹¹

El 28 d'abril de 1746, una casa al carrer Major, de Torredembarra, per 350 lliures.¹¹²

El 30 d'agost de 1746, dos jornals al terme de la Pobra de Taulell per 75 lliures.¹¹³

El 31 de març de 1748, deu jornals a la partida de l'Ardiaca, de Cambrils, per 290 lliures.¹¹⁴

El 6 de gener de 1760, un oliverar a Salomó per 50 lliures.¹¹⁵

El 15 de maig de 1768, un jornal i mig a la partida del Gallet, de Salomó, per 165 lliures.¹¹⁶

El 12 de gener de 1769, un jornal i mig de muntanya a Salomó per 30 lliures.¹¹⁷

El 8 de novembre de 1769, trenta jornals de muntanya, vinya i oliveres a Salomó per 750 lliures.¹¹⁸

L'11 de novembre de 1769, seixanta jornals de muntanya, vinya i oliveres a Salomó per 750 lliures.¹¹⁹

El 13 de novembre de 1769, dos jornals de muntanya i oliveres a Salomó per 160 lliures.¹²⁰

El 15 de juliol de 1770, un pati al carrer del Sitjar, de Salomó, per 55 lliures.¹²¹

L'1 de maig de 1771, la meitat d'una casa al carrer Vilafranca, de Salomó, per 66 lliures.¹²²

El 14 de març de 1772, l'heretat Lligamosques, al terme de Sant Jaume dels Domenys, venuda per 2.500 lliures.¹²³

Manuel Fontanilles i Bosquets prosseguí amb la política de desprendre's del patrimoni per afrontar les fretures de la casa; així, el 2 de febrer de 1782 cedí mig jornal a Isidre Fleix, fuster salomonenc,¹²⁴ i el 1788 vengué dos patis a Salomó pel preu conjunt de 60 lliures.¹²⁵

Si apleguem totes les vendes de finques i censals efectuades pels Fontanilles de 1716 a 1789 tindrem que ingressaren, pel cap baix, 26.813 lliures; tota una fortuna, insuficient, però, per atendre les necessitats de la seva mal planificada economia.¹²⁶

Foraster

A Tarragona només tenien la casa pairal del carrer de la Destral, però posseïen terres als termes de Centelles, Constantí i la Pineda.

A Centelles eren amos, com a mínim, de dos jornals, els quals foren venuts, l'11 de gener de 1720, a Sebastià Plana, pagès de Constantí, per 160 lliures.¹²⁷

De les finques de Constantí només coneixem l'existència d'una peça botjar de deu jornals a la partida del Bassal, que fou alienada a Joan Roig, pagès de dita vila, el 27 de març de 1718, per 120 lliures.¹²⁸

La propietat important, de les rendes de la qual vivien, era el mas de les Vaques o d'en Foraster, que devia ser força extensa, ja que, de resultes de l'assecamment de l'estany Major, amb el qual limitava, es veié incrementat en 167,75 jornals.¹²⁹ Amb el pas dels anys les terres del mas de la Pineda anaren minvant, perquè els propietaris n'alienaren bocins. La primera venda que coneixem es produí el 1742 i consistí en la cessió a carta de gràcia a Josep Forcades, ferrer de Vila-seca, d'una peça de terra campa amb cinc figures, per 165 lliures.¹³⁰ El 1747 es lliuraren cinc jornals a carta de gràcia a Francesc Espinós, pagès de Vila-seca, per 110 lliures.¹³¹ La tercera alienació coneguda s'esdevingué el gener de 1762 i consistí en la cessió d'una vinya de quatre jornals al vila-secà Francesc Espinós, per 300 lliures.¹³² Vuit anys més tard se cediren tres jornals a Magdalena Pomerol, de Vila-seca, per 320 lliures.¹³³ El març de 1789 hi hagué una venda a carta de gràcia, de dos jornals i mig, per 400 lliures.¹³⁴ També foren a carta de gràcia les dues darreres alienacions: sis jornals el 1790 i dos el 1791, pel preu global de 1.160 lliures.¹³⁵

A Vila-seca posseïen, com a mínim, vint-i-tres finques amb un total de 26 jornals, que el 21 de maig de 1780 foren donades a mitges a diversos pagesos veïns de la dita vila.¹³⁶

Homdedeu

Els béns dels Homdedeu vilallonguins, l'any 1758, es reduïen al mas de l'Obra, que aplegava l'edifici del mas, un corral de bestiar, una era enrajolada, una pallissa i 50 jornals de terra campa, erma, bosc i vinya; i, a més, al dret de redimir tres finques venudes a carta de gràcia a diversos particulars en vida de Joan d'Homdedeu i Toda, que suposaven quelcom més de 17 jornals.¹³⁷

Hortoneda

Pel que fa als béns dels Hortoneda torrencs, sabem que Vicenç Hortoneda adquirí, el 13 de novembre de 1710, de Teresa de Nin i Morenes, hereva de Joan de Nin i Vidal, el mas de Bellver, de 400 jornals, al terme de Renau per 1.450 lliures.¹³⁸

Kies

Les finques dels Kies es repartien entre Vila-seca i Alcover. Les vilasecanes eren pròpiament dels Kies, ja que les alcoverenques provenien dels Guasc i havien entrat a formar part del patrimoni familiar, l'any 1783, a la mort de Ramona Guasc.

A Vila-seca, respecte a immobles, posseïen la casa "vulgarment anomenada lo castell del cònsol de Olanda, y vuy de Vilaseca, ab sa torre, casetas immediatas a dit castell, y sas oficinas que comprenen dos ollas de fabricar aiguardent, ab sos guarniments necessaris, safareig y cup".¹³⁹

La propietat rústica situada al terme vilasecà comprenia disset finques, ubicades al voltant del castell de Solcina, amb un total de 108 jornals i escaix, i feien dels Kies els principals contribuents agrícoles de la vila (46,87 lliures en el cadastre de 1757).¹⁴⁰

Aquests béns, l'any 1795, s'havien reduït a tres finques de 27, 28 i 8 jornals —63 jornals en total—, situades al voltant de la casa pairal.¹⁴¹

Les propietats d'Alcover formaven dos blocs: *a*) el d'Ignasi de Kies, constituït per una casa i terres als termes de Valls i Alcover, valorades, l'any 1788, en 7.000 lliures, i *b*) el de Joan de Kies, integrat per tres cases al carrer de l'Abadia i una dotzena de finques; 47 jornals en total.¹⁴²

Ignasi de Kies, tan bon punt es féu amb l'herència del seu germà i aplegà en els seus béns el patrimoni dels Kies en la seva totalitat, dividí en solars una part de la finca vilasecana coneguda com la Sort Gran del Castell, i en els mesos de febrer, març i novembre de 1795 en vengué vint-i-set a diversos veïns de Vila-seca per un import conjunt de 4.654 ll., 11 s. i 8 d., que no cobrà en metàl·lic, ja que preferí que els compradors li creessin censals, amb la qual cosa s'assegurà una renda anual de 140 lliures.¹⁴³

Llorac

En parlar dels Llorac ens referim a Josep de Llorac i de Moixó i els seus descendents.

Josep de Llorac i de Moixó posseïa a Tarragona una casa al carrer d'en Gay i la masia coneguda com l'Almoïna, que aplegava vuit jornals d'horta i un i mig de secà.¹⁴⁴ A aquestes finques s'han d'afegir els béns aportats per la seva dona Magdalena Baget: una casa al carrer d'en Granada, tres jornals i mig d'horta a Tarragona, un mas a Alforja (conegut com el mas de les Venes o d'en Baget) i un hostal a Reus.

A la mort de Magdalena Baget, el mas de les Venes fou repartit entre l'hereu Josep i els seus germans Joan, Salvador i Peronella, els quals en reberen porcions per cobrar les lligítimes.

Joan obtingué, com a mínim, nou jornals i tres quartans, ja que aquesta és l'extensió de terra que l'any 1777 vengué a diversos pagesos d'Alforja per 1.212 lliures.¹⁴⁵

La part del mas cedida a Salvador degué ser, almenys, de vint jornals, perquè el 8 de gener de 1776 vengué aquesta quantitat de terra a Josep Masdeu i Vallverdú, pagès de l'Albiol, per 1.700 lliures.¹⁴⁶ Pel que fa a aquest Llorac, hem de dir que la venda de les terres del mas de Baget la compensà amb l'adquisició de cinc jornals de vinya i un terreny plantat amb 2.020 ceps a Vila-seca, pels quals pagà un total de 1.105 lliures els anys 1781 i 1782.¹⁴⁷ També hem de dir que el patrimoni de Salvador de Llorac es veié incrementat amb el dot que el 1773 li aportà la seva esposa: la meitat d'una casa a la plaça del Rei, de Tarragona, dotze jornals al terme de Barenys i cinc jornals de vinya al de Salou.¹⁴⁸

Peronella fou pagada, el 9 de desembre de 1775, amb quinze jornals, però no els retingué gaire temps en la seva totalitat, ja que el 31 de desembre de 1776 en vengué vuit a Jaume Aragonès, pagès d'Alforja, per un miler de lliures.¹⁴⁹

La part del mas de Baget que es reservà Josep de Llorac tampoc es mantingué íntegra gaire temps: de 1776 a 1787, s'efectuà la venda de nou jornals de botjar i vinya a diversos pagesos alforrencs pel preu conjunt de 750 lliures.¹⁵⁰

El mas de l'Almoïna i les terres de Tarragona eren arrendats per terminis quadriennals i els anys seixanta produïren una renda anual de 280 lliures, que s'elevà a 313 els anys setanta.¹⁵¹

L'hostal de Reus, situat al carrer del Vidre i conegut com del Racó, també era arrendat. El 1767 ho fou a Gabriel Ferrater, de Maspujols, per un termini de sis anys i al preu anual de 133 lliures, que, en acabar el contracte, fou elevat en set lliures i mantingut durant sis anys més.¹⁵²

Martí, d'Altafulla

A Bernat Martí la pràctica del comerç i la presa d'arrendaments li permeteren guanyar molts diners, una part dels quals fou invertida en la constitució d'un bon patrimoni, fins a l'extrem que si l'any 1670 els seus béns es reduïen a les 200 lliures que li donà el seu pare en casar-se, més un hort de dos jornals i mig i dos patis a Tamarit —llegats pel seu padrí Bernat Prunera— i 300 dobles, és a dir, 1.650 lliures, en mercaderies i diners,¹⁵³ en morir l'any 1715, posseïa, només en terres, un patrimoni de 480,25 jornals, repartits pels termes d'Aiguamúrcia, el Pla de Santa Maria, la Pobla de Montornès, Tamarit i Torredembarra. Aquest patrimoni, l'any 1823, fou valorat en 81.428 lliures.¹⁵⁴

Martí, d'Ardenya

Antoni de Martí i Gatell heretà del seu pare quaranta-una finques agràries distribuïdes pels termes d'Ardenya, la Riera de Gaià i Tamarit, que aplegaven 431 jornals, als quals s'han d'afegir tres finques a Tamarit i unes altres dues a Ardenya —l'extensió de les quals desconeixem—, més tres patis, tres corrals, dues botigues, una era i dues cases a Ardenya i Tamarit.

El matrimoni amb la seva cosina Maria Franquès i Gatell li comportà disposar d'una hisenda formada per trenta-sis finques, distribuïdes pels termes d'Altafulla, el Catllar, la Riera de Gaià, Tamarit i Valls, és a dir, un centenar de jornals.

L'extens patrimoni dels Martí i els Franquès s'incrementà notablement amb Martí i Gatell, el qual seguí una activa política d'adquisició de finques, que el dugué, entre 1750 i el 1794, a invertir la molt important quantitat de 65.000 lliures en la compra perpètua de més de 176 jornals, ubicats als termes de l'Aleixar, Almoïna, Altafulla, Ardenya, Constantí, la Riera de Gaià, Riudoms, la Selva del Camp, Tamarit, Vilafranca del Penedès i Vilallonga

del Camp. A aquests diners cal afegir 1.142 lliures, esmerçades en la remissió de finques venudes pels seus antics propietaris a carta de gràcia, 356 invertides en la compra d'hores d'aigua i les 23.240 lliures de les terres adquirides a carta de gràcia.

A tot això hem d'afegir les 10.000 lliures invertides en la compra a carta de gràcia a Marià Muntaner i Besora d'un magatzem i una fabrica d'aiguarent, més les 7.043 destinades a l'adquisició de la casa del carrer de Santa Anna —que esdevindria la seva residència a Tarragona— i la recuperació de dos magatzems venuts a carta de gràcia.

Tenim, doncs, una inversió, pel cap baix, de 106.781 lliures.

Com indicatiu del rendiment de les terres direm que les finques agràries de Maria Franquès i Gatell —un centenar de jornals— produïren uns guanys nets de 1.185 lliures el 1747, i de 1.192 el 1748.¹⁵⁵

Sota la generació següent —Antoni de Martí i Franquès—, els béns agraris dels Martí assoliren els 1.077,5 jornals, repartits pels termes d'Alcover, l'Aleixar, Alforja, Almoster, Altafulla, Ardenya, Constantí, el Catllar, la Pobla de Montornès, la Riera de Gaià, Riudoms, la Selva del Camp, Tamarit, Tarragona, Torredembarra, Valls, Vilallonga del Camp i Vila-seca, segons aquesta distribució:¹⁵⁶

Localitat	Origen del patrimoni						Total jornals	%
	1	2	3	4	5	6 ¹⁵⁷		
Alcover	—	—	—	—	—	8,50	8,50	0,78
L'Aleixar	—	—	—	11,00	—	—	11,00	1,02
Alforja	—	—	—	—	—	14,00	14,00	1,29
Almoster	—	—	—	1,25	—	—	1,25	0,11
Altafulla	—	21,25	—	11,75	—	—	33,00	3,06
Ardenya	5,50	—	—	1,50	—	—	7,00	0,64
El Catllar	—	1,00	—	—	—	—	1,00	0,09
Constantí	—	—	—	1,00	—	—	1,00	0,09
La Pobla de Montornès	—	—	175,50	—	—	—	175,50	16,28
La Riera de Gaià	8,00	30,50	9,25	1,00	—	—	48,75	16,28
Riudoms	—	—	—	65,25	—	8,00	73,25	6,79
La Selva del Camp	—	—	—	24,00	—	26,50	50,5	4,68
Tamarit	417,50	44,75	24,75	36,25	—	5,00	528,25	49,02
Tarragona	—	—	—	—	4,00	3,50	7,50	0,69
Torredembarra	—	—	8,25	—	—	—	8,25	0,76
Valls	—	2,50	—	—	48,75	7,00	58,25	5,40
Vilafranca del Penedès	—	—	—	3,00	—	—	3,00	0,27
Vilallonga del Camp	—	—	—	20,00	—	4,50	24,50	2,27
Vila-seca	—	—	—	—	—	23,00	23,00	2,13
	431,00	100,00	217,75	176,00	52,75	100,00	1.077,50	

Davant d'aquestes dades cal convenir que l'arquebisbe Armanyà estava del tot encertat quan afirmava que el patrimoni de Martí i Gatell "es realmente uno de los más pingües de la diócesis y su casa reputada entre las que cosechan mayor cantidad de cáñamo en todo el Principado".¹⁵⁸

Martí, de Tamarit

El seu patrimoni es distribuïa pels termes de Tamarit i Tarragona. Al primer hi posseïa una casa, trenta-set jornals i mig i tres quartans, i al segon, dues cases i vuit jornals i un quart d'horta.

Del 19 d'octubre de 1719 fins al 6 de febrer de 1743, li produí una renda de 10.108 lliures, de les quals 6.980 provenien de les propietats tamaritenques.¹⁵⁹

Nicolau Martí i de Martí, el darrer del llinatge, alienà tot el patrimoni i, malgrat haver ingressat més de 18.000 lliures, acabà vivint de la caritat del seu parent llunyà Antoni de Martí i Gatell.¹⁶⁰

Montoliu

Tenien les finques repartides pels termes de Barbens, Figuerola del Camp, el Morell, la Pineda, el Pla de Santa Maria i Tarragona.

Barbens

En aquesta població de l'Urgell posseïen tres finques, que aplegaven en conjunt un centenar de jornals. Les havien aconseguit el 10 de març de 1777, en què, fra Manuel de Montoliu i de Boixadors i fra Antoni de Magarola i Clariana les establiren a Plàcid-Manuel de Montoliu i de Bru, amb l'obligació d'invertir 700 lliures en l'edificació d'una casa pel al mitger i amb el compromís de pagar el delme corresponent a l'orde de Sant Joan.¹⁶¹

Les tres finques eren explotades mitjançant contractes de parceria, per la qual cosa desconexem el seu rendiment en lliures.

Figuerola del Camp

Les propietats ubicades en aquesta població es reduïen a una vinya.

El Morell

En prendre possessió del senyoriu es trobaren amb el castell totalment enrunat, per la qual cosa es decidiren a fer-ne bastir un de nou, i Maria-Josepa de Bru i de Descatllar, vídua de Pere-Miquel de Montoliu i d'Erill, ajustà la seva construcció, el 7 de novembre de 1778, amb el mestre de cases tarragoní Carles Morera pel preu fet de set milers de lliures, que a la fi es convertí en 7.445, ja que el projecte inicial fou ampliat amb una establia i obres a l'hort i a les golfes.¹⁶² Val a dir que l'edifici s'engrandí, vint-i-cinc anys més tard, amb un cos posterior de 34 pams de llargària, que suposà una despesa de 1.450 lliures.¹⁶³

La propietat del Morell es completava amb les finques següents:

1. Hort d'un jornal i quart amb bassa
2. Hort de dos jornals
3. Tres quarts de jornal de terra campa a la partida dels Ferraginals
4. Cinc jornals i mig de terra campa al costat del nucli urbà
5. Seixanta-tres jornals de terra campa i oliveres a la partida de la Coma
6. Hort de mig jornal, conegut com l'Albareda, a la Quadra de Recasens

7. Setanta-un jornals i mig a la partida del Cap de Terme
8. Setze jornals i quart d'alzines a la partida de les Serres
9. Vuit jornals a la partida de Vinyanes
10. Sis jornals d'oliveres a la partida de Vinyanes
11. Tres jornals i mig de vinya a la partida de Vinyanes
12. Quatre jornals d'alzines a la partida de les Serres¹⁶⁴

A tot això s'han d'afegir les prestacions en diners i parts de fruits que suposaven, segons el capbreu de 1775, un ingrés anual de 22 ll., 7 s. i 6 d. més la cinquena, vuitena i dotzena part dels fruits collits en 8, 33,5 i 201,5 jornals, respectivament.¹⁶⁵

Les finques de la reserva senyorial eren posades en arrendament agrupades en lots, que eren presos per pagesos del poble.

Hem trobat divuit arrendaments, els quals donem tot seguit agrupats per anys de durada i segons aquest resultat:

1769-1772:	1.632 lliures
1772-1776:	2.136 lliures
1776-1780:	3.260 lliures

El conjunt dels arrendaments morellenc suposa un total de 7.028 lliures en onze anys, i una mitjana anual de 638 ll., 18 s. i 2 d.¹⁶⁶

El Pla de Santa Maria

Les propietats del Pla comprenien dos molins fariners amb trossos de terra, un pou de neu, una finca dita el Tros Gran de l'Era i dues finques al camí de Vila-rodona.¹⁶⁷

La vinya de Figuerola i les propietats del Pla eren arrendats conjuntament per terminis de quatre anys, que començaven per Sant Joan.

Ens han arribat cinc arrendaments, presos per Josep Terrassa, pagès del Pla de Santa Maria (1760-1767); Joan Plana, pagès de la Riera de Gaià (1772-1776 i 1784-1792); Joan Colomer, fuster del Pla de Santa Maria (1776-1780), i Magí Batlle, pagès del Pla de Santa Maria (1780-1784), la distribució dels quals és la següent:

1760-1764:	620 lliures
1764-1768:	680 lliures
1772-1776:	1.200 lliures
1776-1780:	1.640 lliures
1780-1784:	1.800 lliures
1784-1788:	1.800 lliures
1788-1792:	1.800 lliures

El resultat final és de 9.540 lliures per a un període de vint-i-vuit anys, amb una mitjana anual de 340 ll., 14 s. i 3 d.¹⁶⁸

La Pineda

Al terme de la Pineda posseïen la masia coneguda com el mas d'Osset, ja que havia estat propietat d'aquesta il·lustre família tarragonina,¹⁶⁹ que, segons la recanació efectuada l'any 1828, tenia una superfície de 171,75 jornals.¹⁷⁰

El mas passà dels Osset als seus descendents, els Potau. Pau de Potau i d'Osset el donà a la seva muller, Josepa de Boixadors, que el cedí al seu segon marit, Pedro Fernández de Heredia, els marmessors del qual el vengueren als Montoliu el 12 de desembre de 1742.¹⁷¹

La propietat es veié millorada, l'any 1750, gràcies a l'assecament de l'estany dels Llundros, dut a terme pel capítol de canonges de Tarragona i la resta de propietaris que hi limitaven; l'operació suposà una despesa de 668 ll., 7 s. i 6 d., i permeté guanyar 125 jornals de bona terra. A Plàcid de Montoliu la seva participació en l'empresa li representà una despesa de 182 ll. i 8 s., però, alhora, un augment de la hisenda en 38 jornals.¹⁷²

El mas d'Osset o de la Pineda esdevingué la finca més preuada dels Montoliu, com recorda Manuel de Montoliu en les seves memòries, "no sólo a su gran rendimiento, sino a su espléndida y ventajosa situación a orillas del mar entre Salou y Tarragona, la ciudad de nuestra residencia".¹⁷³

L'explotació es feia directament o mitjançant parcers, per la qual cosa no sabem quin era el seu rendiment en diners, encara que devia ser força alt a causa de la qualitat de la terra.

Tarragona

Els documents que faciliten el coneixement dels béns dels tarragonins setcentistes ubicats dins la ciutat i el seu terme són els talls i els cadastres, dels quals prendrem, com a referència, el tall de 1715 i els cadastres dels anys 1717, 1763, 1770 i 1799, que ens permeten saber que els Montoliu presentaven, dins del conjunt dels contribuents tarragonins, el resultat següent:

Tall de 1715: 16 propietari amb un patrimoni de 4.400 lliures.¹⁷⁴

Cadastre de 1717: 20è contribuent, amb 15 ll., 10 s. i 6 d.

Cadastre de 1763: 31è contribuent, amb 241 r.

Cadastre de 1770: 19è contribuent, amb 317,2 r.

Cadastre de 1799: 13è contribuent, amb 426,18 r.¹⁷⁵

S'adverteix ben clarament com la família augmenta la importància del seu patrimoni segons avança el segle (gràcies a les adquisicions efectuades per Pere-Miquel i el seu fill Plàcid-Miquel), però, tot i la millora, només aconseguiren, en el millor dels casos, ocupar, entre els contribuents, el tretzè lloc.

L'any 1774 les propietats dels Montoliu a Tarragona comprenien aquestes finques:

1. La casa pairal del carrer dels Cavallers
2. Hort clos al carrer de les Portes Falses (situat darrere de la casa pairal)
3. Casa als Quatre Cantons (actual carrer de l'Abat)
4. Hort clos d'un cortó, al costat de l'hospital de Sant Pau i Santa Tecla
5. Hort clos de tres jornals a la partida del Rec Major (conegut com l'hort de la Punta)
6. Hort d'un jornal a la partida Quarta Parellada¹⁷⁶
7. Hort d'un jornal a la partida Quarta Parellada
8. Hort d'un jornal i un quartà i mig a la partida Quarta Parellada
9. Hort d'un jornal a la partida Quarta Parellada¹⁷⁷

Respecte als arrendaments i a l'explotació de les finques, ho considerarem terme per terme, segons aquesta distribució: Barbens, Figuerola i el Pla de Santa Maria, el Morell, la Pineda i Tarragona.

Barbens

Les tres finques de Barbens eren explotades mitjançant contractes de parceria, per la qual cosa desconexim el seu rendiment en lliures.

Figuerola i el Pla de Santa Maria

La vinya de Figuerola i els molins, el pou de neu i els trossos de terra del Pla de Santa Maria eren arrendats conjuntament per terminis de quatre anys, que començaven pel Sant Joan de juny.

Ens han arribat un total de cinc arrendaments presos per Josep Terrassa, pagès del Pla de Santa Maria (1760-1767); Joan Plana, pagès de la Riera de Gaià (1772-1776 i 1784-1792); Joan Colomer, fuster del Pla de Santa Maria (1776-1780), i Magí Batlle, pagès del Pla de Santa Maria (1780-1784). La distribució d'aquests arrendaments és la següent:

1760-1764:	620 lliures
1764-1768:	680 lliures
1772-1776:	1.200 lliures
1776-1780:	1.640 lliures
1780-1784:	1.800 lliures
1784-1788:	1.800 lliures
1788-1792:	1.800 lliures

El resultat final són 9.540 lliures per un període de vint-i-vuit anys; això dóna una mitjana anual de 340 ll., 14 s. i 3 d.¹⁷⁸

El Morell

Les finques de la reserva senyorial eren posades en arrendament agrupades en lots, que eren presos per pagesos del poble.

Hem trobat divuit arrendaments, que donem agrupats per anys de durada, segons aquest resultat:

1769-1772:	1.632 lliures
1772-1776:	2.136 lliures
1776-1780:	3.260 lliures

El conjunt dels arrendaments morellencs suposa un total de 7.028 lliures en onze anys, amb una mitjana anual de 638 ll., 18 s. i 2 d.¹⁷⁹

La Pineda

L'explotaven directament o mitjançant parcers; per tant, no sabem quin era el seu rendiment en diners, encara que devia ser força alt per raó de la qualitat de la terra.

Tarragona

De 1763 a 1766 l'hort clos de tres jornals fou arrendat per 580 lliures, i de 1779 a 1782, per 720, amb una mitjana de 145 lliures per als anys seixanta i de 180 lliures per als setanta.¹⁸⁰

Els anys cinquanta, les dues finques d'un jornal que posseïen aleshores foren arrendades pel preu anyal de 26 i 20 lliures, respectivament.¹⁸¹

Tot plegat permet establir que l'arrendament dels horts tarragonins produïa una renda anual al voltant de 185 lliures.

Montserrat

El patrimoni dels Montserrat a l'època de la marquesa Baltasara es repartia entre Tarragona, Botarell, Reus, el territori de Tarragona, el Morell, la Pobla de Montornès, Tamarit i Altafulla.

A Tarragona, des dels anys quaranta del segle XVII, posseïen el palau de la Cambreria, al pla de la Seu, i diversos immobles.

Les propietats de Botarell eren una vinya i el castell, edificació de planta quadrada que el primer marquès de Tamarit va fer restaurar, l'any 1673, a fra Josep de la Concepció.¹⁸²

A Reus tenien una casa al carrer Major, la qual, el segle XX, passà a ser la seu del Centre de Lectura, i un hort clos de quatre jornals a la partida del Vilar.¹⁸³

Al territori de Tarragona eren propietaris del mas de Montserrat, més conegut com del Marquès de Tamarit, a la partida Plans de Quart, situat entre els masos de Barberà i de Bartolí.¹⁸⁴

Als termes del Morell i de la Pobla de Montornès posseïen diverses finques adquirides en el temps en què senyorejaren la primera població.

Al Baix Gaià disposaven del mas de Jover, de l'Hort del Senyor (Altafulla), del molí del Pas i dels castells de Ferran, Molnars i Altafulla.

El matrimoni de Joan de Montserrat amb Maria-Lluïsa de Riu afegí al patrimoni dels Montserrat el dels Riu, de Tortosa, integrat, l'any 1776, per:

1. Casa al carrer del Portal del Romeu, on avui dia s'aixeca la casa Greco.
2. Hort amb casa, dos pous de sínia, safareig i molí d'oli, de 12 jornals, situat a la partida de Pimpí, del terme de Tortosa.
3. Mas amb un molí d'oli, de 34 jornals, situat al terme de Tivenys.
4. Mas amb casa i pou de sínia, de 30 jornals, a la partida de Bitem del terme de Tortosa.
5. Illa, dita de l'Estany del Pantar.
6. Illa, de 3 jornals, al terme d'Aldover.
7. Illa, de 5 jornals, al terme d'Aldover.
8. Finca plantada d'oliveres i garrofers, a la partida del Pujol, del terme de Tortosa.
- 9-10. Dues finques a la partida tortosina del Pujol.
11. Vinya de 3 jornals a la partida de Castellnou, del terme de Tortosa.
12. Finca plantada de vinya, moreres, figueres i magraners a la partida d'Escorxabous, del terme de Tortosa.
13. Finca de 4 jornals plantada d'arbres fruiters a la partida d'Arenes, del terme de Tortosa.
14. Finca, prat i terra erma de molts jornals, a la partida de la Ribera, del terme de Tortosa.
15. Finca de 3 jornals, plantada de moreres, a la partida de Peiró d'en Samarra, del terme de Tortosa.
16. Jornal de terra campa a la partida de Bitem, del terme de Tortosa.
17. Garroferar d'un jornal i mig al terme de Tivenys.¹⁸⁵

Morenes

La propietat dels Morenes a Tarragona es mantingué estabilitzada de 1715 a 1763 en tres/quatre cases i un hort clos de menys d'un jornal, però de 1763 ençà comença a créixer, i el 1774 aplegava quatre cases i set finques agràries que sumaven sis jornals i mig.¹⁸⁶

A més de Tarragona tenien finques al Baix Penedès. Concretament, coneixem l'existència d'un molí fariner al terme d'Albinyana, que, l'1 de febrer de 1781, fou arrendat durant quatre anys a Agustí Soler pel preu total de dos milers de lliures,¹⁸⁷ i la meitat d'un hort d'un quartà al Vendrell, que fou venut, el 10 de maig de 1774, al vendrellenc Jaume Bassa per un centenar de lliures.¹⁸⁸

L'augment del patrimoni rústic dels Morenes es produí el 1778 gràcies al matrimoni de Carles de Morenes i Bertran amb Maria Pastor i Rubies, que els aportà el mas Pastor. Una part de les terres d'aquest mas foren donades a parts, entre el 1784 i 1799, a diversos pagesos de Tarragona, la Pobla de Montornès i la Riera de Gaià,¹⁸⁹ i com a indicatiu del que rendien direm que les parts de fruits que donaven els cultivadors foren arrendades el 6 de juliol de 1800 a Josep Oliver, pagès del Catllar, durant quatre anys, pel preu total de 2.400 lliures.¹⁹⁰

Pastor

El patrimoni tarragoní dels Pastor provenia dels Mestre i aplegava la casa pairal del carrer de la Nau i dos horts: un de quatre jornals i l'altre de mig jornal.¹⁹¹

També tenien finques als termes de la Masó, el Rourell, Vilallonga del Camp i Horta de Sant Joan.

Les propietats d'Horta de Sant Joan les havien aportat els Pastor i eren força extenses; ens ho demostra el fet que Francesca Pastor i Soler en pogués vendre, l'any 1778, divuit jornals per 3.800 lliures¹⁹² i pogués atorgar en emfiteusi tres finques el 1783 i dues el 1797, a canvi del cens anual de vint-i-quatre cargues, dues quarteres de blat i vint-i-cinc lliures valencianes,¹⁹³ i, a més, d'alienar, el 1792, una finca de disset jornals per 1.297 lliures.¹⁹⁴

A Vilallonga del Camp posseïen una casa i diverses finques agràries, que els convertien en els quarts propietaris del municipi, i l'any 1726 els suposaven una contribució cadastral de 434 rals.¹⁹⁵

El matrimoni de Francesca Pastor amb Josep de Queraltó permeté ajuntar a les finques dels Mestre/Pastor les que els Queraltó posseïen als termes de Lleida i Tàrraga¹⁹⁶ i d'adquirir-ne de noves, com ara els tres jornals d'horta a Vilallonga del Camp, comprats el 1779 per 1.200 lliures.¹⁹⁷

Plana

Els Plana tenien la seva propietat repartida pels termes d'Alcover i Vilallonga del Camp.

A Vilallonga del Camp eren els segons propietaris dels municipi, i les finques rústiques i urbanes que hi tenien els comportava, el 1726, el pagament d'una contribució cadastral de 687 r. i 7 mr. repartida d'aquesta manera:

agricultura: 463 r. 1 mr.

ramaderia: 3 r.

immobles: 34 r. 12 mr.

olles d'aiguarent: 17 r. 12 mr.

criats: 25 r.

rendes: 144 r. 6 mr.¹⁹⁸

Pontarró

Al cadastre vilabellenc de 1732 consta que aleshores els Pontarró posseïen a Vilabella deu jornals i cinc vuitens a la partida de la Font, quatre jornals i set vuitens a la de les Clotes, nou jornals a la del mas d'en Blanc, set jornals i un quart a la de mas Fuster i vuit jornals i cinc vuitens a la partida de la Cometa; un total de quaranta jornals, als quals s'han d'afegir la casa pairal i una premsa d'oli.¹⁹⁹

La presa de possessió que efectuà el procurador de Josep-Ignasi de Castellví i de Pontarró dels béns dels Pontarró ens assabenta de l'estat exacte de la hisenda de la família l'any 1775. Concretament, aplegava la casa pairal amb hort i molí d'oli; una peça campà de cinc jornals

amb una era i una pallissa, dita el Camp de l'Era; un quartó a la partida del Camí de Tarragona, tres quartons d'horta a la partida del Prat; quinze jornals de vinya, oliveres i bosc a la partida del Vinyet; un oliverar d'un jornal a la partida del Camí de les Cabesses; sis jornals de vinya a la partida del Camí de Tarragona; setze jornals de terra campa i vinya a la partida de la Barquera; cinc jornals de terra campa i horta a la partida de la Font; quatre jornals de terra campa i un bosc de dos jornals a la partida del Camí de Bràfim; quatre jornals de vinya, terra campa i erma a la partida de les Clotes, i una pleta al carrer de Vall.²⁰⁰

Potau

Joan de Potau i Jover, el 1696, declarava tenir a Cabra una casa amb corral, 53,5 jornals de terra, dos molins fariners, dos corrals i una pleta, tot plegat estimat en 5.091 lliures. A les propietats de Cabra, aportades a la família per la seva dona, s'han d'afegir les que la seva sogra posseïa a Valls i que, a la seva mort, passaren a ser dels Potau.²⁰¹

El patrimoni de Cabra i Valls, arrodonit per una sèrie de finques situades als termes d'Anguera i Sarral (almenys una finca en el primer i disset jornals i mig en el segon), l'heretà Antoni de Potau i Vidal, el qual, gràcies al seu matrimoni amb Tecla d'Osset, entrà en possessió del patrimoni dels Osset tarragonins, repartit pels termes de Tarragona, la Pineda i la Selva del Camp i integrat, segons l'inventari de 1670, per quatre cases situades al carrer de la Merceria —dues—, de Natzaret —una— i d'en Granada —una—, tres jornals d'horta a la partida de Riuclar, un jornal i mig d'horta a la partida del Molí dels Badoc i un jornal i mig de secà amb tres enjubs —situat prop de les muralles de la ciutat, al costat del camí del Miracle—, a Tarragona; els masos d'Osset i de l'Obra, a la Pineda, i una casa i dos jornals d'horta a la Selva del Camp.²⁰²

El patrimoni dels Potau, en bona mesura aconseguit arran dels seus matrimonis, començà a ressentir-se amb Pau de Potau i d'Osset i restà molt afectat en temps del seu germà Antoni, especialment a causa de la mala gestió de Francesca de Colón de Portugal.

L'any 1702 es despregueren d'una finca a la partida del Collet Roig, del terme d'Anguera, de quatre jornals a Sarral, i d'una casa i dos jornals a Cabra, a canvi de 1.228 lliures.²⁰³ A aquestes alienacions seguí, el 1703, la d'un jornal i mig d'horta a la partida de Baix, d'una dotzena de jornals a la partida de l'Ermida i d'un ermot a la del mas d'en Vallet, tot a Sarral, per 1.500 lliures.²⁰⁴ El 1704 es despregueren a carta de gràcia de tres jornals d'horta a la partida del Riuclar i d'un jornal i mig als Montgons, tot plegat per 1.200 lliures,²⁰⁵ i el 1707 cediren als germans Ramon i Joan París, de Tarragona, deu jornals a la partida del mas de l'Obra per un centenar de lliures.²⁰⁶

Antoni de Potau i d'Osset, en entrar a gaudir de l'herència del seu germà Pau, s'hagué d'enfrontar amb el plet que li posà la seva cunyada Josepa de Boixadors i de Nin en relació amb el dot i l'escreix, la qual cosa li comportà el pagament de 7.400 lliures, que foren liquidades amb la cessió del mas d'Osset i d'un molí, una casa i 35 jornals a Cabra.²⁰⁷

A la pèrdua d'aquesta part important del patrimoni seguí, els anys 1721 i 1722, la de quatre jornals del mas de l'Obra i, el 1729, la d'un molí fariner a Cabra, tot plegat per 382 lliures.²⁰⁸

Lafeblit patrimoni familiar es fongué del tot a causa de la poca capacitat administradora de la vídua d'Antoni de Potau, la qual, el 1779, no s'estigué de declarar que "en el día quasi no existen bienes del citado don Antonio de Potau, mi primer marido, y los pocos que hay existentes los absorve mi dote, esponsalicio y otros créditos tenía sobre ellos y por créditos de dicha mi dote, esponsalicio y demás mis créditos he consumido y alienado grande parte de aquellos" i que hi havia "deudas contrahidas por mí en estos años pasados".²⁰⁹

Melcior de Potau i de Colón de Portugal heretà les restes del que havia estat important patrimoni i el millorà un xic. Com a indicatiu de la seva recuperació direm que, el 1780, va comprar a Felip i Marià Montaner un magatzem i oficina d'aiguarent a Tarragona per 10.000 lliures i, tot seguit, els hi llogà per tres anys al preu anual de 400 lliures.²¹⁰

A la fi de segle els Potau encara conservaven una bona part de les terres del mas de l'Obra; ho demostra el fet que Manuel de Potau i d'Aragón, l'any 1797, donés a mitges 28 jornals de la dita masia a deu pagesos de Tarragona per un termini de sis anys.²¹¹

Prat

De 1754 a 1774 les propietats dels Prats a Tarragona es mantingueren estables: tres cases —dues al carrer del Portal del Carro i una al carrer estret de Sant Pau— i vuit jornals.²¹²

Abans de 1754 havien posseït una vinya de tres jornals a la partida del Torrent d'en Canyelles, que, de 1701 a 1708, els proporcionà una renda anual de 15 lliures;²¹³ una finca de nou jornals —vuit de vinya i un de terra campa— a la partida de l'Arrabassada, la qual arrendaven i els produí, de 1702 a 1734, una renda mitjana anual de 56 lliures,²¹⁴ i un hort d'un jornal a la partida de la Primera Parellada, que tingueren arrendat, de 1724 a 1730, al preu anual de 18 lliures.²¹⁵

Les propietats familiars foren venudes per Josep-Antoni de Quijano i de Prat, fill i hereu d'Agustina de Prat i de Martí, la darrera dels Prat. Les finques rústiques ho foren el 12 d'abril de 1790 i les urbanes, el 19 de setembre de 1791, el 20 de novembre de 1792 i el 4 de maig de 1794; l'operació alienadora proporcionà al propietari un total de 9.763 lliures.²¹⁶

Ribalta

Els Ribalta, el primer quart del segle XVIII, eren els primers propietaris de Vilallonga del Camp.

Joan Ribalta i Martí, segons el cadastre de 1726, era el primer contribuent de Vilallonga, amb una aportació de 847 r. i 23 mr. distribuïda d'aquesta manera:

propietats rústiques: 613 r. 5 mr.

ramaderia: 21 r. 12 mr.

immobles: 43 r. 6 mr.

olles d'aiguarent: 35 r.

criats: 50 r.

rendes: 85 r.²¹⁷

Es pot dir que la situació patrimonial dels Ribalta assolí la plenitud els anys vint, ja que en els trenta començà el degoteig de les cessions o alienacions de finques per pagar els dots i lligitimes i per atendre les necessitats econòmiques de la família, fins a fer-los perdre el lloc preferent que ocupaven entre els contribuents de Vilallonga del Camp.

Ricard

Pràcticament tot el patrimoni dels Ricard es trobava al Milà, on tenien un mas de més d'un centenar de jornals, diverses finques soltes i dos molins: l'un fariner i l'altre paperer.²¹⁸

L'any quaranta passaren per dificultats econòmiques, provocades en part pel fet d'haver de restituir el dot de Maria Sentís, i es veieren obligats a vendre quatre jornals situats a la partida de la Coma del Garrofer, vuit a la de la Plana del Riu Francolí i sis a la del Socarrat, tot plegat per 250 lliures.²¹⁹

Les terres les arrendaven o donaven a mitges, però la part més important dels ingressos els aconseguien dels arrendaments dels molins. El fariner fou arrendat el 1762, per un termini de quatre anys i al preu anual de 75 lliures, i el 1780 el cediren a canvi d'un lloguer de 115 lliures l'any.²²⁰

Amb la construcció del molí paperer ambdós molins passaren a ser arrendats conjuntament. Coneixem els arrendaments dels anys 1782, 1790 i 1793, fets per terminis de quatre anys, els dos primers, i de dos anys, el darrer, per un import conjunt de 5.280 lliures, amb una mitjana anual de 528 lliures.²²¹

Rovira

El patrimoni familiar el bastiren les generacions anteriors a la que obtingué el privilegi de noblesa, és a dir, les de mercaders.

En el cas dels Rovira, com en tantes altres famílies de la petita noblesa d'origen burgès, hom pot veure com les propietats minven de generació en generació, ja que, allunyats de l'activitat mercantil que els féu si no rics almenys benestants, no pogueren o no saberen mantenir o incrementar amb altres procediments els seus recursos, que gradualment s'anaren mostrant insuficients per atendre les obligacions que la condició de noble els imposava i al mateix temps superar l'erosió exercida per la inflació sobre les rendes familiars.

En temps de Sebastià de Rovira i Santromà (1627-1695) el patrimoni familiar estava constituït per les finques següents:

1. La casa pairal del carrer de Misser Sitges.
2. Una botiga al port.
3. Una finca de quatre jornals de terra campa amb casa a la partida de l'Arrabassada.
4. Un hort de tres jornals a la partida de Montbrió del terme de Riudoms.
5. Un hort d'una mica més d'un jornal a la partida de dessota la bassa del Molí.
6. Un hort a la partida de la Crivillera, adquirit a carta de gràcia.
7. Una vinya de tres jornals a la partida del Llorito.
8. Una masia al terme de la Pineda, coneguda com el mas d'Arbonès o d'en Rovira.

En entrar al segle XVIII conservaven totes les propietats menys les núm. 3, 4 i 6, que havien estat alienades, però aviat experimentaren noves disminucions, ja que el 8 de juny de 1700 cediren als preveres de Sant Miquel del Pla l'hort de dessota la bassa del molí —núm. 5— per 350 lliures;²²² el seguí, el 5 d'abril de 1701, la botiga del port —núm. 2—, que fou entregada per 110 lliures a Josep Arnalt, moliner del Pont d'Armentera;²²³ el 1702 començaren a desprendre's de les terres de la Pineda, ja que vengueren vint-i-un jornals a carta de gràcia i vint perpètuament, tot plegat per 777 lliures,²²⁴ però adquiriren d'Isidre Gran, pagès de la Canonja, quatre jornals, pels quals pagaren 110 lliures amb la creació d'un censal;²²⁵ el 1705 es desprengueren, a carta de gràcia i per 700 lliures, de disset jornals de la Pineda;²²⁶ el 1706, de quatre jornals, venuts a carta de gràcia i per 160 lliures a Pere Valldosera, pagès de la Selva del Camp;²²⁷ la davallada no tenia aturador i així, el 20 de febrer de 1707, hagueren de vendre a carta de gràcia a Joan Virgili, pagès de Vila-seca, una casa, un corral, seixanta jornals, una vinya de deu jornals i un alzar de cinc jornals, tot a la Pineda, i li traspasaren el dret de lluir els jornals alienats a carta de gràcia els anys 1705 i 1706, pel preu conjunt de 2.760 lliures;²²⁸ l'any 1708 veurà la venda de la vinya de la partida del Llorito —núm. 7— per 215 lliures;²²⁹ després vingué, el 1709, la cessió al vilasecà Joan Virgili del dret de redimir les finques que li havien traspasat a carta de gràcia l'any 1707, a canvi de 2.980 lliures.²³⁰

A partir de 1710, el patrimoni familiar restà reduït a la casa del carrer de Misser Sitges, que conservaren fins al febrer de 1753, en què Josepa de Rovira, la darrera del llinatge, la vengué a Lluís Escolà per 800 lliures.²³¹

No cal dir que els Rovira vivien dels arrendaments de les seves propietats, especialment del mas de la Pineda, i amb la minva del patrimoni es veieren obligats a arrendar la casa pairal; així, del 6 d'agost de 1713 fins al 8 de gener de 1716, la llogaren a l'Ajuntament per allotjar-hi soldats dels regiments de Navarra i de Llombardia.²³²

Setmenat

Bernat de Sentmenat manifestà en tot moment voluntat d'arrelar a Tarragona i per això es decidí a invertir una part important de la llegítima cobrada dels pares en la compra de propietats a Tarragona i els seus voltants.

L'any 1772 adquirí de Tiburci Montravà una casa amb un corral, tres jornals prop de les muralles, quatre jornals i mig a la partida de la Bordeta i un hort d'un jornal i mig, a la partida de l'Horta, més el dret de lluir dos horts d'un i tres jornals i una vinya de trenta-vuit jornals, tot a Masricard, per 4.600 lliures.²³³ A aquestes propietats s'hi afegí, el gener de 1774, una finca de cinc jornals i mig a la partida de les Forques, de Masricard, que li vengué Emerenciana Vinyes per 800 lliures.²³⁴

El setembre de 1782 i per un termini de quatre anys arrendà dos horts, d'un jornal i mig i de dos jornals, a la partida de l'Horta, de Masricard; la finca de dos jornals, coneguda com el Tros de les Moreres, i cinc jornals de terra campa a la partida de la Bordeta, també a Masricard, a diversos pagesos d'aquest poble, pel preu conjunt de 500 lliures.²³⁵

Les finques de Masricard, bon punt adquirides, foren arrendades a Rafael Gabriel, pagès de Tarragona, per un termini de quatre anys (1773-1776) i pel preu total de 1.600 lliures.²³⁶

Als béns agraris s'ha d'afegir la compra, als administradors de l'hospital de Santa Tecla, de Tarragona, d'una casa al carrer de l'Arc d'en Toda, el jardí de la qual treia façana a la plaça de Sant Joan. L'operació, feta el 17 de juliol de 1776, comportà una despesa de 2.916 lliures, que, afegida a les 8.300 gastades en les finques rústiques, fa elevar la inversió a 11.216 lliures.²³⁷

Torrell

Els Torrell, els anys trenta, tenien les seves propietats repartides entre Tarragona —una casa al carrer de la Nau—, el territori de Tarragona —el mas de Pujol— i Mont-roig del Camp —set finques, amb un total de 23 jornals i un vuitè.

Pel que fa al mas del territori de Tarragona, coneixem dos arrendaments: el primer s'efectuà el febrer de 1704, per un termini de tres anys i un import de 393 lliures, i el segon es realitzà el desembre de 1732, per quatre anys i 672 lliures.²³⁸

Torrents

La principal hisenda de la família era el mas del seu cognom, ubicat al terme de Constantí, el qual era dut per mitgers, almenys des de 1746.²³⁹

A més del mas, posseïen altres finques a Constantí i als termes veïns del Codony i la Pobla de Mafumet.

El patrimoni dels Torrents anà minvant a causa de les alienacions, que, de l'any 1716 a 1751, suposaren la cessió de més de 155 jornals a canvi de 4.432 lliures.

Vertamon

Posseïen el mas Miró, situat a la parròquia de Gualba (corregiment de Girona), i una dotzena d'horts a Tarragona, a les partides de la tercera i quarta Parellada i dels Montgons, que aplegaven uns vint jornals.

Tant el mas de Gualba com els horts de Tarragona eren arrendats.

El mas Miró fou arrendat, el 1787, per un quinquenni, a Miquel Vilar, comerciant de Calonge, per 600 lliures anuals, i el 1797 ho fou, pel mateix termini, a Jeroni Roig, pagès de Torroella de Montgrí, a raó de 575 lliures l'any.²⁴⁰

Pel que fa a les finques de Tarragona, sabem que l'any 1777 arrendaren vuits horts a diversos pagesos de Tarragona per un termini de quatre anys i pel preu conjunt de 2.648 lliures.²⁴¹ El desembre de 1789 n'arrendaren set, també a pagesos tarragonins, pel mateix espai de temps i pel preu total de 4.171 lliures.²⁴² El 1794 els quedaren lliures d'arrendament nou horts i els cediren a pagesos de Tarragona per quatre anys i per 5.088 lliures.²⁴³

Com que els arrendaments dels jornals d'horta giraven entorn de les 75 lliures anuals, es pot dir que els Vertamon, per les seves terres gironines i tarragonines, percebien el darrer quart del set-cents una renda anual d'unes 2.100 lliures.

A totes aquestes propietats s'ha d'afegir una casa al carrer de Sant Llorenç, de Tarragona, i, molt possiblement, algun immoble a Barcelona.

Vidal

Tenien les seves propietats repartides pels termes d'Alcover, Centelles, Constantí, Tarragona i l'Hospitalet de Llobregat.

A Alcover disposaven, com a mínim, de set jornals a la partida Sòl de l'Horta i una casa al carrer Nou. La finca rústica la vengueren el 14 d'abril de 1729 i la casa, el 22 d'octubre de 1732, tot plegat per 315 lliures.²⁴⁴

L'any 1726 les finques de Centelles eren deu i aplegaven divuit quarteres i tres quartans de terra.²⁴⁵ Aquesta part del patrimoni experimentà una forta minva els anys vuitanta, ja que Josep de Vidal i d'Amargós, per pagar les terres adquirides per millorar el mas de les Punes, vengué a la cartoixa d'Escaladei, l'octubre de 1789, un total de cinc finques per 5.200 lliures.²⁴⁶

Quant a Constantí, sabem que posseïen una casa al carrer Mitjà²⁴⁷ i el mas de les Punes, situat a la partida del mateix nom. La superfície del mas no parà d'augmentar durant el set-cents; així, el 1726, tenia 90 jornals, el 1740 se'n comptabilitzaven 150, i el 1794 es deia que en tenia 200.²⁴⁸

A Tarragona, l'any 1794, eren propietaris de set cases i catorze horts que sumaven trenta-tres jornals i mig de bona terra.²⁴⁹

Els béns ubicats a l'Hospitalet de Llobregat eren una finca de vint-i-nou mujades.

Els Vidal explotaven les seves propietats a base d'arrendaments i les llogaven totes menys la casa principal del carrer dels Cavallers, que es reservaven per a ells.

Pel que fa a les cases de Tarragona, en coneixem els arrendaments de dues, efectuats els anys noranta a raó de 60 i 70 lliures, respectivament; com que les cases que llogaven eren sis i totes elles de característiques similars, creiem que no serà un atreviment considerar que al final de segle els proporcionaven una renda anual d'unes 390 lliures.²⁵⁰

Dels horts de Centelles sabem que l'any 1785 n'arrendaren dos pel preu anual de 16 ll. i 10 s. i 20 ll. i 10 s.; així, representa una mitjana de 18 ll. i 10 s. i ens fa pensar que aquestes terres devien produir una renda anual al voltant de les 100 a 110 lliures.²⁵¹

El mas de les Puntetes era donat a mitges; se'ns fa difícil, doncs, calcular-ne el rendiment però devia ser força remarcable.²⁵²

Dels horts tarragonins, hem localitzat un bon nombre d'arrendaments efectuats entre els anys 1729 i 1798 per terminis de quatre anys i segons aquesta distribució:

<i>Període de temps</i>	<i>Nombre d'arrendaments</i>	<i>Total en lliures</i>
1729-1732	2	280
1736-1739	6	891
1756-1759	5	1.014
1761-1764	8	1.786
1768-1771	6	1.394
1774-1777	3	1.264
1782-1785	2	948
1786-1789	2	500
1790-1793	2	600
1794-1797	14	4.466
1798-1801	4	1720

Els cinquanta-quatre arrendaments proporcionaren als Vidal un ingrés de 14.863 lliures, amb una mitjana anual de quasi 340 lliures, la qual no s'ha de confondre amb el rendiment anual total dels arrendaments, ja que no els coneixem tots; no cal dir, doncs, que els ingressos havien de ser superiors a aquesta quantitat i creiem que podien oscil·lar entre les 500 i les 600 lliures.²⁵³

Respecte a la finca de l'Hospitalet de Llobregat, sabem que el 24 de setembre de 1794 fou arrendada per cinc anys pel preu de 2.500 lliures, i que en acabar l'arrendament ho fou de nou pel mateix termini, però ara per 2.875 lliures, és a dir, amb una mitjana de 537 ll. i 10 s.²⁵⁴

La consideració dels arrendaments precedents ens fa pensar que els Vidal a la darrerria de segle gaudien anualment d'una renda situada entre les 3.000 i les 3.500 lliures, especialment quan, en el període comprès entre l'11 de maig de 1726 i el 14 de juliol de 1732, ingressaren 15.927 ll., 7 s. i 7 d., una mitjana anual de 2.654 ll. i 10 s.²⁵⁵

Censos i censals

Censos

De censos, és a dir, de la prestació de caràcter perpetu a la qual estaven obligades propietats establertes en emfiteusi a particulars, podem parlar dels que percebien els Potau.²⁵⁶

Els censos dels Potau provenien dels Osset i els cobraven de finques situades als termes de Centelles, Constantí, Reus, Tarragona, el territori de Tarragona i Vila-seca, segons aquesta distribució:

<i>Terme</i>	<i>Immobles</i>	<i>Sous</i>	<i>Terres (jornals)</i>	<i>Sous</i>
Centelles	—	—	6	9
Constantí	1	1	2	18
Reus	42	69-6	42	29-9
Tarragona	—	—	22,5	38
Territori de T.	—	—	27	7-6
Vila-seca	43	62-6	30	26-10
TOTALS	86	123	129,5	129-1

Els 86 immobles i els 129 jornals i mig que els Osset havien cedit en emfiteusi a canvi del pagament d'un cens suposaven als seus descendents, els Potau, una renda anual de 252 s. i 1 d., és a dir, 12 ll., 12 s. i 1 d.²⁵⁷

Censals

El censal era un instrument de crèdit que fou emprat abastament fins al segle XIX.

S'ha de considerar com una operació de compravenda, sancionada públicament pels notaris, amb dos protagonistes: el censalista (comprador que deixa els diners) i el censatari (venedor que els rep). El censalista tenia dret a la percepció d'una pensió pagada pel censatari.

La durada del censal era indefinida, però s'interrompia quan el venedor es mostrava disposat a lluir-lo, és a dir, a retornar el capital del censal al comprador.

El percentatge que el censatari pagava al censalista varià en el decurs del temps, però al set-cents fou del 5% a la primera meitat del segle i del 3% a la segona.

Com hom pot suposar, ningú no deixava els diners sense una seguretat; per això els censals restaven garantits per la generalitat dels béns dels censataris o per alguna propietat en concret.

La pràctica totalitat de les famílies nobles setcentistes posseïen o havien posseït censals, però la informació que ens ha arribat és escassa en la majoria dels casos i només mereix ser considerada la proporcionada pels inventaris; per això ens limitarem als casos en què, gràcies als inventaris *post mortem*, coneixem la totalitat dels censals en un moment precís; així, doncs, només tractarem els dels Cadenas, Cases (1757), Kies, Potau i Vidal (1726).

Els censals que coneixem dels Cadenas eren els que Alexandre de Cadenas i Carlier heretà, el 1746, del seu avi matern Alexandre Carlier i Roldan; eren catorze, amb un capital conjunt de 1.452 lliures.²⁵⁸

Els Cases, o més ben dit, Gaspar Cases, tenien, l'any 1757, setze censals (un de 30 lliures, un de 40, quatre de 60, sis de 100, dos de 120, un de 160 i un de 224), que suposaven, en conjunt, un capital de 1.534 lliures i una renda anual d'unes 46 lliures.²⁵⁹

Quant als Potau, sabem que Tecla d'Osset i Brocà els aportà en dot un total de noranta censals d'un capital de 8.508 lliures, distribuïts d'aquesta manera: un de 6 lliures, un d'11, dos de 12, un de 13, un de 14, set de 20, dos de 23, cinc de 24, tres de 25, sis de 30, un de 32, un de 36, onze de 40, un de 41, un de 42, un de 43, quatre de 50, un de 53, un de 54, tres de 60, un de 65, un de 68, quatre de 70, dos de 80, un de 87, dos de 90, un de 92, dotze de 100, dos de 120, dos de 133, un de 200, un de 250, dos de 300, un de 420, un de 800 i dos de 1.000.²⁶⁰

Joan de Kies deixà, a la seva mort, mitja dotzena de censals: dos de 50 lliures, un de 100, un de 187, un de 200 i un de 300; és a dir, un capital en censals de 887 lliures.²⁶¹

Dels Vidal tenim dos inventaris: el de Bonaventura de Vidal i Nin, de 1726, i el de Josep de Vidal i Amargós, de 1794.²⁶² El primer recull un total de 57 censals d'un capital de 9.052 lliures²⁶³ i el segon, 81 censals, que proporcionaven una renda anual de 385 ll., 4 s. i 7 d.

2N APARTAT: ACTIVITATS ECONÒMIQUES

Arrendaments

Els arrendaments no eren una activitat pròpia de la noblesa, per això les notícies que en tenim són escasses. S'havien realitzat quan els interessats encara no havien obtingut el privilegi nobiliari o eren protagonitzats per nobles poc qualificats econòmicament. Així, doncs,

només podem parlar d'arrendaments presos per Gaspar Cases, Manuel Fontanilles, Joan-Antoni Hortonedà, Antoni Martí i Gatell i Sebastià de Rovira.

Gaspar Cases prengué l'arrendament del vintè dels fruits de Clarà de l'1 de maig de 1740 al 30 d'abril de 1744 pel preu de 265 ll., 12 s. i 6 d.²⁶⁴

Manuel Fontanilles solia prendre arrendaments, i com a mostra direm que el 7 de novembre de 1674 es féu amb el del dret de butlla de la col·lecta de Vilafranca del Penedès per un termini de tres anys i el preu total de 12.000 lliures.²⁶⁵

Joan-Antoni Hortonedà participà a començament de segle en l'arrendament de la neu de Barcelona durant un quinquenni. El març de 1708, quedaven per pagar 1.422 ll. i 2 s. de la resta del preu de l'arrendament, i per representar-lo en els actes de transacció i concòrdia que havien d'enllestir l'operació designà Josep Guiu, de Barcelona.²⁶⁶

A Antoni Martí i Gatell li coneixem la presa, almenys, d'un arrendament: el del quinzè de les collites de Tamarit, que prengué l'any 1753 per un termini de deu anys i pel preu de 14.300 lliures.²⁶⁷

Sebastià de Rovira aconseguí del Capítol Catedral de Tarragona i, per quatre anys, el redelme de Constantí i de la Pineda. El primer l'obtingué l'1 de maig de 1700 i el segon, el mateix dia i mes de l'any següent. Li suposaren una inversió de 1.680 lliures.²⁶⁸

Botigues

D'inversions en botigues només coneixem les d'Antoni Martí i Gatell. Sabem que col·locà diners en les de Josep Borràs, de Riudoms, i en les barcelonines de Dalmau, Martí, Lleonart i Manyer i de Josep Martí i companyia.

A la botiga riudomenca tenia dipositat un capital de 7.500 lliures, que retirà l'any 1785.²⁶⁹

La botiga barcelonina tenia la seva seu al carrer de l'Argenteria i estigué operativa dels anys cinquanta als noranta. El capital que Martí hi havia invertit varià amb el temps: els anys cinquanta fou d'11.828 lliures, els seixanta de 21.000 i els setanta, vuitanta i noranta de 24.000. D'aquesta botiga ens han arribat deu balanços que, pel que fa a Martí, donen aquest resultat:

<i>Exercici</i>	<i>Capital en lliures</i>	<i>Benefici en lliures</i>	<i>Percentatge</i>
1756	11.828	925	8,41
1757	11.828	1.078	9,11
1768	21.000	1.884	8,97
1770	24.000	3.429	14,28
1777	24.000	2.936	12,23
1779	24.000	2.849	11,87
1786	24.000	1.967	8,19
1788	24.000	1.907	7,94
1789	24.000	2.027	8,44
1790	24.000	1.928	8,03

Tenim, doncs, uns guanys globals de 21.000 lliures, que equivalen a un percentatge anual de benefici gairebé d'un 10%.²⁷⁰

El 12 de juny de 1790 la botiga de Dalmau, Martí i Llimona desaparegué per donar pas a la raó social Josep Martí i companyia, que es formà amb la casa, efectes, crèdits i utensilis de la botiga del carrer de l'Argenteria; tot plegat valorat en 84.000 lliures, de les quals

24.000 corresponien a Antoni de Martí i Gatell. L'administració restà encomanada a Tomàs Llimona i a Josep Martí. Malgrat que d'aquesta botiga no s'ha conservat cap balanç, es pot suposar que els beneficis no degueren diferir gaire dels obtinguts en l'etapa anterior, ja que el negoci era una continuació de la precedent.²⁷¹

Fàbriques d'indianes

Ara per ara, d'inversions en fàbriques d'indianes només coneixem les que Antoni Martí i Gatell efectuà en les de Bernat Bosquets i Josep Bosquets.

Fàbrica d'indianes de Bernat Bosquets

En aquesta fàbrica la direcció era concentrada, ja que el govern del negoci requeia en la persona de l'administrador, que era controlat per la junta de socis.²⁷²

L'any 1785 la inversió de Martí i Gatell en la fàbrica era de 23.715 lliures, la meitat del capital de l'empresa.

Posseïm una desena de balanços, que, pel que fa a Martí i Gatell, donen el resultat següent:

<i>Exercici</i>	<i>Benefici en lliures</i>
1776-1777	2.159 ll. i 17 s.
1777-1778	2.141 ll. i 19 s.
1784-1785	3.706 ll. i 6 s.
1790-1791	1.763 ll. i 13 s.
1791-1792	439 ll.
1792-1793	1.125 ll. i 14 s.
1793-1797	9.195 ll. i 15 s.

El benefici global d'aquests deu anys és de 20.532 ll. i 4 s., amb una mitjana anual de 2.053 lliures.²⁷³

Fàbrica d'indianes de Josep Bosquets

El 5 de juliol de 1790 Antoni Martí i Gatell convingué amb Pau Puiguriquer, Francesc Riera i Josep Bosquets la formació d'una societat per tirar endavant durant cinc anys una fàbrica de pintats. Els associats acordaren que la fàbrica fos dirigida, governada i administrada per Josep Bosquets, i hi aportaren un capital de 20.000 lliures, de les quals 8.000 ho foren per part de Martí i Gatell.²⁷⁴

D'aquesta fàbrica no s'han conservat balanços, però sí unes quantes cartes que s'hi refereixen i que ens fan pensar que defraudà les esperances dels socis, ja que no repartí beneficis els anys 1791 i 1792.

Fargues

Si parlem de fargues ens hem de referir exclusivament als Castellarnau, que posseïen explotacions mineres a la Vall Ferrera des de l'edat mitjana. Aquests establiments foren motiu d'enfrontament entre les dues branques de la família —els Coix i els Ramonet— des de l'acabament del segle XVII fins al 12 d'abril de 1766, en què restaren liquidats, gràcies a la concòrdia establerta entre Carles de Castellarnau i de Castellarnau, d'Alins, i Carles de Castellarnau i de Castellarnau, de Tarragona; ambdós cosins acordaren que "las dos fargas de

fer ferro que vuy se troban construhidas en la Vall Ferrera sien comunes pro indiviso de les dos casas anomenades una del Coix y la altra de Ramonet” i que també ho fossin els boscos.²⁷⁵

Els Castellarnau tarragonins arrodoniren els seus interessos en fargues afegint a les tradicionals de la família que compartien amb els parents d'Alins altres de pròpies que es feren bastir a Alins, Olius i Llavorsí.

Fins a l'any 1775 l'explotació de les fargues es feia mitjançant l'arrendament de les mines, el bosc i les instal·lacions a particulars a canvi de ferro o diners. D'aquests arrendaments en coneixem tres, efectuats el 26 de febrer de 1765, el 30 de juliol de 1769 i el 9 de desembre de 1775. El de 1765 s'establí per un termini de cinc anys amb Josep Saló, negociant de Ripoll, i Eudalt Salomó, de Sant Cristòfol de Campdevàdol, i comprenia la part de les fargues de condomini, la farga pròpia de Llavorsí, els molins d'Alins i la facultat de fer carbó per al servei de les instal·lacions, tot pel preu de 30.000 lliures.²⁷⁴ El 1769 Tomàs Gualter, pagès d'Esterrí d'Àneu, prengué l'arrendament de les fargues compartides i de l'exclusiva per un termini de cinc anys i al preu de 51.000 lliures.²⁷⁷ L'arrendament de 1775 s'establí amb Antoni Bufala i Tarragona, ciutadà honorat de Barcelona domiciliat a Bellvís, per un termini de quatre anys i al preu anual de 8.500 quintars de ferro.²⁷⁸

A fi de completar la informació que tenim sobre el rendiment de les fargues i el que aquestes significaven per a l'economia dels Castellarnau, direm que en els anys 1791, 1792 i 1793 els proporcionaren 7.013, 14.370 i 6.134 lliures, respectivament, que equivalien al 58,6%, 75,5% i 68,5% del total d'ingressos de la família establerts, per a aquells anys i segons el *Llibre de entrada*, en 11.968, 19.009 i 8.956 lliures, és a dir, una mitjana anual de 13.311 lliures.²⁷⁹

Negocis marítims

Malgrat que la manca de documentació no ens permet saber el grau de participació dels nobles del Tarragonès en negocis marítims, no hi ha dubte que alguns d'ells en tingueren, com ara Antoni de Martí i Gatell.

Per raó del molt minvat arxiu familiar dels Martí, no podem conèixer abastament les inversions d'Antoni Martí i Gatell en negocis marítims, però almenys ens dóna la possibilitat d'afirmar que en tingué; així, per exemple, el patró Francesc Piques, d'Arenys, en carta datada el 6 d'octubre de 1795, li participà que, “com vas regressar felisment de est últim viatge” havia passat comptes amb el resultat de poder entregar als parçoners 250 lliures per cada setzè de capital.²⁸⁰

Societats

La participació com a accionistes en societats no és tampoc una característica dels nobles setcentistes del Tarragonès.

Sols tenim constància de les actuacions en aquest sentit d'Antoni Cases, Carles de Castellarnau i Antoni Martí i Gatell; i de tots ells només la del darrer és una autèntica participació, ja que la dels dos primers és quasi una anècdota sense importància.

Antoni Cases

El 2 de febrer de 1709 establí societat amb el fuster Josep Vellet per subministrar ciris a l'Ajuntament de Tarragona. Hom convingué que la fabricació del producte aniria a càrrec de Vellet.²⁸¹

Carles de Castellarnau i de Castellarnau

Feia companyia amb els selvatans Pere-Joan Oliver, confiter, i Josep Ciurens, pagès, per negociar amb mercaderies. La participació en la societat no fou una iniciativa de Castellarnau, ja que es limità a continuar la societat creada pel seu sogre Francesc Magrinyà.²⁸²

Antoni de Martí i Gatell

Sabem que Martí participà almenys en tres societats: a) Prat, Martí, Baldric i Fuster, b) Fuster, Martí i Baldric, i c) Fructuós Escolà i companyia.

Prat, Martí, Baldric i Fuster

Aquesta companyia s'establí el 25 de setembre de 1764 per un termini de cinc anys i tres mesos entre Antoni Martí i Gatell, Antoni Baldric i Janer, comerciant de Valls,²⁸³ i Josep Fuster i Bosc, comerciant de Manresa, d'una part, i Fèlix Prat i Quinquer, comerciant de Barcelona, de l'altra. La societat es constituí per "negociar en gèneros, especulacions, y qualsevol altres qualitats de negocis tant en los pahís, com per la estrangeria", amb un capital de 20.000 lliures aportat pels quatre socis a parts iguals. Hom convingué que Prat s'encarregaria de l'administració, per la qual cosa rebria la cinquena part dels beneficis.²⁸⁴

Els socis acordaren que els guanys que s'obtinguessin cada exercici s'afegirien al capital inicial i que a l'acabament de la societat se'ls repartirien. La participació de Martí i Gatell, en aquesta època, es desglossa així:

<i>Any</i>	<i>Beneficis en lliures</i>	<i>Capital en lliures</i>
1764	—	5.000
1765	819-5-5	5.819-5-5
1766	903-10-5	6.722-15-5
1767	942-18-6	7.665-14-4
1768	2.306	11.971-18-4 ²⁸⁵
1769	2.451-2-3	14.423- - 7

En acabar la societat, els quatre socis acordaren fundar-ne una de nova per un termini de cinc anys i amb un capital de 57.692 lliures, que començà a operar l'1 de gener de 1770. La igualtat en les parts dels socis es mantingué fins al 1774, ja que en el darrer any de la segona època de la societat el capital social, de 93.295 ll., 1 s. i 10 d., restà dividit en nou parts, de les quals Prat en prengué tres —31.098 ll., 7 s. i 4 d.— i cada un dels altres socis, dues —20.732 ll., 4 s. i 10 d. En aquest segon període el resultat per a Martí fou aquest:

<i>Any</i>	<i>Beneficis en lliures</i>	<i>Capital en lliures</i>
1769	—	14.423
1770	3.296-9- 4	17.296-9-4
1773	3.345-18-11	20.642-8-3
1774	2.233-12	22.876- -3

En acabar aquest segon període, els socis no veieren cap inconvenient a renovar-la un cop més i ho feren sobre la base de les nou parts i un capital per part d'11.482 ll., 18 s. i 6 d. Per a Martí el quinquenni 1775-1779 tingué aquest resultat:

<i>Any</i>	<i>Beneficis en lliures</i>	<i>Capital en lliures</i>
1775	1.128-8	22.965-16-11
1776	1.592-18-7	22.965-16-11

<i>Any</i>	<i>Beneficis en lliures</i>	<i>Capital en lliures</i>
1777	1.665-12-8	22.965-16-11
1778	2.215-11-8	22.965-16-11
1779	2.464-19-6	22.965-16-11

El guany total obtingut per Martí en la tercera època fou de 9.067 lliures, la qual cosa suposa un rendiment anual gairebé d'un 8%.

Com que no hi havia raó per desfer la societat, els socis estigueren d'acord a renovar-la per un altre quinquenni i amb el mateix capital de l'anterior —103.356 ll., 6 s. i 3 d.—, però el 1783 prengueren la decisió d'eivar-lo a 150.000 lliures, i Martí afegí 10.367 ll., 3 s. i 1 d. a la seva part. Pel que fa a Martí, el resultat del quart període és aquest:

<i>Any</i>	<i>Beneficis en lliures</i>	<i>Capital en lliures</i>
1780	1.468-6-6	22.965-16-11
1781	2.313-8-5	22.965-16-11
1782-1783	38.370-2-11	33.333
1783-1784	6.092-6-2	33.333

Les xifres suara exposades demostren ben clarament que el quinquenni resultà esplèndid, ja que els guanys —48.244 lliures— arribaren a l'extrem de superar el capital, tot i l'ampliació que experimentà, en quasi quinze mil lliures.²⁸⁶

L'1 de juliol de 1784 s'inicià la cinquena fase de la societat, amb un capital de 150.000 lliures en els dos primers anys i de 300.000 els tres darrers, dels quals Martí aportà la cinquena part, és a dir, 30.000 i 60.000 lliures, respectivament. El resultat per a Martí en aquest quinquenni és:

<i>Any</i>	<i>Beneficis en lliures</i>	<i>Capital en lliures</i>
1784-1785	4.230-11-4	30.000
1785-1786	6.384-9-1	30.000
1786-1787	5.245-10-9	60.000
1787-1788	5.104-4	60.000
1788-1789	—	—

Tenim, referint-nos als quatre primers anys, un benefici de 10.615 lliures per un capital de 30.000 lliures i de 10.349 per un capital de 60.000; això respon a un interès del 18% en els dos primers anys i del 9% en els dos darrers.²⁸⁷

El juliol de 1789 començà el sisè i darrer període de la societat, en el qual Martí mantingué la participació de 60.000 lliures fins a l'exercici de 1793; aleshores els socis acordaren continuar amb el mateix capital social, però variant-ne la participació, ja que establiren que Prat prendria tres sisens i els altres socis un sisè; dit d'una altra manera, Antoni Martí, retirà 10.000 lliures. D'aquest quinquenni només tenim els balanços dels anys 1791 i 1792, que ens permeten saber que la societat tingué uns beneficis de 30.770 lliures i 34.819 ll., 3 s. i 4 d., respectivament.²⁸⁸

Fuster, Martí i Baldric

Josep Fuster i Bosc, Antoni Martí i Gatell i Antoni Baldric i Janer formaren societat, el 24 de juny de 1765, per tractar amb sedes, de la qual es conserva un balanç, efectuat l'any 1773, que ens permet saber que la societat tenia un capital de 40.499 ll., 5 s. i 7 d., i que els anys 1771, 1772 i 1773 havia aconseguit uns guanys globals de 13.035 ll., 10 s. i 10 d.; d'aquests guanys, Martí, per la seva inversió de 9.837 ll. i 9 d., rebé 1.976 ll., 18 s. i 10 d.²⁸⁹

Fructuós Escolà i companyia

Aquesta societat es constituí a Tarragona, el 30 de setembre de 1788, entre Antoni Martí Gatell, com a soci capitalista —hi aportà un capital de 16.915 ll., 3 s. i 7 d.—, i Fructuós Escolà, com a director, “per negociar en fruits, gèneres, especulacions i qualsevol altres quantitats de negocis tant pel país, com per el estranger”.²⁰

Ambdós socis acordaren que Escolà quedaria encarregat de l'administració, per la qual cosa percebria un sisè dels beneficis, però Martí es reservava el dret de supervisar-la.

Fructuós Escolà entrà a la companyia sense aportar-hi cap capital, però l'any 1789 hi deixà les 409 ll., 12 s. i 9 d. que li havien correspost pel sisè de l'administració, i així inicià la seva contribució capitalista. En els anys successius no retirà totalment les parts que li corresponien per l'administració i els beneficis, amb la qual cosa el seu capital anà augmentant fins a arribar a 4.089 ll., 14 s. i 2 d. en començar l'exercici de l'any 1794.

Martí, de 1789 a 1793, només retirà 988 ll., 13 s. i 7 d. del total dels seus guanys i hi incorporà la resta al capital, el qual, a més a més, incrementà l'any 1793 amb 15.202 ll., 9 s. i 8 d. A la fi del quinquenni els guanys s'havien elevat a 20.110 ll., 13 s. i 6 d., i el capital, a 51.239 ll., 3 s. i 2 d.²¹

NOTES

- 1 AMT. Cadastres dels anys 1748, 1754 i 1774.
- 2 Pel que fa a Jaume Freixa, vegeu Rovira 1994: 27.
- 3 AHT. Reg. 361, f. 736v.
- 4 AHT. Reg. 755, f. 35; 761, f. 113v.
- 5 R. Amigó Anglès: *Els topònims del terme municipal del poble de Constantí*, Institut Ramon Berenguer IV, Tarragona 1968, p. 83.
- 6 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 47, f. 38v.
- 7 Coll 1988: 5 i següents.
- 8 AHT. Reg. 755, f. 34; 761, f. 113v.
- 9 AHT. Reg. 4660, f. 125; 4.669, f. 207.
- 10 AHT. Reg. 756, f. 26. Registre d'hipoteques de Tarragona, 7, f. 19 i 19v.
- 11 AHT. Reg. 824, f. 201, 239.
- 12 AHT. Reg. 762, f. 333v; 763, f. 199 i 273.
- 13 AHT. Reg. 765, f. 201 i 283; 827, f. 24.
- 14 AHT. Reg. 808, f. 11.
- 15 AHT. Reg. 768, f. 127.
- 16 AHT. Reg. 808, f. 11.
- 17 AHT. Reg. 6.552, p. 102, 106v, 110 i 114.
- 18 AHT. Reg. 437, f. 62v; 632, f. 250.
- 19 Fou bastit el 1684, i el desembre de 1775, en què fou venut a Francesc Bover, fuster de Tarragona, per 300 lliures, es trobava en ruïnes. AHT. Reg. 364, f. 64; 561, f. 299.
- 20 AHT. Economia i hisenda, 178, f. 7v-8.
- 21 AHT. Reg. 4412, f. 92 i 145.
- 22 AHT. Reg. 4423, f. 304.
- 23 AHT. Reg. 318, p. 83; 320, p. 115.
- 24 AHT. Reg. 669, f. 35; 652, f. 116; 557, f. 205. Registre d'hipoteques de Tarragona, 15, f. 312; 30, f. 161.
- 25 AHT. Registre d'hipoteques, 54, f. 366.
- 26 AHCv. Reg. 1206, f. 39, 78v.

- 27 AHT. Registre d'hipoteques, 56, f. 345, 381v.
28 AHT. Economia i hisenda, 178, f. 7v.
29 AHT. Reg. 486, f. 136.
30 AHT. Reg. 380, f. 4v.
31 AHT. Reg. 361, f. 853v; 6.652, p. 36.
32 AHCV. Reg. 66, p. 99 i 115; 69, p. 108.
33 AHT. Reg. 491, f. 100.
34 AHT. Reg. 597, f. 136.
35 Pel que fa a aquesta propietat vegeu S.-J. Rovira i Gómez: "Una hisenda vuitcentista tarragonina: el mas de l'Hospital (1810-1856)", *Quaderns d'Història Tarraconense*, IV (1984), 201-205.
36 AHT. Reg. 544, f. 182, 224, 227, 252.
37 AHT. Reg. 4401, f. 84; 4402, f. 147, 147v.
38 AHT. Reg. 4401, f. 84; 4402, f. 147, 147v.
39 AHT. Reg. 385, f. 174. Registre d'hipoteques de Tarragona, 2, f. 29v.
40 AHT. Reg. 562, f. 395.
41 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 4, f. 35v.
42 AHT. Reg. 4410, f. 244.
43 AHT. Reg. 4411, f. 123.
44 AHT. Reg. 4412, f. 45, 47, 48 v, 50 v, 52. Registre d'hipoteques de Tarragona, 20, f. 310, 311v.
45 AHT. Reg. 4413, f. 17, 18 v i 59v; 4415, f. 4.
46 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 19, f. 140v.
47 AHT. Reg. 4412, f. 140.
48 AHT. Reg. 712, f. 29, 58, 77.
49 AHT. Reg. 726, f. 656.
50 AHT. Reg. 4423, f. 151; 767, f. 247.
51 Rovira 1984: 201-205.
52 AHT. Reg. 599, f. 401.
53 AHT. Reg. 599, f. 401. AHT. Fons Castellarnau, sign. 332.
54 AHT. Reg. 550, f. 176.
55 AHT. Fons Castellarnau, sign. 282.
56 AHT. Reg. 720, f. 53.
57 AHT. Reg. 723, f. 444.
58 AHT. Reg. 726, f. 61.
59 Jordà 1988: 106 i 110.
60 AMT. Cadastre de 1774. A aquestes finques s'afegiren, el 1788, dos jornals i mig a la partida del Riuarclat adquirits per 1.960 lliures (AHT. Reg. 718, f. 104).
61 AHT. Reg. 570, f. 214.
62 AHT. Reg. 569, f. 53, 57, 86, 94, 123, 192, 193, 227; 573, f. 22; 720, f. 198.
63 AHT. Reg. 718, f. 82.
64 AHT. Reg. 570, f. 132.
65 AHT. Reg. 720, f. 106.
66 AHT. Reg. 723, f. 522.
67 AHT. Reg. 725, f. 24.
68 AHT. Reg. 720, f. 262.
69 AHT. Fons Castellarnau, sign. 15.
70 AHT. Reg. 552, f. 202; 555, f. 527; 559, f. 262; 714, f. 156; 731, f. 7.
71 AHT. Reg. 563, f. 151.
72 AHT. Reg. 559, f. 241.

- 73 AHT. Reg. 550, f. 230.
 74 AHT. Reg. 720, f. 328.
 75 AHT. Reg. 723, f. 490, 492, 494, 496.
 76 AHT. Fons Castellarnau, sign. 282.
 77 Mas 1994: 359.
 78 AHT. Cadastres de 1724 i 1760.
 79 AHT. Reg. 383, f. 243.
 80 AHT. Reg. 757, f. 80.
 81 AHT. Reg. 760, f. 231 i 333.
 82 AHT. Reg. 763, f. 267.
 83 AHT. Reg. 669, f. 67.
 84 AHT. Reg. 727, f. 113.
 85 AHT. Reg. 731, f. 74.
 86 AHT. Reg. 734, f. 546.
 87 Jordà 1988: 106.
 88 AHT. Reg. 653, f. 279.
 89 AHT. Reg. 634, f. 144; 650, f. 36 i 82; 556, f. 478; 637, f. 248; 641, f. 424, 426.
 90 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 5, f. 5v i 85.
 91 AHT. Reg. 830, f. 12.
 92 AHC.V. Reg. 804, f. 84v.
 93 AHT. Reg. 519, f. 419.
 94 AHT. Registre d'hipoteques, 55, f. 68v.
 95 Actualment hom la coneix com casa Castellarnau.
 96 AHT. Reg. 543, f. 244.
 97 L. Pagarolas: *Els Gimbernat i el Cambrils del segle XVIII*, Edicions de l'Ajuntament de Cambrils, Cambrils 1985, p. 58.
 98 AHT. Registre d'hipoteques, 47, f. 6v.
 99 El darrer mirger fou el canongí Pau Solanes, que s'hi mantingué de Tots Sants de 1731 fins al darrer dia d'octubre de 1775.
 100 AHT. Reg. 5.327, f. 125.
 101 AHT. Registre d'hipoteques, 32, f. 381.
 102 AHT. Reg. 5348, f. 50.
 103 AHT. Reg. 4300, f. 12; 4.409, f. 86 v. Registre d'hipoteques, 12, f. 1v.
 104 AHT. Reg. 4421, f. 474.
 105 AHT. Reg. 4409, f. 223, 223, 227, 228, 229v, 235v, 237, 238v, 244v, 246, 247v, 250, 270, 271v, 273v, 275, 292; 4415, f. 10v, 27; 4416, f. 10v, 27, 74v; 4418, f. 28, 57, 131, 164; 4419, f. 57; 4421, f. 507, 509, 558; 4422, f. 304, 381, 283. Registre d'hipoteques, 10, f. 17; 18, f. 261, 388; 19, f. 85v; 20, f. 188, 256; 24, f. 559, 600.
 106 AHT. Reg. 361, f. 59v.
 107 AHT. Reg. 361, f. 849.
 108 AHT. Reg. 4.397, f. 32.
 109 AHAT. Fons Foxà, caixa 3, núm. 14.
 110 AHT. Reg. 375, f. 166, 172v.
 111 AHT. Reg. 5299, f. 38v.
 112 AHT. Reg. 5299, f. 42v.
 113 AHT. Reg. 5299, f. 66.
 114 AHT. Reg. 5300, f. 66.
 115 AHT. Reg. 4399, f. 71.

- 116 AHT. Reg. 4406, f. 128.
117 AHT. Reg. 4.407, f. 11.
118 AHT. Reg. 4.407, f. 224.
119 AHT. Reg. 4.407, f. 227 v.
120 AHT. Reg. 4.407, f. 228 v.
121 AHT. Reg. 4.408, f. 172.
122 AHT. Reg. 4.409, f. 110.
123 AHT. Registre d'hipoteques, 5, f. 4 v.
124 AHT. Reg. 4413, f. 30.
125 AHT. Registre d'hipoteques, 39, f. 174 v. i 379.
126 Rovira 1993b: 21.
127 AHT. Reg. 303, p. 3.
128 AHT. Reg. 303, f. 283.
129 Andreu 1990: 17.
130 AHT. Reg. 4.756, f. 463v.
131 AHT. Reg. 4.762, f. 382.
132 AHT. Reg. 545, f. 8.
133 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 2, f. 12 v.
134 AHT. Reg. 666, f. 86.
135 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 43, f. 497; 45, f. 429 v.
136 AHT. Reg. 701, f. 48.
137 AHT. Reg. 597, f. 217.
138 AHT. Registre d'hipoteques, 47, f. 17.
139 AHT. Reg. 5.183, f. 5.
140 J. Morell: *Vila-seca i Salou: aspectes econòmics i socials en el segle XVIII*, Agrupació Cultural de Vila-seca i Salou, Vila-seca i Salou 1986, p. 78.
141 AHT. Reg. 5.183, f. 5.
142 AHT. Reg. 5.183, f. 5.
143 AHT. Reg. 5.183, f. 11 v., 12 v., 13 v., 14 v., 16 v., 17 v., 18 v., 36, 39, 41, 42, 45 v., 48, 49, 58, 60, 63 v., 69 v., 71 v., 81, 87, 102 v., 110v., 115 v., 122 i 124.
144 AHT. Reg. 542, f. 135.
145 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 17, f. 183; 18, f. 113 v.
146 AHT. Registre d'hipoteques 14, f. 24.
147 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 26, f. 135, 135 v., 219, 501; 27, f. 42.
148 AHT. Reg. 604, f. 62.
149 AHT. Reg. 638, f. 632; 639, f. 4.
150 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 14, f. 91; 15, f. 210. Reg. 755, f. 125; 757, f. 2.
151 AHT. Reg. 555, f. 306, 411; 558, f. 349, 351.
152 AHT. Reg. 555, f. 67; 558, f. 218.
153 AHAT. Tamarit. Man. not., 61, p. 292 v.; 62, p. 185.
154 Rovira 1982: 123 i s. Una aproximació a la constitució del patrimoni de Bernat Martí la podeu trobar a Rovira 1997a: 28.
155 Rovira 1982: 90-95.
156 *Ibid.*, p. 125.
157 1. Heretat dels Martí; 2. Heretat dels Franquès; 3. Heretat de Bernat Martí; 4. Heretat d'Antoni de Martí i Gatell; 5. Aportat per Isabel Móra i Franquès, i 6. Adquirir per Antoni de Martí i Franquès.
158 AM. Epistolari, doc. 404.
159 AHT. Reg. 400, f. 194.
160 AHT. Reg. 431, f. 107; 484, f. 311; 543, f. 197, 282 i 394 v.; 544, f. 88 i 149; 548, f. 21.

- 161 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 17, f. 184v.
- 162 AHT. Reg. 54, f. 247; 567, f. 22.
- 163 Recasens 1994: 31 i següents.
- 164 AHT. Reg. 560, f. 79.
- 165 AHT. Reg. 6.660, f. 60.
- 166 AHT. Reg. 555, f. 609, 630, 631, i 632; 556, f. 3 i 81; 559, f. 9, 36, 37, 38 i 237; 558, f. 542; 561, f. 260, 264, 266, 268, 270 i 272.
- 167 AHT. Reg. 561, f. 242; 573, f. 198.
- 168 AHT. Reg. 547, f. 244; 550, f. 367; 557, f. 407; 561, f. 242; 565, f. 175; 569, f. 229; 573, f. 212.
- 169 Pel que fa als Osset, vegeu S.-J. Rovira i Gómez: "Cinc llinatges tarragonins de l'època dels Àustries", dins E.-A. Soler (ed.): *Recull Antoni Adserà i Martorell (1926-1983)*, Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental Margalló del Balcó, Tarragona 1997b, p. 77-95.
- 170 Rovira 1984c: 202.
- 171 AHT. Reg. 554, f. 218.
- 172 J. Andreu Sugranyes: "L'església de Tarragona i l'expansió econòmica del segle XVIII: l'asseccament dels aiguamolls de la Pineda i Salou", a: *Església i societat a la Catalunya del s. XVIII*, volum II, UNED, Cervera 1990, p. 9-20.
- 173 Montoliu 1958: 98.
- 174 Es distribueixen així: una casa de 900 lliures, un hort clos de tres jornals, estimat en 2.000 lliures, i una renda en censals de 1.500 lliures. AHT. Economia i hisenda, núm. 178.
- 175 Jordà 1988: 82, 90, 92, 106 i 110. J. M. Torras i Ribé: "Aproximació metodològica a les categories social urbanes. Els majors contribuents de Tarragona durant el segle XVIII", a: *1r Col·loqui d'Història del Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat*, Institut d'Estudis Tarraconencs Ramon Berenguer IV, Tarragona 1979, p. 116, 118 i 119.
- 176 Aquesta finca i la següent les heretà Plàcid de Montoliu i Boixadors de la seva mare Rosa de Boixadors. AHT. Reg. 490, f. 375.
- 177 Fou adquirit el 23 de març de 1764 per 1.416 lliures. AHT. Reg. 550, f. 165.
- 178 AHT. Reg. 547, f. 244; 550, f. 367; 557, f. 407; 561, f. 242; 565, f. 175; 569, f. 229; 573, f. 212.
- 179 AHT. Reg. 555, f. 609, 630, 631, 632; 556, f. 3, 81; 559, f. 9, 36, 37, 38, 237; 558, f. 542; 561, f. 260, 264, 266, 268, 270, 272.
- 180 AHT. Reg. 549, f. 311; 565, f. 114.
- 181 AHT. Reg. 490, f. 289 i 450.
- 182 C. Maristany: *Guia de Botarell (Baix Camp)*, Institut d'Estudis Tarraconencs Ramon Berenguer IV, Tarragona 1981, p. 62.
- 183 Pel que fa al casal reusenc, vegeu À. Quintana: "Un plànol de 1843. Uns anys més enllà de la fundació del Centre de Lectura", p. 13-46, i A. Pàmies: "El palau dels marquesos de Tamarit de Reus: notes de l'evolució arquitectònica fins a l'ampliació del Teatre Bartrina", p. 47-56, a: DDAA: *El Teatre Bartrina del Centre de Lectura de Reus*, Edicions del Centre de Lectura, Reus 1998.
- 184 R. Amigó: *Materials per a l'estudi dels noms de lloc i de persona, i renoms, del terme de Reus*, Associació d'Estudis Reusencs, Reus 1988, p. 576.
- 185 Rovira 1994b: 38 i següents.
- 186 AHT. Economia i hisenda, núm. 178. AMT. Cadastre de 1724, 1748, 1754, 1760, 1763 i 1774.
- 187 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 26, f. 90v.
- 188 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 9, f. 37.
- 189 Coneixem un total de vint-i-cinc operacions, fetes a igual nombre de pagesos, que suposen la concessió de 75 jornals. AHT. Reg. 659, f. 381, 445, 449, 453, 461; 762, f. 30, 32, 199; 763, f. 185, 339, 341, 343, 385; 764, f. 86; 767, f. 23, 31, 33. Registre d'hipoteques de Tarragona, 32, f. 39v, 40, 43v.
- 190 AHT. Reg. 770, f. 165.
- 191 AMT. Cadastres de 1760, 1763 i 1774.

- 192 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 19, f. 338, 410.
193 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 28, f. 205v, 206 i 206v; 59, f. 101.
194 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 49, f. 170v.
195 Navarro 1980: 121.
196 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 9, f. 61; 26, f. 262.
197 AHT. Reg. 565, f. 95.
198 Navarro 1980: 121.
199 AMV. Cadastre de 1732.
200 AHT. Man. not., 561, f. 23.
201 Teixidó 1997: 166.
202 AHT. Fons de Tarragona, caixa 160, document solt.
203 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 23, f. 230, 230v. Teixidó 1997: 171.
204 AHT. Reg. 210, f. 45; 289, f. 281.
205 AHT. Reg. 210, f. 45; 289, f. 281.
206 AHT. Reg. 358, p. 7v.
207 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 23, f. 44.
208 AHT. Registre d'hipoteques, 9, f. 82. Man. not., 376, f. 76.
209 AHT. Teixidó 1997: 172.
210 Jordà 1988: 251.
211 AHT. Reg. 767, f. 270, 286, 287, 288, 299, 300, 301, 321, 322, 326.
212 AMT. Cadastres dels anys 1754, 1760 i 1774.
213 AHCV. Reg. 55, p. 35v; 56, p. 62 v.
214 AHCV. Reg. 55, p. 110v; 56, p. 132; 61, p. 21v; 64, p. 71 v.; 66, p. 20.
215 AHCV. Reg. 64, p. 138v; 66, p. 22.
216 AHT. Reg. 721, f. 197; 722, f. 339; 723, f. 543; 726, f. 218.
217 Navarro 1980: 121.
218 El molí paperer fou començat a bastir l'any 1780 gràcies als diners del dot de Maria-Antònia Bertran i Bavot, muller de Pere de Ricard i Roig. AHT. Reg. 655, f. 223.
219 AHT. Reg. 467, f. 10. AHCV. Reg. 890, f. 68.
220 AHCV. Reg. 1.026, f. 103. AHT. Registre d'hipoteques, 25, f. 237.
221 AHT. Reg. 666, f. 136; 669, f. 96. Registre d'hipoteques, 27, f. 230 v.
222 AHT. Reg. 287, f. 137.
223 AHT. Reg. 288, f. 124v.
224 AHT. Reg. 288, f. 430v; 315, p. 69v.
225 AHT. Reg. 88, f. 302v.
226 AHT. Reg. 290, f. 119.
227 AHT. Reg. 291, f. 46.
228 AHT. Reg. 291, f. 2 i 134.
229 AHT. Reg. 291, f. 351.
230 AHT. Reg. 292, f. 90.
231 AHT. Reg. 526, f. 31.
232 Recasens 1973: 59.
233 L'operació suposà, però, una inversió de 7.500 lliures, ja que redimir les terres venudes a carta de gràcia comportà una despesa de 2.900 lliures. AHT. Reg. 558, f. 220.
234 AHT. Reg. 560, f. 22.
235 AHT. Reg. 617, f. 52, 53, 54v, 54v.
236 AHT. Reg. 559, f. 41.

- 237 AHT. Reg. 562, f. 263.
- 238 AHT. Reg. 289, p. 249v; 6.652, p. 65.
- 239 AHT. Reg. 533, f. 3.
- 240 AHT. Registre d'hipoteques de Tarragona, 38, f. 51v; 59, f. 107v.
- 241 AHT. Reg. 640, f. 537, 539, 541, 543, 545, 547, 549, 554.
- 242 AHT. Reg. 666, f. 35, 289, 295, 298, 301, 304, 320.
- 243 AHT. Reg. 669, f. 2, 5, 11, 17, 19, 26, 30.
- 244 AHT. Reg. 519, f. 370; 520, f. 82.
- 245 AHT. Reg. 521, inventari de Bonaventura de Vidal.
- 246 AHT. Reg. 720, f. 328, 353.
- 247 AHT. Reg. 749, f. 476.
- 248 AHT. Reg. 521, inventari de Bonaventura de Vidal; 389, f. 127; 726, f. 482.
- 249 AHT. Reg. 726, f. 13.
- 250 AHT. Reg. 730, f. 442; 732, f. 20.
- 251 AHT. Reg. 714, f. 112, 259.
- 252 AHT. Reg. 389, f. 127; 749, f. 433.
- 253 AHT. Reg. 519, f. 357, 430; 391, f. 186v; 390, f. 31, 33v, 36, 44, 47; 411, s/f.; 644, f. 100, 102, 104, 106 i 108; 646, f. 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56; 649, f. 100, 102, 104, 106, 108; 651, f. 74, 184 i 245; 656, f. 488; 657, f. 31; 714, f. 131, 258; 721, f. 275; 722, f. 207; 725, f. 344, 346, 348, 350, 354, 356, 358, 366, 360, 362, 364, 368; 726, f. 605; 730, f. 444, 446, 448, 540.
- 254 AHT. Reg. 726, f. 541; 732, f. 286.
- 255 AHT. Reg. 390, f. 157.
- 256 Aquí no considerem els censos de domini que cobraven alguns nobles del Tarragonès, com ara els Montoliu o els Montserrat, ja que ho fem en tractar de les seves senyories.
- 257 AHT. Reg. 356, "Capbreu dels censos que el noble Sr. D. Antoni de Potau i d'Osset rep en la vila de Reus i Territori de Tarragona"; 594, f. 65-129.
- 258 AHT. Reg. 599, f. 317.
- 259 AHT. Reg. 597, f. 136.
- 260 AHT. Caixa 160 de Tarragona, document solt.
- 261 AHT. Reg. 5183, f. 5.
- 262 AHT. Reg. 521; 726, f. 4.
- 263 Un de 25 lliures, dos de 30, un de 32, un de 34, un de 36, dos de 40, un de 48, quatre de 50, un de 56, dos de 60, un de 70, un de 75, un de 80, dos de 90, catorze de 100, un de 111, tres de 120, un de 145, tres de 150, un de 160, cinc de 200, un de 210, un de 250, un de 320, un de 400, un de 650, dos de 700 i un de 1.100.
- 264 AHT. Reg. 377, f. 135.
- 265 AHAT. Altafulla. Man. not., 4, p. 62v.
- 266 AHT. Reg. 321, f. 23v.
- 267 AHT. Reg. 497, f. 29; 4408, f. 142.
- 268 AHT. Reg. 328, f. 227v, 232.
- 269 AHT. Reg. 571, f. 203.
- 270 AMA. Balanços de la botiga de Dalmau, Martí, Lleonart i Manyer.
- 271 AMA. Escriptura de constitució de la raó social Josep Martí i companyia.
- 272 R. Grau i M. López: "Empresari i capitalista a la manufactura catalana del segle XVIII. Introducció a l'estudi de les fàbriques d'indianes", *Recerques*, 4 (1974), p. 42-47.
- 273 AMA. Balanços de la fàbrica de Bernat Busquets.
- 274 AMA. Escriptura privada de constitució de la fàbrica de Josep Busquets.
- 275 Mas 2000: 299.

276 AHT. Reg. 648, f. 13.

277 AHT. Reg. 749, f. 231, 236.

278 AHT. Registre d'hipoteques, 14, f. 98.

279 Mas 2000: 304.

280 AM. Epistolari, doc. 236.

281 AHT. Reg. 322, f. 31.

282 AHT. Reg. 544, f. 193.

283 Pel que fa a Antoni Baldrich, podeu consultar E. Olivé: *El Valls del segle XVIII i el comerciant d'aiguadents Anton Baldrich i Janer*, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1981.

284 AMV. Fons Baldrich-Coll, doc. 268.

285 L'augment és superior en dos mil lliures a la suma del capital de 1767 més els guanys de 1768 pel fet que els socis acordaren aportar aquesta quantitat.

286 AMV. Fons Baldrich-Coll, doc. 1092, 1107, 1108 i 1109.

287 AMV. Fons Baldrich-Coll, doc. 1111, 1110, 1095 i 1096.

288 Rovira 1982: 100.

289 AMA. Balanç de la societat Fuster, Martí i Baldrich.

290 AMA. Establiment de la societat entre A. Martí i E. Escolà.

291 AMA. Balanços de la societat de Fructuós Escolà.

Interior domèstic d'una família noble (dibuix d'A. Casanovas).

Senyorius

Hi havia tres llinatges que posseïen senyorius: Ferran, Montoliu i Montserrat.

FERRAN

Ramon de Ferran i Biosca es féu, entre 1737 i 1742, amb el senyoriu de la Pobla de Taudell, que els jurats de Mont-roig del Camp havien alienat a carta de gràcia a Josep Nolla, de Mont-roig, i a Josep Claramunt i Josep Sales, corders de Tarragona, per 2.500 lliures.¹

Ignorem el preu que l'any 1737 pagà per la meitat de Josep Nolla, però sabem que l'altra meitat li costà, el 1742, 1.315 lliures, cobrades per les germanes Gertrudis i Teresa Sales i els seus marits, Josep Borràs, adroguer de Tarragona, i Vicenç Camps, respectivament.²

Com a indicatiu del que podia rendir el senyoriu, podem dir que, el febrer de 1740, s'arrendà la meitat adquirida el 1737 a Rafael Gombau, apotecari de Mont-roig, per quatre anys i al preu de 340 lliures.³

El senyoriu de la Pobla de Taudell fou rebut a l'Ajuntament de Mont-roig del Camp el 14 d'agost de 1752 a canvi d'una renda anual fixa que seria pagada fins a 1775.⁴

MONTOLIU

Els senyorius dels Montoliu es trobaven a les comarques de la Noguera i el Tarragonès.

A la Noguera, eren castlans de les poblacions i termes de Tartareu, Claramunt i Montlleó, i posseïen la jurisdicció alta i baixa, civil i criminal dels llocs de Millà i Alberola.

Al Tarragonès eren, des del 23 d'agost de 1769, senyors del Morell.

Pel que fa al senyoriu del Morell, hem de dir que heretaren el dret de lluir-lo, de Lluïsa de Castells i de Terré, muller d'Agustí de Montoliu, la qual, d'acord amb el seu fill Plàcid, es plantejà recuperar-lo l'any 1686; així, el 16 de gener, interpel·là Francesc de Montserrat i Vives, que el posseïa per haver-lo comprat a carta de gràcia, perquè li signés la revenda, però no hi hagué acord en la valoració de les millores i la qüestió passà a la Reial Audiència de Barcelona, que, el 10 de març de 1688, condemnà Francesc de Montserrat a retrovendre el Morell als Montoliu.⁵ No acceptà la sentència i inicià un plet —gairebé centenari— que

acabaren Plàcid de Montoliu i de Boixadors i Baltasara de Montserrat i Ustàriz, cinquena marquesa de Tamarit, el 23 d'agost de 1769, amb la signatura de l'acte de revenda del Morell, que implicà, per part dels Montoliu, el pagament de 8.521 ll. i 16 s. i la cessió d'una peça de terra de 10 jornals i un cortó al terme del Morell.⁶

Els Montoliu només tardaren sis dies a fer el traspàs del senyoriu, ja que Plàcid de Montoliu i Boixadors es presentà al Morell el dia 29 i, davant dels caps de casa, el batlle i els regidors, en prengué possessió com a senyor, de manera que passà a gaudir de la jurisdicció alta i baixa, civil amplíssima i imperi mixt damunt el poble i el seu terme.⁷

Els senyorius de la comarca de la Noguera s'arrendaven com un tot, per terminis de quatre anys, a homes de negocis o pagesos benestants; així, els dels anys 1763-1766 passaren a mans d'Antoni Arnaldo, negociant de Bellpuig; els de 1767 a 1778, a Joan Miró, pagès de Cervera; els de 1779 a 1790, a Joan Plana, pagès de la Riera de Gaià, i el de 1791 a 1794, a un conjunt de pagesos de la comarca.

Els arrendaments que coneixem pertanyen a la segona meitat del segle, concretament als anys 1763 a 1790, i presenten la distribució següent:

1763-1766:	7.100 lliures
1767-1770:	7.200 lliures
1771-1774:	8.400 lliures
1775-1778:	8.800 lliures
1779-1782:	9.600 lliures
1783-1786:	9.400 lliures
1787-1790:	9.400 lliures
1791-1794:	9.000 lliures

El total és de 68.900 lliures per 32 anys, és a dir, una mitjana anual de 2.153 ll., 2 s. i 6 d.⁸

Referits al senyoriu morellenc, posseïm quatre arrendaments atorgats a Francesc Baldric —un— i Josep Domingo —dos—, pagesos del Morell, i a Joan Plana —un—, pagès de la Riera de Gaià, segons aquesta distribució:

1769-1771:	650 lliures
1776-1779:	1.439 lliures
1780-1783:	2.884 lliures
1784-1787:	2.560 lliures

Tenim, doncs, 7.533 lliures per un període de quinze anys, que representa una renda anual de 502 ll. i 4 s.⁹

MONTSERRAT¹⁰

La major i més bona part de les senyories dels Montserrat foren aplegades per Francesc de Montserrat i Vives abans de ser distingit amb el títol marquesal l'any 1681.

El nucli bàsic del domini senyorial s'ubicava al Baix Gaià i comprenia Altafulla, la Nou, Tamarit, Ferran, Molnars, la Riera de Gaià, Virgili, Cocons. A Altafulla i la Nou de Gaià exercien la jurisdicció civil i criminal, i així mateix l'imperi mer i mixt, mentre que a la resta —Tamarit, Ferran, Molnars, la Riera, Virgili i Cocons— només tenien la jurisdicció civil mínima o "civiliter", per tal com l'alta jurisdicció corresponia a l'arquebisbe de Tarragona. A la baronia d'Altafulla —Altafulla i la Nou— nomenaven en exclusiva el batlle; els regidors

ho eren per la Reial Audiència a proposta del senyor. A Tamarit, la Riera de Gaià i Virgili designaven batlle l'arquebisbe i el marquès de Tamarit, cadascú per a la seva respectiva jurisdicció; per a Ferran i Molnars només ho feia el marquès, tot i que el batlle de Tamarit, nomenat per l'arquebisbe, era el batlle major de tot el territori.

Al Camp de Tarragona, ultra les del Baix Camp, tenien les senyories del Morell i Botarell, i gaudien d'una part dels drets senyorials del Rourell, concretament parts de tasca, censos, la meitat dels lluïsmes, diverses prestacions de fruits i el dret sobre les basses del molí d'oli.¹¹ El senyoriu del Morell l'usufructuaren, de l'any 1652, en què el procurador de Lluïsa Castells i Terré els el vengué a carta de gràcia per 9.500 lliures, fins al 1769, i el de Botarell l'aconseguien en una data situada entre el 30 de desembre de 1665 i el juliol de 1671, ja que en la primera encara és en mans de Ramon de Montargull i Soler i en la segona ja hi figura Francesc de Montserrat com a senyor.

El mapa senyorial dels Montserrat es completava amb la baronia de Ribelles i el senyoriu de Muller. La baronia de Ribelles entrà a formar part dels béns de Francesc de Montserrat el 13 d'agost de 1671, en què l'hi vengué el seu propietari Pere de Ponç i de Guimerà. Muller fou redimit, reivindicat i recuperat per Josep de Montserrat i de Peguera el 1755.¹²

L'arrendament dels senyorius del Baix Gaià es feia de manera conjunta, i el 9 d'agost de 1713 foren arrendats a Ramon Franquès, d'Altafulla, i a Pere Pinyol, de Torredembarra, per dos anys i al preu anyal de 1.775 lliures.¹³ De l'1 de maig de 1716 al darrer dia d'abril de 1719, l'arrendament dels drets senyorials estigué en mans de l'altafullenc Ramon Franquès a raó de 2.950 lliures l'any (el preu més elevat d'aquest arrendament, respecte de l'anterior, rau en el fet de dur inclosa l'explotació del molí del Pas i del mas d'en Jover).¹⁴ El 17 de juny de 1774, Josep Domingo, pagès del Morell, arrendà per quatre anys i amb l'excepció dels censals i emoluments de la Riera i Virgili, el molí d'oli d'Altafulla i el mas d'en Jover, les rendes del Baix Gaià pel preu anual de 3.812 lliures.¹⁵ El 1782, per un termini de quatre anys, foren arrendats a Josep Capestany, comerciant d'Altafulla, pel preu global de 16.800 lliures.¹⁶ Capestany, el 1790, tornà a adjudicar-se l'arrendament per uns altres quatre anys, però a un preu un xic superior, ja que l'hi costà 17.000 lliures.¹⁷ El darrer arrendament setcentista dels senyorius del Baix Gaià s'efectuà el 13 de maig de 1798, per un termini de quatre anys, que començà l'1 de maig; el prengueren Francesc i Salvador Gual, pagesos de Tarragona, pel preu total de 26.000 lliures.¹⁸

Pel que fa al Morell, només coneixem un arrendament de drets senyorials: l'atorgat, l'1 d'agost de 1724, a Bernat Calbó, pagès de Tomanil, pel termini de quatre anys i al preu anual de 200 lliures.¹⁹

La informació que posseïm dels drets senyorials de Muller comença l'any 1770, concretament el 25 de setembre, en què foren arrendats a Josep Minguet, negociant de Balaguer, per cinc anys i al preu anual de 1.318 lliures.²⁰ Acabat l'arrendament se'n féu un altre per al quinquenni següent; aquest cop l'arrendatari fou Gaspar Riera, comerciant de Balaguer, que es comprometé a pagar-li anualment 1.305 lliures.²¹ En el quinquenni 1787-1791 l'arrendament fou adjudicat a Pere Monàs, botiguer de draps, de Balaguer, al preu anual de 1.280 lliures,²² i val a dir que Monàs també aconseguí l'arrendament del quinquenni següent, és a dir, de 1792 a 1796, pel mateix preu.²³

La primera notícia que tenim del Rourell és de l'any 1713 i correspon a l'arrendament que el procurador marquesal va fer a Rafael Gaspar, pagès del Rourell, per una anualitat i al preu de 67 ll., 6 s. i 8 d.²⁴ El maig de 1735 els drets senyorials foren arrendats a Josep

Monfar, pagès de Valls, per un termini de quatre anys i al preu anual de 48 lliures.²⁵ El 7 de febrer de 1744 s'establí un arrendament a favor de Josep Paladella, pagès del Morell, per quatre anys i al preu anual de 85 lliures,²⁶ i els dos últims arrendaments que coneixem, establerts el 28 de març de 1751 i el 10 d'octubre de 1754, respectivament, ho foren a raó de 115 i 210 lliures l'any.²⁷

Escena domèstica d'una família noble (dibuix d'A. Casanovas).

NOTES

- 1 F. Riba: *Història de Mont-roig*, Centre d'Estudis de la Comarca de Reus, Reus 1983, p. 115.
- 2 AHCV. Fons Mercader. Secció Ferran, caixa 71, carpeta 1.
- 3 AHT. Reg. 453, f. 21v.
- 4 Riba 1983: 115.
- 5 AHT. Reg. 490, f. 412.
- 6 AHT. Reg. 555, f. 481-484 i 491-502.
- 7 AHT. Reg. 555, f. 491.
- 8 AHT. Reg. 549, f. 75; 552, f. 333; 556, f. 333; 560, f. 96; 563, f. 291; 567, f. 517; 572, f. 222. Registre d'hipoteques de Tarragona, 43, f. 688.
- 9 AHT. Reg. 555, f. 565; 561, f. 262; 565, f. 182, i 570, f. 227.
- 10 Pel que fa a les senyories dels Montserrat, vegeu Rovira 1992b.
- 11 AHT. Reg. 201, f. 71; 4561, f. 74v.
- 12 AHT. Reg. 383, f. 131.
- 13 AHT. Reg. 301, f. 332.
- 14 AHT. Reg. 302, f. 167.
- 15 AHT. Registre d'hipoteques, 10, f. 3v.
- 16 AHT. Registre d'hipoteques, 27, f. 177.
- 17 AHT. Registre d'hipoteques, 44, f. 36v.
- 18 AHT. Reg. 4.423, f. 172.
- 19 AHT. Reg. 361, f. 783.
- 20 AHT. Registre d'hipoteques, 1770 (Altafulla), f. 5v.
- 21 AHT. Registre d'hipoteques, 11, f. 276.
- 22 AHT. Registre d'hipoteques, 35, f. 347.
- 23 AHT. Registre d'hipoteques, I, 1791, f. 487v.
- 24 AHT. Reg. 301, f. 341.
- 25 AHT. Reg. 374, f. 123v.
- 26 AHT. Reg. 486, f. 25.
- 27 AHT. Reg. 489, f. 125; 490, f. 581.

Participació en institucions

En aquest capítol ens farem ressò del paper que els nobles aveïnats al Tarragonès tingueren en tres institucions: l'Ajuntament, la Societat Econòmica d'Amics del País i el Port, les tres de Tarragona.

AJUNTAMENT DE TARRAGONA

En parlar de l'Ajuntament, ens referim a les corporacions pròpiament borbòniques que s'iniciaren el 31 de gener de 1719 amb Antoni de Potau i d'Osset, Juan-Crisóstomo Ximénez Soto de Zaldivar, Josep de Prat, Rafael de Torrell i de Freixa, Joaquim Pastor i Sentís, Marià Alberic i Casals, Gaspar Gil i Josep Puig de regidor.¹

Els nobles eren majoritaris en els ajuntaments setcentistes borbònics tarragonins (suposaven el 59,4% dels regidors),² com a conseqüència de l'increment de l'aristocratització dels municipis catalans que es produí d'ençà la implantació dels decrets de Nova Planta, que comportà, entre altres coses, una forta interrelació familiar i, així mateix, que el govern municipal restés en mans de grups més o menys restringits.³

Del conjunt de nobles considerats en aquest estudi formaren part de l'Ajuntament un total de divuit; seguidament en fem la relació per ordre alfabètic i d'antiguitat: Marià Alberic i Casals (1719-1748), Joaquim Pastor i Sentís (1719-1733), Antoni de Potau i d'Osset (1719-1737), Josep de Prat i Argimon (1719-1752), Rafael de Torrell i de Freixa (1719-1741), Joan Baptista Bellver i Fàbregues (1734-1755), Josep de Claver i Many (1741-1778), Antoni-Felip Alberic i Marrugat (1747-1777), Marià Cases i de Prat (1751-1778), Plàcid de Montoliu i de Boixadors (1757-1769), Josep de Vidal i Amargós (1760-1769), Alexandre de Cadenas i Carlier (1766-1796), Salvador de Llorac i Baget (1778-1809), Carles de Morenes i de Caçador (1778-1809), Gaspar Cases i Fleix (1780-1809), Josep-Antoni Cases i Martí (1780-1782), Francesc Güell i Maimó (1780-1810) i Rafael de Galli i Bover (1799-1811).

A banda dels regidors nobles, hem de parlar dels que ocuparen els càrrecs de síndic procurador general, síndic personer i diputat del comú; ho foren quatre dels disset síndics procuradors generals, set dels quaranta-tres síndics personers i un dels vuitanta-nou diputats del comú, és a dir, el 23%, el 16% i l'1% dels totals respectius.

El càrrec de síndic procurador general l'exerciren Ignasi Pastor i Duran (1761), Antoni de Figuerola (1764), Joan-Albert de Vertamon i de Carreres (1785), Josep-Antoni de Castellarnau i Magrinyà (1797 i 1800); el de síndic personer fou ocupat per Tomàs Cerezo i Bosquets (1767), Josep de Queraltó (1775 i 1782), Bonaventura Cerezo i Cerveró (1789), Francesc Cases i Ferrer (1794) i Josep-Antoni de Vidal i de Jalpí (1797), i la plaça de diputat la tingué Joan-Albert de Vertamon i Carreres.⁴

Contradansa (dibuix d'A. Casanovas).

SOCIETAT ECONÒMICA D'AMICS DEL PAÍS

La iniciativa de crear una societat econòmica a Tarragona sorgí arran de la proposta que Gaspar-Domènec Alemany, síndic procurador general, presentà al consistori el 22 de setembre de 1784 com a mesura per treure la ciutat de l'estat de decadència en què es trobava.⁵ La proposta d'Alemany fou lliurada a l'advocat municipal, perquè l'estudiés, i aquest necessità tres mesos per fer-ho, ja que el seu informe, favorable a la proposició, no es presentà a la corporació fins a la sessió del 12 de gener de 1785, en la qual s'acordà fer representacions en sol·licitud dels permisos preceptius al Consell de Castella i al comte de Floridablanca;⁶ aquestes representacions, però, no sortiren cap a Madrid fins al mes de juliol.⁷ Enmig d'aquest estat de coses arribà a Tarragona el nou arquebisbe, fra Francesc Armanyà, que ja havia impulsat la Societat Econòmica de Lugo, i l'Ajuntament considerà convenient informar-lo del que s'havia fet fins aleshores.⁸ Armanyà prengué la iniciativa i el 14 de juny de 1786 s'elegia una comissió, integrada pels canonges Fèlix Amat i Josep Ibáñez Falomir i els nobles Bernat de Sentmenat i Josep de Vidal, encarregada de redactar-ne els estatuts.⁹ El 14 de març de 1787 foren aprovats per unanimitat en una reunió general de l'entitat i enviats a Madrid, que els retornà i no els aprovà fins que no esdevingueren pràcticament una còpia de la Societat que allí ja estava establerta. Amb tot això s'arribà a l'any 1788, en què, un cop aprovats, els estatuts foren donats a la llum pública gràcies a la impressió que en féu Magí Canals.

Com a apèndix, s'hi insertà la relació dels cent seixanta-nou socis que la Societat tenia aleshores, entre els quals predominaven els eclesiàstics; pel que fa a la representació de

l'estament nobiliari comarcal, trobem en lloc preferent Josep de Vidal, que té la funció de censor; Bernat de Sentmenat, amb el càrrec de comptador; Carles de Morenes i de Caçador, que actua de vicecomptador; Antoni de Martí i Gatell i el seu fill Antoni de Martí i Franquès, tresorer i vicesresorer, i, entre el conjunt dels socis, Joan de Vertamon, Francesc Güell i Maimó, Gaspar Cases i Fleix, Plàcid-Manuel de Montoliu i de Bru, Josep de Llorac i Baget, Salvador de Foraster, Josep-Antoni i Francesc-Antoni de Castellarnau i Magrinyà, Félix de Quijano (espòs d'Agustina de Prat), Josep-Antoni de Vidal i Carles de Morenes i Bertran; en total aquests darrers són setze, el bo i millor dels nobles de 1788, ja que només hi manquem el marquès de Tamarit —la noblesa titulada no solia formar-ne part—, els Cadenas, els Cerezo, els Fontanilles i els Kies. Tenim, doncs, que la noblesa secundà plenament la constitució de la Societat, i en la junta que es constituí l'octubre de 1789 —la primera després de l'aprovació dels estatuts— hi col·locà tres dels seus membres: Josep de Vidal, Bernat de Sentmenat i Antoni de Martí i Gatell.¹⁰

El gran nombre de socis eclesiàstics —el 64,49%— i la presència de membres de pràcticament tots els llinatges nobles de Tarragona no ens ha d'estranyar, ja que encara que les Econòmiques podien acollir tothom sota el seu sostre, prescindint de la seva condició social, la veritat és que Campomanes s'adreçà ben particularment als dos estaments privilegiats de l'Antic Règim —noblesa i clergat— així com a la nova burgesia. La crida bàsica es féu, però, a "la noblesa més instruída del país" per tres raons: *a*) la noblesa, amb la seva dedicació i treball, havia de participar en el creixement econòmic, *b*) la noblesa era la primera interessada en el màxim rendiment de les seves propietats i que els seus negocis —quan hi eren— anessin bé, i *c*) calia conformar una

L'arquebisbe Armanyà (dibuix d'A. Casanovas).

noblesa il·lustrada, fidel a les reformes que emprengué el rei i el seu govern. El clergat, especialment els rectors, també hi tenia el seu paper, ja que podia fer arribar a la feligresia les realitzacions que hom pretenia fer, i Campomanes ho veia claríssim quan afirmava que “el Clero contribuirá por medio de las noticias que den los párrocos”.¹¹

PORT DE TARRAGONA

El primer contacte de l'estament nobiliari amb el projecte de rehabilitació del port tingué lloc el 20 d'octubre de 1789, ja que alguns dels seus representants feren acte de presència a la reunió de les forces vives de la ciutat, convocades per tractar el que calia fer per convertir en realitat les bones intencions respecte a les obres portuàries. A l'assemblea, hi assistiren Josep de Vidal, Plàcid de Montoliu, Francesc-Antoni i Josep-Antoni de Castellarnau, Antoni de Martí i Gatell, Josep de Queraltó, la comtessa de Brias, Josep de Llorac, Pau de Cadenas, Joan de Vertamon, Bernat de Sentmenat, Carles de Morenes i els nobles que eren regidors.¹² Resultat de la convocatòria fou la constitució de la Junta del Port, de la qual formaren part Josep-Antoni de Castellarnau i Plàcid de Montoliu en representació de la noblesa.¹³

Val a dir que de tots els nobles el que es mostrà més favorable a l'empresa fou Josep-Antoni de Castellarnau, que, a més d'entrar a formar part de la Junta, acceptà, el 17 de juny de 1790, fer-se càrrec d'una de les dues claus de la caixa de dipòsits de l'obra del moll (la qual cosa equivalia a ser-ne el tresorer) i ho féu “sin embargo de que las muchas obligaciones a que constituye el cuidado de mi patrimonio pueden muy bien eximirme de semejante encargo”;¹⁴ prestà per finançar les obres la fotesa de 323.125 rals (60.000 graciosament, 207.125 al 3% i la resta al 6%); en els tres primers anys subministrà a l'obra portuària el ferro que necessitava, amb una rebaixa de 19 rals el quintar respecte del preu normal de venda; regalà cinc freixes i dinou roures de les seves finques per bastir amb la seva fusta “toda especie de maquinaria de madera”; es féu càrrec dels vals reials que tenia el port, com a conseqüència del pagament dels privilegis de noblesa atorgats per Carles IV per finançar l'obra, per un import de 120.000 rals, i quan no hi havia prou diners a caixa per pagar les despeses i els jornals setmanals els anticipava de la seva butxaca.¹⁵

Quant a les donacions de diners de l'estament nobiliari per al finançament de les obres portuàries, només tenim coneixement de les 200 lliures de la comtessa de Brias, ingressades el juny de 1790, i les 1.875 que Antoni de Martí i Gatell, per conducte del seu germà Francesc, oferí al rei, el qual “se dignó admitir” el 25 de juny.¹⁶ A més d'aquestes contribucions efectives hi ha el donatiu, hipotètic, de Joan de Kies, que cedí per a les obres del moll la meitat dels 30.000 doblons que la Corona devia als Kies des de l'època de Carles II, en el benentès que l'Ajuntament havia de fer les gestions per cobrar-los; tenim, doncs, una generositat interessada encaminada a aconseguir gràcies a l'excusa del bé comú uns diners que la família del donador feia anys havia perdut tota esperança de cobrar.¹⁷ La conclusió és evident: la noblesa de Tarragona i del Tarragonès es mostrà molt poc generosa, ja que, tret de les excepcions suara mencionades, féu l'orni a la crida en cerca d'ajuts i les 2.075 lliures que importen els seus donatius queden molt lluny de les 21.530 ll., 19 s. i 1 d. entregades per l'estament eclesiàstic i de les 6.348 ll., 17 s. i 3 d. aportades pels gremis tarragonins.¹⁸

En un altre ordre de coses, s'ha de parlar de la col·laboració prestada per Lleonard de Galli i Bonaventura de Ferran:¹⁹ ambdós aprofitaren la influència que tenien a la Cort i a la

Reial Audiència, respectivament, per afavorir la concessió d'arbitris destinats a finançar l'obra portuària. Galli, en concret, es mostrà molt actiu durant el 1793 i no dubtà a fer actuar la infanta Maria-Josepa per aconseguir del ministre Antonio de Valdés els arbitris tan cobejats;²⁰ per això l'Ajuntament, el 3 de gener de 1794, li escriví donant-li les gràcies i, entre altres coses, li deia que "tributamos a Vm. las devidas gracias por los muchísimos favores y buenos servicios que como a buen patriota y a impulsos de su buena ley a la Patria la ha hecho, pues por su medio y acción ha logrado ésta algunas ventajas y aprovechamientos de consideración".²¹

Es pot concloure, doncs, que tret d'unes quantes excepcions, la noblesa no es mostrà interessada per contribuir a impulsar les obres del port.

NOTES

- 1 Pel que fa als primers ajuntaments setcentistes borbònics tarragonins, vegeu J. M. Recasens: "L'Ajuntament filipista de Tarragona (1713-1746). Aspectes polítics i socials", *Recull Josep Roig i Bergada*, Tarragona 1993, p. 105-142.
- 2 Torras 1983: 250.
- 3 Una visió de síntesi de l'Ajuntament de Tarragona la podeu trobar a A. Jordà: "Notes sobre l'Ajuntament de la ciutat de Tarragona al segle XVIII", *Pedralbes*, 17 (1997), p. 11-24.
- 4 Jordà 1990: 17-46.
- 5 AHT. Acords, 270, f. 109v.
- 6 AHT. Acords, 271, f. 8v, doc. 9.
- 7 J. Sánchez: *La Sociedad Económica de Amigos del País de Tarragona*, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1972, p. 25.
- 8 AHT. Acords, 271, doc. 100.
- 9 Sánchez 1972: 34.
- 10 AHT. Acords, 276, f. 147.
- 11 M. Bustos: *El pensamiento socio-económico de Campomanes*, Instituto de Estudios Asturianos, Oviedo 1982, p. 302.
- 12 Rovira 1986: 39.
- 13 AHT. Acords, 276, f. 147.
- 14 AHT. Acords, 277, f. 78, doc. 106 i 110.
- 15 AHT. Acords, 285, doc. 50.
- 16 Els diners dels Martí degueren ser ingressats després del 9 de juliol de 1790 ja que aquest dia Antoni de Martí i Franquès comunicà a l'Ajuntament que estaven prompts per lliurar el donatiu. AHT. Acords, 277, doc. 139.
- 17 AHT. Acords, 277, f. 166v.
- 18 Rovira 1986: 46.
- 19 AHT. Acords, 280, f. 14 i 151, doc. 12 i 203; 281, doc. 33.
- 20 AHT. Acords, 280, f. 3v, 152, 200, doc. 206 i 291.
- 21 AHT. Acords, 281, f. 3.

Participació en la guerra Gran

El 17 de març de 1793 la França revolucionària declarà la guerra a Carles IV, que, aconsellat per Godoy i rebutjant l'oposició del comte d'Aranda, contradecarà, el 23 de març de 1793, la guerra a França, amb la qual cosa començà un conflicte, que, amb una durada de poc més de dos anys, havia d'afectar molt seriosament Catalunya, ja que el pla de campanya preveia la invasió del Rosselló per un exèrcit situat al Principat, mentre altres forces es dedicarien a guardar les fronteres de Guipúscoa-Navarra i Aragó.

La guerra fou acceptada favorablement per la majoria de la població del Tarragonès, que, per la seva adhesió al tron i a l'altar, estava mal preparada per aprovar els fets revolucionaris de França i, a més, com la resta dels catalans, sentia, des de fa molt de temps, animadversió al francès, la qual cosa no apaivagà pas l'arquebisbe Armanyà, que no veia llibertat a França sinó "esclavitud bajo mil tiranos",¹ i deia als seus diocesans que

la declaración —de guerra— anticipada de los franceses obliga al rey a emprender la guerra, la justa defensa de su corona, la seguridad de sus amados pueblos, la conservación de la Iglesia, de la religión, de las Christianas leyes y costumbres de su monarquía, que todo pelagra, todo se ve amenazado del furor de los que se han declarado sus enemigos [...] así podremos esperar de vuestro servicio la segura defensa de la religión y de la patria, el honor de la corona y la prosperidad de la monarquía, la sujeción de sus enemigos y vuestra felicidad verdadera; para cuyos fines no cesaré de rogar al Señor, que derrame sus bendiciones sobre vosotros, sobre vuestras empresas, sobre vuestro amabilísimo Monarca, la Reyna nuestra Señora, el príncipe nuestro Señor y toda la Real Familia, que son los firmes apoyos de nuestras esperanzas.²

Entre la noblesa comarcal foren, en principi, els Martí (d'Ardenya) els que es prengueren més seriosament la guerra, tal volta per agrair la noblesa tot just aconseguida i també per aprofitar les oportunitats que la guerra podia proporcionar a la carrera militar dels homes de la família, fidels, en fer-ho, al que deia el corregidor de Tarragona, Joan Cambiaso i Riu, que no s'estava de manifestar que "cuando las urgencias bélicas hacen necesario el servicio de las armas, aquellos que las sirven obtienen nuevos honores, si ya pertenecen a familias hidalgas, o logran el estado de noblesa si su categoría es la de labrador, comerciantes o hacendados".³

Antoni de Martí i Gatell presentà un pla d'oferta al rei, que consistia a: a) pagar el sou de deu homes del regiment urbà de Tarragona a raó de 10 sous per home; això suposava una contribució anual de 250 lliures; b) comprometre's a mantenir tres homes del batalló

de tropa lleugera de Girona a raó de 300 rals per mes, i c) contribuir amb 100 rals mensuals a pagar la soldada dels fills d'Altafulla, Tamarit, la Riera de Gaià i Ardenya que prenguessin plaça de recluta al batalló de Girona.⁴

Francesc de Martí i Gatell, per la seva part, creà i mantingué al seu càrrec els batallons d'infanteria lleugera de Tarragona i Girona, i és precisament amb destinació a aquests batallons que Antoni de Martí i Gatell, Domènec Dalmau, de Reus, i Antoni Baldric, de Valls, oferiren al rei, el maig de 1793, una contribució voluntària de 1.200 rals mensuals (600 Martí, 300 Dalmau i 300 Baldric).⁵

El batalló d'infanteria lleugera de Girona fou l'escollit pels Martí (no oblidem que el controlaven) per situar els homes de la família que havien decidit participar en la contesa, és a dir, Joan i Josep-Joaquim de Martí i Bassarrate i Joan de Martí i Móra.

A més dels Martí, sabem que anà al front Salvador de Llorac, ja que per la seva condició de tinent agregat a la plaça de Tarragona fou reclamat pel comte de La Unión, que li ordenà fer acte de presència a la caserna general de Figueres.⁶

Llorac arribà a Figueres el 19 de maig de 1794, i a l'entrevista que mantingué amb el capità general li féu present "varias razones de consideración que me parecieron ser propias, no homitiendo [...] entre otras el allarme de regidor [...] con exercicio de decano, con algunas comisiones confiadas por V.S. [l'Ajuntament de Tarragona] de alguna consideración", i tot plegat per deslliurar-se de romandre al front i poder tornar a Tarragona, però no ho aconseguí, ja que el comte de La Unión li digué "que lo primero es la existencia en el ejército".⁷ Tot fa pensar que en morir el comte, el mes de novembre, sí que obtingué el permís per tornar a Tarragona, perquè l'1 de desembre el trobem assistint a la sessió de l'Ajuntament.⁸

Després de la batalla del Voló, que comportà per a les tropes de Carles IV l'abandó de bona part del Rosselló i, després de la pèrdua del fort de Bellaguarda, darrer bastió espanyol als comtats, la invasió del Principat, el comte de La Unión restà convençut que l'exèrcit regular no podria contenir l'avenç francès i recorregué al poble català per mitjà de la restauració del sometent, que implicava la mobilització dels catalans d'edats compreses entre els 15 i els 60 anys, en una proporció que variava segons les edats i la distància existent entre el lloc de residència i la frontera.

El servei del sometent implicà en certa manera la noblesa comarcal, ja que alguns dels seus membres hi participaren activament.

A la junta general per tractar el tema del sometent, que tingué lloc a l'Ajuntament de Tarragona el 25 de març de 1794, hi assistiren, a més del nobles regidors a la corporació municipal tarragonina, Plàcid de Montoliu, Salvador de Foraster, Joan de Vertamon, Carles-Benet de Morenes i Manuel de Potau;⁹ quan per atendre els aspectes pràctics de l'organització del servei, el corregiment fou dividit en cantons: al davant dels d'Altafulla i Tarragona, que aplegaven la majoria de les poblacions comarcals,¹⁰ foren posats com a promotors, és a dir, encarregats d'organitzar les contribucions del sometent, primer, i dels miquelets, després, el marquès de Tamarit i Antoni de Martí i Franquès i Josep-Antoni de Castellarnau i Gaspar Cases, respectivament; Josep-Antoni de Castellarnau, a més, fou elegit per formar part de la junta corregimental.¹¹

Tàrragona constituí una companyia permanent de sometent i per comandar-la s'oferiren voluntàriament Plàcid-Manuel de Montoliu i Bonaventura Cerezo per un termini de 45 dies cadascun. Montoliu sortí amb la companyia vers el front el 29 de juliol de 1794 i Cerezo ho féu, per substituir-lo, els darrers dies d'agost, i arribà a la Seu d'Urgell el 4 de setembre.¹²

Amb l'ocupació de la Seu d'Urgell, de Puigcerdà i del castell de Sant Ferran, de Figueres, la situació de la guerra es tornà crítica. En aquells moments difícils la iniciativa sorgí de l'Ajuntament de Manresa, que proposà al de Barcelona la convocatòria d'una reunió de representants dels corregiments i partits de Catalunya per tractar la situació i prendre'n mesures. Els barcelonins acceptaren el suggeriment i, amb el vistiplau de les autoritats militars, convocaren els representants del país a una assemblea, que obrí les seves sessions a Barcelona, el 24 de desembre de 1794, i les concloué a Girona, el 25 de gener de 1795. L'assemblea acordà la constitució, en cada un dels partits catalans, d'una junta encarregada d'imposar i recaptar la contribució general de defensa, i de mobilitzar els miquelets assignats a la seva demarcació. La junta tarragonina, en la sessió que tingué lloc l'1 de març de 1795, i tenint en compte que l'autoritat superior li havia comunicat que les "compañías del Armamento de Provincia deben mandarlas los Nobles y Personas de honor, valor y conducta",¹³ acordà enviar un ofici a cadascun dels nobles de la demarcació per oferir-los les places d'oficial del terç de miquelets del partit; concretament ho féu a Bernat de Sentmenat, Josep-Antoni de Castellarnau, Plàcid de Montoliu, Josep-Antoni de Vidal, Gaspar Cases, el baró de les Quatre Torres, Carles-Benet de Morenes, Francesc Güell, Francesc-Maria Güell, Antoni de Martí i Franquès, Francesc de Martí i Móra, Salvador de Llorac, Pau de Cadenas, Josep de Llorac, Josep-Antoni de Llorac, Manuel de Potau, Joan de Vertamon, Bonaventura Cerezo, el marquès de Tamarit, Manuel Fontanilles i Bosquets, Antoni Fontanilles i Bosquets, Francesc Fontanilles i Soler i Manuel Fontanilles i Soler.

Al cap d'uns dies de rebre la invitació, anaren responent a la junta i les contestes foren una declinació més o menys diplomàtica a la invitació, tret de la de Bonaventura Cerezo.

Les respostes es poden classificar en dos conjunts: no gens justificades, mig justificades i justificades. Dins del primer grup tenim els subconjunts següents: *a)* necessitat d'atendre la família i el patrimoni, *b)* servei a l'administració i *c)* serveis directes a la guerra. En el segon conjunt s'apleguen: *a)* edat i família, *b)* edat i servei a l'administració i *c)* manca de salut i/o edat avançada.

En el subconjunt necessitat d'atendre la família i el patrimoni, tenim Plàcid de Montoliu i Bru,¹⁴ Josep-Antoni de Vidal,¹⁵ Francesc-Maria Güell,¹⁶ Manuel Fontanilles i Bosquets,¹⁷ Antoni Fontanilles i Bosquets,¹⁸ Francesc Fontanilles i Soler¹⁹ i Josep-Antoni de Vidal.²⁰ En el del servei a l'administració figura Pau de Cadenas.²¹ Dins els serveis indirectes a la guerra se situen Josep-Antoni de Vidal,²² Francesc de Martí i Móra²³ i Joan de Vertamon.²⁴

No cal dir que en la majoria dels casos els arguments exposats es desqualifiquen per ells mateixos, ja que si haguessin tingut voluntat de servir en els terços haurien trobat una solució per resoldre els problemes o dificultats presentats per justificar la negativa. Això es fa totalment evident en el cas dels serveis indirectes a la guerra, on l'excusa que es dona és servir en el regiment urbà creat per l'arquebisbe Armanyà, atès que això no era obstacle per demanar la baixa i passar, tot seguit, a ocupar una plaça d'oficial en una de les companyies

de miquelets que havien d'anar al front; això, però, no es feia, perquè el regiment era una excusa per lliurar-se dels perills de la primera línia, i al mateix temps permetia fer veure que es tenia voluntat de servir la causa.²⁵

Dins de les mig justificades trobem Francesc Güell en el subconjunt de l'edat i família,²⁶ el baró de les Quatre Torres en el de l'edat i serveis a l'administració,²⁷ i Antoni de Martí i Franquès,²⁸ Salvador de Llorac,²⁹ el marquès de Tamarit,³⁰ Gaspar Cases,³¹ baró de les Quatre Torres,³² Bernat de Sentmenat,³³ Josep-Antoni de Castellarnau,³⁴ Josep de Llorac³⁵ i Josep-Antoni de Llorac³⁶ en el de manca de salut i/o edat avançada.

En alguns casos el dubte raonable davant l'excusa és molt gran, en altres sembla justificat. Dins el primer supòsit es podrien situar molts dels casos de l'apartat manca de salut, com ara els del baró de les Quatre Torres, el marquès de Tamarit, però amb les excepcions d'Antoni de Martí i Franquès (tot i que en aquesta època, amb 45 anys, la feblesa de la seva vista no era extrema) i Gaspar Cases, la manca de visió dels quals és més que coneguda. En el segon cas inclouríem la de Bernat de Sentmenat.

Tenim, doncs, una "deserció" en massa d'aquells que es consideraven ells mateixos com a superiors a la resta dels habitants de la comarca i que s'omplien la boca amb conceptes tals com l'honor, la pàtria, el rei o la religió. La veritat és que l'exemple donat per aquells que es tenien per paradigmàtics i que es presentaven o eren presentats com a models a seguir no estava a l'alçada d'allò que les circumstàncies demanaven, i ens il·lustra ben clarament sobre com eren de diferents la teoria i la pràctica.

NOTES

- 1 Citat per R. Herr: *España y la Revolución del siglo XVIII*, Aguilar, Madrid 1981, p. 255.
- 2 F. Armanyà, *Pastorales*, II, Tarragona 1794, p. 81.
- 3 AHT. Acords, 282, doc. 45.
- 4 AM. Epistolari, doc. 205.
- 5 AM. Epistolari, doc. 336.
- 6 AHT. Acords, 281, f. 69.
- 7 AHT. Acords, 281, doc. 89.
- 8 AHT. Acords, 281, f. 205.
- 9 AHT. Acords, 281, f. 33.
- 10 Integraven el de Tarragona, Masricard, la Canonja, els Pallaresos, les Franqueses del Codony, el Codony, la Pobra de Mafumet i Tarragona; el d'Altafulla el formaven la mateixa vila i les localitats de la Riera, Virgili, el Catllar, Torredembarra, Creixell, Clarà, Ferran, Cocons, Tamarit, Molnars, Quadra de Torrell, la Secuita, l'Argilaga i Montbuí.
- 11 AHT. Acords, 281, f. 83v. S.-J. Rovira: *La guerra Gran a Altafulla (1793-1795)*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1993, p. 27.
- 12 AHT. Acords, 281, f. 113 i 142, doc. 180 i 183.
- 13 AHT. Miquelets, II, doc. 25.
- 14 "Hallándome único, cabeza de familia y con madre de edad avanzada y bastante achacosa, no puedo por ahora acceder al mando de alguna compañía de los tercios de este partido". AHT. Miquelets, II, doc. 108.
- 15 "No me hubiera limitado en este servicio a no contenerme la circunstancia de ser el único en mi casa que puede cuidarla y que faltando yo queda mi patrimonio y familia abandonado". AHT. Miquelets, II, doc. 109.
- 16 "Siendo muy particularmente la edad de mi padre (Francesc Güell) que se acerca ya a los 60, aquellos vaidos de cabeza que le imposibilitan totalmente el cumplimiento de su obligación de tal regidor y de otra parte hallarme

- con quatro hermanos, todos pequeños y de menor edad, sin que haya persona que cuyde de ellos". AHT. Miquelets, II, doc. 115.
- 17 "...el cuydado de mi crecida familia no me permite abandonar el patrimonio que con la ayuda de mi hijo primogénito apenas puedo regir con la dirección y gobierno que necessita". AHT. Miquelets, II, doc. 158.
- 18 "...hallarme solo, sin patrimonio alguno y meramente con los cortos onorarios que rinde, particularmente en estos tiempos, la regencia pública de las curias del Excmo. Sor. conde de Santa Coloma". AHT. Miquelets, II, doc. 160.
- 19 "... me impide su verificación la estrecha necesidad de ayudar a mi padre en el cuydado de sus haveres y familia". AHT. Miquelets, II, doc. 159.
- 20 "...ser el único en mi casa que puede cuidarla y que faltando yo queda mi patrimonio y familia abandonado". AHT. Miquelets, II, doc. 109.
- 21 [No pot acceptar pel] "devido cumplimiento con que devo atender a los Reales Intereses de la Administración Principal de esta Ciudad y su Departamento". AHT. Miquelets, II, doc. 145.
- 22 "... tuve el honor de ser nombrado capitán de una de sus compañías (de l'arquebisbe), empleo que actualmente exerso". AHT. Miquelets, II, doc. 116.
- 23 "Que siento no poder complacer a V. S. en decirle lo me dicta mi honor en esta ocasión, por tenerle ya manifestado el Partido". AHT. Miquelets, II, doc. 118.
- 24 "... la cortedad de vista, que contribuyó en parte tiempo haze a retirarme del servicio, y el hallarme actualmente capitán de una de las cinco compañías del regimiento urbano destinado con real aprobación a la defensa de esta Plaza". AHT. Miquelets, II, doc. 123.
- 25 Pel que fa al regimint urbà, podeu consultar Recasens 1963: 196 i següents.
- 26 "Siento muy eficazmente que mi edad de más de sinquenta y ocho años, solo y con la crecida familia de mis párvulos [li impedeixin acceptar la proposta]". AHT. Miquelets, II, doc. 114.
- 27 "... me hallo en los 66 años de mi edad y haze 17 que sirvo uno de los empleos de regidor de este Ayuntamiento y si mis débiles fuerzas fuessen propias a resistir el servicio de la campaña que las necessita mui robustas, haría honor de emplearme en él". AHT. Miquelets, II, doc. 112.
- 28 "... por motivo de la mucha debilidad que padece mi vista, me hallo imposibilitado de desempeñar tan honorífico servicio". AHT. Miquelets, II, doc. 117.
- 29 "... seré el eficaz en obedecerles en quanto me permita el estado actual de mi salud, siéndome el presente doloroso el no poder tener el honor de ofrecer al presente a su Magd. alguno de mis hijos por no tener la correspondiente edad". AHT. Miquelets, II, doc. 119.
- 30 "... es bien notorio la falta de salud que he experimentado por onze meses continuos de tercianas y cuartanas con otros transtornos intermedios, que me quebrantaron y dejaron tan abatido, que haún no he logrado poder volver a recobrar la entera salud que antes disfrutava, y por lo tanto no estoy en disposición de poder servir fatigas y mucho menos las que prestare de si la carrera militar en la guerra". AHT. Miquelets, II, 125.
- 31 "Si mi cortedad de vista, dolores reumáticos y otros accidentes que son notorios no me impidiesen el ejercicio y fatiga de las armas, me huviera ofrecido ya a lo que estimula y dicta el honor". AHT. Miquelets, II, doc. 110.
- 32 "Me es sumamente doloroso el no poder disfrutar de la proposición que V.S. me recuerda con su ificio del 2 del corriente a causa de mi radicada dolencia". AHT. Miquelets, II, doc. 113.
- 33 "Mi avanzada edad que pasa de los sesenta y quatro años y los achaques que representé a Su Magd. quando se dignó concederme el retiro, después de treinta años de servicio, me imposibilitan ahora mucho más el poder sacrificar mi vida en obsequio de la Religión y del Rey, del honor u de la Patria". AHT. Miquelets, II, doc. 106.
- 34 "... la notoria decadencia de mi salud, de más de tres años a esta parte, y en particular la extraordinaria floxedad y continuos accidentes de mi vista, que me han obligado a ponerme en curación me impiden poder demostrar a V. S. en esta ocasión el verdadero zelo que me anima en defensa de la causa común". AHT. Miquelets, II, doc. 107.
- 35 "... mi adelantada edad y males habituales no me permiten tomar título correspondiente en lo que tanto interesamos por la Religión y el Rey". AHT. Miquelets, II, doc. 121.

36 [Ho diu el pare en nom seu] "El hijo Dn. José Antonio que es único y de quebrantada salud summa delicadesa por cuyo motivo no puede haser las guardias que grasiosamente se ha obligado en el servicio de esta Ciudad." AHT. Miquelets, II, doc. 121.

Conclusions

Els llinatges nobles aveïnats al Tarragonès durant el segle XVIII són majoritàriament siscentistes, ja que vint-i-cinc d'ells —Alberic (1682), Bellver, Borràs [Francesc] (1676, 1690), Canals (1692), Casals, Cases (1692), Claver (1662, 1697 i 1698), Ferran, Ferrer (1672), Foraster (1661), Güell (1675), Homdedeu, Hortonedea, Kies, Martí [Tamarit] (1650), Mestre, Pastor, Pontarró, Potau (1656), Prat, Ricard, Rovira (1652), Sentmenat, Torrent (1670) i Vidal (1639 i 1647)— aconseguiren el privilegi el segle XVII; els segueixen els catorze ennoblits durant el set-cents —Blanxart (1712), Borràs [Agustí] (1702), Cadenas (1746), Cerezo (1707), Fontanilles (1702), Fort, Galli (1799), Martí [Altafulla] (1702), Martí [Ardenya] (1789), Morenes (1773), Plana (1701), Ribalta (1702), Vertamon (1701) i Virgili (1754)—, i finalment tenim els deu que obtingueren la condició de nobles el segle XVI o abans —Boixadors, Castellarnau, Castellví, Figuerola, Llorac, Montoliu, Montserrat, Queraltó, Torrell, Valls. Cal també fer esment dels quatre que aconseguiren el privilegi gràcies a la generositat del rei Carles III, dit l'Arxiduc, i que no foren reconeguts per Felip V: Corbera, Gelambí, Viles i Vives. Així, doncs, foren quaranta-nou o cinquanta-tres llinatges, segons es considerin o no els ennoblits per Carles III, que visqueren a les poblacions del Tarragonès en el decurs del set-cents. Es tracta d'un grup que, en línies generals, perd importància numèrica a mesura que avança el segle.

Encara que parlem de la noblesa del Tarragonès, el fet és que l'aristocràcia comarcal és bàsicament tarragonina, ja que a Tarragona viuen o hi tenen residència la pràctica totalitat dels membres de l'estament. A més de la centralització a la capital, s'ha de considerar la concentració en determinats nuclis de població com ara Altafulla —Montserrat i dos grups dels Martí—, Constantí —Torrents—, Torredembarra —Fontanilles i Hortonedea—, Vilallonga del Camp —Homdedeu, Plana, Ribalta i Virgili— i Vila-seca —Kies.

L'estament nobiliari del Tarragonès aplegava cinc categories de nobles: els titulats, els nobles del Principat de Catalunya, els cavallers, els *hidalgos* i els ciutadans honrats. La noblesa titulada només la gaudien els Montserrat (des del segle XVII) i els Morenes, marquesos de Tamarit i barons de les Quatre Torres, respectivament. El conjunt dels nobles comprenia una dotzena de llinatges: Castellarnau, Claver, Figuerola, Galli, Llorac, Martí (Ardenya), Montoliu, Pontarró, Potau, Sentmenat, Vertamon i Vidal. Els llinatges de cavallers eren catorze: Borràs (Francesc), Castellví, Ferran, Foraster, Homdedeu, Kies, Plana, Prat,

Queraltó, Ricard, Rovira, Torrell, Torrents i Valls. Els *hidalgos* eren dos: Cadenas i Virgili, i els ciutadans honrats constituïen el grup més nombrós, amb vint llinatges: Alberic, Alemany, Bellver, Blanxart, Borràs (Agustí), Canals, Casals, Cases, Cerezo, Ferrer, Fontanilles, Fort, Güell, Hortonedà, Martí (Altafulla), Martí (Falset), Martí (Tamarit), Mestre, Pastor i Ribalta.

La noblesa del Tarragonès experimentà durant el set-cents una forta minva, bé per extinció, bé per trasllat de residència, ja que desaparegueren vint-i-quatre llinatges. L'extinció fou la causa de la pèrdua de divuit d'aquests: Alberic, Boixadors, Canals, Casals, Claver, Ferrer, Figuerola, Hortonedà, Martí (Altafulla), Martí (Tamarit), Mestre, Plana, Pontarró, Prat, Ribalta, Rovira, Torrell i Torrents, mentre sis deixaren la comarca pel fet d'haver traslladat la residència a Montblanc (Bellver, Castellví), Alcover (Blanxart), Tivissa (Borràs —Agustí—), Barcelona (Borràs —Francesc— i Ferran) i Lleida (Valls).

Durant la guerra de Successió la noblesa comarcal no tingué pas un comportament uniforme: mentre uns foren filipistes, com Josep de Claver o Josep de Prat i Argimon, altres eren austriacistes, com ara Joan de Kies, Joan de Boixadors, Pere de Montoliu i Ribes, Bonaventura Cerezo, Josep i Ignasi de Pontarró i de Castellví, i alguns dels Vidal (Bonaventura i Tomàs de Vidal i de Nin); però la majoria procuraren no significar-se tot esperant el resultat final. Hem de dir, però, que entre els partidaris de Carles III només ho foren declaradament Joan de Kies i Tomàs de Vidal i Nin, ja que l'austriacisme de la resta sembla que obeïa més a les circumstàncies que a un convenciment ferm i en cap cas arribà a la implicació en la causa que tingueren, per exemple, els Nebot riudomencs o els Oliver de Boteller tortosins. Cal recordar també els quatre llinatges —Corbera, Gelambí, Viles i Vives— que reberen la noblesa del rei arxiduc i que, com no podia ser d'altra manera, en foren partidaris.

Viure o malviure noblement, és a dir, de les rendes, era el desideratum de qualsevol noble del Tarragonès; però això només ho aconseguien un nombre més aviat baix de famílies, com ara els Bellver, Castellarnau, Figuerola, Fontanilles, Homdedeu, Kies, Martí, Montoliu, Montserrat, Pastor, Plana, Pontarró, Potau (a la primera meitat del segle), Queraltó, Ribalta, Ricard, Rovira, Torrents, Vertamon i Vidal, i encara amb dificultat, tret dels Bellver, Castellarnau, Figuerola, Martí, Montoliu, Montserrat i Vidal. La majoria dels llinatges vivien dels diners obtinguts en l'exercici d'una professió o d'un càrrec remunerat, que, això sí, eren arrodonits per les rendes patrimonials; així, doncs, l'advocacia era la base econòmica dels Alberic, Blanxart, Borràs i alguns Cases; la pràctica de la medicina permetia viure als Borràs i Hortonedà, i la cirurgia qualificada era la subsistència dels Gallí i els Virgili; els Alberic, alguns Alemany, Castellví, Claver i Ferran aconseguien la majoria dels seus ingressos combinant la professió amb càrrecs remunerats, i gràcies a aquests darrers vivien els Cadenas; el sou militar era bàsic per a alguns Cadenas, Foraster, Llorac, Potau i Sentmenat, i els Morenes, en els primers temps, es mantenien gràcies a la pràctica de l'apotecaria.

Si ens referim a la noblesa aveïnada a Tarragona i en considerem només els béns ubicats al terme tarragoní, tindrem que als cadastres dels anys 1763 i 1799 figuren vuit nobles (Francesc de Valls, Josep de Vidal, Josep de Vertamon, Tomàs Morenes, Josep de Claver, Carles de Castellarnau, Francesc Pastor i Plàcid de Montoliu) i set (Maria de Castellarnau, Josep de Vidal, Lluís de Valls, Carles de Morenes, Antònia de Claver, Joan-Albert de Vertamon i Plàcid de Montoliu) entre els cinquanta contribuents més importants, amb uns totals de 3.596 i 5.060 rals, respectivament; això suposa un potencial econòmic respectable i els situen per sobre de la mitjana del principals contribuents, ja que, sent només el 16 i el 14% dels contribuents, aporten el 22,4% i 26,5% dels totals d'ambdues contribucions.¹

La participació dels nobles com a regidors, síndics procuradors generals, síndics personers o diputats del comú de l'Ajuntament de Tarragona fou considerable per tal com la seva presència es veia afavorida per l'aristocratització que experimentà la corporació com a conseqüència de la implantació de la Nova Planta. També resulta remarcable la seva presència a la Societat d'Amics del País, ja que pràcticament tots els llinatges de Tarragona hi tenien algun soci.

El projecte de rehabilitació del port tarragoní interessà poc a l'estament nobiliari, ja que només Josep-Antoni de Castellarnau s'hi implicà plenament. El posicionament del conjunt de la noblesa és explicable pel fet que, tret d'algun cas excepcional, els seus recursos no provenien del comerç ans de les rendes i dels oficis i càrrecs.

Menys comprensible és el desinterès que mostraren per la guerra Gran, ja que amb l'excepció dels Martí (Ardenya) i d'algunes individualitats, com Plàcid-Manuel de Montoliu i Bonaventura Cerezo, tots s'excusaren de prendre-hi part.

La dedicació a l'Església fou més aviat baixa; només el 17,24% dels homes i el 15,78% de les dones de l'estament l'escolliren; val a dir, però, que aquests tants per cent estan en la línia dels seus iguals tortosins, que presenten un percentatge del 14,41% dels homes i el 21,42% de les dones.²

Menys atractiva encara els resultà la milícia, ja que solament cridà l'atenció de l'11,49% dels homes de l'estament i encara concentrats en sis llinatges: Cadenas, Foraster, Llorac, Martí (Ardenya), Martí (Tamarit) i Potau. La participació dels nobles del Tarragonès en les forces armades és bastant inferior als seus equivalents tortosins i reusencs. En el cas dels primers entraren a la milícia el 25,22% dels seus homes³ i en el cas dels segons ho feren el 47,61% dels barons de les generacions posteriors a aquella que havia aconseguit el privilegi de noblesa.⁴

D'entre tots els nobles comarcals només sis, per diferents notícies, criden l'atenció: Carles de Castellarnau i de Castellarnau, Josep-Antoni de Castellarnau i Magrinyà, Carles de Morenes i de Caçador, Antoni de Martí i Gatell, Antoni de Martí i Franquès i Pere de Virgili i Bellver. Carles de Castellarnau i de Castellarnau destaca per la cura que posà en tirar endavant els seus negocis vinculats amb l'explotació i comercialització del ferro. Josep-Antoni de Castellarnau i Magrinyà va saber continuar els negocis familiars, convertí la seva família en una de les més distingides de Tarragona i s'implicà com ningú en la promoció de les obres portuàries. Antoni de Martí i Gatell, hisendat i home de negocis de gran capacitat, és l'única personalitat setcentista ennoblida del Tarragonès capaç de posar-se a l'altura dels més destacats burgesos ennoblits de Reus, com ara Salvador de Marc i Bellver o els germans Francesc i Josep de Bofarull i Miquel. Antoni de Martí i Franquès és un cas excepcional i únic: cap altre noble, no ja del Tarragonès ans de tot Catalunya, tingué tant d'interès com ell per la ciència, la cultura i la investigació, i això sense perdre de vista els assumptes materials, ja fossin individuals o col·lectius. Carles de Morenes i de Caçador fou un personatge resolt, que sabé aprofitar totes les circumstàncies al seu abast per promocionar-se, fins a l'extrem que aconseguí fer arribar el seu llinatge d'apotecaris a la condició de nobles titulats. Pere de Virgili i Bellver és un clar exponent de les possibilitats que el set-cents proporcionava a la gent amb intel·ligència, ja que gràcies a la seva capacitat com a cirurgià aconseguí, tot i ser de família humil, arribar a la *hidalguita*.

El fet que els acadèmics de San Fernando tinguessin la condició de gaudidors dels privilegis propis de la noblesa ens va fer dubtar si calia dedicar un capítol als dos acadèmics

residents al Tarragonès —Josep Prat i Josep-Antoni Rovira—, però a la fi hi vam desistir, ja que van considerar que només ho eren a títol personal i no podien transmetre la seva condició als descendents; volem, però, manifestar aquesta circumstància, ja que l'obtenció del títol acadèmic atorgava, com ho reconeix l'Ajuntament de Tarragona el 7 de març de 1774 en rebre el títol de Josep Prat, “el fuero de cavallero de nobleza personal con las inmunidades y exenciones que gozan los hidalgos de sangre”.⁵

Direm, finalment, que si separem els Montserrat i els Morenes —quant als titulats—, els Montoliu i els Montserrat —respecte de les rendes senyorials—, els Castellarnau, els Martí (Ardenya), els Montoliu, els Montserrat i els Morenes —pel que fa al patrimoni— i les individualitats d'Antoni de Martí i Franquès, Pere de Virgili i Lleonard de Galli —pel que fa a la cultura i la ciència—, haurem de convindre que la noblesa setcentista del Tarragonès, en definitiva, és un conjunt de petits nobles no titulats, en bona mesura d'origen burgès, que no percep rendes senyorials, que no posseeix grans hisendes, que es veu obligada a treballar per subsistir, que és poc il·lustrada i força conservadora, que es mostra preocupada per les aparences i el protocol, que és respectuosa amb el tron i l'altar, que no fa res o gairebé res per la col·lectivitat, que participa poc o no gens en els esdeveniments del país i que es mostra més aviat decadent, ja que, tot i tenir-se per paradigmàtica i presentar-se com el model que han de seguir els no privilegiats, com a col·lectiu no sabé estar en cap moment a l'altura del que les circumstàncies del seu temps li demanaven.

NOTES

1 Torras 1979: 114 i següents.

2 S.-J. Rovira: *Els nobles de Tortosa (segle XVIII)*, (Tortosa: Centre d'Estudis Francesc Martorell, 1999), p. 256.

3 *Ibid.*, f. 254.

4 S.-J. Rovira: *La burgesia mercantil de Reus emoblida durant el segle XVIII*, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1994, p. 164.

5 AHT. Acords, 261, f. 53.

Fonts i bibliografia

FONTS

Arxiu de la Catedral de Tarragona (ACT)

Llibres de baptismes: 7-19

Llibres de matrimonis: 7-12

Llibres d'òbits: 1-3 i 8

Llibres del tauler: els 110 volums del segle XVIII

Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA)

Reial Audiència. Plets civils, núm. 3279

Arxiu General Militar de Segòvia (AGMS)

Full de serveis de Josep-Joaquim de Martí i Bassarrate

Instància i permís de casament de Joan de Martí i Móra

Fe de baptisme de Joan de Martí i Móra

Full de serveis de Francesc de Potau

Arxiu Martí [fons de l'Hemeroteca Municipal de Tarragona] (AM)

Epistolari, doc. 4, 27, 31, 36, 38, 39, 40, 61, 62, 67, 76, 79, 116, 120, 193, 205, 220, 243, 253, 271, 279, 310, 311, 314, 315, 316, 320, 329, 336, 346, 347, 348, 350, 356, 358, 384, 383, 390, 391, 395, 400, 404, 530, 585, 586, 588, 618, 621, 642, 685, 710, 814, 841

Arxiu Martí d'Altafulla (AMA)

Balanços de la companyia de Prat, Martí, Baldric i Fuster, anys 1764, 1775, 1791 i 1792

Balanços de la botiga de Dalmau, Martí, Lleonart i Manyer

Escriptura de constitució de la raó social Josep Martí i companyia

Escriptura privada de constitució de la fàbrica de Josep Bosquets i companyia
Establiment de la societat entre Antoni Martí i Gatell i Fructuós Escolà
Llibre Major
Lligall 35. Documents dels Kies

Arxiu Municipal d'Altafulla (AMA)

Cadastre de l'any 1777

Arxiu Municipal de Tarragona (AMT)

Cadastres dels anys 1724, 1748, 1754, 1760, 1765, 1774
Escola de Dibuix i Nàutica. Llibre d'actes, lligall núm. 1
Sometents, vol. I

Arxiu Municipal de Valls (AMV)

Fons Baldrich-Coll, doc. 266, 267, 268, 270, 760, 771, 777, 1009, 1010, 1011, 1012,
1013, 1014, 1015, 1092, 1093, 1095, 1096, 1107, 1108, 1109, 1110, 1111, 1112

Arxiu Municipal de Vilabella (AMV)

Cadastre de 1732

Arxiu Notarial de Barcelona (ANB)

Notari Francesc Rossell, testaments, 1704-1743

Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT)

Dipòsits i trasllats ocults

Fons Foxà

Caixes 3 i 22

Parròquia de Santa Maria, d'Alcover

Llibres de baptismes: 269 i 270

Parròquia de Sant Martí, d'Altafulla

Manual de Mn. Pau Gatell, 3

Manual de Mn. Pere Boada, 4

Parròquia de Santa Maria, de Tamarit

Manual de Mn. Isidre Riera, 61

Manual de Mn. Francesc Rovira, 62

Parròquia de Sant Pere, de Torredembarra

Manual de Mn. Francesc Llombart, 45

Capítols matrimonials: 1721-1741

Parròquia de Sant Joan, de Valls

Llibres de baptismes: 6-16

Llibres de matrimonis: 3-7

Llibres d'òbits: 1708-1733

Parròquia de Sant Martí, de Vilallonga

Llibres de baptismes: 1709-1749, 1749-1796, 1796-1827

Llibres d'òbits: 1709-1746, 1723-1728, 1747-1828

Llibres de matrimonis: 1673-1747

Arxiu Històric Comarcal de Reus (AHCR)

Capítols matrimonials: núm. 7.421

Capítols matrimonials: 1484-1883

Arxiu Històric Comarcal de Valls (AHCV)

Fons Mercader

Sèrie Ferran: caixa 69, núm. 70 i 71

Fons notarial de Tarragona

Cases i Oriol, Antoni: 53-77

Fons notarial de Valls

Cases i de Prat, Ignasi: 1003-1037

Cases i Ferrer, Ignasi: 1145-1174

Cosidor, Joan-Pau: 761-800

Ortega i Comes, Josep: 883-933

Arxiu Històric Nacional de Madrid (AHNM)

Secció Ordes Militars. Santiago, expedient 4943

Arxiu Històric de Tarragona (AHT)

Fons de l'Ajuntament de Tarragona

Actes del Consell, 1660-1663

Acords, núm. 206-286

Fons Castellarnau

Signatura 29, 108, 208, 332, 346, 492 i 598

Fons dels comtes de Santa Coloma de Queralt

Signatura 159

Fons Moragas

Signatura 1420

Fons notarial d'Alcover

Fons notarial d'Altafulla i Torredembarra

Barado i Sampau, Jaume: 4426-4427

Fons notarial de Cambrils

Gimbernat

Fons notarial de Torredembarra

Cabanyes, Jeroni: 4497-4414

Cabanyes, Josep-Antoni: 4415-4416

Fontanilles i Busquets, Antoni: 4418-4423

Fons notarial de Reus

Alegret i Cases, Josep: 5648-5649

Alonso de Valdés, Josep: 4926-4971, 4973-4986

Alonso de Valdés, Gregori: 5185-5190

Bages i Claveria, Josep: 5041-5047

Barreter, Francesc: 4750-4785

Blanxart, Josep: 4786-4794

Brocà, Pere: 4582-4591

Carreras i Pallarès, Antoni: 5122-5137

Claveria, Joan Baptista: 4614-4639, 4643-4648 i 4650

Claveria, Carles: 4727-4749

Clot i Blet, Josep: 5153-5164

Ferrater, Andreu: 5018-5036

Figuerola i Claveria, Gabriel: 5179-5182

Gay, Pere: 4462-4710, 4786, 6117-6119

Gay, Joan-Antoni: 4822-4828, 4822-4828, 5110-5121

Gay, Bonaventura: 4804-4821, 4829-4833

Gay i Socias, Ramon: 5165-5177

Genovès i Riba, Joaquim: 5068-5106

Girona, Felicià: 4988-4996

Girona i Rovira, Salvador: 5183-5184

Hortet i Olives, Joan-Pau: 4997, 5002-5015

Jardí, Joan Baptista: 4725-4726

Jori i Martí, Felicià: 4896-4925

Navarro, Josep-Antoni: 5050-5067

Navarro i Brocà, Josep-Antoni: 5054, 5058-5064

Olives, Pere: 4544-4556

Perera i Roig, Joan: 5141

Pérez, Francesc: 4834-4895

Prim i Gasol, Ramon: 5142-5152

Simó, Caietà: 5037-5040

Fons notarial de Tarragona

Fàbregues, Salvi: 860
Fleix, Joan: 8775, 6495, 6.547, 268, 269, 8776-8778, 278
Fleix, Tomàs: 270-274
Corbera, Melcior: 287-294
Costany: 299-303
Fochs, Francesc: 313-350
Clariana, Jeroni: 356-357, 6552
Casanova, Ignasi: 358-360
Lluch, Rafael: 361-363
Prats, Bonaventura: 364
Gelambí Josep: 365-366
Prats i de Riber, Tomàs: 367-368
Prats, Ignasi: 369-370
Martí i Miret, Francesc: 371-377
Fleix, Tomàs: 378-379
Seguí, Ignasi: 380-385
Fochs, Casimir: 386-391
Fochs, Josep: 392-423
Rovira, Salvi: 424-433
Alemany Bonay, Josep: 434-452
Besora Parés, Josep: 453-460
Borés Mas, Eudald: 461-483
Martí Redolat, Marià: 484-491
Salas, Pau: 492-516
Gelambí, Ignasi: 519-520, 522
Gelambí, Josep: 521
Fàbregas, Josep Antoni: 523-532
Albinyana Cosidor, Francesc: 533-573, 594-606
Albinyana Pastor, Francesc: 574-578
Blay Martí, Francesc: 607-613
Pomerol, Salvador: 614-615
Ferrer Porta, Joan B.: 616-621
Bigaray Pons, Josep: 622-643
Fàbregues Raffi, Ramon: 644-677, 6668
Ribalta, Pere: 678
Caputo Costas, Francesc: 694-695
Caputo Morena, Ramon: 696
Rusa, Joan A.: 697-698
Aloy Alterac, Antoni: 704-748
Pastor Guasch, Pau: 749
Bigaray, Eudald: 750-753
Busquets, Josep: 755-769
Gavella, Eudald: 821-822

Salas Soler, Francesc: 824-832
Fàbregas Rovira, Salvi: 867-871
Bosch Guardiola, Antoni: 896-897, 910
Mallafre, Carles Lluís: 920

Fons notarial de Tortosa

Fàbregues, Joan: 2262-2288

Fons notarial de Vila-seca

Gallissa, Tomàs: 617, 699, 701-703
Alegret, Josep: 4964, 5644-5647, 5650
Guardiola, Josep: 5651-5661

Fons de la comptaduria d'hipoteques de Tarragona

Volums 1 a 62 (1768-1799)

Fons de l'Ajuntament de Tarragona

Acords municipals: 206-(1695-1701 a 1799)

Miquelets

Volums 2, 5, 7 i 12

Testaments closos de Tortosa

Testament de Joan Nepomucè de Suelves i de Montserrat

Arxiu Parroquial d'Altafulla (APA)

Llibre de baptismes, 1732-1755

Arxiu Parroquial de Torredembarra (APT)

Llibre de baptismes, 3, 4
Llibre de matrimonis, 1736, 1767
Llibre d'òbits, 1734, 1792-1851

BIBLIOGRAFIA

- Aguadé, J.: *Vilabella. Història i vida d'un poble*, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1990.
- Albareda, J.: "La guerra de Successió a Catalunya. Un assaig interpretatiu", *Revista de Catalunya*, núm. 49.
- Albiol, R.: *Pere Virgili (1699-1776). Fundador dels Reials Col·legis de Cirurgia d'Espanya*. Fundació Uriach 1838, Barcelona 1998.
- Amigó, R.: *Els topònims del terme municipal del poble de Constantí*, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1968.
- *Materials per a l'estudi dels noms de lloc i de persona, i renoms, del terme de Reus*, Associació d'Estudis Reusencs, Reus 1988.
- Amat i de Cortada, R. de: *Calaix de sastre (volum segon: 1792-1794)*, selecció i edició a cura de Ramon Boixareu, Curial Edicions Catalanes, Barcelona 1987.
- *Calaix de sastre (volum quart: 1798-1799)*, selecció i edició a cura de Ramon Boixareu, Curial Edicions Catalanes, Barcelona 1990.
- *Miscel·lània de viatges i festes majors* (edició a cura de Margarida Aritzeta), Editorial Barcino, Barcelona 1994.
- *Viles i ciutats de Catalunya* (edició a cura de Margarida Aritzeta), Editorial Barcino, Barcelona 1994.
- Andreu Sugranyes, J.: "L'església de Tarragona i l'expansió econòmica del segle XVIII: l'assecamment dels aiguamolls de la Pineda i Salou", dins *Església i societat a la Catalunya del s. XVIII*, vol. II, UNED, Cervera 1990, p. 9-20.
- "El dessecament dels aiguamolls de la Pineda", *Lligalls*, 2 (1990), p. 47-49.
- Andújar, F.: *Los militares en la España del siglo XVIII. Un estudio social*, Universidad de Granada, Granada 1991.
- Armanyà, F.: *Pastorals*, II, Tarragona 1794.
- Arrieta, J.: *El Consejo Supremo de la Corona de Aragón (1494-1707)*, Instituto Fernando el Católico, Saragossa 1994.
- Bach i Riu, A.: "Granyena de Segarra", dins *Gran Enciclopèdia Catalana*, vol. 9, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1983, p. 94-96.
- Barrera, A.: *Casa, herència y familia en la Cataluña rural (Lógica de la razón doméstica)*, Alianza Editorial, Madrid 1991.
- Boronat, R.; Caravaca, D.; Gurrera, A.; Ràfols, D.: "Els Plana de Vilallonga del Camp", *El Codony*, 15 (1997), p. 4-7.
- Breve memoria de la nobleza antigua de la familia de Montserrat. Marqueses de Tamarit*, Establecimiento tipográfico de Tort y Cusidó, Tarragona 1878.
- Brocá, G. M. de: *Historia del Derecho de Cataluña, especialmente del civil, y Exposición de las instituciones del Derecho civil del mismo territorio en relación con el Código civil de España y la Jurisprudencia*, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, Barcelona 1985.
- Bustos, M.: *El pensamiento socio-económico de Campomanes*, Instituto de Estudios Asturianos, Oviedo 1982.
- Cabestany i Fort, J.-F.: "La construcció del Port de la ciutat de Tarragona: una venda de títols nobiliaris (1795)", *Quaderns d'Història Tarraconense*, V, 1985, p. 113-131.

- Carbonell, M.: "Qui fou Antoni de Martí i Franquès?", dins DDAA: *Miscel·lània Antoni de Martí i Franquès*, Ajuntament de Tarragona, Tarragona 1985.
- Cardó, J.: *L'evolució dels conreus del Camp de Tarragona a partir del segle XVIII*, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1983.
- Carnicer, J.; Rovira, S.-J.: *Altafulla. De portes enfora*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1994.
- Castellví, F. de: *Narraciones históricas*, 3 volums, Fundación Francisco Elías de Tejada y Erasmo Pèrcapo, Madrid 1997, 1998, 1999.
- Català, R.; Gual, V.: "Materials per a una investigació sobre els pescadors de Tamarit (1690-1740)", *Estudis Altafullencs*, 12 (1988), p. 5-25.
- Ceballos-Escalera y Gila, A. de: "El llinatge dels Potau, de la vila de Sarral, marquesos de la Floresta i comtes de Vallcabra", *Paratge*, 5-6 (1994-1995), p. 5-14.
- Cervera, J.: *La Marina de la Il·lustración (Resurgimiento y crisis del poder naval)*, Editorial San Martín, Madrid 1986.
- Cilleruelo Urquiza, Mª Antonia: "Ennoblecimiento de Cataluña en el siglo XVIII (1700-1808)", *Primer congrés d'Història Moderna de Catalunya*, vol. 2, Edicions de la Universitat de Barcelona, Barcelona 1984, p. 233-241.
- Coll i Alentorn, M.: *El primer alcalde constitucional de Tarragona: Josep Ignasi d'Alemany i Carbonell*, Publicacions de l'Excm. Ajuntament de Tarragona, Tarragona 1988.
- DDAA: "Développement de l'activité viticole dans le «Camp de Tarragona», a partir d'une documentation fiscale: le «Real Catastro» (XVIIIème siècle)", dins *Siglo XVIII. Una aproximación interdisciplinaria*, Departament d'Història Moderna de Tarragona, Tarragona 1983.
- *Formes i institucions del govern de Catalunya*, Edicions de La Magrana, Barcelona 1983.
- Desengaño público de la ninguna adherencia o parentesco del Dr. Joseph Magriñá, y de Francisco Magriñá, hermanos, vecinos de la ciudad de Tarragona, con un Malhechor de el mismo apellido*, Impremta de Josep Barber, Tarragona 1748.
- Diccionari dels catalans d'Amèrica*, vol. III i IV, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1992.
- Esqué M. D.; Carmona, A. M.; Quintana, A.: "La biblioteca científica d'Antoni de Martí i Franquès: física, química i ciències naturals", *Actes de les III Trobades d'Història de la Ciència i de la Tècnica als Països Catalans*, SCHCT, Barcelona 1995, p. 397-401.
- Fargas, M.: "Solidaritats familiars: llinatge i matrimoni entre els grups dominants", *L'Avenç*, 164 (1992), p. 14-19.
- Fernández de Bethencourt, F.: *Anales de la nobleza de España. Anuario de 1881*, Librería de los Sres. Simón y Osler, Madrid 1881.
- Fernández, R.; Martínez, C.: "La gente de mar en la Cataluña del XVIII", dins *Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, vol. I, Publicacions de la Universitat de Barcelona, Barcelona 1984, p. 553-567.
- Ferrer, F.: *Cirujanos del "Camp" en el siglo XVIII*, Associació d'Estudis Reusencs, Reus 1968.
- Ferrer, Ll.: "Pagesia i sistema de transmissió de béns al Bages en el segle XVIII", *Actes del Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Edicions de la Universitat de Barcelona, Barcelona 1984, p. 361-369.
- Fluvià, A. de: "Nàquera, baronia de", dins *Gran Enciclopèdia Catalana*, vol. 10, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1977, p. 437.

- *Origen i escuts de cognoms catalans*, Avui, Barcelona 1989.
- “Títulos concedidos a miembros de familias catalanas por los Monarcas de la Dinastía de los Borbones (1700-1996)”, *Hidalguía*, 264 (1997), p. 713-730.
- Fontana, J.: *La fi de l'Antic Règim i la Industrialització (1787-1868)*, Edicions 62, Barcelona 1988.
- Fort Cogul, E.: “Noticias sobre Fray Tomás de Vidal y de Nin, Abad de Santes Creus”, *Santes Creus*, 1 (1954), p. 3-26.
- *Noticia històrica d'una singular institució medieval. La comunitat de pobles del Camp de Tarragona*, FSVC, Barcelona 1975.
- Galitó, M.: “Barbens”, dins *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*, vol. 9, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1983, p. 252-254.
- Gacto, E.: “El grupo familiar de la Edad Moderna en los territorios del Mediterráneo hispánico: una visión jurídica”, *La familia en la España mediterránea (siglos XV-XIX)*, Editorial Crítica, Barcelona 1987, p. 36-64.
- Garcia, R.: “La recerca sobre la família catalana de l'antic règim”, *L'Avenç*, 66 (1983), p. 48-55.
- Gibert, A. M.: *Callípolis. Salauris. Aplec documentat de notícies històriques: Solcina (Vilaseca), La Pineda, Port de Salou, Platja de Barenys i Vilafortuny*, Agrupació Cultural de Vilaseca i Salou, Vila-seca i Salou 1988.
- Gramunt, J.: *Tarraco gentilicia*, Barcelona 1968.
- Grau i Pujol, J. M. T.: “Un exemple de dispersió documental. Uns manuals de Lleida a l'Arxiu Històric de Tarragona”, *Missiva*, 14 (1995), p. 3-6.
- Güell, M.: *Notes per a l'estudi d'una família d'altres dignitats eclesiàstiques de la Seu de Tarragona (segle XVIII): els Foguet*, Publicacions Paratge Tarragoní, Tarragona 1991.
- “Notes sobre el col·lectiu notarial tarragoní del segle XVIII”, dins *Actes del I Congrés d'Història del notariat català*, Fundació Noguera, Barcelona 1994, p. 667-683.
- “El acceso de la burguesía de Tarragona al estamento nobiliario”, dins *La burguesía española en la Edad Moderna*, vol. I, Universidad de Valladolid, Valladolid 1996, p. 491-516.
- “CHT el privilegi reial de nomenament quinquennal d'un ciutadà honrat a favor de la ciutat de Tarragona (1645)”, *Paratge*, 8 (1997), p. 11-28.
- Herrera, J.: “Documentos relativos al arquitecto tarraconense Joan Antoni Rovira conservados en el Archivo Histórico Provincial de Tarragona”, *Butlletí Arqueològic*, 1978, p. 103-113.
- Herr, R.: *España y la Revolución del siglo XVIII*, Aguilar, Madrid 1971.
- Ibarz, J.: *Homenaje en memoria de Antonio Martí Franqués*, Real Academia de Ciencias y Artes, Barcelona 1964.
- Iglésies, J.: *El cens del comte de Floridablanca 1787 (Part de Catalunya)*, 2 volums, Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona 1969-70.
- “El corregiment de Tarragona i la subdelegació de Montblanc l'any 1763”, *Santes Creus. Boletín del Archivo Bibliográfico*, 31 (1970), p. 49-69.
- *Estadístiques de població de Catalunya el primer vicenni del segle XVIII*, 3 volums, Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona 1974.

- “Una relació de pobles i de xifres de cases del corregiment de Tarragona l’any 1773”, *Butlletí de l’Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus*, 39 (1974), p. 441-458.
- *El fogatge de 1497*, vol. II, FSVIC, Barcelona 1991.
- Jardí, E.: *Els catalans de les Corts de Cadis*, Rafael Dalmau, Barcelona 1963.
- Jordà, A.: *Poder i comerç a la ciutat de Tarragona s. XVIII*, Institut d’Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1988.
- *Una nova visió de les reformes municipals de Carles III: l’Ajuntament de Tarragona*, Publicacions de l’Ajuntament de Tarragona, Tarragona 1990.
- “Notes sobre l’Ajuntament de la ciutat de Tarragona al s. XVIII”, *Pedralbes*, 17 (1997), p. 11-24.
- Llop, J.; Roig, F.: *Les mines d’aigua al Camp de Tarragona: la Canonja*, Centre d’Estudis Canongins “Ponç de Castellví”, 1991.
- López Bonillo, D.: *Geografia del Baix Gaià*, Centre d’Estudis d’Altafulla, Altafulla 1995.
- Madurell, J. M.: “Dos actas notariales de la entrega y quema de unos privilegios del Archiduque de Austria”, *Estudios históricos y documentos de los archivos de protocolos*, III (1955), p. 283-290.
- Magriñà, G.: “Els teixidors del Baix Gaià al segle XVIII”, *Estudis Altafullencs*, 21 (1997), p. 43-51.
- March, E.: “Aspectes artístics i compositiu”, dins DDAA: *El Castell del lloc del Morell. Aspectes històrics i de la restauració del casal dels Montoliu*, Ajuntament del Morell, el Morell 1994.
- Marqués de Siete Iglesias, el: “Catálogo de los caballeros y religiosos de la orden de Montesa (1319-1700)”, *Hidalguía*, 20 i 21 (1957), 25 i 26 (1958).
- Maristany, C.: *Guia de Botarell (Baix Camp)*, Institut d’Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1981.
- Martí, A. de: “Experimentos y observaciones sobre los sexos y fecundación de las plantas”, *Memòries de l’Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona*, volum XXIV (1935).
- Matalí, R.: “La família com a cèl·lula de producció i reproducció a l’Edat Moderna: estat de la qüestió”, *Manuscrits*, 8 (1990), p. 105-138.
- Martinell, C.: “En Francesc Bonifàs, escultor vallenc resident a Tarragona”, *Butlletí Arqueològic*, III, 2 (1921), p. 33-40.
- “El escultor Luis Bonifàs y Massó, 1730-1786. Biografía crítica”, *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, VI-1 i 2 (1948).
- “Nombramiento de académico de J. A. Rovira, restaurador del Pont del Diable”, *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, 3 (1961), p. 49-54.
- Mas, C.: *Els Castellarnau del Pallars a Tarragona*, Publicacions Paratge Tarragoní, Tarragona 1991.
- *Història de la farga catalana*, Pagès Editors, Lleida 2000.
- Medina, R.: “Josep Carafí, arquitecte de l’església setcentista del Catllar”, *Quaderns d’Història Tarraconense*, VI (1987), p. 43-54.
- Mercader, J.: *Felip V i Catalunya*, Edicions 62, Barcelona 1968.
- Molas, P.: *La burguesia mercantil en la España del Antiguo Régimen*, Cátedra, Madrid 1985.

- “Els cavallers catalans de l’Orde de Carles III”, *Pedralbes*, 16 (1996), p. 61-95.
- Montoliu, M. de: *Memorias de infancia y adolescencia*, Institut d’Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1958.
- Morales, F.-J.: “Privilegios nobiliarios del Principado de Cataluña: Dinastía de Borbón”, *Hidalguía*, 128-129 i 131-135 (1975-1976).
- *Privilegios nobiliarios del Principado de Cataluña. Dinastía de Austria. Reinado de Carlos II (1665-1700)*, Hidalguía, Madrid 1982.
- *Próceres habilitados en las cortes del Principado de Cataluña, siglo XVII (1599-1713)*, vol. II, Hidalguía, Madrid 1983.
- “Registros Nobiliarios del Brazo Militar del Principado de Cataluña. El «Libre vert» del Antiguo Brazo Militar (1602-1713)”, *Hidalguía*, 201 (1987).
- Morell, A.: *Historia de Sarreal*, Sarreal 1975.
- Morell, J.: *Vila-seca i Salou: aspectes econòmics i socials en el segle XVIII*, Agrupació Cultural de Vila-seca i Salou, Vila-seca i Salou 1986.
- Morera, E.: *Tarragona Cristiana*, vol. V, Institut d’Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1959.
- Morera, F.: “D. Pedro Virgili”, dins *Descripción histórica de las estatuas, medallones, bajos relieves y bustos que adornan el frontispicio del palacio de las Excmas. Corporaciones Diputación Provincial y Ayuntamiento de la fidelísima y ejemplar ciudad de Tarragona*, Imprenta de los Sres. Puigrubí y Arís, Tarragona 1865.
- Moxó, F. de: “La Casa de Montoliu”, dins J. M. Valldosera i J. Catà (coord.): *El Castell del lloc del Morell. Aspectes històrics i de la restauració del casal dels Montoliu*, Ajuntament del Morell, el Morell 1994, p. 18-20.
- Navarro, L.: “Un «llibre de repartiment» del real catastro: Vilallonga, corregimiento de Tarragona (1726)”, *Quaderns d’Història Tarraconense*, II (1980), p. 127.
- “Altafulla a través de su catastro de 1757”, *Estudis Altafullencs*, 5 (1981), p. 27-57.
- “Un ejemplo de agricultura en el Camp de Tarragona: El Catllar (1788)”, *Quaderns d’Història Tarraconense*, III (1982), p. 95-111.
- Olivé, F.: *El Valls del segle XVIII i el comerciant d’aiguardents Anton Baldrich i Janer*, Institut d’Estudis Vallencs, Valls 1981.
- Pagarolas, L.: *Els Gimbernat i el Cambrils del segle XVIII*, Edicions de l’Ajuntament de Cambrils, Cambrils 1985.
- P. A. de Palma de Mallorca: *Las calles antiguas de Tarragona (Siglos XIII-XIX)*, 2 volums, Institut d’Estudis Tarraconenses Ramon Benenguer IV, Tarragona 1956, 1958.
- Pérez, I.: “Las mujeres y el matrimonio en el derecho catalán moderno”, dins *Las mujeres en el Antiguo Régimen. Imagen y realidad (s. XVI-XVIII)*, Icaria Editorial, Barcelona 1994, p. 19-56.
- Pié, F.: *Annals inèdits de la vila de la Selva del Camp de Tarragona*, Institut d’Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1984.
- Plantada, J.: “Solicitudes de privilegio de ciudadano honrado de Barcelona, caballero y noble del Principado de Cataluña, que informadas favorablemente por la Cámara de Castilla obtuvieron la sanción regia y se conservan en el Archivo del Ministerio de Justicia”, *Hidalguía*, 98 (1969), p. 817-860.

- Ponz, A.: *Viaje de España*, 3, toms IX-XIII, Aguilar, Madrid 1988.
- Porta, J. M.: *La vila de Montblanc en el segon quart del segle XVIII. Economia, urbanisme i societat segons la documentació cadastral*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1986.
- Puig, R.: "El taller d'escultura d'Antoni Ochando a Constantí (s. XVIII)", *Missiva*, 12 (1995), p. 2-7.
- Quintana, A.: "Antoni de Martí i Franquès. Estudi biogràfic i documental", *Memòries de l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona*, XXIV (1935), p. 61-309.
- Quintana, A.; Pàmies, A.; Arnavat, A.; Filella, X.: *El Teatre Bartrina del Centre de Lectura de Reus*, Edicions del Centre de Lectura, Reus 1998.
- Quintana, R.: *Hoja Parroquial*, d'Altafulla (1946-1951) [fulls del 24-9-1950, 1-10-1950 i 18-2-1951].
- Ràfols, D.; Gurrera, A.; Caravaca, D.; Boronat, R.: "Els Ribalta de Vilallonga del Camp", *El Codony*, 14 (1997), p. 4-6.
- Ramon, S.: "Les comensalies i comensals de la Seu de Tarragona dels segles XIII al XIX", *Quaderns d'Història Tarraconense*, III (1982), p. 45-81.
- Recasens, J. M.: *El Corregimiento de Tarragona en el último cuarto del siglo XVIII. Aspectos económicos y político-social*, Real Sociedad Arqueológica Tarraconense, Tarragona 1963.
- *La Revolución y Guerra de la Independencia en la Ciudad de Tarragona*, Real Sociedad Arqueológica Tarraconense, Tarragona 1965.
- *La ciudad de Tarragona*, volum I, Ed. Barcino, Barcelona 1966.
- "Datos para un estudio biográfico sobre la noble familia Vidal de Tarragona", *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, 20 (1970), p. 99-107.
- "Contribución al estudio del comercio tarraconense en el siglo XVIII. Los Mallol, una familia de marineros y comerciantes", *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, 21 (1971), p. 69-81.
- "Los alojamientos militares bajo el reinado de Felipe V en Tarragona", *Revista Técnica de la Propiedad Urbana*, 24 (1973), p. 55-64.
- *El senyoriu de Morell, 1173-1835*, Publicacions de la Diputació de Tarragona, Tarragona 1985.
- "L'Ajuntament filipista de Tarragona (1713-1746). Aspectes polítics i socials", dins J. J. Chavaria, i E. A. Soler (ed.): *Recull Josep Roig i Bergadà (1864-1937)*, Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental Margalló del Balcó, Tarragona 1993, p. 105-142.
- "Notícies sobre la casa castell dels senyors del Morell", dins J. M. Valldosera i J. Catà (coord.): *El Castell del lloc del Morell. Aspectes històrics i de la restauració del casal dels Montoliu*, Ajuntament del Morell, el Morell 1994, p. 24-33.
- *El municipi i el govern municipal de la ciutat de Tarragona. Segles XVI i XVII*, Arola Editors, Tarragona 1998.
- Riba, F.: *Història de Mont-roig*, Centre d'Estudis de la Comarca de Reus, Reus 1983.
- Riera, J.: "Virgili i Bellver, Pere", dins *Gran Enciclopèdia Catalana*, volum 15, Enciclopèdia Catalana, SA, Barcelona 1980, p. 556 i següents.
- Rodríguez, A.: *El arzobispo urbanista (D. Joaquín de Santiyán y Valdivielso 1779-1783)*, Real Sociedad Arqueológica Tarraconense, Tarragona 1956.

- Rovira, S.-J.: “Los comerciantes de Altafulla (segunda mitad del siglo XVIII)”, *Estudis Altafullencs* 2 (1978), 29-92.
- *La desamortització dels béns de l'Església a la província de Tarragona (1835-1845)*, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1979.
- “Activitats econòmiques dels altafullencs del segle XVIII”, *Estudis Altafullencs*, 4 (1980), p. 61-81.
- “Consideracions entorn d'Antoni Martí i Franquès i de la seva casa del carrer de Santa Anna de Tarragona”, *Revista Tècnica de la Propiedad Urbana*, 31 (1981), p. 57-64.
- *Antoni Martí i Franquès i l'Altafulla del seu temps (1750-1832)*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1982a.
- “El col·legi jesuític dels Sants Reis de Tarragona (1575-1772)”, *Revista Tècnica de la Propietat Urbana*, 32 (1982b), p. 73-89.
- “La població activa masculina d'Altafulla l'any 1795”, *Estudis Altafullencs*, 6 (1982c), p. 59-70.
- “Tarragona”, dins *El Camp de Tarragona*, Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1982d, p. 53-98.
- “Tarragonès”, dins *El Camp de Tarragona*, Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1982e, p. 40-53.
- “Consideracions entorn d'una carta d'Antoni Martí i Franquès”, *Estudis Altafullencs*, 7 (1983), p. 39-40.
- “Contribució al coneixement de la família i l'obra de l'arquitecte setcentista tarragoní Joan Antoni Rovira”, *Revista Tècnica de la Propiedad Urbana*, 33 (1983), p. 73-84.
- “Els aiguardents del Camp de Tarragona a la segona meitat del segle XVIII”, dins *Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, 1r volum, Universitat de Barcelona, Barcelona 1984a, p. 305-320.
- *Breu història de Tarragona*, Òmnium Cultural del Tarragonès, Tarragona 1984b.
- “Una hisenda vuitcentista tarragonina: el mas de l'Hospital (1810-1856)”, *Quaderns d'Història Tarraconense*, IV (1984c), p. 201-205.
- “El segle XVIII i les guerres Gran i del Francès”, dins Salvador-J. Rovira i Pere Anguera, *Història de Torredembarra. Segles XVIII-XX*, Ajuntament de Torredembarra, Torredembarra 1984d.
- “El port modern”, dins Diego López Bonillo i Salvador-J. Rovira i Gómez, *El port de Tarragona*, Caixa de Pensions “la Caixa”, Tarragona 1986, p. 35-86.
- “Una hisenda de «lo Territori» de Tarragona: el Mas de Barberà (1633-1856)”, dins *La Canonja: llocs, termes i un capbreu*, Centre d'Estudis Canongins “Ponç de Castellví”, la Canonja 1987a, p. 141-157.
- *Els Ixart. Una nissaga setcentista de botiguers i comerciants vallencs*, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1987b.
- “Transformacions agrícoles setcentistes al Baix Gaià”, *Estudis Altafullencs*, 11 (1987c), p. 5-13.
- “Anticipació de diners a productors d'aiguardent per part de comerciants de Reus (1750-1799)”, *Quaderns d'Història Tarraconense*, VII (1988a), p. 143-160.

- “Burguesia i noblesa a Reus: El cas de Salvador March”, *Pedralbes*, 8-I (1988b), p. 67-75.
- “La família Vives, d’Altafulla (segles XVIII i XIX)”, *Estudis Altafullencs*, 12 (1988c), p. 27-38.
- *Altafulla (1813-1833). (La darrereria de l’Antic Règim en una vila catalana)*, Centre d’Estudis d’Altafulla, Altafulla 1989.
- “La medicina a Altafulla durant el segle XVIII. Els Comajuncosa”, *Estudis Altafullencs*, 14 (1990a), p. 9-17.
- “Notícies d’escultors setcentistes aveïnats a Constantí”, *Estudis de Constantí*, 6 (1990b), p. 21-28.
- “Els productors d’aiguardents de la Canonja i Masricart i els comerciants de Reus (1746-1760)”, *Treballs Canongins 1990*, Centre d’Estudis Canongins Ponç de Castellví, la Canonja 1990c, p. 99-113.
- *Els Martí, un llinatge del Baix Gaià (segles XVI-XVIII)*, Publicacions Paratge Tarragoní, Tarragona 1991a.
- “Notícies de Constantí (segle XVIII)”, *Estudis de Constantí*, 7 (1991b), p. 41-49.
- *Tamarit*, Centre d’Estudis d’Altafulla, Altafulla 1991c.
- *La gent de mar de Torredembarra (s. XVIII)*, Publicacions Paratge Tarragoní, Tarragona 1992a.
- *El marquesat de Tamarit (1681-1837)*, Centre d’Estudis d’Altafulla, Altafulla 1992b.
- “Aproximació a un llinatge tarragoní de cavallers dels segles XVI i XVII: els Rovira”, dins J. J. Chavarría i E. A. Soler (ed.): *Recull Josep Roig i Bergadà (1864-1937)*, Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental Margalló del Balcó, Tarragona 1993a, p. 143-153.
- *Els Fontanilles de Torredembarra. Un llinatge torrenc de ciutadans honrats de Barcelona*, Publicacions Paratge Tarragoní, Tarragona 1993b.
- *La gent de mar d’Altafulla (segle XVIII)*, Centre d’Estudis d’Altafulla, Altafulla 1993c.
- *La Guerra Gran a Altafulla (1793-1795)*, Centre d’Estudis d’Altafulla, Altafulla 1993d.
- “Els veguers de Tarragona (segles XVI-XVIII)”, *Pedralbes*, 13-I (1993e), p. 103-110.
- *La burgesia mercantil de Reus ennoblida durant el segle XVIII*, Institut d’Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1994a.
- “Els Riu, de Tortosa, família política del sisè marquès de Tamarit”, *Estudis Altafullencs*, 18 (1994b), p. 31-42.
- “Referències familiars de fra Antoni Folc i Sabater, abat de Santes Creus”, *Santes Creus. Butlletí de l’Arxiu Bibliogràfic*, XVII (1994-1997), p. 257-263.
- “Els Ricart”, *Missiva*, 10 (1995), p. 2-3.
- “Els Montserrat tarragonins dels segles XVI i XVII”, *Quaderns d’Història Tarraconense*, XIV (1996a), p. 209-225.
- “Nova contribució al coneixement dels Gimínells i del senyoriu de la Boella”, dins *Treballs canongins 1996*, Centre d’Estudis Canongins Ponç de Castellví, la Canonja 1996b, p. 183-191.
- *Altafulla siscentista. La vida en una vila del Baix Gaià al segle XVII*, Centre d’Estudis d’Altafulla, Altafulla 1997a.

- “Cinc llinatges tarragonins de l'època dels Àustries”, dins E.-A. Soler (ed.): *Recull Antoni Adserà i Martorell (1926-1983)*, Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental Margalló del Balcó, Tarragona 1997b, p. 77-95.
- “Els Pontarró, de Vilabella. De pagesos i mercaders a nobles (segles xv-xviii)”, *Historia et Documenta*, 4 (1998), p. 9-37.
- *Els nobles de Tortosa (segle XVIII)*, Centre d'Estudis Francesc Martorell, Tortosa 1999.
- Rovira, S.-J.; Carnicer, J.: *Anecdotari de ca l'Anton Martí*, Centre d'Estudis d'Altafulla, Altafulla 1982.
- Rovira, S.-J.; Güell, M.: *Aproximació a les famílies nobles d'Alcover a l'Edat Moderna*, Consell Comarcal de l'Alt Camp, Valls 1993.
- Rovira, J.; Dasca, A.: “Els aspectes històrics de la vila de Valls segons el qüestionari de Francisco de Zamora (1790)”, dins *XXXV Assemblea intercomarcal d'estudiosos de Catalunya*, vol. II, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1989, p. 175-181.
- “La cultura i l'estament eclesiàstic de Tarragona durant la segona meitat del segle XVIII”, *Església i societat a la Catalunya del s. XVIII*, UNED, Cervera 1990, p. 407-417.
- *Descripció del Corregiment de Tarragona. Segons un manuscrit del segle XVIII de la Biblioteca Nacional de Madrid*, Virgili, editor, Tarragona 1995.
- Sagarra, J. M. de: *Memorias*, Editorial Magrana, Barcelona 1998.
- Sales, N.: *Història dels Mossos d'Esquadra. La dinastia Veciana i la política catalana el segle XVIII*, Editorial Aedos, Barcelona 1962.
- Sánchez, J.: *La Sociedad Económica de Amigos del País de Tarragona*, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1972.
- “Molino papelero en Tarragona”, *Boletín Arqueológico*, 1973-1974, p. 119-130.
- “Los médicos de Tarragona (siglos xiv-xvii)”, *Boletín Arqueológico*, 1975, p. 37-77.
- “Presencia de Tarragona en Sijena. La lauda sepulcral de la priora del Monasterio de Sijena, Dª Maria Rosa de Montoliu i Boxadors, tarraconense”, dins *Treballs canongins 1990*, Centre d'Estudis Canongins Ponç de Castellví, la Canonja 1990, p. 115-129.
- Sarrailh, J.: *La España Ilustrada de la segunda mitad del siglo XVIII*, Fondo de Cultura Económica, Madrid 1957.
- Segarra, A.: *Leconomia de Reus al segle XVIII: el comerç de l'aiguardent*, Centre de Lectura, Reus 1988, p. 114 i següents.
- *Aguardents i mercat a la Catalunya del segle XVIII*, Eumo Editorial, Vic 1994.
- Serra, A. I.: *L'església parroquial de Sant Martí de Vilallonga del Camp*, ACCE de Vilallonga del Camp i Edicions Cossetània, Valls 1998.
- Soberanas, A.-J.: “Contribución al estudio del siglo XVIII catalán en Tarragona”, *Boletín Arqueológico*, (1958), p. 115-120.
- Suelves, C.: *Orígenes de la Casa de Montserrat de los Marqueses de Tamarit según datos históricos y originales que obran en el archivo de la casa*, Talleres gráficos regimiento de infantería número I, Algesires 1943.
- Teixidó, J.: “Notícia dels Potau de Sarral”, dins *I recull de treballs El Baluard*, El Baluard, Sarral 1997, p. 161-198.

- Torredamer, R.: *Els Torredamer. Del Pla de Santa Maria a Vila-rodona*, Publicacions Paratge Tarragoní, Tarragona 1993.
- Torras, J. M.: "Aproximació metodològica a les categories socials urbanes. Els majors contribuents de Tarragona durant el segle XVIII", dins *1r Col·loqui d'història del Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat*, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona 1979, p. 95-120.
- *Els municipis catalans de l'Antic Règim (1453-1808)*, Curial, Barcelona 1983.
- J. Trencs: "Documents de la família d'en Pere Virgili a Vilallonga del Camp", *Boletín Arqueológico*, fasc. 133-140 (1976-1977), p. 237-249.
- Veciana, J.; Cortiella, F.: *Guia de Renau (Tarragonès)*, Institut d'Estudis Ramon Berenguer IV, Tarragona 1982.
- Vertamon, F.: *Apologia històrica legal por la invictissima protomàrtir Santa Tecla...*, Ajuntament de Tarragona, Tarragona 1984.
- Vidal, M.: "Notes complementàries sobre l'església de Constantí. Els retaules barrocs i els seus autors", *Estudis de Constantí*, 5 (1989), p. 131-147.
- Vilar, P.: *Catalunya dins l'Espanya moderna*, vol. III, Edicions 62, Barcelona 1966.
- Voltes, P.: "Noticias sobre las mercedes nobiliarias atorgadas por el Archiduque Carlos de Austria durante su gobierno en Barcelona", *Hidalguía*, 22-23 (1957).

Arbres genealògics

Alemanya

Alemanys

Agustí Alemany = (1645) Maria Reig

Gaspar = Vicenta Genovès
n. 1660

Josepa = Joaquim Barcho

Josep = (1710) Josepa Bonai i Pallàs
(1686-1765)

Gaspar = (1732) Rosa Vernis i Casals
(1693-1782) † 1758

Gertrudis = Melcior Corbera i Nogués

Josep = (1746) Ignàsia Dalmau i Betriu
† 1791 † 1790

Gaspar-Domènec = Francesca Massó
(1741-1787)

Ramon = Josepa Ricci

Josepa
n. 1766

Gaspar-Ramon
(1770-1789)

Josep-Francesc = (1791) Ignàsia Carbonell i Avellà
(1773-1801) † 1816

Vicenç
n. 1778

Josep-Ignasi
(1792-1835)

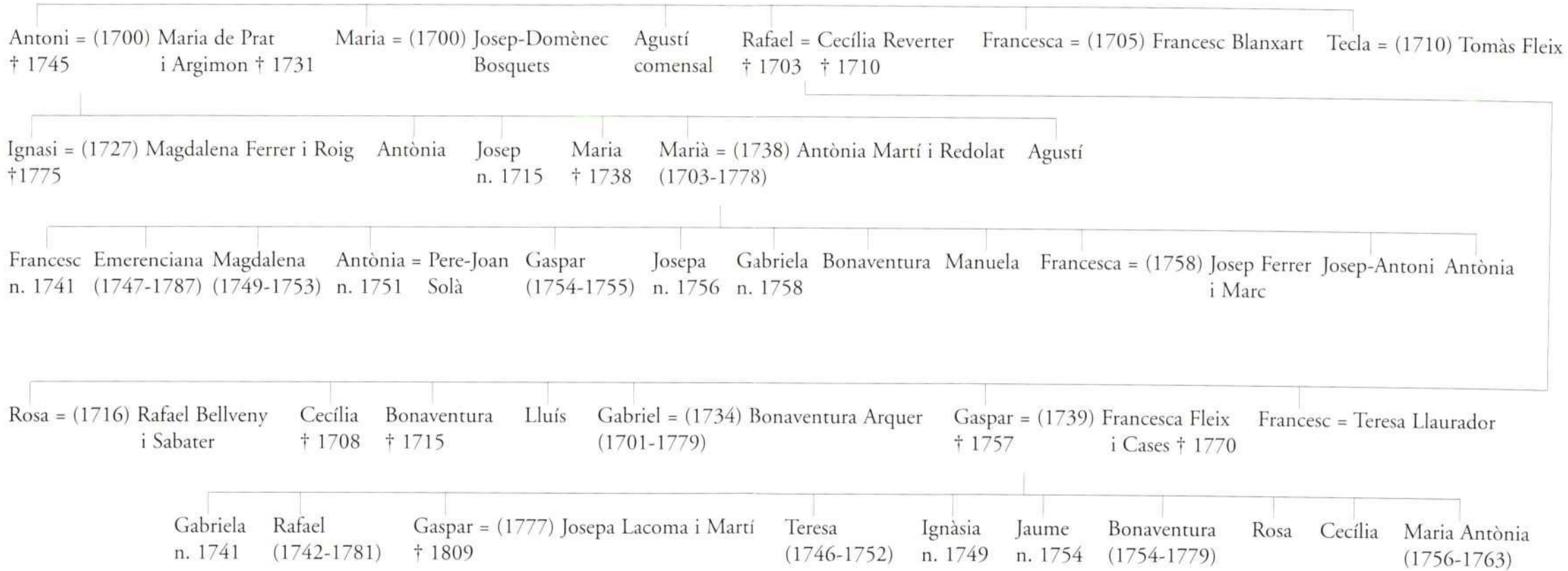
Pau
n. 1793

Cases

Cases

Francesc Cases = Tecla Lleó

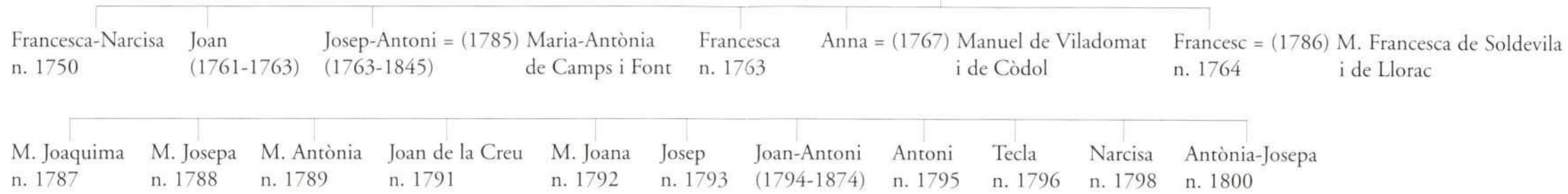
Antoni = Maria Oriol

Castellarnau

Castellarnau

Carles de Castellarnau i de Castellarnau = (1748) Maria Magrinyà i Porta
(1727-1805)

Cerezo

Cerezo

Tomàs Cerezo = (1653) Maria Oliart

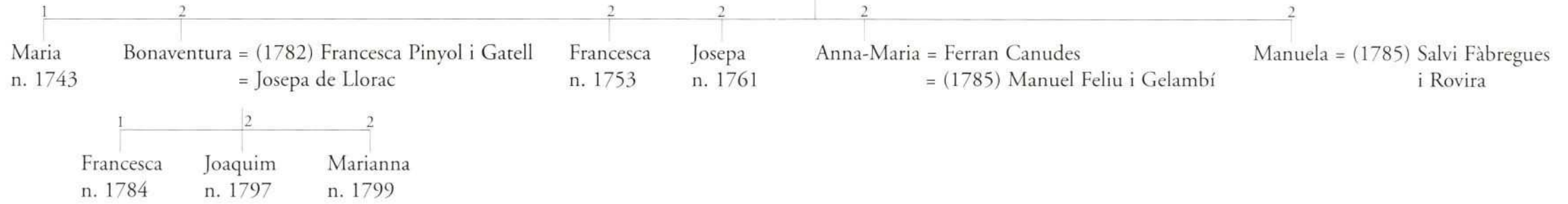
Bonaventura = Maria Bosquets
† 1738

Tecla = Bernat Hortet

Tomàs

Josep
(1684-1755)

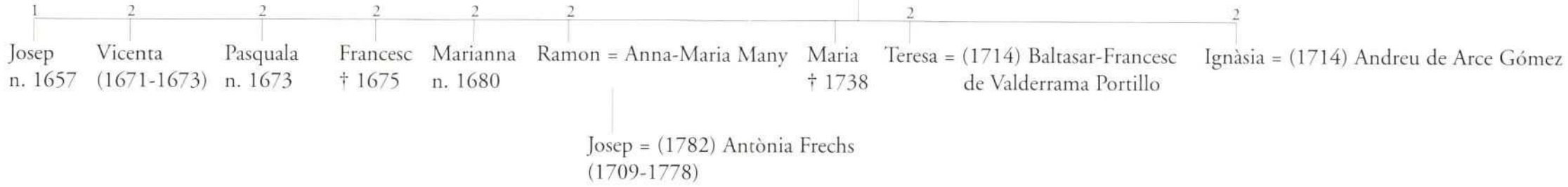
Tomàs = (1742) Maria-Antònia Llorenç † 1750
(1693-1781) = (1752) Anna Maria Cerveró i Nuix † 1789

Claver

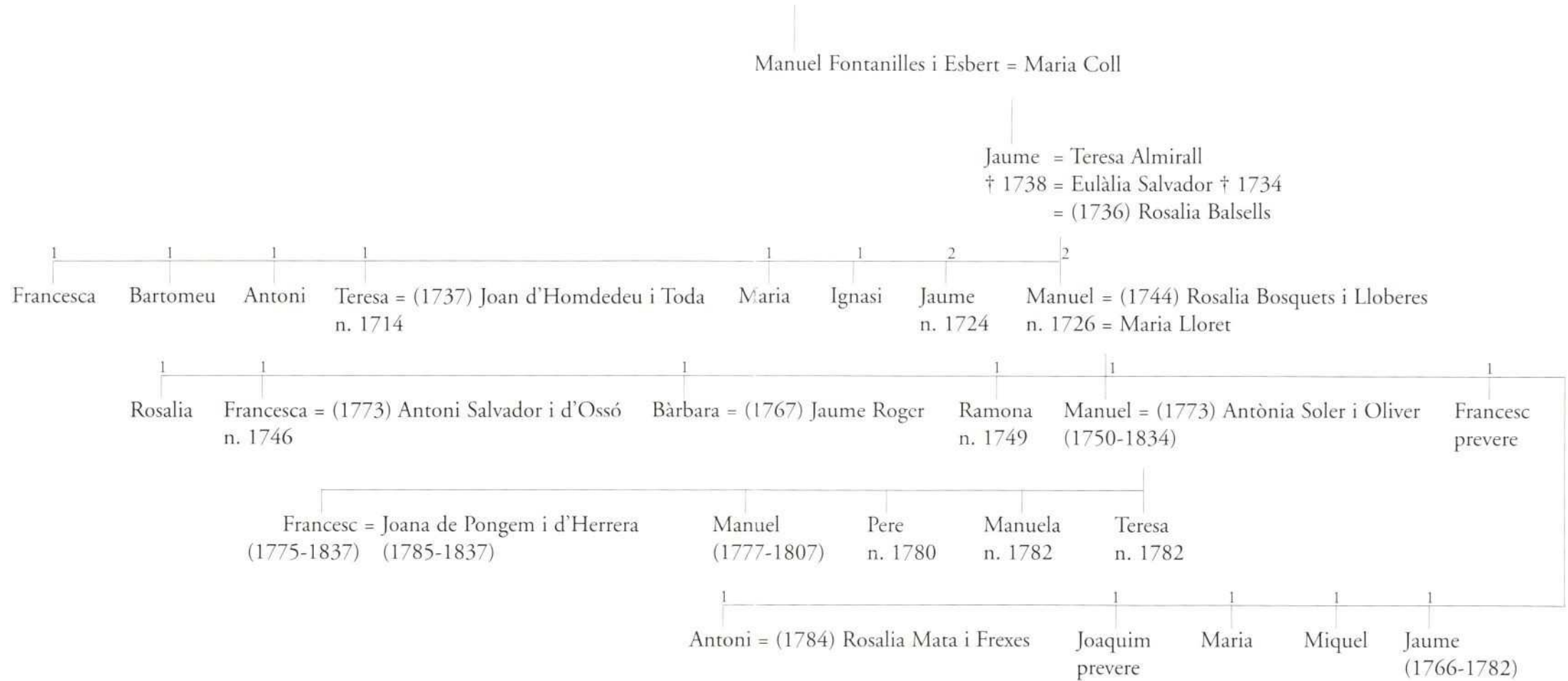
Claver

Josep de Claver = (1656) Maria Coll
† 1713 = (1661) Vicenta de Foraster

Fontanilles

Fontanilles

Foraster

Foraster

Ambròs de Foraster = Anna Cabanes

Jeroni = (1730) Rosa Mestre i Bellveny

Maria-Rosalia
clarissa

Maria-Antònia
clarissa

Josep

Ambròs
n. 1731

Aleix
n. 1733

Ignàsia
n. 1737

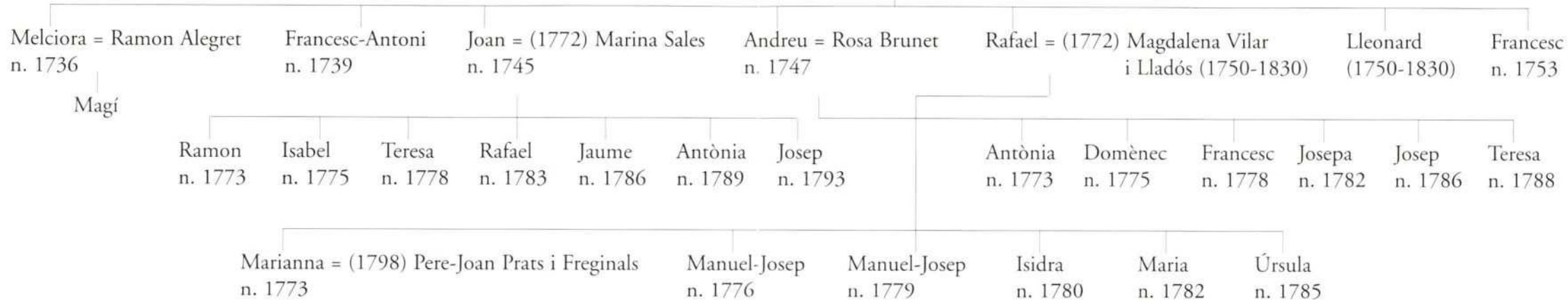
Salvador = Maria-Teresa Barreneche
(1738-1806)

Rafael
n. 1742

Galli

Galli

Leonardo Galli Ubercini = Isidra Bover Llimós

Llorac

Llorac

Joan de Llorac i Perellós = Ramona de Moixó

Josepa = Pere-Aleix de Brias

Josep = Magdalena Baget i Valls
† 1698 † 1774

Maria-Teresa = (1738) Josep-Vicent d'Aguiló
n. 1723

Josep = Joana de Roberta Brias
(1725-1784)

Ramon

Josep = Rosa de Mesa
(1734-1807)

Joan

Peronella = (1761) Francesca Soldevila i Daguí
† 1786

Salvador = (1761) Francesca Álvarez i Folc
† 1809

Josepa = (1772) Pere-Calixt Pauló
† 1792 i Figuerola

Josep
n. i † 1776

Pau
n. 1778

Pere
n. 1780

Salvador
n. 1784

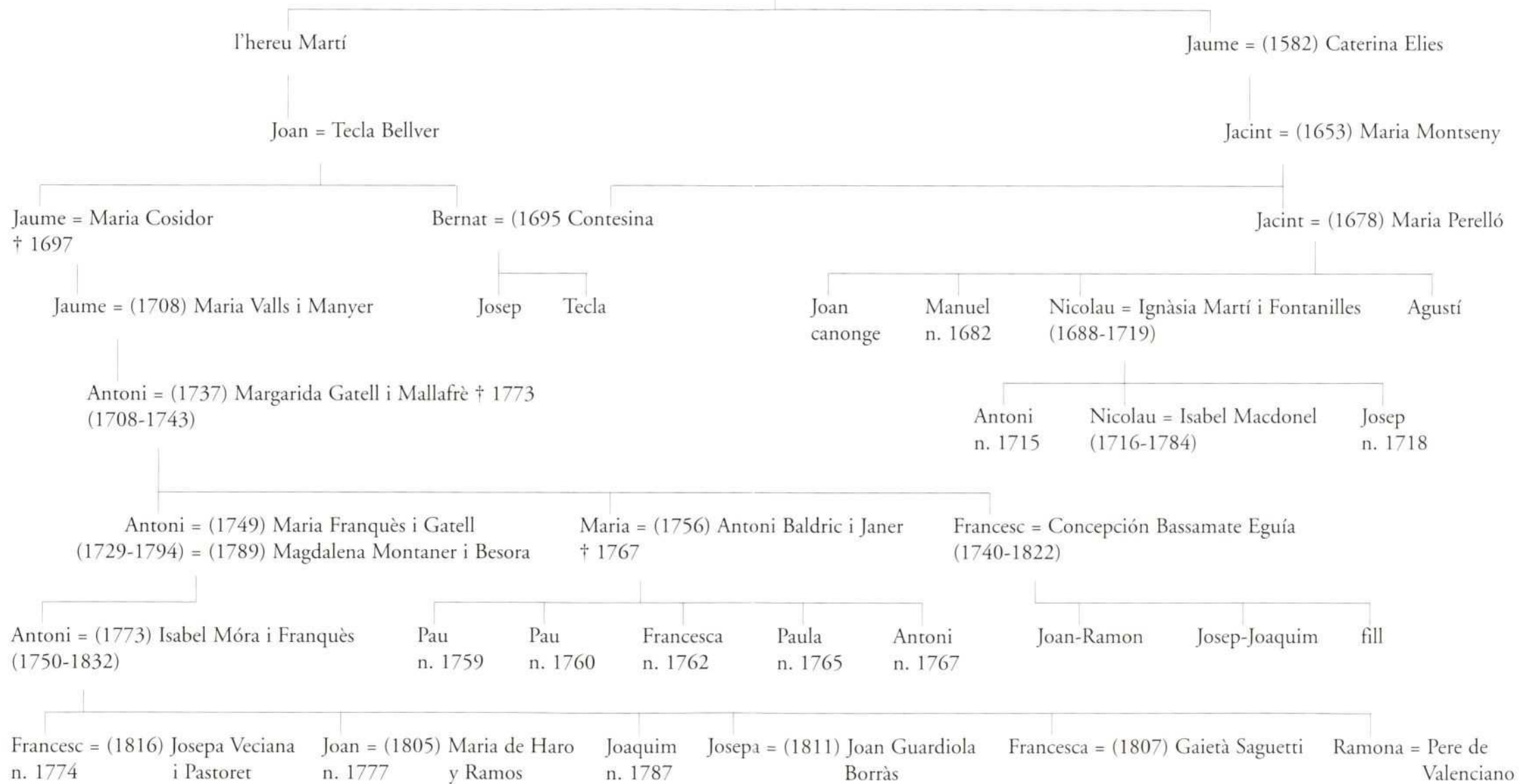
Francesc
n. 1787

Ramon
n. 1789

Joaquima
n. 1793

Martí

Martí
(d'Altafulla, d'Ardenya i de Tamarit)
un Martí

Montoliu

Montoliu

Plàcid de Montoliu i de Castells = Àngela de Ribes i de Boixadors
(1634-1691)

Maria n. 1665 priora
Teresa n. 1670 abadessa
Pere = (1691) Maria-Rosa de Boixadors i de Nin (1673-1720)
Plàcid monjo
Agustí monjo
Jeroni comanador

Isabel = Joan Baillet i de Grancourt n. 1693
Plàcid = (1724) Cecília d'Erill i de Josa (1696-1774) † 1760
Joan (1698-1774) canonge
Àngela n. 1701
Maria n. 1702
M. Rosa (1703-1760) monja
M. Josepa (1705-1785) monja
Manuel (1707-1779) gran prior
Manuel n. 1718
Ignasi
Joan
Pere (1709-1710)
Marianna n. 1710
M. Ignàsia n. 1712

Pere-Miquel = (1762) Maria-Josepa de Bru i de Descatllar (1725-1768) (1734-1796)
Maria Rosa (1727-1798)
Maria-Teresa abadessa
Maria-Cecília subpriora
Plàcid canonge
Manuel comanador † 1809

Marià (1764-1765)
Maria-Cecília n. 1765
Plàcid-Manuel = (1792) Felipa de Dusai i de Marí (1772-1821)

Pere n. 1793
Francesc de Paula = Maria-Josepa de Sarriera i de Pinós (1794-1857) (1811-1830)
Mercè (1795-1797)
Plàcid-Carles n. 1796
Ramon n. 1799
Maria-Josepa = Rafael d'Amat i d'Amat n. 1799
Manuel n. 1800

Montserrat

Montserrat

Josep de Montserrat = una Vives

Francesc = Teresa Vives
1r marquès de Tamarit

un fill = una Partussa

Gertrudis = (1665) Antoni de Camporrells i de Gallard
(1644-1718)
2a marquesa de Tamarit

Josepa

Francesc

Joan

Teresa

Josep = Isabel de Moles
= Coloma Mateu

s/d

1
Antoni
cambrer

1
Josep = (1697) Casilda de Peguera
3r marquès de Tamarit

2
Francesc

Josep = (1722) Caterina de Ustáriz
† 1761 = Agustina Muñoz Marcos † 1793
4t marquès de Tamarit

Baltasara = (1759) Joaquín de Suelves y Zamora
(1730-1794)
5a marquesa de Tamarit

Anna-Maria = (1764) Miguel-Esteban Ric y Pueyo

Maria

Josepa = (1781) Joan de Prat i de Moret

Joan Nepomucé = (1784) Maria-Lluïsa de Riu i de Cruïlles
n. 1761
6è marquès de Tamarit

Morenes

Morenes

Carles Morenes i Papiol = (1678) Àngela Móra † 1704

Joaquim n. 1680 Magdalena n. 1682 Tomàs = (1733) Manuela de Caçador i Pasqual (1686-1776) † 1768 Maria-Antònia Felip † 1759 Tecla n. 1729 Carles n. 1694 Àngela n. 1697 Ambròs = Antònia Pallarès † 1752

Manuela = (1755) Faust-Antoni Calvet i Alberic Carles = (1750) Maria Bertran Deulofeu † 1772 (1729-1809) = (1773) Maria Rubies i Brufal Joaquim n. 1729 Àngela n. 1731 Miquel n. 1733 Maria n. 1734 Isidre n. 1736

Tomàs (1751-1759) Antoni n. 1753 Carles = (1778) Maria Pastor i Rubies n. 1754 Francesca = (1776) Jaume Bricfeus i de Ponç n. 1756 Joan n. 1758 Francesc n. 1759 Manuel (1761-1763) M. Ventura n. 1764

Manuela n. i † 1768

Josepa-Ignàsia = (1785) Antoni Pineda i de Lentisolà

Antònia = (1794) Joan Vives i Pi (1774-1797)

Francesc (1781-1782) Salvador n. 1783 Antoni n. 1784 Francesca n. 1787 Josepa n. 1787 Misericòrdia n. 1792 Rosa n. 1793 Antoni-Carles n. 1796 Antoni-Joaquim n. 1797

Pastor

Pastor

Joaquim Pastor i Sentís = Maria Mestre i Balcells
† 1733

Isabel = (1709) Antoni Compte i Fort

Francesc = Gertrudis Duran i de Múxiga
(1690-1762)

Joaquim
n. 1720

Antoni
n. 1723

Ignasi = Magdalena Soler
n. 1724

Joan
n. 1726

Francesca = Josep de Queraltó
n. 1730

Andreu

Jeroni
n. 1740

Maria-Antònia

Francesca = Josep de Queraltó i de Nogués
† 1824

s/d

Plana

Plana

Joan de Plana i Queralt = Maria-Àngela Sort † 1708
= Concòrdia Torres † 1741

Francesc = Rosa Tomàs i Rubinat † 1707
† 1778 = Francesca Mas † 1742

Bernat
(1690-1725)

Gertrudis = (1708) Francesc Batlle i Rovellat
n. 1692

Àngela

Francesca

Caterina

Tecla

Ramona

2
Francesca
n. 1709

2
Marianna = (1767) Miquel Comes i Folc
† 1804

2
Rosa
n. 1715

2
Rosa
n. 1719

2
Àngela
† 1720

2
Joan-Francesc = Teresa de Roca i Canal
(1725-1797)

Maria-Teresa = (1770) Francesc de Beubó i de Sagrera
n. 1757 = (1777) Jaume Amorós i Cabré
= Pere-Joan Valldosera

Francesca
n. 1764

Bernat
n. 1772

Maria
n. 1776

Marianna

1
Ramon de Beuló i de Plana

2
Francesc Amorós i de Plana

Pontarró

Pontarró

Rafael de Pontarró i Rosselló = (1653) Teresa de Castellví i de Ponç
(1618-1705)

Francesc n. 1654 Clara = Francesc de Paissa i Serra n. 16546 Ramon n. 1658 Maria-Teresa n. 1661 Maria-Antònia n. 1664 Josep = (1669) Maria-Rosa Llorenç i de Barberà † 1753 (1666-1739) Joan Ambròs (1669-1675) Ignasi n. 1672 Gabriel n. 1678

Rafael n. 1702 Ramon n. 1705 Maria-Teresa = (1733) Josep de Castellví i Ferran n. 1709 Maria-Rosa n. 1712 Agustí n. 1714 Manuel (1715-1775) Josep n. 1718

Josep-Ignasi = (1780) Maria-Gabr ela de

Potau

Potau

Antoni de Potau i Vidal = (1670) Tecla d'Osset i Brocà
(1656-1719)

Pau = (1704) Josepa de Boixadors i de Nin † 1708
Antoni = (1709) Francisca de Colón y Portugal (1680-1737) †1782
Carles prevere

Maria n. 1720
Ignasi n. 1722
Josep monjo
Melcior = (1764) Maria-Petronila de Aragón y Salazar n. 1724
Isabel = (1737) Miguel-José Ibáñez Marzo n. 1712
Tecla n. 1726

Francesc-Josep = (1768) Maria-Luisa de Loyola y Mendoza n. 1730
Joana n. 1734
Francesca = Juan de Sesma y Gamboa n. 1735
Antònia = (1761) José de Zayas y Carrillo n. 1737

Antonio
Juan

Manuel = (1795) Clara Cortiella i Marsal = Maria Llaurador
Melcior
Josepa = un Azcon
Anna = José-Antonio Fernández de la Vega n. 1768
Carme

Ribalta

Ribalta

Pere Ribalta = (1683) Gertrudis Martí i Bellver
† 1709 † 1726

Joan = (1714) Maria Rosa Torredemer
† 1763 i Casals † 1760

Brígida
n. 1686

Tomàs
n. 1690

Martí
† 1691

Tecla
n. 1692

Marianna
† 1693

Marianna = (1724) Josep Marrugat
n. 1695 i Güell

Paula
n. 1700

Gertrudis
† 1701

Gertrudis
(1702-1775)

Josepa
† 1715

Rosa = Josep Jinquins
n. 1715

Gertrudis = (1741) Josep Gatell
(1716-1769)

Josep
(1719-1806)

Marià
(1720-1729)

Francesca
n. 1722

Pere = (1759) Josepa Batlle
(1725-1766) Alió

Joan
n. 1727

Teresa = Jacint Rovira

Josepa

Josep = (1781) Marianna de Plana i Roca
† 1798

Francesc

Josep-Antoni

s/d

Josepa

Vidal

Vidal

Dídac de Vidal i Agràs = Ignàsia de Nin

Bonaventura = Simforosa de Berenguer i de Castellgermà † 1705
(1658-1726) = (1712) Mariàngela Amargós i Grosso

Jeroni
n. 1660
monjo

Tomàs
(1669-1743)
arquebisbe

Pere
† 1725
canonge

Josep
† 1752
canonge

Maria-Antònia = (1728) Jeroni Generés
n. 1692

Ignasi
(1695-1763)

Gertrudis
n. 1697

Isabel
(1700-1704)

Josep = Isabel de Jalpi i Berenguer † 1793
(1718-1792)

Josep-Antoni = (1781) Francesca de Calderon i de Vertamon
n. 1754

Maria-Bonaventura = (1778) Joan-Albert de Vertamon i de Carreres
(1757-1818)

Tecla = (1789) Josep de Barbosa
n. 1762

Maria-Josepa
(1787-1788)

Joaquim
(1789-1792)

Encarnació
(1792-1793)

Francesc
† 1796

Josep-Antoni
† 1796

Montseirat
(1797-1823)

Joaquim
† 1799

Marianna
† 1800

Josep-Joaquim
(1801-1802)

Maria-Francesca
(1803-1876)

Tecla
n. 1807

Salvador-J. Rovira no només fa un treball genealògic sinó que de cadascuna de les famílies que estudia —cinquanta-una en total, tres de les quals van adquirir senyories jurisdiccionals— fa una anàlisi detallada de llurs aspectes econòmics (adquisició de béns mobles i immobles, activitats mercantils, etc.), polítics (austriacistes o borbònics), religiosos, militars i culturals. D'aquesta manera rescata de l'oblit la història i la genealogia de les més o menys importants famílies de la noblesa de les comarques tarragonines és realment molt útil per conèixer més pregonament aquesta parcel·la del teixit social que ha contribuït a fer la història del país en què ens ha tocar néixer o viure.

Cercle d'Estudis Històrics i Socials
Guillem Oliver del Camp de Tarragona